ONLINE

KRONIKA

OBCE BANKA

História obce v jednej publikácii

Banka, júl – november 2015

ÚVODOM

Milí čitatelia,

som rád, že ste si našli čas na digitálnu verziu kroniky obce Banka. Ručne písaný zväzok kroniky obsahuje 282 strán. Tieto strany pracne zostavil a krasopisne napísal Ing. Alexander Murín, ktorému, rovnako ako predchádzajúcim kronikárom a zapisovateľom dejín Banky, patrí veľká vďaka. Digitálna podoba kroniky obsahuje viac ako 70-tisíc slov na 188 stranách. Prepis a úprava zabrala spolu približne 235 hodín.

Fotografie a obrázky sú viac-menej ilustračné, nie vždy sa viažu k spomínaným udalostiam. Udalosti sú usporiadané väčšinou chronologicky, avšak niekedy sú kvôli zachovaniu kontextu radené skôr tematicky. Pri jednotlivých obdobiach sa nezabúda na historický kontext – kronikár (a zároveň dejepisár) porovnáva udalosti v obci s národnými alebo celosvetovými udalosťami. Každá kapitola sa začína stručným pohľadom na situáciu vo svete, príp. v štáte, ktorého súčasťou bola v danej dobe obec Banka.

Verím, že vás kronika obohatí o nové informácie o histórii tejto na pohľad obyčajnej obce. Prajem príjemné čítanie.

Viktor Vrábel

Kronikár (1998 – 2014):
Ing. Alexander Murín

Prepis textu:
Viktor Vrábel
Zuzana Šmehlíková

Spracovanie a grafická úprava:
Viktor Vrábel

Obrazový materiál:
Viktor Vrábel
Dušan Slovák
Ladislav Mušinský
Gašpar Haring
Miroslava Chamrazová
Alžbeta Julinyová
obyvatelia obce Banka
Televízia Karpaty
www.wikipedia.org

OBSAH

Úvodom	3
Obsah	4
Pravek	5
Starovek	15
Stredovek	17
Novovek	32
Obdobie 1919 – 1938	62
Obdobie 1939 – 1944	83
Obdobie 1945 – 1947	91
Obdobie 1948 – 1972	95
Obdobie 1973 – 1989	113
Obdobie 1989 – 1995	128
Obdobie 1995 – 1998	137
Obdobie 1998 – 2002	143
Obdobie 2003 – 2006	147
Obdobie 2007 – 2010	159
Obdobie 2011 – 2014	177

PRAVEK

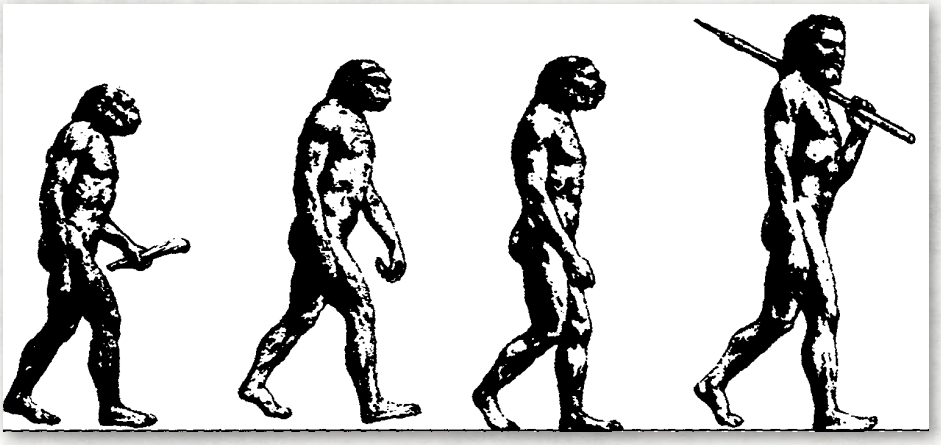
Na Slovensku sa našli archeologické nálezy, ktoré svedčia o existencii pravekého človeka na našom území. Veľkou mierou sa na nich podieľa aj oblasť Banky.

Najstaršie nálezy

V tehelni pri Novom Meste nad Váhom boli nájdené nástroje staré údajne vyše 250-tisíc rokov. Nie je isté, ktorý druh človeka ich zhotovil, či to bol jeden z posledných druhov homo erectus (človek vzpriamený), alebo skôr už jeden z prvých druhov homo sapiens (človek rozumný), či už steinheimského alebo neandertálskeho typu. Tento nález pochádza pravdepodobne z predposlednej teplej medziľadovej doby Mindel-Riss (300-tisíc až 200-tisíc rokov pred n. l.).

Prvé stopy po živote pravekých ľudí v oblasti Banky sa časovo radia do stredného obdobia staršej doby kamennej (stredný paleolit). V týchto končinách žili vtedy praľudia neandertálskeho typu. Raní neandertálci žili v poslednej teplej medziľadovej dobe Riss-Würm (zhruba 150-tisíc, resp. 120-tisíc až 80-tisíc rokov pred n. l). Záverečná doba ľadová trvala zhruba od 80 do 10-tisíc rokov pred n. l.). V dobe ľadovej Würm žili klasickí neandertálci. Malé skupiny týchto lovcov jaskynných medveďov sídlili vo viacerých prechodných táboriskách, pričom po sebe zanechali hrubo opracované kamenné zbrane a pracovné nástroje.

Na Slovensku bol v Gánovciach pri Poprade objavený travertínový odliatok mozgu raného neandertálca. Stopy po neandertálcoch sa našli aj v Bojniciach a na Banke. V hlinisku (miesto, kde sa kope a dobýva hlina) bývalej tehelne na Bazovského ulici bolo v 50. rokoch 20. storočia v hĺbke takmer 20 metrov objavené diskovité kamenné jadro (nukleus). Z neho si neandertálci vyrábali štiepané nástroje. Kamenné jadro sa datuje do obdobia 150 až 100-tisíc rokov pred n. l. Ďalšie nálezy pochádzajú z jaskyne Čertová pec pri Radošine. Neandertálske nálezy z konca poslednej doby medziľadovej a zo začiatku poslednej würmskej doby ľadovej patria do obdobia tzv. monsteriénskej kultúry.

Pravekí lovci

Koncom prvého chladného obdobia würmskej doby ľadovej, t. j. asi pred 40 až 50-tisíc rokmi, sa v strednej Európe objavili ľudia dnešného typu – homo sapiens sapiens. Pravekí lovci a zberači prišli aj do oblasti Banky.

Títo ľudia vystriedali posledných neandertálcov. Usadili sa okrem iného aj v neďalekej jaskyni Čertova pec. Rádiokarbónová analýza zvyškov ohniska v jaskyni stanovila dobu ich vzniku na približne 38-tisíc rokov pred n. l. Nástroje z tohto obdobia sa našli aj na Banke v polohe Serbalov (tiež Škarbalová), ktorá sa nachádza na Bananskom vŕšku (kopec je známejší pod názvom Červená veža, kedysi sa nazýval aj Rádiový vŕšok), taktiež aj v Moravanoch nad Váhom (v lokalite Dlhá), v Ratnovciach a pod. Nálezy patria do archeologickej kultúry nazvanej szeletién.

O niekoľko tisícročí neskôr prišli pravekí lovci mamutov do oblasti Banky a Moravian nad Váhom znovu. Stalo sa tak v mladšom období staršej doby kamennej (mladší paleolit), zhruba 25-tisíc rokov pred n. l.

Doba ľadová ešte stále pretrvávala. Váh bol počas roka zamrznutý, avšak v miestach vyvierania horúcich termálnych prameňov rieka nezamŕzala. Sem sa prichádzala napájať zver zo širokého okolia, čo priťahovalo lovcov, ktorí sa trvalo usadili na vŕškoch nad Hubinou, Moravanmi nad Váhom, Bankou, Ratnovcami a Sokolovcami. Lovili radšej väčšie zvieratá, akými boli divé kone, jelene, nosorožce, bizóny, pratury, medvede a tiež mamuty, o čom svedčí množstvo nájdených kostí ulovených zvierat. Veľký rozmach tu osídlenie dosiahlo približne v období 23-tisíc rokov pred n. l. Boli objavené aj pamiatky po lovcoch mamutov z ďalších tisícročí. Podľa metódy C14 tu mamuty jestvovali ešte aj v 15. tisícročí pred n. l.

Zvyšky fosílnych kostí mamutov sa našli nielen v Moravanoch nad Váhom, ale prakticky v katastroch všetkých okolitých obcí, ktoré ležia pozdĺž ľavého brehu Váhu. Fragmenty mamutích klov sa podarilo získať už v 19. storočí zo sprašových úvozových ciest v Ratnovciach. O nálezoch mamutích kostí na Banke, v Moravanoch nad Váhom, Ducovom a Sokolovciach sa publikovali texty už v 30. rokoch 20. storočia. Odborníkov však zaujímali najmä nájdené nástroje, zbrane a umelecké výtvory, ktoré zanechali lovci mamutov na svojich bývalých sídliskách, napr. v susedných Moravanoch nad Váhom.

Moravianska venuša

V 30. rokoch 20. storočia bolo na vŕškoch nad Moravanmi nad Váhom v lokalite Podkovica a Lopata objavené veľké táborisko lovcov mamutov, ktoré pozostávalo z niekoľkých sídlisk. Táborisko pochádza z obdobia 25 až 15-tisíc rokov pred n. l. Nástroje a zbrane si vtedy ľudia vyrábali z kameňa, dreva a kostí. Roľník Štefan Hulman-Petrech z Moravian nad Váhom tesne pred rokom 1930 vyoral na poli v katastri obce sošku ženy vyrezanú z mamutoviny. Ide o svetoznámu Moravianska venušu. Soška má zvýraznené prsia a panvu, hlavné pohlavné znaky, ktoré sú dôležité pre zachovanie ľudského rodu. Ide o symbol ženy, ktorej významným poslaním v spoločnosti je darovať nový život.

Nálezca predal sošku starú odhadom 22 860 rokov (vek určila rádiokarbónová analýza) po desiatich rokoch nemeckému kúpeľnému hosťovi továrnikovi Germanovi. Ten ju následne podaroval nemeckému archeológovi prof. Lotharovi Zotzovi, ktorý bol v piešťanských kúpeľoch na liečení. Nález Moravianskej venuše bol silným impulzom, ktorý povzbudzoval odborníkov v ďalšom výskume.

V Moravanoch sa vtedy našli aj štiepané kamenné nástroje – škrabadlá, kostené hladidlá na spracovanie kože, rydlá, retušované (otupené) čepele a pod. Neskôr odkryl archeologický výskum v tejto obci zbytky dvoch mladopaleolitických sídliskových chát, prvých v strednej Európe. Nálezy v Moravanoch nad Váhom a na Banke z obdobia mladšieho paleolitu (obdobie lovcov mamutov) patria medzi najvýznamnejšie nielen na Slovensku, ale i v celej Európe.

Nálezy mamutích kostí

Počas výstavby Kolonádového mosta v Piešťanoch sa v rokoch 1924, 1928 a 1932 našli vo Váhu mamutie kosti. Nálezy z 30. rokov 20. storočia študovali takí významní odborníci, akými sú V. Vlk, J. F. Babor, J. Eisner, J. Neustupný, J. Petrbok, J. Skutil a ďalší. V roku 1960 sa pri bagrovaní štrku našiel mamutí zub – išlo o 20 cm dlhú stoličku. Podobné nálezy z pôsobenia gravettiénskych pravekých lovcov mamutov sa našli aj na Banke a priľahlých vŕškoch. Už v období 1. Československej republiky sa v tunajších tehelniach nachádzali pazúriky, mušle a zvieracie kosti. Mamutie kosti sa našli tiež na úvozových cestách (poľné cesty pod úrovňou okolitého terénu) v Ratnovciach.

Tisova návšteva

Nálezy z Moravian nad Váhom, Banky a Ratnoviec odborne opísali prvý krát ešte v období 1. ČSR nemecký archeológ prof. Lothar Zotz a vtedajší správca piešťanských kúpeľov Václav Vlk. Práve Vlk zachránil prvé pazúriky a mamutie kosti nájdené v jednej z troch tehelní (v polohe Trtavec), ktoré v 20. storočí na Banke fungovali. Počas 2. svetovej vojny v rokoch 1941 až 1943 vykonal prof. Lothar Zotz prvý odborný výskum paleolitických sídlisk v Moravanoch nad Váhom. V roku 1943 sa na výskum prišiel pozrieť aj slovenský prezident Dr. Jozef Tiso spolu s Vojtechom Tukom, ikonou radikálneho profašistického hnutia – výskum totiž prebiehal pod patronátom SS. Zásluhou J. Bártu sa Moravianska venuša vrátila v roku 1967 na Slovensko.

O výskumoch v Moravanoch nad Váhom sa zmieňujeme preto, lebo mladopaleolitické osídlenie v Moravanoch nad Váhom a v susednej Banke spolu úzko súviselo. Vtedy ešte neexistovali obce, národy, ani štáty. Mladopaleolitické nálezy z Banky sú zatiaľ čiastočne zatienené známejšími nálezmi z Moravian nad Váhom. Lovci mamutov však sídlili, rovnako ako nad Moravanmi nad Váhom, tak aj na vŕškoch obklopujúcich Banku, o čom svedčia viaceré, najmä najnovšie nálezy.

Už od 30. rokov 20. storočia si odborníci začali všímať pamiatky po živote mladopaleolitických ľudí a pozostatky po vtedajších zvieratách, ktoré sa našli na Banke.

Nálezy v niekdajšej tehelni

Po 2. svetovej vojne našiel archeológ František Prošek spolu s geológom Vojenom Ložekom v sprašových profiloch Weisz-Prokešovej tehelne na Banke (názov tehelne sa postupom času súčasne so zmenami majiteľov menil) niekoľko paleolitických nástrojov z obdobia szetiénu a gravettiénu. Preskúmali vyše 20 metrov vysokú stenu profilu, ktorú za posledných 150-tisíc rokov, t. j. od obdobia stredného a mladšieho paleolitu, vytvorili usadeniny. Stena pozostáva z troch hlavných sprašových pokryvov, ktoré sú od seba oddelené zahlinenými vrstvami. Odborníci stanovili, že sprašové vrstvy zodpovedajú jednotlivým čiastkovým štadiálom (studené obdobia) poslednej würmskej doby ľadovej (išlo o würm 1, würm 2 a würm 3) a teda vznikali v chladnejších oblastiach. Najväčšia vrstva vznikla v poslednom, najchladnejšom období. Medzi sprašovými vrstvami sú zahlinené vrstvy, ktoré sa vytvárali v teplejších a vlhkejších obdobiach poslednej würmskej doby ľadovej. Najspodnejšia hlinitá vrstva vznikla pravdepodobne počas posledného interglaciálu, t. j. v poslednej dobe medziľadovej, ktorá pretrvávala zhruba v období 150 až 80-tisíc rokov pred n. l. V spodnej vrstve v hĺbke takmer 20 metrov bolo objavené spomínané diskové jadro. Vo vyšších vrstvách steny boli objavené nástroje z obdobia szeletiénu a gravettiénu. Obaja uznávaní odborníci vykonávali súčasne výskum aj v Moravanoch nad Váhom. V súčasnosti sú paleolitické nástroje uložené v Archeologickom ústave SAV v Nitre.

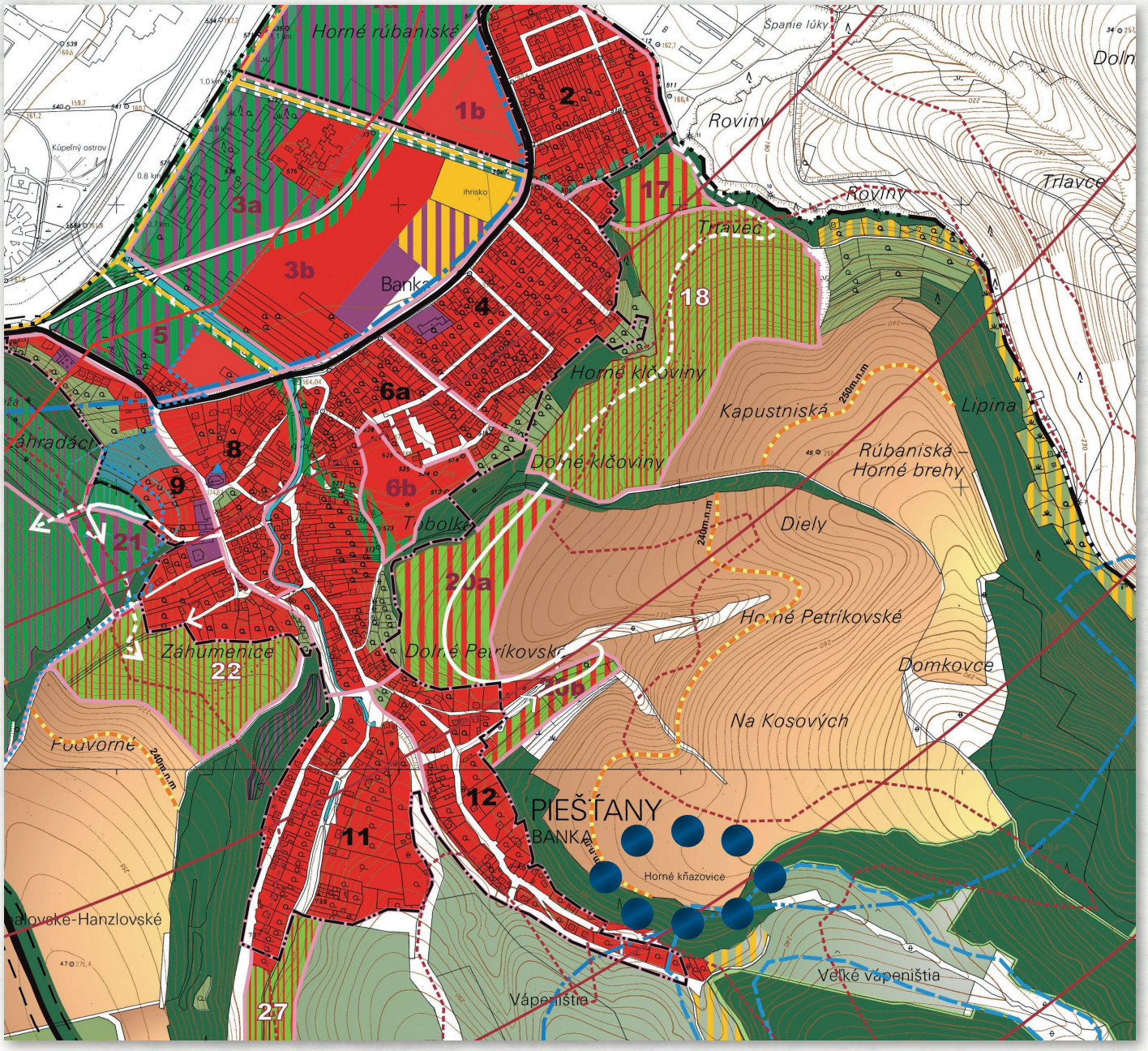
Ďalšie zvieracie (mamutie) kosti objavil v tehelni v roku 1956 a v ďalších rokoch externý spolupracovník AÚ SAV Albert Michalík z Veselého. Následne sa tu uskutočnil záchranný výskum. Kosti sa našli v najvyššej sprašovej vrstve pochádzajúcej zo studeného obdobia würm 3 a datujú sa do začiatku tohto obdobia, keďže ležali v spodnej časti vrstvy. Zodpovedá to obdobiu mladšieho paleolitu (gravettiénu), počas ktorého lovci mamutov žili na vŕškoch nad Bankou a Moravanmi nad Váhom. Ide o obdobie 24 až 15-tisíc rokov pred n. l. Nájdené mamutie kosti pochádzajú minimálne z troch jedincov.

Po výskume bol paleontologický materiál odovzdaný do zbierky Slovenského národného múzea v Bratislave.

Jedným z archeológov-amatérov, ktorí sa zaoberali oblasťou Piešťan, bol Karol Bolješik z Moravian nad Váhom. V profile sprašovej cesty za Alexyho vilou (smer Ratnovce) našiel mamutiu stoličku. Tieto nálezy odborne opísal PhDr. Juraj Bárta, CSc. z AÚ SAV v Nitre. Niektoré paleolitické artefakty z katastrálneho územia Banky zachránilo a získalo Balneologické múzeum v Piešťanoch.

Poškodené cenné nálezy

Významné nálezy na Banke boli objavené v polohe Horné farské role (lokalita Kňazovice, príp. Kňazovica). Hlbokou orbou bola narušená dielňa na výrobu kamennej industrie (nástrojov) z obdobia približne 23-tisíc rokov pred n. l. V dielni sa zhotovovali hroty s vrubom, ktoré sa zasadzovali do dreveného rozštepu. Slúžili na lov praturov, medveďov, sobov, bizónov, divých koní a možno aj veľkých mamutov. Tiež sa tu našlo kamenné jadro z rádiolaritu (usadenina vzniknutá z mikroskopických schránok prvokov), kamenný otĺkač (nástroj na roztieranie farbiva), škrabadlo (nástroj na oddelenie mäsa od kože), množstvo úštepov (malé časti hornín odštiepené z väčšieho kusu slúžiace na výrobu kamenného nástroja) a pod. Podobné nálezy sa na Banke našli aj v polohe Chrasť. Spomínané nálezy opísal archeológ Balneologického múzea v Piešťanoch PhDr. Róbert Bača.

Nedávne nálezy

Lovci mamutov obývali vŕšky Považského Inovca nad Bankou. Ich sídliská boli objavené iba nedávno – v 80. a 90. rokoch. Od Moravian nad Váhom smerom na juh bola osídlená najmä lokalita Kopanica, ďalej Horné farské role (Kňazovice) a pod nimi ležiaca oblasť Chrasť. Možno predpokladať, že lovci sídlili aj na Bananskom vŕšku (dnes Červená veža). V lokalite Horné farské role bola v 80. rokoch objavená dielňa lovcov mamutov.

Mladopaleolitické táborisko v Moravanoch nad Váhom je známe vo svete najmä vďaka Moravianskej venuši. Pripomeňme, že lovci mamutov táborili i nad Bankou, o čom svedčia mnohé ďalšie nálezy.

Amatérsky archeologický výskum

V máji 1994 amatérsky archeológ Ladislav Ďuračka z Piešťan náhodne objavil na oráčine nad Bankou v polohe Kopanice dielňu lovcov mamutov. V strede dielne ležal kamenný nástroj, pomocou ktorého sa odštepovaním vyrábali iné kamenné nástroje (driapaky, nože, pilníčky, hroty do zbraní a pod.). Pán Ďuračka tu našiel spolu približne 50 rôznych nástrojov. O pár dní neskôr, iba niekoľko metrov od dielne našiel aj ohnisko s vrstvou popola. Priemer ohniska bol 2 metre. V jeho blízkosti ležali 3 kamenné nože, kostená dýka, stehenná kosť mamuta a úlomok kla, ktorý bol najskôr narezaný kamenným nástrojom a potom zlomený. Nálezy prevzalo piešťanské balneologické múzeum.

Slovensko-poľská spolupráca archeológov

Odborný archeologický výskum na ľavom brehu Váhu prebiehal aj v období 90. rokov. V rokoch 1993 až 1996 sa v Moravanoch nad Váhom uskutočnil výskum mladopaleolitického sídliska v lokalite Lopata II, ktorú už v roku 1943 skúmal prof. Lothar Zotz. Výskum viedli poľskí archeológovia M. Pawlikowski, W. P. Alexandrowicz, J. K. Kozlowski, K. Sobczyk a Barbara Kazior spolu so slovenskými kolegami L. Báneszom, J. Hromadom a Ľ. Kaminskou. Našli kamenné nástroje a zbrane z obdobia gravettiénu, napr. hroty s vrubom východného typu.

V roku 1997 v lete uskutočnili slovenskí a poľskí archeológovia menší, avšak systematický archeologický výskum sídliska lovcov mamutov na vŕškoch Považského Inovca nad Bankou. Výkopy v dvoch

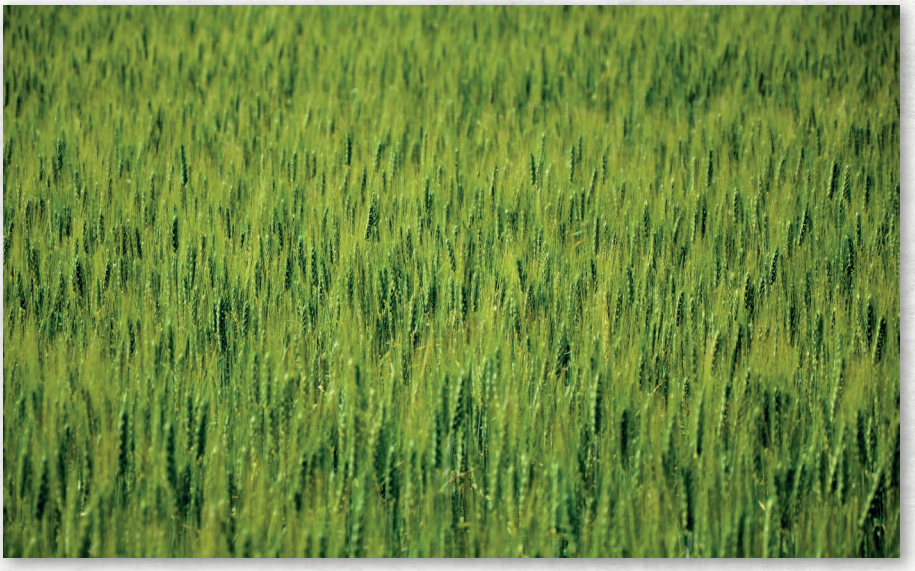
lokalitách nad Bankou viedli významní poľskí archeológovia Prof. Dr. Janusz, D. Kozlowski, doc. Dr. K. Sobczyk, B. Kazior a geológ Prof. Dr. M. Pawlikowski. S nimi spolupracovali aj významní slovenskí archeológovia, akými sú L. Bánesz, PhDr. Ľ. Kaminská, CSc. a ďalší. Neskôr sa výskumu zúčastnil aj J. Bárta. Odborníkom pomáhali v rámci praxe aj študenti archeológie. Ubytovali sa v maringotkách v areáli tunajšej základnej školy, ktorá bola počas prázdnin voľná. Výskum sa uskutočnil na základe dohody o spolupráci medzi Archeologickým ústavom SAV v Nitre a Ústavom archeológie Jagelovskej univerzity v Krakove. Tento výskum nadväzoval na prechádzajúci niekoľkoročný výskum v Moravanoch nad Váhom.

Archeológovia našli stehenné kosti ulovených zvierat – mamutí kel, čeľusť mladého mamuta a kosti soba. Lovci a zberači teda žili aj na Banke v určitých obdobiach, podobne ako v susedných Moravanoch, zhruba od 24 do 18-tisíc rokov pred n. l. V polohe Horné farské role sa nenašlo nič. V polohe Kopanice našli gravettiénsku úštepovú industriu (nástroje) a kosti ulovených zvierat.

Nástroje a zbrane si pravekí ľudia zhotovovali štiepaním spočiatku importovaného pazúrika a neskôr domáceho rádiolaritu (usadenina z prvokov). Nástroje z dreva a kostí sa nezachovali. V tejto lokalite bolo údajne oveľa viac nálezov, avšak v predchádzajúcich rokoch tam svojvoľne kopal piešťanský amatérsky archeológ L. Ďuračka. Bohatšia kolekcia kamenných nástrojov a zbraní sa dostala práve do jeho súkromnej zbierky. Ide o kamenné nože, hroty na lov, driapadlá, rydlá na prácu s drevom a kosťami, škrabadlá, čepieľky, kamenné jadrá a pod. Táto skutočnosť neurobila radosť profesionálnym archeológom, pretože neodborným výkopom sa nálezy poškodzujú, ba ničia. Oficiálny odborný článok o výsledkoch tohto výskumu nebol doteraz publikovaný.

Mezolitická revolúcia

Niekedy v období 10-tisíc rokov pred n. l. sa postupne končila posledná doba ľadová. Chladomilná zver sa presunula na sever a spolu s ňou odišli z našej krajiny aj lovci mamutov. V tomto regióne sa z obdobia zhruba 10 až 5-tisíc rokov pred n. l., t. j. z obdobia strednej doby kamennej (mezolit), nenašli žiadne pamiatky po ľudskom osídlení.

Mezolitická revolúcia (prechod od lovu k poľnohospodárstvu a chovu domácich zvierat) prebiehala vtedy v teplejších oblastiach Stredného a Blízkeho východu. Na Slovensku sa roľnícko-pastiersky ľud začal usádzať až koncom 6. a začiatkom 5. tisícročia pred n. l., t. j. v období mladšej doby kamennej (neolit). Neolitickí ľudia sa usadili aj v oblasti Banky. Bol tu nedostatok úrodnej pôdy, zveriny a rýb. Obyvatelia sa venovali poľnohospodárstvu, chovu domácich zvierat, výrobe keramiky, zhotovovaniu štiepanej a brúsenej industrie (sekery, sekeromlaty, kliny atď.) a ďalšej industrie (podložky, drvidlá, brúsky a pod.).

Nálezy z obdobia neolitu

Neolitické nálezy boli okrem Banky, Moravian nad Váhom a ďalších susedných obcí nájdené aj na pravej strane Váhu na vyvýšených terasách Boroviec, Krakovian a Ostrova. Patrili ľudu s tzv. lineárnou keramikou. Ide o stredoeurópsku kultúru z dôb neolitu. Etnický pôvod pravekých a do určitej miery aj

stredovekých ľudí nie je známy, a preto vtedajšie ľudské spoločenstvá charakterizujeme podľa spôsobu výroby a zdobenia keramiky, podľa použitého materiálu, prípadne podľa miesta objavenia nálezov. V zbierke Balneologického múzea v Piešťanoch sa nachádza malá kamenná sekerka, ktorú na Banke v polohe pod Chrasťou objavil amatérsky archeológ Daniel Mihálik. Sekerka sa datuje do konca 5. tisícročia pred n. l. Na pozemku R. Šeba na Podhorskej ul. sa našli kúsky neolitickej keramiky z mladšieho obdobia ľudu lineárnej keramiky. V polohe Kopanice sa našiel fragment bridlicovej sekery z obdobia neolitu.

Ľud maľovanej keramiky

V nasledujúcom období žil v tejto oblasti ľud maľovanej keramiky (lengelská kultúra). Jedno z jeho opevnených sídlisk bolo objavené aj na Banke, avšak v dôsledku ťažby hliny v areále starej tehelne bolo zničené. Predsa sa ale podarilo zachrániť niekoľko sekeromlatov. V blízkosti Alexyho vily bol objavený hrob skrčenca. Hrob sa nachádzal v blízkosti početných ložísk farebnej hlinky, ktorú ľud lengyelskej kultúry využíval na maľbu keramiky po vypálení nádob.

Nálezy zhotovené z kovov

Koncom 3. a začiatkom 2. tisícročia pred n. l. nastalo na našom území obdobie neskorej doby kamennej (eneolit). Eneolit predstavuje prechod medzi mladšou dobou kamennou a dobou bronzovou. Okrem kamenných sekeromlatov sa začali používať aj sekeromlaty medené. Najviac nálezov z obdobia neolitu (nádoby ľudu kanelovanej kultúry a šnúrovanej keramiky) sa našlo v obci Veselé. Kanelovaná keramika bola zdobená žliabkami. Ľudia vtedy určite sídlili v blízkosti tunajších termálnych prameňov, t. j. aj v oblasti Banky. V Koplotovciach, kde sú tiež pramene minerálnych vôd a ložiská keramickej hlinky, sa našla medená sekerka.

Zhruba medzi rokmi 1900 a 700 pred n. l. žili na našom území ľudia doby bronzovej. Nastal spoločenský pokrok. Výrobky z bronzu, zo zliatiny medi a cínu, boli pevnejšie než čisto medené výrobky.

V staršej dobe bronzovej, t. j. v období rokov 1900 až 1500 pred n. l., žil v piešťanskom regióne ľud maďarovskej kultúry. Ich väčšie sídliská sa nachádzali v povodí Dudváhu.

V strednej dobe bronzovej, t. j. v ére trvajúcej zhruba od roku 1500 do 1300 pred n. l., žil v tejto oblasti ľud tzv. stredodunajskej mohylovej kultúry.

Ľud lužickej a velatickej kultúry

V mladšej a následne v neskorej dobe bronzovej, t. j. v rokoch 1300 až 700 pred n. l., sa na strednom Považí sformovala velatická a neskôr v jej susedstve aj lužická kultúra. Oblasť Banky bola v období neskorej doby bronzovej a zrejme i staršej doby železnej husto osídlená ľudom lužickej kultúry. Treba povedať, že územie Banky a jej okoli je známe nielen nálezmi zo staršej doby kamennej (paleolit), ale aj nálezmi z neskorej doby bronzovej a začiatku staršej doby železnej, t. j. z obdobia ľudu lužickej kultúry. Banka bola totiž významným centrom tohto ľudu.

V mladšej dobe bronzovej, t. j. v období rokov asi 1300 až 1100 pred n. l., existovalo na neďalekom Kostolci pri Du-

covom opevnené hradisko ľudu velatickej kultúry. Zároveň sem z Poľska cez horné a stredné Považie prenikal ľud lužickej kultúry, ktorý neskôr žil v tejto oblasti niekoľko storočí. Etnický pôvod ľudu lužickej kultúry nie je známy, objavili sa však názory, že to mohli byť naši slovanskí predkovia. Ľud lužickej kultúry žil na západnom a strednom Slovensku dlho, a to nielen v období mladšej a neskorej doby bronzovej, ale aj počas staršej doby železnej, ktorá trvala zhruba do 5. storočia pred n. l.

Archeologický ústav SAV v Nitre pod vedením PhDr. A. Ruttkaya, DrSc. stanovil existenciu velatického hradiska na obdobie mladšej doby bronzovej, t. j. zhruba na obdobie 13. až 11. storočia pred n. l. Je pravdepodobné, že k zániku velatického sídliska na Kostolci došlo násilným spôsobom, a to práve ľudom lužickej kultúry, ktorý v oblasti Banky žil od 11. storočia pred n. l.

Ako už bolo naznačené, jedno zo svojich väčších sídiel si ľud lužickej kultúry vybudoval okrem Moravian nad Váhom a Ratnoviec aj na Banke. V polohe Za pohostinstvom sa nachádzalo veľké pohrebisko. Lokalita sa nachádza oproti kostolu na pravej strane cesty vedúcej z Piešťan do Topoľčian a zároveň na severovýchodnom svahu Bananského vŕšku (Červená veža). Keď sa začiatkom 30. rokov budovala asfaltová cesta z Piešťan do Topoľčian, objavovali sa na tomto mieste *„veľké jamy s črepmi a kosťami, ktoré sa pri dne rozširovali“*.

Lokalita Za pohostinstvom – bohaté nálezisko

Pri ťažbe hliny v tejto lokalite boli narušené žiarové hroby, z ktorých sa podarilo zachrániť keramický materiál. Majiteľom pozemku v lokalite Za pohostinstvom bol v 30. rokoch židovský obchodník Löwy. K ďalšiemu narušeniu lokality došlo v roku 1974, keď tu mechanizmy JRD Moravany nad Váhom ťažili zeminu na úpravu piešťanských parkov. Treba zdôrazniť, že od roku 1973 bola Banka mestskou časťou Piešťan. Opäť boli narušené hroby a v nich sa nachádzajúce nádoby s kosťami.

V lokalite Za pohostinstvom sa uskutočnilo viacero výskumov. V rokoch 1975 a 1981 uskutočnil AÚ SAV v Nitre v tejto polohe výskum, pri ktorom sa našli žiarové hroby lužickej kultúry a tiež zbytky včasnostredovekých objektov z 11. až 13. storočia. Výskum viedol Dr. Ruttkay spolu s technickým vedúcim E. Rejholcom. Následne sa v roku 1986 vďaka výskumu Balneologického múzea v Piešťanoch podarilo zachrániť 5 žiarových hrobov ľudu lužickej kultúry. Išlo o urnové hroby – spálené ľudské kosti sa nasypali do nádob. Zároveň sa podarilo nájsť sídliskové objekty a jamy s hradiskovou a staroveku keramikou z 11. až 13. storočia. Našli sa tu amfory, dvojkónické (dvojkužeľovité) misovité nádoby, šálky, nádoby v tvare hrncov a fragmenty nádob. Niektoré nádoby boli urnami – našli sa v nich rozdrvené a spálené ľudské kostičky. Tiež sa našlo niekoľko bronzových predmetov – krúžok, háčik, ihlice, resp. ich fragmenty. Nálezy patria do neskorej doby bronzovej a do začiatku staršej doby železnej, t. j. do obdobia zhruba 1100 – 600 rokov pred n. l.

Hrobov tam je isto viacej, avšak ležia na súkromných pozemkoch. Lokalita Za pohostinstvom je totiž v súčasnosti z troch strán ohraničená súkromnými pozemkami – na juhu pozemkom V. Vetríka, na západe a na severe pozemkom E. Štrbovej a na východe miestnym pohostinstvom. Výskum viedol a opísal PhDr. Róbert Bača a PhDr. Vladimír Krupa z Balneologického múzea v Piešťanoch.

Ďalšie nálezy z čias ľudu lužickej kultúry

O osídlení Banky ľudom lužickej kultúry svedčí mnoho nálezov. Vo Weisz-Prokešovej tehelni boli už začiatkom 20. storočia nájdené viaceré zaujímavé predmety. V roku 1901 bol v tejto lokalite objavený nôž s jazykovou rukoväťou. Momentálne je uložený v AÚ SAV v Nitre. Následne bol v tejto tehelni objavený depot bronzových predmetov (šperky a nástroje) z neskorej doby bronzovej a staršej doby železnej. Niektoré šperky a nástroje sú uložené v Balneologickom múzeu v Piešťanoch. Tiež sa našli 2 bronzové sekerky v polohe Ahoj a Červená veža.

Na Banke možno ďalšie lužické hroby očakávať na súkromnom pozemku na Podhorskej ul. č. 111 (v blízkosti zaniknutej tehelne). Jeho majiteľ Vladimír Ferenčík odovzdal múzeu fragmenty keramiky lužickej kultúry spolu s fragmentami ľudskej lebky.

Viaceré nálezy z čias ľudu lužickej kultúry pochádzajú práve z Piešťan. Už v 30. rokoch sa pri regulácii potoka Dubová okrem iných nálezov našla aj bronzová sekerka a kopija z mladšej alebo neskorej doby bronzovej. V roku 1958 bola vo Váhu vybagrovaná bronzová sekera.

Predmety z doby bronzovej sa našli aj v katastri nasledujúcich okolitých obcí: Moravany nad Váhom, Hubina, Ducové, Ratnovce, Krakovany, Borovce atď. V Kocuriciach boli, rovnako ako na Banke, objavené žiarové hroby lužickej kultúry.

Balneologické múzeum v Piešťanoch pod vedením M. Klča vykonalo v roku 1988 v extraviláne Moravian nad Váhom v polohe Marhát zisťovací archeologický výskum hradiska ľudu lužickej kultúry z neskorej doby bronzovej a začiatku staršej doby železnej (halštatskej). Neďaleko (cca 1,5 km) odtiaľ bolo v polohe Jurko a Púšť nad Nitrianskou Blatnicou zistené osídlenie ľudom lužickej kultúry z rovnakého obdobia. V areáli tamojšieho hradiska boli sondami zistené črepy z neskorej doby bronzovej (t. j. 1300 – 700 rokov pred n. l.), tiež stredoveké črepy z 11. až 13. storočia a z ďalších storočí, praslená a zuhoľnatené kúsky dubového dreva. Zistilo sa teda, že v polohách Marhát, Jurko a Púšť sídlili ľudia aj v období včasného stredoveku. Hlavné komunikačné spojenie prechádzalo cez Pobedim okolo Kostolca pri Ducovom, Marhátu, Jurka a napokon okolo Nitrianskej Blatnice, ale aj cez bančiansky kopec Havran.

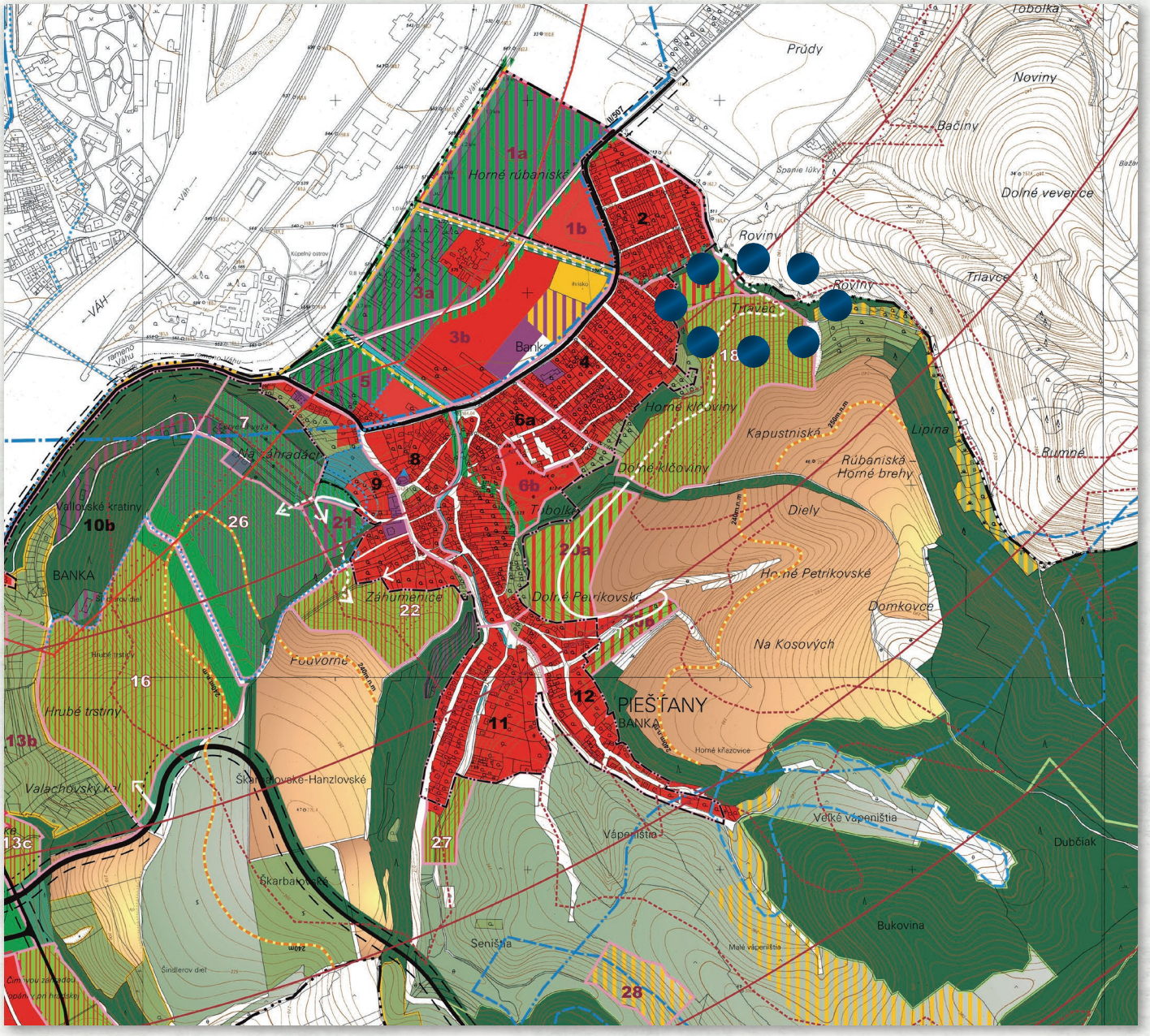
V oblasti Banky žili ľudia na úpätí Považského Inovca pri Váhu aj v dobe železnej. V staršej dobe železnej (halštatskej), t. j. v 8. storočí pred n. l., tu ešte pravdepodobne žil ľud lužickej kultúry.

V mladšej dobe železnej (laténskej), t. j. od 4. storočia pred n. l. po začiatok nášho letopočtu, osídlili časť územia Slovenska Kelti (Galovia). Ide o ľud, ktorý už je etnicky známy. Kelti používali mince a ovládali písmo. V staroorientálnych krajinách, akými sú Mezopotámia či Egypt, sa obdobie staroveku začalo už spolu s príchodom 4. tisícročia pred n. l., keď tam vznikali prvé mestské štáty a písma (klinové, hieroglyfické atď.) V našej krajine sa začína s príchodom Keltov obdobie staroveku, v Európe nazývané obdobie protohistorické.

STAROVEK

Kelti postupovali proti toku Váhu (aj cez oblasť Piešťan) a pomaly obsadzovali územie západného Slovenska. Následkom toho sa ľud lužickej kultúry začal presúvať do hornatejších oblastí stredného a severného Slovenska. Na strednom Považí vytvoril tzv. púchovskú kultúru. V 1. storočí pred n. l. si Kelti na Banke v polohe Trtavec I. vybudovali sídlisko. Dokazujú to nálezy sivej, na kruhu točenej keramiky, ktorá bola zdobená hrebeňovaním a bola vyrobená z hliníku na Trtavci.

V dobe rímskej, t. j. približne v 1. až 4. storočí n. l., sídlil na území západného Slovenska germánsky kmeň Kvádov. V polovici 1. storočia vzniklo vďaka súhlasu Rimanov medzi riekami Morava a Váh Vanniovo kráľovstvo. Považím vtedy viedla jedna z vetiev jantárovej cesty. V 2. storočí počas vojny s germánskymi Markomanmi a Kvádmi prenikli rímske vojská pod vedením Marca Aurelia hlboko do územia Slovenska. Na skale v Laugaríciu (dnes Trenčín) zanechali známy nápis.

Najviac nálezov z doby rímskej pochádza z Pobedima, kde bola veľká, niekoľko kilometrov dlhá kvádska osada. V susednom Očkove sa nachádzalo veľké germánske pohrebisko. V Krakovanoch-Strážach boli odkryté veľmi bohaté germánske kniežacie hroby z konca 3. storočia. Germánsky hrob z tohto obdobia bol objavený aj v Sokolovciach. Na Banke sa tiež našli nálezy po Kvádoch, čo znamená, že aj tu bolo germánske sídlisko. Na pozemku R. Šeba na Podhorskej ul. sa našla germánska keramika s hrebeňovou výzdobou. Z doby rímskej pochádzajú dva zaujímavé predmety – hlinená vázička so štíhlym hrdlom a baňatým telom a tiež hlinená lampička s dvomi otvormi. Oba nálezy boli objavené v polohe Serbalov.

STREDOVEK

Za stredovek sa vo svete zvykne považovať obdobie od 5. do 15. storočia. Za jeho začiatok sa pokladá zväčša zánik Západorímskej ríše v roku 476. Za koniec stredoveku sa považuje objavenie Ameriky Krištofom Kolumbom v roku 1492, príp. objavenie kníhtlače v roku 1443. Vo všeobecnosti sa však stredovek v jednotlivých krajinách začína prijatím kresťanstva a vznikom feudalizmu. V štátoch západnej a južnej Európy došlo k týmto zmenám prv (napr. vo Franskej ríši už koncom 5. storočia), kým v krajinách strednej Európy až o niekoľko storočí neskôr. Feudalizmus a proces pokresťančovania našich slovanských predkov sa začal až v 9. storočí v časoch Veľkej Moravy a skončil sa na prelome 10. a 11. storočia. Stalo sa tak najmä zásluhou Štefana I., ktorý bol prvým uhorským kráľom. Ako stredovek na Slovensku môžeme teda označiť obdobie od 9. do 16. storočia.

Feudalizmus

Feudalizmus je spoločensko-ekonomická sústava s pozemkovou svetskou a duchovnou šľachtou na jednej strane a nevoľnými roľníkmi a poddanými na strane druhej. Stredoveký feudalizmus sa delí na niekoľko období. V západnej a južnej Európe nastalo v 5. až 11. storočí obdobie raného feudalizmu, v 12. až 15. storočia obdobie rozvinutého feudalizmu a zhruba od 16. storočia až do jeho zániku v 19. storočí obdobie neskorého feudalizmu. Feudalizmus pretrvával aj počas novoveku, avšak postupne zanikal v jednotlivých európskych krajinách v dôsledku buržoáznych revolúcií (v 16. storočí v Holandsku, v 17. storočí v Anglicku a v 18. storočí vo Francúzsku). Podobne, avšak s časovým oneskorením, platí členenie feudalizmu aj pre Slovensko – raný feudalizmus (9. až koniec 12. storočia), vrcholný, resp. rozvinutý feudalizmus (13. storočie až rok 1526, keď sa udiala osudná bitka pri Moháči) a neskorý feudalizmus (roky 1526 až 1848, keď buržoázna revolúcia v rakúskej monarchii priniesla zrušenie poddanstva a šľachtických výsad).

Pre obyvateľov regiónu Banky, resp. vtedy skôr hradu Bana, sa stredovek začína v 9. storočí. Až do 13. storočia, príp. do prvej polovice 14 storočia, významne ovplyvňoval život v podhradí a okolitých obciach kráľovský hrad Bana. Tunajšiemu obyvateľstvu ublížili vpády cudzích vojsk. Boli to najmä tatársko-mongolské vojská (v rokoch 1241 a 1242) a husitské vojská (v rokoch 1428 až 1434).

Nálezy v okolitých obciach

Venujme sa teraz obdobiu 5. až 15. storočia na Slovensku a v oblasti Banky. V dobe sťahovania národov v 5. a 6. storočí prišli zo svojej pravlasti medzi Dneprom a Vislou prví Slovania okrem iného aj na územie západného Slovenska. Usadili sa tiež v regióne Piešťan. Na Banke sa zatiaľ nálezy z 5. až 7. storočia nenašli. Stopy po osídlení však boli objavené v chotároch okolitých obcí. V Potvoriciach sa našla zachovalá slovanská keramika z 5. alebo 6. storočia. V roku 1956 sa pri budovaní plynovodu z Piešťan do Drahoviec našli zvyšky troch slovanských sídliskových objektov zo 6. storočia. Slovanské pohrebisko zo 7. storočia bolo objavené v Ratnovciach. V tomto storočí patrila oblasť západného Slovenska pravdepodobne do Samovej ríše. Susedské občiny, resp. dediny, ako ich v súčasnosti poznáme, v tých časoch ešte neexistovali. Naši predkovia stále žili v rodových občinách. Vyznávali staroslovanské (pohanské) náboženstvo. Ešte stále pokračovalo obdobie staroveku (protohistorické obdobie). Na území Slovenska ešte zatiaľ nepanoval feudalizmus (neexistovali feudáli – šľachta, katolícka cirkev ani poddaní).

Ďalší Slovania prichádzali na západné Slovensko v priebehu 7. a začiatkom 8. storočia a postupovali proti toku riek Morava, Váh a Nitra. V piešťanskom regióne vznikali ďalšie osady, pravdepodob-

ne však nešlo priamo o územie dnešných Piešťan. Osady vznikali najmä na terasách pozdĺž vodných tokov Váh, Dubová a Dudváh. Rodové občiny sa začali meniť na chotáre, susedské občiny. Naši slovanskí predkovia žili v 7. a 8. storočí na území dnešných Ratnoviec, Krakovian a Boroviec. Pamiatky z tohto obdobia sa zatiaľ na Banke nenašli. Územie obce nachádzajúce sa v blízkosti termálnych prameňov ale nemohlo byť neobývané. Najväčšie zoskupenie obyvateľstva v predveľkomoravskom období pôsobilo pri Pobedime medzi tokmi Dudváhu a Dubového, kde si naši predkovia vybudovali mohutné opevnené hradisko.

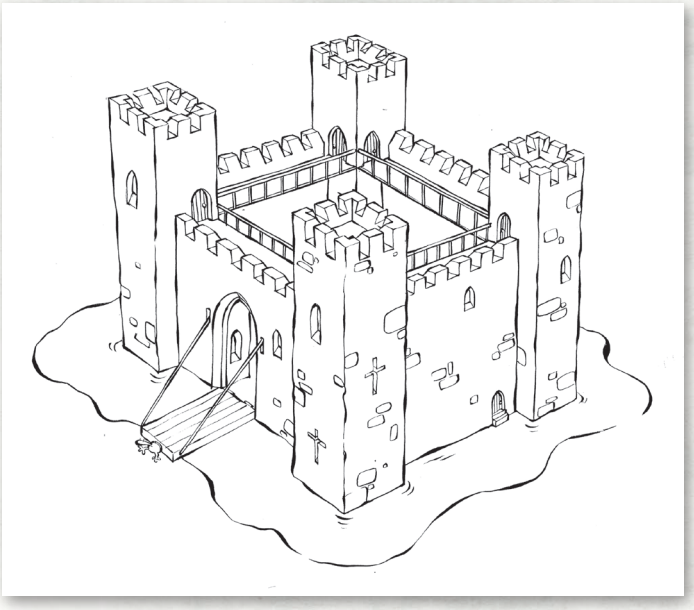
Aj z obdobia Veľkej Moravy, t. j. z 9. storočia, sa v niekoľkých lokalitách piešťanského regiónu našli pamiatky po vtedajších obyvateľoch. V čase vzniku tohto prvého západoslovenského naddunajského štátu (1. polovica 9. storočia) zaniklo pravdepodobne v dôsledku mocenských bojov kniežat Mojmíra a Pribinu hradisko pri Pobedime. V 9. storočí stál na Kostolci pri Ducovom opevnený veľmožský dvorec s rotundou, ktorej zvyšky sa zachovali podnes. Nie je vylúčené, že Kostolec navštívili i vierozvestovia a učitelia sv. Cyril a Metod. V susedných Moravanoch nad Váhom sa našlo veľkomoravské písadlo (stilus), ktorými sa rylo do tabuľky vyplnenej voskom.

Východne od Banky v polohe Lipina boli objavené stopy nielen po veľkomoravskom, ale aj po včasnostredovekom osídlení (z 9. až 13. storočia). Našli sa tu nielen stopy po železiarskej výrobe (troska v potoku), ale aj kúsky keramiky a mazanice (špeciálne upravená hlina na vymazávanie škár), železný nôž s tŕňom atď.

Ďalšie veľkomoravské osídlenie sa nachádzalo pod južným svahom Marhátu (smerom na Nitriansku Blatnicu) v polohe Jurko a Púšť. Stála tam rotunda a neďaleko nej veľkomoravská osada. Nachádzalo sa tam pravdepodobne strážne miesto v blízkosti jedného z prechodov cez Považský Inovec. Významné považsko-inovecké komunikačné spojenie medzi Pomoravím a Ponitrím prechádzalo vtedy cez vážsky brod pod Kostolcom pri Ducovom. Odtiaľ viedlo ďalej popod Marhát a cez osadu pri „Jurkovi“ smerom na Nitru. Výskum vykonal M. Klčo z Balneologického múzea v Piešťanoch.

Strážne hrady pozdĺž Váhu

Treba podotknúť, že po vzniku Uhorska v 11. storočí rozmiestňovali uhorskí králi na západoslovenskej obrannej línii pozdĺž toku Váhu strážne vojenské jednotky zložené z Maďarov, Pečenehov (kmeňový zväz turkických, sarmatských a ugrofínskych kočovníkov) a Sikulov (skupina Maďarov žijúca v Rumunsku). Stalo sa tak zrejme aj v regióne hradu Bana, kde žilo slovenské obyvateľstvo. Strážne vojenské jednotky sa usadili v Pečeňadoch, Veselom, Strážach, Krakovanoch, Ostrove a Orvišti. Etnické zloženie rytierov hradu Bana bolo teda pestré – Maďari, Pečenehovia, Sikuli a Slováci.

Tajomný hrad Bana

Nás však zaujíma predovšetkým územie Banky. Stopy po veľkomoravskom slovanskom osídlení na Banke sa našli v polohe Lipina, kde boli objavené aj stopy po železiarskej výrobe (troska v potoku).

Z písomných prameňov vyplýva, že na území dnešnej Banky alebo v jej okolí stál hrad, resp. hradisko Bana, príp. Baňa. Hrad tu stál s veľkou pravdepodobnosťou už v časoch Veľkej Moravy. V Anonymovej kronike, ktorá bola napísaná v rokoch 1209 a 1210 v Uhorsku, sa uvádza, že už v 1. polovici 10. storočia (po zániku Veľkej Moravy) starí Maďari postupne obsa-

dili územia popri dolnom toku Váhu a ovládli hrady pri rieke. Išlo o hrady Šintava, Hlohovec, Trenčín, Beckov a Bana, resp. Baňa.

Hrad Bana patrí medzi doposiaľ neobjasnené a tajomné stránky života naddunajských Slovanov žijúcich v Uhorsku v 9. a 10. storočí a Slovákov, ktorí tu žili v 11. až 13. storočí. O existencii hradu niet pochýb. Kastelánmi tohto kráľovského hradu boli zväčša príslušníci významných uhorských rodov – Hunt-Poznanovci, Ludanickovi, Forgáčovci, Čákovci a pod.

Základné otázky o hrade Bana

Pred nami stoja triviálne otázky týkajúce sa hradu Bana: Kde stál? Ako dlho existoval? Ako vyzeral? Ako získal svoj názov? Ako sa tu žilo? Aký bol vzťah podhradia a okolitých obcí k hradu? Odpovedať možno len približne, pretože k dispozícii sú len stručné písomné materiály (napr. staré listiny). Archeologické nálezy zatiaľ chýbajú a nezachovala sa ani ľudová tradícia o hrade.

Po pozornom preštudovaní dostupných písomných materiálov a následne na základe rozboru jednotlivých faktov, porovnávania a hľadania súvislostí je možné si vytvoriť určitú predstavu o hrade Bana, ktorá by aspoň približne mohla zodpovedať neznámej skutočnosti. Môžeme vysloviť viaceré konštatovania, avšak pri nich musíme rozlišovať, či sú podložené konkrétnymi faktami, alebo sa opierajú o nepriame dôkazy, alebo boli vyslovené iba na základe dohadov alebo predstáv.

Poloha hradu

Začneme najprv otázkou Kde stál hrad Bana? Čo o ňom uviedli stredoveké písomnosti? Z Anonymovej kroniky vyplýva, že Maďari si v 10. storočí podmanili nasledujúce slovanské hrady, resp. hradiská ležiace pri rieke Váh: Šintava, Hlohovec, Baňa, Beckov a Trenčín. Z nich nie je známa iba poloha hradu Bana. Faktom však zostáva, že všetky spomínané hrady stáli v blízkosti Váhu, a to buď na kopci nad riekou, alebo priamo pri rieke.

Pri teoretizovaní o polohe hradu Bana treba brať do úvahy skutočnosť, že v minulých storočiach Váh často menil svoj tok, príp. vytváral ramená. Hlavné koryto v úseku od Moravian po Banku často prechádzalo popod moraviansky kaštieľ a smerovalo na juh až tesne k starej Banke, kde sa pod kostolom sv. Martina otočilo na západ, obišlo Bananský vŕšok a prešlo miestom vyvierania termálnych prameňov. Nebolo to teda ani súčasné staré koryto Váhu, ani obtokové rameno Váhu.

Z uvedených faktov vyplýva, že hrad Bana sa s najväčšou pravdepodobnosťou nachádzal na území Banky na ľavej strane Váhu. Pravdepodobnosť, že by hrad stál v obci Moravany nad Váhom alebo v Piešťanoch, je malá. V susednej obci Moravany nad Váhom by mohol teoreticky stáť na mieste dnešného kaštieľa. Lokalita leží na terase, pod ktorou v minulosti pretekal Váh. V 11. až 13. storočí bolo tunajšie územie (najmä v okolí moravianskeho kostola), rovnako ako okolie bančianskeho kostola, zrejme tiež osídlené. Zaujímavá je skutočnosť, že s názvom Moravany sa stretávame až v 14. storočí, keď sem na výzvu zemepána Tematína prišli osadníci z Moravy. Je preto možné, že predtým, už v 11. až. 13. storočí, tu stál hrad Bana. Priľahlé podhradie okolo bančianskeho kostola sa nazývalo vtedy Baňa. Menšia osada, ktorá sa nachádzala asi 2 až 3 km južnejšie, sa nazývala Malá Baňa (Banka). Táto hypotéza je však málo pravdepodobná. Na vytvorenie záveru by bolo ešte potrebné preštudovať Zoborskú listinu z roku 1113 a tiež zistiť názvy všetkých obcí tematínskeho panstva po jeho vzniku, teda od asi roku 1263.

Lokalita Kostolec pri Ducovom neprichádza do úvahy, pretože je príliš vzdialená od termálnych prameňov. Navyše, archeologický výskum na Kostolci nepotvrdil existenciu hradu, ale iba veľmožského dvorca.

Poslednou lokalitou, kde by vari mohol stáť hrad Bana, sú Piešťany ležiace na pravej strane Váhu. Do úvahy prichádza najmä Winterova ulica, predovšetkým lokalita v blízkosti termálnych prameňov alebo oblasť v starých Piešťanoch pri Bodone, kde si neskôr Erdödyovci postavili kaštieľ. Tieto územia však neboli veľmi vhodné na výstavbu z dôvodu častých povodní Váhu. Táto domnienka je preto tiež málo pravdepodobná.

Názor niektorých historikov a obyvateľov Banky a vlastne i môj (Ing. Alexander Murín, pozn. red.) je, že hrad Bana stál na území starej Banky, a to najskôr na terase v okolí kostola sv. Martina. Stál v blízkosti križovatky cesty vedúcej Považím po ľavom brehu Váhu (Moravany-Banka-Ratnovce; pričom nešlo o dnešnú štátnu cestu, ale bola to cesta vedúca po okolitých vŕškoch) a cesty vedúcej z Vrbového cez Váh (bol tu brod, resp. kompa) a horské prechody okolo Havrana smerom na Nitru alebo Topoľčany.

Venujme teraz pozornosť stredovekým písomnostiam, v ktorých sa spomínal hrad Baňa, resp. Bana. V písomnostiach z roku 1249 sa uvádza, že dedina Blesovce (okres Topoľčany) susedila priamo s obyvateľstvom Bane (*„villa Belhutz que teneret metam cum populis de Banya“*). Slovo „populus“ sa môže v tomto prípade preložiť aj ako „obyvateľstvo“, nie vyslovene ako „obec“. V roku 1258 obyvatelia regiónu hradu Bana (pravdepodobne hradní jobagióni) odcudzili časť chotára Krakovian, ktorý bol majetkom zoborského kláštora. V tejto veci prebehol aj súdny proces. V tom období sa staval kamenný hrad Tematín, ktorý sa následne stal v tejto oblasti dominantným a prispel k zániku hradu Bana.

Až v písomnostiach z roku 1263 sa uvádza, že zem ležiaca pri rieke Šterusy patrila dedine Baňa: (*„ad terram villae Banya“)*. Je to vlastne prvá zmienka o dedine Banka. V 13. storočí sa ale stále zväčša spomínal iba hrad Bana

Odborníci sa pokúšali umiestniť hrad Bana do katastra obce Pobedim a tiež do oblasti Kostolca pri Ducovom, Tematína, Branča, Veselého, medzi obce Moravany nad Váhom a Bojnú, dokonca i do lokality Bánoviec nad Bebravou. Hrad Bana však asi predsa len stál na území Banky alebo v jej blízkom okolí (nad obcou). Vyplýva to z rozboru a z porovnávania starých listín, v ktorých sa občas aspoň zhruba uvádzala poloha hradu Bana. Predpokladá sa, že hrad ležal na terase pri kostole sv. Martina na Banke.

Keď v roku 1292 kráľ Ondrej III. povýšil viacerých hradných rytierov a služobníkov hradu Bana (zväčša Slovákov) za zemanov, zároveň sa konštatovalo, že hrad Bana leží neďaleko rieky Váh (*„iobagiones castri de Bana prope fluvium Vah existentibus“*).

Doteraz sa neuskutočnila oslava prvej písomnej zmienky o obci Banka. Treba povedať, že kým stanovenie roku prvej písomnej zmienky o Piešťanoch (Zoborská listina z roku 1113) a o susedných obciach bolo prakticky jednoznačné, v prípade Banky to tak nie je. Pátranie po prvej písomnej zmienke je sťažené tým, že nemožno stotožniť hrad Bana s obcou Banka, pretože doteraz sa s určitosťou nevie, kde hrad Bana stál – či priamo v obci, alebo na niektorom vrchu v jeho blízkom alebo vzdialenejšom okolí.

Oblasť Banky bola v minulosti strategicky dôležitá. Odtiaľto sa dali kontrolovať cesty, horské prechody aj brody. Z tohto miesta sa zabezpečovala vojenská ochrana a správa okolitých obcí, ktoré patrili kráľovi. Miesto, na ktorom sa naši slovanskí predkovia rozhodli postaviť hrad Bana, si teda určite nevybrali náhodne. Terén v okolí kostola bol po menších úpravách vhodný na výstavbu hradu, resp. hradiska – išlo o terasu, pod ktorou tiekol potok. Až podnes je táto lokalita centrom obce Banka – nachádza sa tu kostol, pohostinstvo, kultúrny dom, obecný úrad a v minulosti aj obchod. Výhľad na Považie smerom na juh i západ síce zakrýval Bananský vŕšok, avšak na temene vŕšku mohol stáť ďalší menší strážny objekt.

V každom prípade terasa v okolí kostola sv. Martina, pod ktorou tečie Vápenický potok, skrýva ešte ďalšie tajomstvá. V tejto oblasti sa stále nachádza veľké množstvo neopracovaných stavebných kameňov, ktoré obyvatelia Banky oddávna využívali na rôzne účely, napr. na budovanie základov domov, múrikov v záhradách či dláždenie ciest. Ich pôvodné využitie nie je známe. Je verejným tajomstvom, že v okolí kostola sa nachádzajú staré hroby. V záhradách domov pri kostole sa občas narazilo na zvyšky dávnej stavebnej činnosti – išlo napr. o základy údajne až 2,5 m hrubého kamenného múru. Objasniť by to mohol archeologický výskum. Malo by sa urobiť niekoľko malých sond pod múrmi kostola, na čo by sa súhlas obce, resp. farského úradu mohol dať získať a tiež v záhradách okolitých domov. Na to je však potrebný súhlas majiteľov, ktorí zväčša nemajú záujem o archeologické výkopy na ich pozemkoch.

Je tiež možné, že hrad Bana stál na Bananskom vŕšku – buď na jeho temene pri poľnej ceste vedúcej na Bacchus vilu, odkiaľ je veľmi dobrý výhľad na široké okolie, alebo na niektorej terase západného alebo južného svahu Bananského vŕšku. V súčasnosti tu stoja rekreačno-ubytovacie zariadenia Lúč, Priemstav a pod.

V minulosti bol Bananský vŕšok bez lesného porastu – o jeho zalesnenie sa postarali až Winterovci. Aj tu by sa mohol vykonať archeologický výskum alebo letecké snímky Banky a Bananského vŕšku,

na ktorých by sa podľa odtieňov dali rozpoznať stopy po stavbách z minulosti.

Obdobie existencie hradu

Čo sa týka stanovenia doby existencie hradu Bana, opäť chýbajú konkrétne údaje. Pre stanovenie času jeho vzniku možno zatiaľ vychádzať iba z Anonymovej kroniky, podľa ktorej Maďari už v 1. polovici 10. storočia obsadili hrady na Považí, medzi nimi i Banu. Hrad teda pravdepodobne existoval už v 9. storočí, v období Veľkej Moravy, keď boli Slovania pánmi tohto územia. Významné hrady sa v tej dobe nestavali na ťažko prístupných miestach v horách, ako sa to robilo po tatárskych vpádoch (napr. hrad Tematín), ale budovali sa na miestach pre nich výhodných a prístupných.

O existencii obce Banka po vzniku uhorského štátu v 11. a 12. storočí nie sú písomné záznamy. Zoborská listina z roku 1113 je súpisom majetku zoborského kláštora pri Nitre. Opátom bol vtedy Godefrid. Podpisom listiny kráľ Koloman potvrdil majetok kláštora. Obec Banka sa v Zoborskej listine nespomína. Uvádzajú sa v nej v prvom rade obce, ktoré boli majetkom zoborského kláštora – Trebatice, Krakovany a pod. Obec Piešťany bola vtedy ešte majetkom uhorského kráľa a bola spravovaná z hradu Bana. V listine sa spomína iba preto, aby bol presnejšie vyjadrený chotár Trebatíc susediaci s chotárom Piešťan. Išlo teda o stanovenie hranice medzi kláštorným a kráľovským majetkom. Spomínať Banku, resp. hrad Bana, nebolo treba. Je však tiež možné, že začiatkom 12. storočia ešte Banka ako samostatná obec neexistovala a bola podhradnou osadou kráľovského hradu Bana, v ktorej žilo predovšetkým hradné služobníctvo.

Skutočnosť, že v 2. polovici 13. storočia sa okrem hradu Bana spomínala aj dedina Bana, môže znamenať, že z podhradia sa stala samostatná obec, ktorá mala vlastný kostol i faru. Výstavba dodnes existujúcej staršej časti kostola sv. Martina sa uskutočnila pravdepodobne v 13. storočí. Či na jeho mieste ešte predtým v 11. a 12. storočí nestál iný románsky kostolík alebo rotunda, sa zatiaľ nepodarilo zistiť. V 1. polovici 13. storočia sa poblíž kostola rozprestieral cintorín. Dokladá to nález masívnej striebornej esovitej náušnice – to znamená, že na tomto mieste vtedy už nejaký sakrálny objekt existoval.

Aj keď nemáme písomné doklady o existencii obce Banka v období od 11. storočia do prvej polovice 13. storočia, k dispozícii sú výsledky archeologické výskumu z roku 1975, ktoré potvrdili, že územie Banky bolo v 11. až 13. storočí osídlené. Výskumy sa uskutočnili v lokalite Za pohostinstvom, južne od kostola sv. Martina. Boli tu nájdené hroby ľudu lužickej kultúry z neskorej doby bronzovej. Počas výskumu sa v hlinisku našli pozostatky desiatich sídliskových objektov z obdobia 2. polovice 11. storočia až 1. polovice 13. storočia. Mohlo tu žiť služobníctvo neďalekého hradu Bana.

Výskumy v lokalite Za pohostinstvom

Pracovníkov Archeologického ústavu SAV na túto lokalitu upozornil P. Kováč z Balneologického múzea v Piešťanoch, ktorý prevzal viaceré nálezy od žiakov tunajšej školy. Ďalší krátky výskum v hlinisku vykonali pracovníci ústavu v roku 1981. Pri týchto výskumoch sa našli stopy po desiatich včasnostredovekých sídliskových objektoch (11. až 13. storočie). Boli objavené 4 jednopriestorové príbytkové objekty a 6 zásobovacích jám na zbožie (obilie), mohli to byť ale aj odpadové jamy. Keďže okolitý terén je značne členený viacerými poľnými úvozmi a väčšími výmoľmi, možno pri úprave prístupových

ciest vidieť v profiloch zvyšky ďalších objektov. Sú pokryté až 1 m hrubým nánosom (splaveninou) žltej spraše. Objekty boli zahĺbené do zeme. V niektorých sa pri výskume našli zvyšky ohnísk – nachádzali sa tam zrejme pece s hlinenou kopulou. Zároveň sa našli črepy keramiky, ktorá bola vyhotovená obtláčaním nádoby. Keramika pozostávala z hrncovitých nádob čiernej a sivej farby, ktoré boli zdobené ryhami. Ďalej sa našlo niekoľko kovových predmetov, napr. fragment ostrohy s terčovitým bodcom, zvieracie kosti a pod.

V roku 1986 uskutočnilo Balneologické múzeum v Piešťanoch v tejto lokalite už spomínaný výskum hrobov lužickej kultúry. Pritom bol odkrytý ďalší stredoveký objekt kruhového pôdorysu z 11. až 13. storočia. V roku 1994 tam bol odkrytý ďalší objekt – odpadová jama z 11. až 13. storočia, ktorá bola oproti predchádzajúcemu prípadu chudobnejšia na keramický materiál.

Vzhľad hradu

Ani vzhľad hradu Bana nie je známy. S veľkou pravdepodobnosťou to bol drevený staroslovanský hrad alebo skôr staroslovanské hradisko ohraničené opevneným valom s palisádami, aké bolo v dobe pred vznikom Veľkej Moravy v neďalekom Pobedime. Vo vnútri sa nachádzali obytné a hospodárske objekty. S menšou pravdepodobnosťou to mohol byť buď malý hrádok s hospodárskymi budovami v okolí, alebo väčší opevnený veľmožský dvorec, aký bol napr. na Kostolci pri Ducovom.

Názov hradu

Ako vznikol názov hradu Bana, resp. Baňa? Jestvuje viacero názorov. Najpravdepodobnejší je ten, že hrad dostal pomenovanie podľa neďalekých termálnych prameňov. Staroslovanské slovo „baňa“ znamenalo kúpeľ, príp. teplú vodu. A podľa tunajšej teplej a liečivej vody, ktorej účinky využívali chorí i zdraví ľudia už od najstarších čias, zrejme dostal názov aj hrad Bana. Starí Slovania mali blízky vzťah k vode. Využívali ju v boji i na ochranu proti nepriateľom. Odpradávna uctievali vodné zdroje. Radi sa kúpali v riekach, tiež v domácich parných aj potných kúpeľoch. Určite ich zaujali aj tunajšie termálne pramene, ktoré vyvierali raz na piešťanskej, inokedy na bančianskej strane Váhu – podľa toho, kde sa práve nachádzalo koryto rieky.

Ak bol názov odvodený zo staroslovanského slova „baňa“, potom musel hrad, ako bolo naznačené, ležať neďaleko termálnych prameňov. Lokalita pri kostole sv. Martina toto kritérium spĺňa. Oproti hradu sídlilo v lokalite Za pohostinstvom jeho služobníctvo. Dokazujú to objavené sídliskové objekty z 11. až 13. storočia. V tejto lokalite sa uskutočnili viaceré archeologické výskumy.

Ďalší názor na vznik názvu hradu Bana vychádza z toho, že slovo „baňa“ znamenalo miesto na dolovanie rúd, kameňa a hliny. Práve na Banke sa nachádzali bane na kvalitný vápenec a farebné hlinky. Vápno sa vo včasnom stredoveku vyrábalo okrem Banky tiež v lokalite, ktorá sa nachádza asi 1,5 km južne od Hubiny. Názov Bana môže prípadne pochádzať aj zo slova „bán“ (vodca), avšak to je málo pravdepodobné.

S pomenovaním Bana (neskôr Banka) sa stretávame zhruba od polovice 13. storočia. Hrad sa uvádzal v rokoch 1226, 1239, 1245, 1247, 1251 a 1292 pod názvom Bana (castrum Bana). Zároveň sa hrad nazýval aj Baňa, po maďarsky Banya. Pod týmto názvom sa uvádza v rokoch 1249 a 1263. Prvýkrát sa s určitosťou písalo o obci Banka až v roku 1263. Listiny uvádzajú, že zem ležiaca pri rieke

Šterusy patrila dedine Baňa (*„ad terram villae Banya“*).

V roku 1263 sa územie Piešťan (terra Pechan), ktoré ešte patrilo hradu Bana, stalo súčasťou novovzniknutého Tematínskeho panstva. V roku 1263 získalo majetky z regiónu hradu Bana aj Benediktínske opátstvo v Pannonhalme (maďarské mesto ležiace neďaleko Győru). Opátstvo nadobudlo okrem iného aj Hornú Stredu, Ľubov (zaniknutá stredoveká osada medzi Piešťanmi a Hornou Stredou) a Debretu (zaniknutá osada medzi Piešťanmi a Drahovcami).

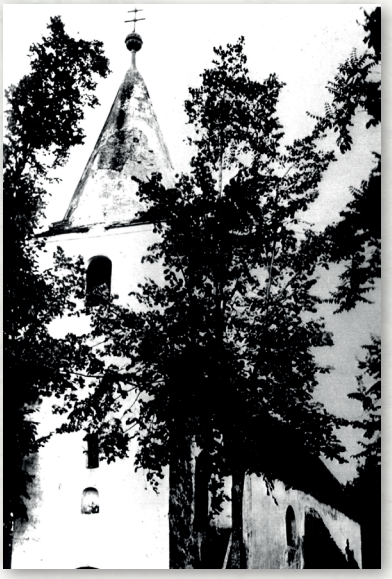
V najstarších uhorských písomných dokladoch (prvýkrát v Anonymovej kronike) sa spočiatku uvádzal iba hrad Bana, resp. Baňa. Anonymova kronika vznikla pravdepodobne v rokoch 1198 až 1200. Vtedy však ešte nemusela existovať samostatná obec Banka – zrejme bola podhradím hradu Bana, teda osadou bez vlastného názvu.

V roku 1349 sa obec uvádza pod názvom Malá Bana (Kis Bana) a v roku 1395 ako dedina Baňa (villa Banya). Slovenský názov Baňa vyjadrovali pisári v maďarčine názvom Banya. V 16. storočí sa obec uvádza pod názvom Banečka (Baneczka). Vtedy bola ešte málo obývaná. Od 17. storočia vystupuje obec pod dnešným názvom Banka.

Úloha hradu

Na prelome 10. a 11. storočia vzniklo Uhorské kráľovstvo, ktorého súčasťou sa stalo aj Slovensko. Pokračovalo obdobie včasného stredoveku, resp. raného feudalizmu (9. až 12 storočie). Vtedy bol hrad Bana významným kráľovským hradom v Uhorsku, ktorý plnil úlohu správy a vojenskej obrany obyvateľstva tunajšieho regiónu.

V 11. až 13. storočia bolo územie Uhorska rozčlenené na komitáty, ktoré spravovali kráľovskí úradníci – kasteláni, resp. hradní župani. Na juhozápadnom Slovensku boli 3 veľké komitáty – Nitriansky, Trenčiansky a Bratislavský. Okrem nich vznikli aj menšie komitáty s vojenským poslaním, ktorých centrami boli kráľovské hrady, napr. hrad Hlohovec, Bana, Holíč atď. Význam týchto hradov stúpol už v priebehu 11. storočia, pretože Maďari po získaní veľkej časti Slovenska začali opevňovať západné hranice Uhorska (hranica s Českom a Nemeckom).

Vytvorilo sa niekoľko obranných línií. Prvú obrannú líniu tvorili hrady Stupava, Šaštín, Holíč atď. Druhá obranná línia viedla popri Váhu. Maďari využili strategicky výhodnú polohu starších slovenských hradov, resp. hradísk a vytvorili z nich obranné pevnosti na línii Trenčín-Beckov-Bana-Hlohovec-Šintava a Šaľa. Ani tento obranný systém nebol dostačujúci. V roku 1108 vpadlo do Uhorska české knieža Svätopluk ako spojenec nemeckého cisára Henricha V. Svätoplukovo vojsko vyplienilo dolné Považie od Trenčína cez Banu, Hlohovec až po ústie Váhu do Dunaja. O rok neskôr vpadol na územie juhozápadného Slovenska moravský vojvodca Oto.

V priebehu 13. storočia sa veľké komitáty zmenili na stavovské župy. Menšie komitáty postupne splynuli s týmito župami. Komitáty Šintava, Hlohovec, Bana a Holíč splynuli s Nitrianskou župou, Beckov s Trenčianskou župou a Stupava s Bratislavskou župou.

V 11. až 13. storočí bol hrad Bana administratívnym centrom tunajšieho regiónu. Do správy hradu Bana patrili viaceré obce. Z najbližších sú to Piešťany, Orvište a Ratnovce.

Piešťany spadali pod hrad Bana až do 2. polovice 13. storočia, potom sa stali poddanskou obcou zemepánov hradu Tematín. V listinách z 13. storočia sa hrad Bana spomína ako sídlo hradného župana. Sídlila tu aj kráľovská vojenská družina.

V 14. storočí význam hradu Bana postupne klesal, až hrad napokon zanikol. Pre túto oblasť sa stal

dominantným novopostavený kamenný hrad Tematín.

Dôležitosť hradu

V roku 1247, 5 rokov po tatárskom vpáde, bol županom hradu Bana (comes de Bana) Sagin. Patril medzi blízkych dvoranov kráľa Bela IV. Zastával funkciu hlavného kráľovského pohárnika (stredoveký dvorský hodnostár, ktorý mal na starosti víno pre kráľa).

S hradom Bana sa spája aj pôsobenie členov významného šľachtického rodu v službách kráľa. Ide o rod Ludanickovcov. Obec Ludanice sa nachádza pri Topoľčanoch (smerom na Nitru). Vítko z Ludaníc sa ako rytier vyznamenal v bojoch s Tatármi. Potom ho kráľ Belo IV. poveril diplomatickými úlohami. Životné osudy Vítka z Ludaníc sa neskôr spájajú s kráľovským hradom Bana. Na záver svojej politickej kariéry sa Vítko z Ludaníc stal županom tohto hradu. Stalo sa tak pravdepodobne v rokoch 1270 až 1280. Jeho brat Bohumír ubránil kamenný Trenčiansky hrad pred Tatármi. Bol trenčianskym županom a hlavným pohárnikom kráľa Bela IV. Z uvedeného vyplýva, že v 11. až 13. storočí bol hrad Bana významným kráľovským hradom.

Vpád Tatárov v 13. storočí bol pre obyvateľov Uhorska pohromou. Tatári postupovali dole Považím. Je známe, že sa im nepodarilo dobyť kamenný hrad Trenčín. O osude hradu Bana nemáme správy, pravdepodobne ho však Tatári dobyli. Zahynulo zrejme viacero obyvateľov okolitých obcí. Údajne sa práve odvtedy obec Dlhá ves nazýva Hubinou.

Vojnová pohotovosť

Posádka hradu Bana pozostávala z hradných rytierov (jobagiones castri), ktorí žili na hrade, v jeho podhradí (dnešná obec Banka) alebo v okolitých obciach (Ratnovce, Sokolovce, Orvište, Kocurice, Borovce atď). V čase vojnovej pohotovosti bránili na pokyn kastelána hradný región. V Piešťanoch pravdepodobne rytieri nebývali. Možnou úlohou obyvateľstva Banky bolo zabezpečovať hrad po hospodárskej stránke.

Hradní rytieri bojovali v rokoch 1241 a 1242 proti tatárskym vojskám. Po odchode Tatárov sa obnovila obranno-strážna a administratívna funkcia hradu Bana, avšak nie nadlho, pretože už koncom 13. storočia prebral vedúcu úlohu v tejto oblasti novopostavený kamenný hrad Tematín.

Správa hradu

Venujme teraz pozornosť spoločenskému postaveniu obyvateľov hradu Bana – vojsku, služobníctvu, kastelánovi a obyvateľom podhradia a okolitých obcí v 11. až 13. storočí. Po vzniku Uhorska v 11. storočí bol vlastníkom pôdy iba uhorský kráľ, ktorý jej časti prepožičiaval svojim vazalom. V počiatočnom období sa obyvateľstvo Uhorska delilo na 2 skupiny – na slobodných podliehajúcich kráľovi (alebo jeho kastelánom) a na neslobodných, t. j. otrokov (alebo sluhov). Medzi osobne slobodných a podliehajúcich iba kráľovi patrili kráľovskí jobagióni (kráľovskí hodnostári) a kráľovskí servienti (príslušníci kráľovského vojska). Slobodní boli tiež kráľovskí hradní služobníci a remeselníci (kuchári, pekári, rybári, kováči atď.) a roľníci.

Keď uhorskí králi začali dávať pôdu svojim vazalom do trvalého vlastníctva, vznikla šľachta a cirkevní feudáli. Významní cirkevní a svetskí predstavitelia, ktorí získali od kráľa do vlastníctva väčšie územné celky aj s obcami na nich ležiacimi (panstvá), sa stali veľkými cirkevnými a svetskými feudálmi (vyššia šľachta), teda zemepánmi. Predtým osobne slobodní obyvatelia pridelených obcí, prevažne roľníci, sa stali poddanými zemepána a prišli o niektoré práva, napr. o právo na lov zveri či rýb. Uhorskí králi dávali do trvalého vlastníctva aj menšie územné celky (napr. časti chotárov obcí), a to najmä príslušníkom kráľovského vojska – servientom, z ktorých sa takto stali zemania (nižšia šľachta). Za zemanov povyšovali neskôr uhorskí králi aj niektorých hradných jobagiónov.

Situácia v regióne hradu Bana vyzerala rovnako. Do správy hradu Bana patrili okrem jeho podhradia, Banky, aj viaceré okolité obce – Piešťany, Ratnovce, Orvište, Kocurice a pod. Obyvatelia týchto dedín boli prevažne roľníci, ktorí mohli slobodne užívať polia. Lesy a rieky podliehali iba kastelánovi kráľovského hradu Bana. Horšie na tom boli obyvatelia ostatných okolitých obcí, ktoré uhorskí králi podarovali cirkevným alebo svetským feudálom.

Názorne to vyplýva zo Zoborskej listiny z roku 1113. Niektoré obce nachádzajúce sa v okolí hradu Bana (napr. Krakovany a Trebatice) boli už v tom čase poddanskými obcami a patrili Zoborskému opátstvu. Obyvatelia chceli opäť slobodne užívať polia, lesy a rieky. Nešťastní ľudia využili v roku 1108 vpád vojsk českého kniežaťa Svätopluka a v roku 1109 vpád jeho brata moravského vojvodu Ota na juhozápadné Slovensko a vyhlásili sa za slobodných ľudí, ktorí podliehajú iba kráľovi. Opát zoborského kláštora Godefrid mal veľa práce, kým sa mu podarilo dať majetky kláštora opäť dohromady. V roku 1113 mu ich kráľ Koloman písomne potvrdil v spomínanej Zoborskej listine.

Život na hrade

Obyvateľom hradu, podhradia a k nemu patriacich okolitých obcí sa nežilo zle. Niektoré obce z regiónu hradu Bana sa už koncom 11. storočia stali majetkom cirkevných zemepánov, iné získavali v priebehu 13. storočia do vlastníctva šľachtickí zemepáni. Boli to ale relatívne slobodní ľudia, ktorí podliehali iba kráľovi, resp. kráľovskému hradnému županovi (hradní vojaci, hradní služobníci a roľníci). Vojenské posádky sídlili nielen na centrálnom hrade Bana, ale aj v niektorých okolitých obciach. O ich hospodárske zabezpečenie sa starali roľníci z priľahlých obcí. Dvakrát do roka prinášali na hrad roľníci z okolitých obcí produkty svojej práce – dobytok, hydinu, obilie do hradných sýpok a ďalšie poľnohospodárske produkty. Taktiež zásobovali hrad vínom a medovinou. Z času na čas prikázal kastelán opraviť hrad, spevniť kameňmi cesty, vyklčovať lesy a pod. V podhradí a v okolitých obciach žili hradní služobníci, ktorí sa venovali rôznym remeslám a živnostiam. Boli to mlynári, pekári, chmeliari, pivovarníci či práči bielizne. Keď kastelán pripravoval pre svojich ľudí alebo hostí poľovačku alebo rybačku, v okolitých obciach už boli v pohotovosti kráľovskí hájnici, strelci, honci, psiari, sokoliari, rybári atď. Pre kráľovský hrad pracovali aj mečiari, kožušníci, obuvníci, kováči, kolári, tesári a pod.

Na hrade Bana boli uhorskí králi častými návštevníkmi. Po prerokovaní štátnych záležitostí s kastelánom, veľmožmi, servientmi, jobagiónmi, príp. i s prizvanými richtármi obcí nasledovali hostiny,

zábavy a vyššie spomínané poľovačky. Isteže, nejeden kráľ vyskúšal účinky tunajšej liečivej vody a bahna. Keďže kúpeľné budovy tu vtedy pravdepodobne nestáli, vykopali sa pre hostí kúpacie jamy alebo sa pripravil kúpeľ v drevenej kadi.

V roku 1292 uhorský kráľ Ondrej III. (posledný z dynastie Arpádovcov) odmenil niekoľkých jobagiónov hradu Bana a ďalších svojich verných služobníkov, ktorí žili v obci Bana a v okolitých obciach. Povýšil ich na zemepánov, čím sa stali príslušníkmi nižšej šľachty. Títo poddaní mali typické slovenské mená.

Hrad Piešťany

Význam hradu Bana veľmi poklesol. Možno k tomu došlo už okolo spomínaného roku 1292, v ktorom viacerí povýšení hradní rytieri prestali byť podriadenými hradného župana. Ostatní hradní služobníci sa postupne stali poddanými tunajších zemepánov. Je zaujímavé, že v roku 1299 sa istý hrad spomínal ako hrad Piešťany (castrum Pekchen). Slovami hrad Piešťany sa pravdepodobne označoval starý upadajúci hrad Bana, ktorý ešte mohol strážiť brod na Váhu. Jednou z možností je tá, že dožívajúci hrad Bana sa považoval za súčasť obce Piešťany, ktorá vtedy patrila do Tematínskeho panstva. Mohlo však ísť aj o druhý hrad. V stredoveku sa v tomto regióne okrem komitátneho hradu Bana nachádzali aj ďalšie hrady. Hrad vo Veselom mal vojensko-strážnu funkciu. Úlohou krakovianskeho hradu bolo spravovať okolité poddanské obce, ktoré patrili Zoborskému opátstvu, resp. Nitrianskemu biskupstvu.

Tematín ako následovník Bany

Hrad Tematín vznikol po tatárskom vpáde začiatkom 2. polovice 13. storočia. Kráľ Belo IV. ho dal do vlastníctva príslušníkom významného šľachtického rodu Hunt-Poznanovcov. Poddanskou obcou Tematínskeho panstva sa v roku 1263 stali Piešťany. Obec Banka naďalej patrila do správy kráľovského hradu Bana. Poddanskou obcou patriacou zemepánovi sa stala až v 14. storočí.

O strate strategického významu hradu Bana v 14. storočí svedčí okrem iného aj skutočnosť, že sa tunajšie kráľovské majetky dostali do vlastníctva nižšej a vyššej šľachty. Ako nižšiu šľachtu chápeme služobníkov (jobagiónov) hradu Bana, ktorých Ondrej III. v roku 1292 povýšil za zemanov. Do trvalého vlastníctva im pridelil časti pôdy. Vyššiu šľachtu predstavovali veľkí zemepáni, ktorí získali prevažnú časť z tunajších kráľovských majetkov. V tomto regióne vznikli Tematínske, Hlohovecké a Čachtické panstvo, ktoré postupne zaberali majetky hradu Bana. Znamená to, že Bananské panstvo nevzniklo. Časť majetkov v tomto regióne už dávnejšie (od konca 11. storočia) patrila zoborskému opátstvu a neskôr Nitrianskemu biskupstvu.

V 11. až 13. storočí pôsobili na dolnom Považí komitátne kráľovské hrady Trenčín, Beckov, Bana, Hlohovec a Šintava. V 2. polovici 13. storočia a v 14. storočí tu vznikli šľachtické panstvá hradov Trenčín, Beckov, Čachtice, Tematín (namiesto Bany), Hlohovec a Šintava, ostatné zostali dedinami. Jedine mesto Trenčín už potom nepodliehalo kastelánovi, resp. zemepánovi panstva hradu Trenčín, na ktorom bolo sídlo Trenčianskej župy. Prvými šľachtickými majiteľmi (zemepánmi) Tematínskeho panstva sa okolo roku 1263 stali potomkovia magnátskeho rodu Hunt-Poznanovcov. Boli to župan Kazimír a jeho synovia Uhrín, Peter, Lambert a Ladislav. Prvým šľachtickým majiteľom Hlohoveckého panstva sa v roku 1275 počas vlády kráľa Ladislava IV. stal Aba. Obec Bana bola v tom období súčasťou už okypteného kráľovského majetku v okolí hradu Bana.

V 14. storočí a v nasledujúcich storočiach bola Banka súčasťou buď Tematínskeho, alebo Hlohoveckého panstva. Od roku 1295 začal zaberať tunajšie majetky oligarcha Matúš Čák Trenčiansky,

ktorý nevynechal ani Tematínske panstvo. Majiteľom tohto panstva boli synovia Kazimíra z rodu Hunt-Poznanovcov. V roku 1299 zakročil Ondrej III., ktorý sa zmocnil niektorých násilím získaných majetkov a vrátil ich pôvodným majiteľom. Pri tejto príležitosti sa okrem Tematínu spomína aj hrad Čachtice a hrad Piešťany (castrum Pekchen).

Storočie bez vojen

V roku 1301 zomrel Ondrej III. a po niekoľkých rokoch bojov o trón sa s konečnou platnosťou v roku 1308 stal uhorským kráľom Karol Róbert z Anjou. Majiteľom, presnejšie povedané uchvatiteľom, Tematínskeho panstva a zrejme aj hradu Bana a obce Banka sa stal Matúš Čák Trenčiansky. Práve on vyhnal dovtedajších majiteľov panstva, synov Kazimíra z rodu Hunt-Poznanovcov. Až v roku 1316 prešlo Tematínske panstvo do rúk kráľa.

V roku 1348 kráľ Ľudovít I. z Anjou daroval Tematínske a v roku 1349 aj Hlohovecké panstvo novým zemepánom významnému feudálnemu rodu grófov z Ujlaku – Mikulášovi Kontovi a jeho bratom Leukošovi a Bartolomejovi, ktorí boli synmi grófa Vavrinca Tótha, nitrianskeho, železnohradského a šopronského župana prezývaného Sclavus. Grófi z Ujlaku tieto panstvá vlastnili až do vymretia rodu v roku 1524. Mikuláš Kont bol obľúbencom kráľa Ľudovíta I. z Anjou a stal sa i uhorským palatínom. Zomrel v roku 1367.

Súčasťou Tematínskeho panstva, ktoré patrilo do Nitrianskej župy, bola už aj obec Banka. V listine uhorského kráľa Ľudovíta I., ktorou v roku 1348 daroval Mikulášovi Kontovi Tematínske panstvo, sa uvádzajú nasledovné poddanské obce tohto panstva: Hrádok, Piešťany, Horná Streda, Lúka, Modrovka, Modrová, Moravany, Baňa, Ducové, Hôrka, Lehota (pravdepodobne Stará Lehota), Ratnovce a Mošovce.

V roku 1349 sa Banka v listinách uvádza pod názvom Malá Bana (Kis Bana) a v roku 1395 pod názvom dedina Baňa (villa Banya). Obec ako podhradie kráľovského hradu Bana už stratila svoj význam. Rovnako ako okolité obce, stala sa obyčajnou poddanskou dedinou. Poddaní obyvatelia Banky podliehali tematínskemu zemepánovi a slobodnými boli iba tunajší zemania, ktorí mali vlastné majetky.

Veľká cesta

Presuňme sa do 15. storočia. V súvekých prameňoch sa uvádza, že na Banke sa nachádzal nielen kostol sv. Martina, ale aj rímskokatolícka fara. Existenciu cirkevnej obce na Banke dokazuje aj záznam z vizitácie (prehliadka farskej alebo inej duchovnej správy) ostrihomského arcibiskupa Jána Kanizsaga, ktorá sa uskutočnila koncom 14. storočia.

Cez brody na Váhu a Považský Inovec (presnejšie cez Ducové a Banku) viedli v tom období významné cesty. Kým v časoch Veľkej Moravy sa z Pomoravia do Ponitria prechádzalo väčšinou cez Pobedim, Kostolec pri Ducovom a cez Jurka pri Nitrianskej Blatnici, v 13. storočí nadobudla väčší význam cesta vedúca z Vrbového cez brod pri Banke smerom na horský prechod Havran.

V písomnostiach z roku 1406 sa uvádza, že majetok Ratnoviec (Rathon) ležal pri veľkej ceste, ktorá viedla z Hlohovca do Bane (*„penes viam magnam de Galgowch ad Banya ducentem“*). Tu však pravdepodobne išlo o dedinu a nie hrad Baňa, ktorý medzitým najskôr zanikol. Musíme tiež brať do úvahy aj možnosť, že hrad nemusel ležať na území obce Baňa (Banka). Spomínaná veľká cesta nemusela byť totožná s dnešnou štátnou cestou vedúcou z Ratnoviec okolo obtokového ramena Váhu na Banku. Išlo pravdepodobne o starú stredovekú úvozovú cestu, ktorá prechádzala cez Bananský vŕšok. Z časti viedla po súčasnej poľnej ceste – od objektu Červenej veže k Bacchus vile.

Jedna zo stredovekých ciest z Moravy na Slovensko viedla cez Vrbové, Piešťany, resp. Banku a cez niektorú z úvozových ciest na Havrane. Krajinský sudca Matúš Palóc v roku 1429 potvrdil staré mýto grófov z Uljaku, ktoré sa vyberalo pri brode cez Váh v Piešťanoch. Most tu vtedy ešte neexistoval. Kto sa nemohol cez rieku prebrodiť (napr. prevážal tovar na voze), mal možnosť dostať sa z Piešťan na Banku, resp. do Moravian nad Váhom kompou.

Nenásytní husiti

V 15. storočí narobili husitské vpády tunajšiemu obyvateľstvu veľa škôd. V rokoch 1425 až 1429 sa neúspešne pokúšali obsadiť Bratislavu. Pri týchto „spanilých jazdách" vyplienili obce v oblasti Piešťan patriace Uljakyovcom, ktorí boli prívržencami uhorského kráľa Žigmunda, úhlavného nepriateľa husitov. Vyplienená bola asi aj obec Banka. V tých časoch bolo totiž zvykom, že keď jeden feudál chcel uškodiť druhému, plienil jeho majetky, tzn. škodil jeho poddaným. Zrejme tak konali aj husiti.

Tunajší zemepán Mikuláš Uljaky sa zúčastnil v roku 1430 pri Trnave bitiek uhorského vojska s husitmi. V roku 1431 vtrhli do Uhorska, resp. na Slovensko, dve husitské vojská. Táborské vojsko pod vedením Prokopa Holého prešlo pri návrate do Čiech cez Váh mostom pri Hlohovci, ktorý potom spálili. Po nich sa vracalo druhé husitské vojsko (sirotkovia), ktoré však už nemohlo prejsť cez zničený hlohovský most. Preto pomaly ustupovalo s vozmi naplnenými korisťou po blatnatých cestách na ľavom brehu Váhu. Prechádzali aj cez Banku a Trenčín. Prejsť cez Váh sa husitom podarilo až pri Ilave, pričom ich neustále prenasledovalo uhorské vojsko, ktoré im spôsobilo veľké straty.

V roku 1432 sa dokonca husiti trvale usadili na západnom Slovensku. Svoje posádky mali okrem iného aj v Trnave a Topoľčanoch. V roku 1435, rok po osudnej bitke pri Lipanoch, opustili západné Slovensko za vysoké výkupné.

O niekoľko rokov neskôr prišli českí bojovníci na Slovensko znovu. Tentokrát to neboli husiti, ale žoldnieri pod vedením Jána Jiskru z Brandýsa, ktorých naverbovala kráľovná na ochranu majetkov maloletého kráľa Ladislava V. Pohrobka. Po predčasnej smrti kráľa Ladislava sa v roku 1467 uhorským kráľom stal Matej Korvín. Českým bojovníkom sa však zo Slovenska odísť nechcelo a vyhnalo

ich až kráľovské vojsko. Nazvali sa bratríkmi. Poslední bratríci táborili v tunajšom regióne jednak na Kostolci pri Ducovom a tiež pri Veľkých Kostoľanoch, kde ich kráľ Matej Korvín so svojím vojskom osobne premohol. V Hubine vydal dokonca jednu zo svojich kráľovských listín.

V 15. storočí sa Banka spomína v písomných dokladoch ešte pod názvom Bana (Baňa). V portálnom súpise z roku 1452 sa spomína slabo obývaná dedina Bana, ktorá mala iba 6 port (obytných usadlostí) a patrila do Tematínskeho panstva. V písomnostiach sa uvádzali iba poddanské usadlosti, zemania nepodliehali daňovým povinnostiam.

V roku 1453 kráľ Ľudovít V. Pohrobok potvrdil zemepánovi Mikulášovi Ujlakymu vlastníctvo panstiev hradu Tematín a Hlohovec. Mikuláš Ujlaky bol významným uhorským magnátom 15. storočia. Bol prívržencom uhorských kráľov Žigmunda, Albrechta Habsburského, Ladislava Pohrobka a Mateja Korvína. V časoch neplnoletosti Ladislava Pohrobka bol Mikuláš Ujlaky jedným z volených kapitánov Uhorska a spolu s Jánom Huňadym bojoval proti Turkom pri Stoličnom Belehrade (mesto v Maďarsku). V písomnostiach z 15. storočia sa na Banke spomína rímskokatolícka fara s kostolom sv. Martina.

Kúpele bez zmienky

Stredoveké písomné doklady o tunajších kúpeľoch nemáme k dispozícii. Účinky termálnych prameňov a liečivého bahna však využívalo nielen miestne obyvateľstvo, ale isto aj šľachta zo širokého okolia. Už spomínaný svetaskúsený zemepán Mikuláš Kont, ktorý zriadil v 14. storočí v Hlohovci špitál, dal s veľkou pravdepodobnosťou postaviť nemocničné alebo kúpeľné zariadenie v blízkosti termálnych prameňov, pravdepodobne na pravej strane Váhu (oproti Banke). Je to však len dohad. V roku 1421 vyskúšal účinky tunajších liečivých prameňov dokonca aj uhorský kráľ Žigmund, ktorý pri tej príležitosti vydal v Piešťanoch jednu zo svojich kráľovských listín.

Dedičstvo zo stredoveku

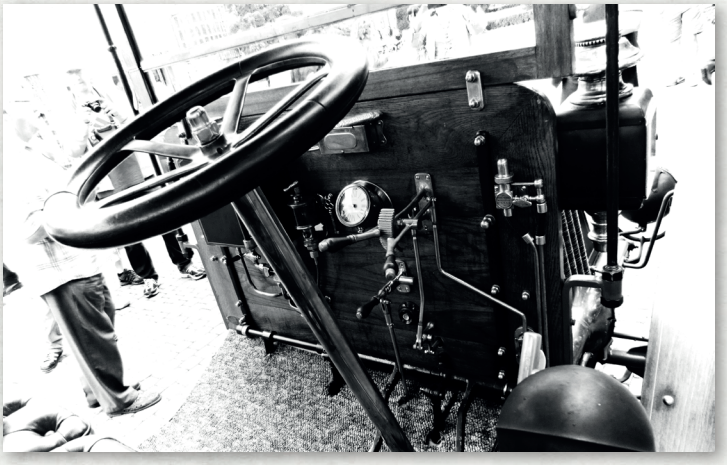
Čo nám stredovek na Banke zanechal? Predovšetkým je to staršia časť kostola sv. Martina postavená v ranogotickom slohu pravdepodobne v 13. storočí. Na Banke sa tiež dodnes zachovalo niekoľko úvozových ciest. Z roku 1395 pochádza písomný doklad o metácii (vymedzenie hraníc chotárov) obcí Banka, Moravany nad Váhom a osady Vendeg (Hoste). V ňom sa spomínali dve veľké aj dnes existujúce úvozové cesty vedúce z Banky okolo vrchu Havran. Dediny Banka a Moravany nad Váhom vtedy patrili do Tematínskeho panstva a vlastnili ich synovia palatína Mikuláša Konta – Mikuláš, Ladislava a Imrich, kým osada Vendeg pri Radošine patrila nitrianskemu biskupstvu. Na Banke sa zachovali aj ďalšie úvozové cesty, napr. stará cesta z Banky cez Bananský vŕšok do Ratnoviec. Po hrade Bana nezostalo ani stopy, avšak miesto s chotárnym názvom Strážne (nad lokalitou Horné farské role) svedčí o tom, že v stredoveku sa tu niekde nachádzalo aj dôležité vojenské centrum, ktoré zabezpečovalo obranu tunajšieho územia a kontrolu ciest.

NOVOVEK

Vo svete sa zvyčajne za koniec stredoveku a začiatok novoveku považuje objavenie Ameriky Krištofom Kolumbom v roku 1492, niekedy už objav kníhtlače Johannom Gutenbergom v roku 1443, ale občas aj vystúpenie Martina Luthera za očistu kresťanskej cirkvi v roku 1517. Ľudstvo sa postupne zbavovalo stredovekého náboženského pohľadu na svet a začalo sa viac zaujímať o veci svetské. Nástup novoveku sa vyznačoval šírením humanistických myšlienok, novými názormi na svet a ľudskú spoločnosť, náboženskými reformami, vydávaním kníh či objavnými plavbami.

Aj keď ešte naďalej pretrvával feudalizmus založený na útlaku poddaných, resp. nevoľníkov, postupne dochádzalo ku zmenám v organizácii spoločnosti. Prvé buržoázne revolúcie (v 16. storočí v Holandsku a v 17. storočí v Anglicku) viedli k postupnému zániku feudalizmu a rozvoju kapitalizmu. Vytvorili sa totiž podmienky pre hospodársky a technický pokrok.

Americká revolúcia a Veľká francúzska revolúcia priniesli v 18. storočí demokratizáciu spoločnosti, pretože sa pre obyvateľov týchto krajín ústavne zabezpečili občianske a ľudské práva. Po objave parného stroja sa koncom 18. storočia a najmä v priebehu 19. storočia rozbehla priemyselná revolúcia, vznikali továrne a železnice. Ďalší veľký rozvoj vedy, techniky a priemyslu sa vo svete začal koncom 19. storočia a pokračoval v 20. storočí.

Situácia v Uhorsku

Aká bola situácia v Uhorsku, ktorého súčasťou bolo aj Slovensko, v období konca stredoveku a začiatku novoveku? Dovtedy, v období rozvinutého feudalizmu (v Uhorsku v rokoch 1200 až 1526), žili tunajší poddaní pod zemepánskym útlakom. Stále si však dobre pamätali na to, že kedysi po vzniku Uhorského štátu (začiatok 11. storočia) boli ich predkovia osobne slobodní a podliehali iba kráľovi. Postupne sa však ľudia v priebehu 11. až 13. storočia stali poddanými svetských a cirkevných feudálov, ktorí ich zbavili rôznych slobôd. Feudáli zakázali ľuďom okrem iného aj loviť v lesoch a chytať ryby v riekach a potokoch. Nenávisť poddaných voči šľachte vyvrcholila v roku 1514 Dóžovým povstaním, ktoré bolo krvavo potlačené.

Uhorskí poddaní prišli o ďalšie slobody, napr. zákaz sťahovania, zvýšili im pracovné povinnosti a z poddaných sa stali nevoľníci. Veľkí bohatí zemepáni sa síce pokladali za pravých kresťanov, avšak vo vzťahu k sedliakom ani zďaleka neuplatňovali zásadu Miluj blížneho ako seba samého. Nevoľníctvo trvalo v Uhorsku do roku 1785, poddanstvo do roku 1848.

V tejto kapitole si o chvíľu priblížime novoveké dejiny Banky. Ide o obdobie rokov 1526 až 1918, počas ktorého bolo Uhorsko súčasťou Habsburskej monarchie. Toto obdobie sa začalo v roku 1526 nešťastnou bitkou pri Moháči, v ktorej bolo uhorské vojsko na hlavu porazené vojskom tureckým. Vtedy zahynul uhorský kráľ Ľudovít II. Jagelovský a Uhorsko aj Čechy sa spojili s krajinami Rakúska do Habsburskej monarchie. Prvým panovníkom monarchie sa stal Ferdinant I. Habsburský. Monarchia vydržala takmer 4 storočia. Trvala až do kľúčového roku 1918, keď sa rozpadlo Rakúsko-Uhorsko a vznikla 1. ČSR. Väčšinu času, od roku 1526 do roku 1848, vládol v Uhorsku a teda aj na Slovensku neskorý feudalizmus.

Neľahký život

V tom období sa roľníckemu obyvateľstvu žilo na Slovensku ťažko. Ľudia žili a pracovali pod neustálym zemepánskym útlakom. Úroveň výrobných prostriedkov, vedomostí a hygieny bola nízka. Na-

vyše, tunajších obyvateľov postihovali rôzne nešťastia – sužovali ich epidémie (najčastejšie mor a cholera), neúrody, požiare a v blízkostí riek a potokov aj povodne.

Ďalšou pohromou boli v priebehu 16. až 18. storočia vojny. Obyvateľom južného a západného Slovenska narobili v priebehu rokov 1530 až 1685 veľa škôd na životoch a majetku Turci. Tí nielenže okupovali časť Slovenska, ale podnikali aj ničivé vpády do okolia. V dôsledku náboženskej neznášanlivosti a neústupčivej politiky Habsburgovcov vznikli protihabsburské povstania Bočkaja, Betlena, Juraja I. Rákociho, Tökoliho, Františka II. Rákociho a tiež 30-ročná vojna v Európe (v rokoch 1618 až 1648).

Nádej na dôstojnejšie podmienky

Až v 18. storočí sa osvietenským panovníkom Márii Terézii a Jozefovi II. podarilo reformami zaviesť určitý poriadok a systém v monarchii. Počas vlády Márie Terézie bol vydaný urbársky patent upravujúci vzťahy medzi zemepánmi a poddanými (vlastne nevoľníkmi), ďalej školské reformy, zdravotnícke reformy atď. Počas vlády Jozefa II. bol vydaný tolerančný patent, ktorý odstránil náboženské rozbroje a bolo tiež zrušené nevoľníctvo – v Uhorsku sa tak stalo v roku 1795. V revolučných rokoch 1848 a 1849 bolo v Uhorsku zrušené poddanstvo.

Život na Banke

Po zániku hradu Bana pravdepodobne v 14. storočí sa Banka stala súčasťou Tematínskeho panstva a mala svojho zemepána. Okrem poddanského obyvateľstva tu žilo i niekoľko zemianskych rodín. Obyvateľstvo sa venovalo prevažne roľníctvu, avšak postupne začal jeho život ovplyvňovať kúpeľný ruch spôsobený využívaním termálnych prameňov na liečenie. Chotár Banky bol nielen na ľavej, ale aj na pravej strane Váhu a tiež medzi jeho ramenami. Tunajšie kúpele sa vo svete stali známymi najneskôr v 16. storočí. Chýr o piešťansko-bančianskych kúpeľoch sa šíril nielen ústnym podaním, ale aj prostredníctvom kníh, ktoré sa po vynájdení kníhtlače začali objavovať vo väčšom množstve.

Zemepánom Banky a Piešťan bol do roku 1524 Vavrinec Ujlaky, ktorému patrilo Tematínske aj

Hlohovecké panstvo. Keďže zomrel bez mužských potomkov, jeho smrťou sa skončilo 176-ročné panstvo rodu Ujlakyovcov v tomto regióne. V tom istom roku (dva roky pred bitkou pri Moháči) udelil panovník Ľudovít II. Jagelovský Tematínske panstvo vrátane Banky a Piešťan za 25-tisíc zlatých grófovi Alexejovi Turzovi a jeho dedičom. O rok neskôr tak konal aj v prípade Hlohoveckého panstva. V donačnej listine sa Banka uvádzala ako dedina, kým Piešťany už boli označované ako mestečko (oppidum). Turzovci a ich rodinní príslušníci boli majiteľmi Banky až do roku 1637, teda vyše storočie. Nesídlili na Tematíne, ale na hrade v Hlohovci. Alexej Turzo mal s manželkou Magdalénou Sékelyovou 2 dcéry – Annu a Alžbetu, ktoré často chodili z Hlohovca k tunajším prameňom a zrejme dobre poznali Piešťany aj Banku. V blízkosti termálnych prameňov si dali Turzovci v 16. storočí postaviť panský dom, a tak začala vznikať kúpeľná osada Teplice (približne dnešná Winterova ulica).

Život tunajších poddaných bol spätý s prácou a prírodou. V pokojnejších časoch, keď nebola vojna, mor alebo hladomor, boli životné pomery znesiteľné. Avšak vo vojnových obdobiach, keď do tunajšej oblasti nečakane vpadli Turci, ktorí lúpili a vraždili alebo keď sa tu usadilo vojsko (bolo jedno či nepriateľské, alebo vlastné), vtedy si obyvatelia veľa vytrpeli.

Viacnásobné vpády Turkov

Už v roku 1530 zažilo obyvateľstvo Banky prvý ničivý vpád Turkov. Príčinou tohto nešťastia boli spory medzi panovníkmi. V roku 1526 bol za uhorského kráľa korunovaný Ferdinand I. Habsburský a tiež Ján Zápoľský. Práve on si v boji proti Ferdinandovi I. privolal na pomoc Turkov. Turecké vojská však namiesto toho, aby postupovali proti Viedni, prešli nečakane cez Dunaj a začali plieniť juhozápadné Slovensko. Situáciu v 17. storočí opísal uhorský historik Mikuláš Istvánffy. Turecké vojská zničili Nitriansko a Pohronie, potom dorazili k Váhu a začali plieniť majetky zemepána Alexeja Turzu, teda aj Hlohovecké a Tematínske panstvo. Postupovali od Šintavy pri Seredi popri Váhu k Hlohovcu. Prešli okolo termálnych prameňov pri Banke a Piešťanoch a dostali sa až k Beckovu. Celý tento kraj plný prekvitajúcich mestečiek a dedín s pomerne veľa obyvateľmi spustošili vraždením, lúpením a pálením. Turci vtedy odvliekli vyše 30-tisíc ľudí do otroctva. Brali iba zdravých. Malé deti, starých a chorých zabíjali. Alexej Turzo bol v tom čase vo Viedni. Keď sa vrátil na Slovensko a šiel po krajinskej ceste, našiel v jej okolí asi päťsto dorúbaných detí. Tie, čo ešte žili, dal odviezť na vozoch do Šintavy na ošetrenie. Počas tohto tureckého vpádu bola vypálená Banka a okolité dediny. Z domov, ktorých obyvatelia platili dane, tu zostal celý iba jeden, ostatné boli zničené. Vyplýva to z daňových súpisov Nitrianskej župy z roku 1531.

Významná obec

O prosperujúce panstvá pri Váhu (Šintavské, Hlohovecké, Tematínske a Trenčianske panstvo) bol medzi vysokými uhorskými magnátmi vždy veľký záujem. Mimoriadne cenné boli obce Piešťany a Banka. Nielenže boli prosperujúcimi roľníckymi obcami, nachádzali sa tu navyše aj liečivé pramene. Zrejme preto vyčlenili Turzovci Piešťany a Banku z Tematínskeho panstva a zaradili ich do panstva hradu Hlohovec, v ktorom bývali.

Od 16. storočia prenikali do sveta chýry o kúpeľoch v blízkosti Piešťan a Banky v ešte väčšej miere. Uhorský vojenský veliteľ a kráľovský radca Juraj Wernher v knihe O podivuhodných vodách Uhorska ako prvý opísal výnimočnú liečivú silu tunajších termálnych prameňov vyvierajúcich pri Váhu. Liečilo

sa primitívne – bez kúpeľných objektov a lekárov. Chorí sa kúpali v jamách vyhĺbených v rieke alebo na brehu. Prichádzali sa sem liečiť aj významné osobnosti, napr. v roku 1550 sem zavítal uhorský palatín Tomáš Nadašdy.

Rodinné pomery vládcov

Po smrti Alexeja Turzu v roku 1543 sa ovdovená Magdaléna vydala za českého šľachtica Jána z Pernštejna. Následne sa jej dcéra Alžbeta Turzová vydala za Jaroslava z Perštejna, Jánovho syna. Po smrti matky Magdalény v roku 1551 sa stala majiteľkou tunajších panstiev (vrátane dediny Banka). Po predčasnej smrti Jaroslava sa Alžbeta vydala druhýkrát, a to za Adama Ungnada. Naďalej zostala zemepánkou Hlohoveckého a Tematínskeho panstva.

Onedlho však zomrel aj mladý Adam Ungnad a Alžbeta sa vydala tretí raz, tentokrát za grófa Júliusa zo Salmu. Narodila sa im dcéra Anna. Alžbeta spolu so svojím manželom musela región Piešťan tvrdo brániť pred potomkami Mikuláša a Vavrinca Ujlakyovcov, ktorí predtým vlastnili Hlohovecké a Tematínske panstvo. Počas tohto štvorročného sporu, ktorý sa začal v roku 1570, Alžbeta zomrela. Gróf Salm však udržal obe panstvá pre ich malú dcéru Annu, ktorá bola vnučkou Alexeja Turzu.

Situácia na Banke v 16. storočí sa spomína v niekoľkých písomných dokumentoch – v listinách, vizitáciach, urbároch a pod. V roku 1560 bola v obci vykonaná kanonická vizitácia. Obyvateľstvo Banky bolo ešte stále zväčša katolícke, avšak zhruba od poslednej štvrtiny 16. storočia do polovice 17. storočia sa z neho pravdepodobne stalo evanjelické obyvateľstvo. Zemepáni Turzovci boli zvyčajne evanjelici.

Dane a poplatky

V písomnostiach z roku 1569 sa uvádza, že sa v obci dorobilo 27 okovov vína. V prepočte na dnešné metrické jednotky je to asi 1,5 m^3. V rokoch 1571 až 1573 platila Banka a okolité obce každoročne poplatok 150 florénov (stredoveké zlaté peniaze razené vo Florencii).

V roku 1576 sa na Banke nachádzali 4 sedliacke porty, 8 port bolo želiarskych a 1 pastierska. V tej dobe sa pod pojmom porta rozumel sedliacky dvor s bránou, za ktorou stálo niekoľko obytných domov. Zvyčajne v nich žili viaceré rodiny. Pôvodne sa platila portálna daň, daň za každú hlavnú bránu. Kráľ Matej Korvín zaviedol komínovú daň, teda daň za každý obytný dom. Koncom 16. storočia sa do jednej porty počítali buď štyria poddaní s dvojzáprahom, alebo ôsmi poddaní s jednozáprahom, alebo šestnásti poddaní, ktorí záprah nevlastnili.

Zemepánka Anna Salmová dorastala bez súrodencov. O to viac lipla na svojom otcovi grófovi Júliusovi Salmovi. Okolo roku 1590 sa Anna vydala za Jána Septimia Lichtenštejna. Opäť nastali majetkové spory. Tentokrát sa Annu Salmovú-Lichtenštejnovú usilovala obrať o časť majetku jej vzdialenejšia rodina. Ide o potomkov vedľajšej vetvy Turzovcov, na ktorých čele stál Juraj Turzo s bratmi Stanislavom, Mikulášom a Krištofom. V roku 1593 preto dala Anna Salmová-Lichtenštejnová Hlohovecké a Tematínske panstvo do držby svojmu otcovi, grófovi Salmovi, a sama si ponechala Šintavské panstvo.

V roku 1591 bol spísaný urbár Hlohoveckého panstva. Boli v ňom uvedené mená poddaných spolu s ich majetkom.

Banka bola vtedy súčasťou Hlohoveckého panstva, ktoré pozostávalo zo siedmich mestečiek – Nový Hlohovec, Starý Hlohovec, Sv. Peter, Piešťany, Veľké Záluží-Ujlak, Dvorníky a Bojničky a z desiatich dedín – Lehota, Pusté Sady, Kľačany, Pastuchov, Tekoľdany, Drahovce, Madunice, Horná Streda, Červeník a Banka. Hlohovecké panstvo patrilo do Nitrianskej župy, resp. stolice.

V roku 1596 zomrela zemepánka Anna Salmová-Lichtenštejnová. Po určitých prieťahoch sa vlastníkom jej tunajších panstiev stal v roku 1598 len 19-ročný Stanislav Turzo (treťostupňový bratranec Anny Salmovej-Lichtenštejnovej), ktorý sa o ne podelil so svojimi bratmi Mikulášom, Krištofom a sestrou Katarínou. Turzovci sa dohodli s grófom Weichardom zo Salmu a ponechali mu Tematínske panstvo spolu s Piešťanmi, Bankou a tunajšími kúpeľmi, ktoré patrili do Hlohoveckého panstva. V roku 1598 bolo na Banke 48 poddanských domov, ktoré platili dane.

Druhý vpád Turkov

Páni sa starali predovšetkým o svoje vlastnícke záležitosti a pritom netušili, aká veľká pohroma čoskoro postihne obyvateľov tunajšieho regiónu. Na jeseň v roku 1599 totiž turecké vojská uskutočnili druhý ničivý vpád na Považie. Turci prešli nečakane od Hlohovca až k termálnym prameňom, po drevenom moste prešli cez rieku a prekvapili návštevníkov kúpeľov. Chorých pobili a ostatných odvliekli do otroctva. Spustošili a vypálili Piešťany aj Banku. Uskutočnili taktiež nájazdy na Beckov, Borovce a Veľké Kostoľany, pričom vraždili, pálili a brali ľudí a dobytok. V daňovom súpise z roku 1600 sa uvádza, že obyvateľstvo Piešťan a Banky, ktoré sa zachránilo, nebolo schopné platiť dane.

Sú známe aj mená a priezviská obyvateľov Banky, ktorí žili na Banke koncom 16. storočia. V urbári Hlohoveckého panstva z roku 1591 sa stretávame s priezviskami Dubovský, Chalás, Valach, Rusnák a Gabriš, ktorých potomkovia žili na Banke aj počas ďalších storočí.

V roku 1599 zemepánski úradníci zaevidovali novovzniknutú kúpeľnú osadu. Osada Kúpele (Thermae), od 18. storočia nazývaná Teplice (príp. Teplica), vznikla oproti Banke na pravom brehu Váhu. Kúpele vznikli približne 1,5 až 2 km južne od Piešťan v blízkosti termálnych prameňov, ktoré sa v tom čase rozprestierali okolo starého farského kostola. Dnes túto časť nazývame Staré Piešťany.

Pri súpise domov v predchádzajúcom roku (ešte pred tureckým vpádom) bolo napočítaných v osade Kúpele 12 obývaných domov. Stál tam tiež panský dom, panský hostinec a špitál (nemocnica) pre chudobných. Osadu Teplice spájal s kúpeľmi pravdepodobne drevený most. Z Banky do Teplíc (a naopak) sa dalo dostať pomocou kompy. Teplice a Piešťany spájala poľná cesta. Hlavným zdrojom obživy obyvateľov kúpeľnej osady, ktorí sa radili medzi želiarov, sa stala práca v kúpeľoch. Venovali sa viac živnostiam ako roľníctvu. Treba pripomenúť, že Váh po veľkých povodniach menil svoje hlavné koryto

a ramená. Termálne vody preto vyvierali raz na strane piešťanských Teplíc a inokedy na strane Banky.

Začiatkom 17. storočia sa obyvatelia ešte stále spamätávali z následkov tureckého vpádu. V roku 1601 sa na Banke nachádzalo iba 5 obnovených domov. Obyvatelia žili v biede a živorili na spustošených hospodárstvach. Rok na to gróf Weichard Salm stratil záujem o vyplienené Tematínske panstvo, Piešťany, Teplice a Banku. Za 40-tisíc zlatých prenechal vlastnícke právo grófovi Stanislavovi Turzovi. Aby toho nebolo málo, v tom istom roku bola na Váhu veľká povodeň, ktorá narobila veľké škody.

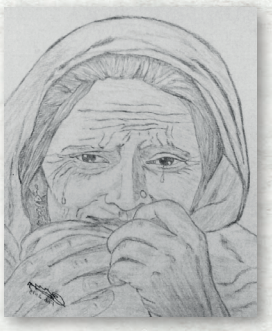
Prvé protihabsburské povstanie

Pokoj však opäť nenastal. Nielenže neustále hrozilo turecké nebezpečenstvo, začalo sa aj obdobie protihabsburských šľachtických povstaní. Pod vedením sedmohradského magnáta Štefana Bočkaja vypuklo prvé povstanie v roku 1604, ktoré trvalo 2 roky. Povstaleckí vojaci, tzv. hajdúsi, sa zmocnili väčšej časti Slovenska. Chtiac-nechtiac sa k Bočkajovmu povstaniu pridal aj tunajší zemepán Stanislav Turzo, ktorý chcel aspoň čiastočne zamedziť pustošeniu svojich majetkov. Napriek tomu povstaleckí a cisárski vojaci páchali v obciach násilnosti a rabovali. Výsledkom toho bola skutočnosť, že v roku 1608 bolo schopných platiť dane iba zopár bančianskych usadlostí. Podobná situácia bola aj v susedných Piešťanoch.

Ďalší urbár spísali úradníci Hlohoveckého panstva pre zemepána Stanislava Turzu v roku 1617. Poddanské hospodárstva sedliakov a želiarov začali na Banke ožívať. Onedlho však nastali opäť zlé časy...

Druhé protihabsburské povstanie

V roku 1619 vypuklo ďalšie protihabsburské povstanie pod vedením sedmohradského kniežaťa Gabriela Betlena. V tom čase sa v Európe rozbiehala 30-ročná vojna. Povstaleckí hajdúci sa opäť objavili na Slovensku, okrem iného aj na panstvách Stanislava Turzu. Turzo síce dočasne prešiel na stranu povstalcov, avšak tí jeho majetky aj tak nešetrili. V roku 1622 uzavrel cisár Ferdinand II. s Betlenom mier. Gróf Stanislav Turzo, ktorý bol dokonca uhorským palatínom (najvyšší kráľovský úradník vo feudálnom Uhorsku), prešiel späť na stranu cisára, aby si udržal svoje majetky.

V roku 1623 začal Betlen znovu boj proti cisárovi. Hajdúsi tentokrát už otvorene pustošili panstvá Stanislava Turzu. Gróf nečakane zomrel v roku 1625 v piešťanských Tepliciach. V tomto roku bola na Váhu veľká povodeň. O panstvá sa starala Turzova manželka Anna Rozina Turzová Listiusová, pretože Turzov najstarší syn Adam ešte nebol dospelý. Táto zemepánka sa vyznačovala sadistickou povahou. Správala sa kruto nielen ku svojmu služobníctvu, ale aj k poddaným. Na rozdiel od Alžbety Bátoriovej, ktorá mučila iba ženy, si Turzová Listiusová vyberala obete aj z radov mužov.

V roku 1626 prišlo do oblasti Piešťan cisárske vojsko, ktoré postupovalo proti povstaleckému vojsku G. Betlena a proti jeho spojencovi, švédskemu vojvodcovi vojska E. Mansfeldovi. Cisárski vojaci bezohľadne drancovali tunajšie obce. Koncom roku 1626 bol konečne uzavretý mier.

Vojnou zúbožené obyvateľstvo hladovalo a postihovali ho morové epidémie. Vojaci prinášali so sebou závažné choroby. Neľahké životné podmienky viedli k tomu, že sa v tomto regióne rozmohlo zbojníctvo. Do lesov utekali nielen zbedačení poddaní, ale aj dezertéri z povstaleckého alebo cisárskeho vojska, ktorí nedostávali žold. So zbojníkmi spolupracovali i niektorí šľachtici, najmä zemania.

Koniec vlády Turzovcov

V roku 1629 sa gróf Adam Turzo stal plnoletým a ujal sa správy svojich panstiev Hlohovec, Te-

matín, Šintava, Bojnice, Spiš, Richnava atď. Kým Stanislav Turzo vyznával evanjelické náboženstvo, jeho syn Adam prešiel ku katolíkom. Stalo sa tak pravdepodobne pod vplyvom trnavských jezuitov na čele s arcibiskupom a kardinálom Petrom Pazmáňom. V roku 1634 si Adam Turzo s bratom Michalom rozdelili majetky. Adam si vybral Hlohovecké panstvo, do ktorého patrila Banka a Piešťany. Tematínske panstvo ponechal Michalovi. Mladí grófi však čoskoro zomreli – Adam Turzo zomrel v roku 1635 a o rok na to skonal jeho brat Michal, ktorý doplatil na nadmerné požívanie alkoholu. Keďže ani jeden z bratov nezanechal potomka, spolu s ich životmi sa skončilo 111-ročné panstvo Turzovcov v tomto regióne.

Uchádzačov o uprázdnené panstvá bolo viac. Dočasne si ich privlastnila kráľovská komora. Najväčší záujem bol o kúpele a blízke okolie. Mladá vdova po Adamovi Turzovi Barbora Séčiová sa medzitým vydala za grófa Adama Forgáča, pričom jej pripadli 4 obce (medzi nimi aj Moravany nad Váhom z Tematínskeho panstva) a časť Piešťan. Mestečko Piešťany s kúpeľmi, dediny Banka a Drahovce, dve usadlosti v Maduniciach a dom v Hlohovci získal v roku 1637 gróf Imrich Berčéni, ktorý za ne zaplatil 26 233 zlatých. Ostatné obce Hlohoveckého panstva predal panovník Ferdinand III. grófovi Adamovi Forgáčovi, ktorý dal v roku 1642 vyhotoviť súpis majetku panstva, urbár.

Saluberrimae Pistinienses Thermae

V tom období žil v neďalekých Drahovciach evanjelický farár Adam Trajan z Bešenova. Po bitke na Bielej hore pri Prahe opustil Čechy a v roku 1621 ako 35-ročný vyhnanec prišiel do Uhorska, ktoré bolo v tom čase evanjelické a kalvínske. Adam Trajan žil v Šoproni, Žiline, Drahovciach a možno aj v Trenčíne. O tunajších kúpeľoch napísal oslavnú báseň s názvom Saluberrimae Pistinienses Thermae ad fluvium Vagum (Najuzdravujúcejšie piešťanské kúpele ležiace pri rieke Váh), ktorá bola vydaná v roku 1642 v Trenčíne. V básni chválil liečivé pramene, opisoval kúpele a tiež si všímal okolie – prírodné danosti (rieka, polia, lesy, lúky, vrchy, zvieratá atď.) a tiež život tunajších obyvateľov. Zmienil sa aj o prostredí obce Banka. Spomenul kopanie kúpacích jám v štrku, ktoré sa vystielali vetvami a listami; prístav pre plte na Váhu aj kompu na prevoz cez rieku. Opísal Bananský vŕšok, na ktorom rástol listnatý hájik. Nachádzal sa tam lom na kvalitný kameň najmä červenej, žltej a bielej farby, ktorý sa používal na stavebné a maliarske účely.

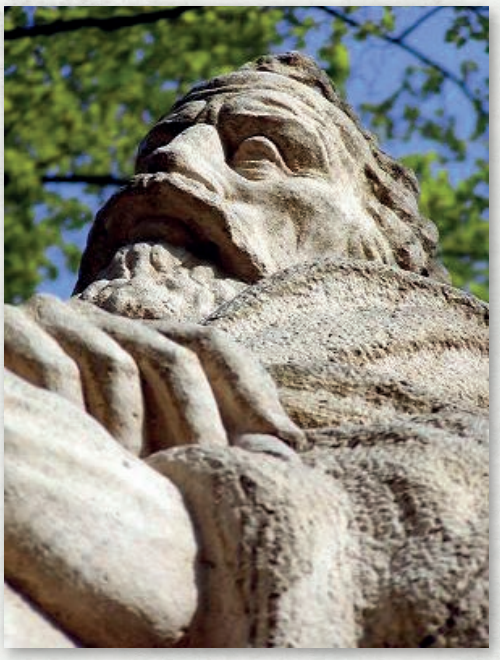

Z básne sa ďalej dozvedáme, že vtedy tu ešte neexistovali kúpeľné budovy ani bežné ubytovacie zariadenia, iba v osade Teplice stál veľký panský dom pre šľachticov. Mohol to byť tzv. Panský dom, ktorý stál ešte začiatkom 20. storočia na mieste dnešnej fontány oproti liečebnému domu Slovan. Taktiež to mohol byť ubytovací hostinec – v tejto budove je v súčasnosti riaditeľstvo kúpeľov. Kúpeľní hostia sa preto ubytovávali v poddanských chalupách miestneho obyvateľstva, najmä v kúpeľnej osade Teplice, v Piešťanoch a na Banke. Na rozdiel od Piešťancov a Tepličanov mali obyvatelia Banky výhodu, že ich príbytky neboli ohrozované povodňami.

Náboženské pomery

Od 70. rokov 16. storočia žilo na Banke a v okolitých obciach prevažne evanjelické obyvateľstvo. Cirkevné evanjelické zbory boli okrem Banky aj v Piešťanoch, Drahovciach, Ratnovciach, Moravanoch nad Váhom, Ducovom, Považskej Strede (Horná Streda) a v ďalších obciach. Aj kostol sv. Martina na Banke patril vtedy evanjelikom. V Piešťanoch pôsobili evanjelickí farári Ján Vranka (1581 – 1586), Martin Skacsányi (účastník synody v Žiline v roku 1610), Rafael Parlaginus (1622 – 1650) a

Samuel Hazík (1650 – 1667). Rafael Parlaginus bol nielen farárom, ale od roku 1637 pôsobil aj ako senior Hlohoveckého evanjelického seniorátu. Parlaginus sa isto dobre poznal s Adamom Trajanom, ktorý vtedy pôsobil ako evanjelický kňaz v Drahovciach. Svoju činnosť vykonával na pozadí ťažkých podmienok. Okolo roku 1630 totiž tunajší zemepán gróf Adam Turzo konvertoval ku katolíkom a začal odoberať evanjelikom kostoly. V tejto tradícii pokračoval aj gróf Adam Forgáč.

Evanjelický farár a senior Rafael Parlaginus mal k Banke blízky vzťah. V múre pri bančianskom kostole sa nachádza vmurovaná doska s latinským textom z roku 1637, ktorý v preklade znamená: „Toto dielo dokončené bolo roku 1637 za účinkujúceho ctihodného pána Rafaela Parlagia, kňaza...“ Z textu vyplýva, že v tom období bol kostol opravovaný. Zásadná rekonštrukcia sa dotkla aj klenby. Kostol a priľahlý cintorín bol opevnený kamenným múrom.

Tretie protihabsburské povstanie

V roku 1643 vypuklo tretie protihabsburské povstanie pod vedením sedmohradského kniežaťa Juraja I. Rákociho, ktorý bol nástupcom kniežaťa Gabriela Betlena. V Európe ešte stále prebiehala Tridsaťročná vojna. Rákociho vojsko vpadlo na východné Slovensko. Keďže sa chcelo spojiť so spojeneckým švédskym vojskom, postupovalo na západ. Postup Rákociho vojska však v roku 1644 zastavila pri Hlohovci cisárska armáda pod vedením palatína Mikuláša Esterházyho. Poddanské obyvateľstvo muselo opäť znášať vojnové útrapy – vojská boli zásobované na jeho úkor, mestečká a dediny boli pustošené a vznikali morové epidémie. Koncom roku 1645 sa povstanie skončilo uzavretím mieru medzi cisárom Ferdinandom III. a kniežaťom Jurajom I. Rákocim. Cisár súhlasil s náboženskou slobodou nekatolíkov v Uhorsku.

Evanjelici sa v roku 1647 znovu pokúšali získať odobraté kostoly. 16. mája 1647 komisári Juraj Drašković a Ján Meleg vrátili bančiansky kostol evanjelikom, ten piešťanský zostal katolíkom. Neskôr sa však situácia pre uhorských evanjelikov veľmi zhoršila. Nielenže prišli o kostoly, ale navyše boli najmä evanjelickí kňazi tvrdo postihovaní. Dusná atmosféra vyvrcholila počas vlády cisára Leopolda I. v rokoch 1671 až 1681. V tých časoch bolo obyvateľstvo Banky a okolitých obcí už opäť katolícke.

Opäť sa rozmohlo zbojníctvo. Na zboj sa dávali ožobračení poddaní, ale i dezertovaní žoldnieri. Cestovanie do kúpeľov bolo nebezpečné. Rušno bolo aj v 2. polovici 17. storočia. V roku 1652 postihla región veľká povodeň. V priebehu storočí bývalo priemerne 5 až 6 veľkých ničivých povodní.

Súpis obyvateľstva a majetku

V roku 1656 gróf Adam Forgáč získal a opäť pripojil k Hlohoveckému panstvu mestečko Piešťany s kúpeľmi a tiež obec Banka a Drahovce. V roku 1661 vyhotovili panski úradníci zemepána grófa Adama Forgáča urbár Hlohoveckého panstva. Uvádzajú sa v ňom osobné údaje a údaje o majetku poddaných z dediny Banka, ktoré úradníci zaznamenali v latinčine na základe výpovedí richtára a prísažných obce. Chotár Banky sa nachádzal predovšetkým na ľavom brehu Váhu. V urbári sa uvádzajú iba poddaní. Žili tu sedliacke rodiny, želiarske (hoštácke) rodiny, obyvatelia bez osadníckych domov a žobráci.

V urbári sa uvádzajú tri časti obce. Jedna z častí sa nazývala Pažiť. Richtár a sudca Juraj Kováč a jeho štyria kuráti (prísažní) Martin Poliak, Michal Kabát, Mikuláš Kristanič a Ján Valachovič pod prísahou uviedli zoznam poddaných a ich majetku.

V 1. časti Banky žilo 26 poddanských rodín. Býval tam i richtár Juraj Kováč, ktorý bol umeleckým kováčom. Vlastnil 1 dom, 1 klčovisko, 2 kusy spražného dobytka (asi voly), 4 dojné kravy, 3 jalovice a 53 oviec. Prísediaci obce Martin Poliak mal osadnícky dom, ornú pôdu (ľudovo sa nazývala Diel), 10 klčovísk, 2 lúky, 3 kone, 3 kravy, 1 teľa a osamelú vinicu, ktorá bola využívaná ako orná pôda. Nachádzala sa v časti nazývanej Prostrednia hora. Prísediaci odvádzal zemepánovi ôsmu časť z úrody. Gabriel Dubovský mal 1 ornú roľu, 8 klčovísk, 1 lúku, 3 voly, 1 kravu, 1 ovcu a vinicu v predhorí Ratnoviec. Taktiež mal jedného syna. Vojtko Poljak mal 1 ornú roľu a odovzdával pätinu z úrody. Jeho dvaja synovia sa stali dedičmi pozemku nazývaného Stráže. Andrej Chalás mal 1 roľu, 1 lúku a 9 klčovísk, z ktorých odvádzal deviatu časť úrody. Ďalší prísažný obce Michal Kabát mal 1 roľu, 9 klčovísk, 2 lúky, 4 kone, 1 žriebä, 4 kravy, 3 jalovice a vinicu v predhorí Ratnoviec. Taktiež mal dvoch potomkov. Štefan Malár mal 1 roľu, z ktorej odovzdával pätinu úrody, a neobrábané záhrady pri horách. Ovocie z nich dával miestny richtár oberať a vysušené alebo inak upravené ho posielal pánu grófovi do Hlohovca. Ján Mlynár mal 1 roľu, 3 klčoviská a opustené vinice. Tie využíval ako ornú pôdu. Vinice sa nachádzali v časti chotára zvaného Jazvická hora. Mlynár musel z viníc odvádzať ôsmu čiastku ako nájomné. Michal Lackovič vlastnil 1 pozemok pri horách a 2 lúky. Jedna, ktorá bola často ničená riekou, sa nachádzala na ľavom brehu a druhá na pravom brehu Váhu. Lackovič mal 7 vyklčovaných polí, z ktorých odvádzal deviatu čiastku ako nájomné, 1 vinicu na predhorí Ratnoviec, 4 voly, 2 kone, 1 žriebä, 3 kravy, 4 jalovice, 1 teľa, 14 kôz a 26 oviec. Rovnako sa uvádzali údaje o ďalších obyvateľoch v tejto časti Banky. Boli to: Ján Mlynár, Daniel Masár, Andrej Záhorák, Ján Čulík, Ján Dubovský, Stanislav Sklenár, Martin Kalnický, Martin Stuglič, Ján Moravanský, Václav Kabát, Andrej Haško, Michal Mlynár, Tomáš Kubiš, Ján Lackovič, Adam Hradišnič, Pavol Bednár a Mikuláš Pavlikovič.

V 2. časti Banky žilo 13 poddanských rodín. Juraj Hlavinský vlastnil 3 obrábané role pri hore, 1 lúku, 4 jalovice, 1 kravu a 1 teľa. Mal jedného syna. Valentín Bankovič mal 5 obrábaných rolí, 1 lúku, 3 klčoviská, 2 voly, 1 kravu, 1 jalovicu a 1 teľa. Andrej Valach mal osadnícky dom, 7 klčovísk, 1 vinicu a 2 lúky, z ktorých jedna sa nachádzala pri jeho dome a druhá na predhorí Ratnoviec. Čo sa týka zvierat, Andrej Valach vlastnil 4 kone, 2 žriebätá, 5 kráv a 3 teľce. Mal dvoch synov. Vdova Katarína Fodorka mala osadnícky dom, 3 klčoviská, ornú pôdu s odvodom ôsmej časti, 1 lúku pri dome, 1 vinicu v časti zvanej Teplá hora, 2 voly, 2 kravy a 2 teľce. Rovnako mala jedného syna. Vdova po Adamovi Rusnákovi mala osadnícky dom, 2 vinice, 4 lúky a 2 klčoviská. Jedno klčovisko nadobudla vďaka Štefanovi Barbelovi, ktorý túto pôdu venoval cirkvi na Banke (z nej odvádzala obec cirkvi piatu čiastku). Druhé klčovisko sa nachádzalo pri Ratnoviach. Táto vdova mala aj 3 voly, 2 kravy, 2 jalovice, 24 oviec a 6 kôz. Mala jediného syna. Ďalšími obyvateľmi tejto časti Banky boli Mikuláš Holec, Martin Jankovič, Juraj a Štefan Palašofani, Jakub Vaškovič, Štefan Šopuškovič, Matej Melichorovič a Ján Hanus, ktorí sa starali o podobné hospodárstva.

Okrem týchto poddaných, resp. nájomníkov sa v urbári uvádza i tzv. libertín (slobodný roľník) Ján Sluka. Písomný doklad o tejto skutočnosti získal od grófov Turzovcov, ktorí boli predtým majiteľmi Hlohoveckého panstva. Okrem svojej pôdy obhospodaroval aj zemepánsku pôdu, pričom za vyklčovanú pôdu odvádzal grófovi deviatu a z viníc ôsmu časť. Ján Sluka mladší mal štvrtinu horového práva. Libertínkou bola aj Katarína Holkovičová, rod. Sluková, ktorá okrem svojej slobodnej pôdy hospodárila aj na pôde zemepánskej, za čo tiež odvádzala príslušné čiastky. Vlastnila osadnícky dom, 2 klčoviská, vinice, 4 voly, 4 kravy, 3 jalovice a 3 juncov (mladé voly). Keďže nemala nijaký dokument na overenie vlastníctva, záležalo na grófovi, čo bude od nej žiadať za všetky zemné práce (v porovnaní s ostatnými osadníkmi, resp. nájomníkmi).

V 3. časti Banky nazývanej Pažiť uvádza urbár 20 poddaných. Ján Sziládi býval v osadníckom

dome, pri ktorom mal ornú pôdu. Vlastnil ďalšie 3 role, 3 lúky, 1 vinicu v časti Teplá hora, 1 kravu a 1 jalovicu. Mal jedného syna. Ján Vaňovič mal osadnícky dom s priľahlou roľou, 3 klčoviská, 5 rolí, 1 vinicu v časti Teplá hora, 1 lúku, 2 jalovice, 2 kravy a 4 teľce. Mal jedného syna. Ján Valach vlastnil osadnícky dom, 6 klčovísk, 1 lúku, 2 role, 1 vinicu, 2 voly, 2 kravy a 1 jalovicu. Ako potomstvo sa uvádza jeden syn. Podobne hospodárili aj Matej Pauman, Ján Mlynár, vdova Mateja Mlynára, Juraj Gergel, Daniel Kamenár, Štefan Vaňovič, Šebastián Omsperge a Juraj Zákovič. V časti Pažiť tiež žili aj osadníci (asi želiari alebo remeselníci), ktorí síce vlastnili osadnícke domy, ale na rozdiel od sedliakov nemali ornú pôdu v prenájme od zemepána. Boli to Bernard Julíny, Šimon Hrnčár, Mikuláš Polizič, Ján Valko (mal 1 jalovicu a dve deti – synov), Ján Šiška (mal 1 jalovicu) a Václav Grznár, ktorý vyrábal kožený tovar. V tejto štvrti žili i Andrej Žebrák Gazula, Adam Žebrák Gazula a Juraj Žebrák Gazula.

V urbári boli zapísaní aj poddaní bez osadníckych domov. Ján Múdry mal 1 roľu, 2 klčoviská (z nich odvádzal ôsmu čiastku) a tiež mal 1 syna. Adam Horniak mal 1 vyklčovanú roľu, 2 jalovice, 2 kozy a 1 ovcu. Ján Dubovský mal 4 klčoviská, 1 kravu, 1 vola, 1 jalovicu a 1 vinicu v časti chotára Teplá hora. Matej Solnica mal 2 vyklčované role, 1 záhradu (resp. ovocný sad) a 1 vinicu v chotári Radošiny. Michal Masár mal 1 roľu, vinice v chotári Ratnoviec, 18 oviec a 7 kôz. Mal tiež jedného syna. Juraj Hubinský mal 6 rolí, 3 vinice, 1 záhradu, 1 lúku a 1 vola. Juraj Zakon mal 1 lúku, 2 orné klčoviská a 1 kravu. Juraj Moravčík mal 1 klčovisko, 1 kravu, 2 jalovice a 1 teľa. Zanechal po sebe dvoch synov. Ján Sulivovský mal 3 role a 4 synov.

Bez osadníckych domov a bez ornej pôdy boli: Martin Polianovský, Mikuláš Pastir (mal 1 kravu), Ján Mlynár (mal 1 jalovicu), Ján Moravčík (mal 1 kravu), Mikuláš Šebovič (mal 1 teľa), Andrej Magdič (mal 1 kravu, 1 teľa a dvoch synov), Štefan Ponič (mal dvoch synov), Ján Kabát, Pavol Pelke, Michal Gabriš a Michal Kočovský. Na Banke žili bez osadníckeho domu aj hudobník Ján Bartovič a správca kúpeľov Štefan Radovič.

Odvody a poplatky

Pôda, ktorú obrábali poddaní, bola vlastníctvom zemepána. Poddaní boli jeho nájomníkmi. Sedliaci hospodárili na pridelenej ornej pôde, kým želiari ornú pôdu nemali. Orná pôda bola buď urbárna (usadlostná), alebo kopaničná. Takáto pôda sa získavala klčovaním. Dedina Banka sa nachádzala v kopcovitom teréne. Jej chotár bol z veľkej časti zarastený stromami alebo krovím, a preto usadlostnej ornej pôdy nebolo veľa. Poddaní so súhlasom zemepána získavali svojím pričinením ďalšiu (kopaničnú) ornú pôdu. Na Banke bolo v 17. storočí veľa kopaníc. Za hospodárenie na týchto klčoviskách sa odvádzali zemepánovi poplatky. Bolo možné ju slobodne predávať alebo vymieňať.

V urbári Hlohoveckého panstva z roku 1661 sa uvádzajú naturálne a zároveň peňažné poplatky, ktoré poddaní z Banky odvádzali zemepánovi sídliacemu v Hlohovci. Povinnosti voči cirkvi a dávky štátu sa neuvádzajú. Základom naturálnych odvodov boli dávky obilia. Zemepánovi sa z usadlostnej ornej pôdy odvádzala piata časť z úrody, z kopaničnej ornej pôdy deviata časť a z vinice zmenenej na ornú pôdu ôsma časť úrody. Poddaní ďalej platili zemepánovi trikrát do roka peňažný poplatok, tzv. cenzus. Ak sedliak hospodáril na štvrtinovej usadlosti, potom na sviatok sv. Juraja platil 14 denárov (po latinsky 14 libras) a na sviatok sv. Michala archanjela, rovnako ako na sviatok Matky Pána pred Vianocami, platil 13 denárov. 100 denárov (libier) sa rovnalo jednej zlatke (florénu). Sedliak okrem toho musel odovzdať 1 kapúňa (vykastrovaný kohút chovaný pre mäso) a 1 peceň chleba. Na sviatok sv. Michala odvádzal do Trnavy 2 merice čistej pšenice a 2 merice ovsa. Jedna trnavská merica predstavovala polovicu bratislavskej merice a pohybovala sa v rozsahu 27,15 až 32,15 litra. Na Banke stál

v tých časoch panský dom grófa Adama Forgáča s vínnou pivnicou a záhradou.

V urbári sa uvádzajú aj mená a poplatky (smerované zemepánovi) za povolenie vykonávať niektoré živnosti, remeslá a služby. Na Banke sa pravdepodobne nachádzala pradiareň (po latinsky telonium), ktorú viedol Ján Sziládi, prezývaný Kamenár. Za živnosť platil zemepánovi 17 denárov ročne. Bolo tu aj mäsiarstvo, za ktoré predavači každoročne odvádzali zemepánovi mäsové výrobky (asi klobásy) v hodnote 50 denárov.

Vinice pod ochranou Baccha

Bančianske vinice sa nachádzali na predhorí v chotárnych častiach Starej, Veľkej, Jazvečej, Teplej a Novej hory (nazývaná aj Vápencová hora). Užívatelia viníc odvádzali z každej osminy úrody 1 okov vína (po latinsky urna). 1 okov predstavoval asi 54,3 litra. Aj cudzí užívatelia viníc (pravdepodobne Piešťanci) odvádzali z osminy 1 okov vína, kapúňa a chlieb, príp. koláč alebo namiesto neho 6 denárov. Ovocie z viníc zbierali tzv. magistri mentium (učitelia a dozorcovia) a po vysušení ho zvyčajne odvážali pánu grófovi na Hlohovecký hrad. Pre strihačov viníc patriacich Hlohoveckému hradu bola stanovená odmena 6 okov vína. Hájnici povinne odovzdávali v dňoch bakchanálií (slávnosti na počesť boha Bakcha; boha úrody, viníc a plodnosti) jednu srnku. V tom čase boli v chotári Banky 3 chránené hory, ľudovo nazývané Seničná úboč, Vapništia a Podhrastí, ktoré dvaja nájomníci skoro úplne zničili. V týchto lesoch nebolo dovolené nikomu ťažiť ani odvážať drevo bez povolenia hájnika (správcu). Výška sankcie bola 12 denárov.

Na Banke sa v tom čase nachádzali 2 vínne pivnice. Jednu vlastnil pán Gašpar Hőlgy. Bol to pravdepodobne zeman alebo zemepánsky úradník. Nanovo prebudovaná vinica stála pod vŕškom, na ktorom sa týčil dom pána grófa. Druhá vinica, nazývaná Stará pivnica, sa nachádzala v polovici obce pri potoku. V týchto pivniciach sa vydávalo víno podľa rozhodnutia pána grófa od sviatku sv. Juraja až do sviatku sv. Michala Archanjela.

Chovatelia oviec odvádzali zemepánovi deviatu čiastku. Sexuálne zneužívanie kôz bolo všetkým pod hrozbou sankcie 12 denárov bezpodmienečné zakázané. V dedine bola aj ošetrovňa (birsagium). Ak bolo treba niekomu púšťať krv žilou, platilo sa pánu grófovi 3 denáre a správcovi 1 denár.

Obyvatelia Banky ďalej platili 72 denárov správcovi na živobytie. Platili tiež panskému úradníkovi. Ohovárači akéhosi Lileka boli potrestaní sankciou 1 denár. Ten poputoval pánu grófovi.

Na Banke vtedy stáli dva mlyny. Oba už boli v dezolátnom stave. Jeden patril Jánovi Mlynárovi a nachádzal sa na hornom konci obce. Druhý patril Benediktovi Slukovi a nachádzal sa v blízkosti starej vínnej pivnice pána grófa.

V blízkosti Váhu existovalo niekoľko kameňolomov. Ich užívatelia odvádzali zemepánovi za povolenie ťažby každoročne 70 denárov.

Obyvatelia obce boli povinní zúčastniť sa všetkých nariadených prác, či už obecných (kuriálnych), alebo štátnych (zemských). Bez ohľadu na to, kto tieto práce nariadil, sa muselo každému zaplatiť. Pri vyhlásení poľovačky sa vyžadoval odchod na stretnutie podľa príkazu. Kolári museli na požiadanie pána grófa a podľa potreby obyvateľstva prispievať v jednotlivých rokoch vždy novým vozom.

Každý z obyvateľov, či už starousadlíci, alebo prisťahovalci, museli zbierať chmeľ. Na príkaz pána grófa ním museli prispieť a zároveň pomôcť pri varení piva, ktoré prebiehalo v čase sviatku Všetkých svätých, v množstve 1 trnavskej merice (hrubo zaokrúhlené na 30 litrov).

V závere urbára z roku 1661 sa spomínajú hranice Banky so susednými obcami Radošina, Ratnovce, Piešťany a Moravany. Obyvatelia obce sa museli riadne starať o hraničné kamene. Podľa grófovho príkazu ich museli každoročne okolo sviatku sv. Juraja prezrieť a renovovať. Ak by obyvatelia túto povinnosť zanedbali a pán gróf by zistil na kameňoch nedostatky, boli by potrestaní sumou 20 denárov.

Pracovná sila v kúpeľoch

V 17. storočí sa obyvatelia Banky, rovnako ako obyvatelia kúpeľnej osady Teplice (vtedy Thermae) a Piešťan, venovali prevažne poľnohospodárstvu, živnostiam a privyrábali si aj poskytovaním kúpeľných služieb. Ubytovávali hostí vo svojich domoch a vykonávali pre nich rôzne služby – kopali alebo čistili kúpeľné jamy, odvážali a dopravovali chorých ku kúpeľom a späť, predávali rastlinné produkty a pod.

V tých časoch prebiehalo liečenie stále primitívne – nepoužíval sa žiadny premyslený liečebný postup, neexistovali tu kúpeľné zariadenia a v kúpeľoch nepôsobili kúpeľní lekári.

Tretí vpád Turkov

V roku 1662 sa na Váhu po desiatich rokoch zopakovala veľká povodeň. V roku 1663 zažili obyvatelia tunajšieho regiónu tretí veľký vpád tureckých vojsk. O osude obyvateľov Banky, ktorých spomínal urbár Hlohoveckého panstva pred dvomi rokmi, nevieme nič; činy tunajšieho zemepána Adama Forgáča sú ale známe. Veľké turecké vojsko prekročilo Dunaj, v polovici augusta sa priblížilo k pevnosti Nové Zámky a začalo ju obliehať. Z poverenia cisára Leopolda I. bránil pevnosť práve gróf Adam Forgáč. Počas obliehania podnikali pomocné tatárske a ďalšie vojenské oddiely lúpežné nájazdy do širokého okolia, pričom ho vyplienili. Cieľom nájazdov bolo získať zásoby. Začiatkom septembra 1663 sa pri Hlohovci prebrodili cez Váh a spustošili obce a mestečká na pravom brehu Váhu. Medzi postihnutými obcami boli aj Piešťany. Nevedno ako dopadla Banka...

Adam Forgáč neubránil pevnosť Nové Zámky pred mocnejším nepriateľským vojskom a koncom septembra 1663 ju vydal Turkom. Tí na obsadenom území vytvorili Novozámocký ejálet (kraj), ktorý sa stal súčasťou Osmanskej ríše. Turci už obce neplienili, ale ich nútili, aby sa im podriadili. Vyzvali aj obce na ľavom brehu Váhu od Hlohovca po Hôrku (vrátane Banky), aby uznali tureckú zvrchovanosť, pripojili sa k ejáletu a platili Turkom dane. Do týchto obcí prišli turecký úradníci a poddaných spísali do svojho deftaru (daňový zoznam).

V nasledujúcom roku sa cisárskym vojskám podarilo oslobodiť územie od Nitry po Hlohovec od Turkov. Cisár Leopold I. však uzavrel so sultánom nevýhodnú mierovú zmluvu, podľa ktorej si Turci ponechali pevnosť Nové Zámky. Cisár mohol ako náhradu postaviť novú pevnosť na pravom brehu Váhu, ktorá by chránila obce tunajšieho regiónu. Výstavba pevnosti Leopoldov oproti Hlohovcu sa začala v roku 1665 a bola dokončená o štyri roky.

Prekvapený lekár

V roku 1669 prišiel na Slovensko anglický cestovateľ a lekár Edward Brown, ktorý chcel spoznať

túto krajinu, najmä stredoslovenské banské mestá. Svoju cestu začal v Komárne. Nevyužil zvyčajnú cestu Pohroním, pretože sa chcel vyhnúť Turkom. Šiel s malým vojenským sprievodom. Popri Váhu sa kráčal až k Piešťanom. Po príchode do tunajších kúpeľoch sa rozhodol prenocovať na Banke. Prekvapilo ho, že aj keď bol vtedy chladný marec, viacero ľudí sa kúpalo pod holým nebom. Napočítal 15 kúpacích jám vystlaných vetvami. Údajne tam videl aj 3 bazény, ktoré boli tiež vykopané v zemi. Do jedného bazéna sa mohlo vojsť až 100 kúpajúcich. Kúpele sa vtedy nachádzali na ľavom brehu Váhu, (na strane Banky), na pravom brehu boli naposledy pred povodňou v roku 1652. Riečisko Váhu sa potom zmenilo až po povodni v roku 1710. Kúpele sa ocitli na piešťanskej strane. Brown si taktiež všimol kameňolom nachádzajúci sa v blízkosti kúpacích jám na Banke a tiež vrstvy hliniek rôznych farieb (okrem zelenej). Svoje pozorovania opísal v cestopise, ktorý bol vydaný v Londýne v roku 1673.

Obyvatelia Banky sa naďalej venovali prevažne poľnohospodárstvu. Zachoval sa údaj, podľa ktorého sa v roku 1672 v obci dorobilo 72 okovov vína (1 okov = 56,6 litra; v tom roku sa teda vyprodukovali vyše 4 m^3 vína).

Štvrté protihabsburské povstanie

V roku 1678 vypuklo štvrté protihabsburské povstanie v Uhorsku, ktoré viedol uhorský magnát Imrich Tököli. Povstanie sa skončilo v roku 1684, rok po porážke Turkov pri Viedni. Povstalci ovládli takmer celé Slovensko. Počas tohto povstania sa Banka rabovaniu pravdepodobne vyhla.

Salva guardia

V roku 1680 zomrel zemepán Hlohoveckého panstva gróf Adam Forgáč. Jeho panstvá potom dočasne spravovala vdova grófka Anna Forgáčová, pretože ich synovia Adam a Šimon ešte neboli plnoletí. Forgáčovej sa podarilo získať pre Piešťany a Banku ochranný list s názvom Salva guardia, ktorý vydal cisár Leopold I. 12. novembra 1682. Význam tunajších kúpeľov zrejme vzrástol. Bývalo totiž zvykom, že sa vojaci v obciach usadili a zotrvali niekoľko mesiacov. Bývali v domoch obyvateľstva a oberali ho o potraviny a krmivo, čím hatili prevádzku kúpeľov. Cisár zbavil spomínaným listom Piešťany a Banku povinnosti ubytovávať vojsko. Obyvateľstvo sa tak mohlo venovať ubytovávaniu kúpeľných hostí. Leopold I. taktiež zakázal odoberať od obyvateľov potraviny, kone, dobytok a povozy. Ochranný list však platil iba pre cisárskych vojakov, povstalci ho pravdepodobne nedodržiavali.

Začiatok konca tureckej nadvlády

V roku 1683 utrpeli Turci pri Viedni veľkú porážku. O dva roky nato prišli o Nové Zámky a následne natrvalo opustili Slovensko. Grófka Anna Forgáčová sa aj s obomi synmi vrátila na hrad v Hlohovci. Mestečko Piešťany a dedina Banka sa opäť postupne vzmáhali. Obyvateľstvo sa naďalej venovalo prevažne poľnohospodárstvu, pričom malo úžitok aj z kúpeľov. V roku 1683 bola na Váhu mimoriadne veľká povodeň.

V roku 1689 sa správy Hlohoveckého panstva a ďalších panstiev ujali mladí grófi Adam Forgáč ml. a jeho brat Šimon Forgáč. V roku 1694 sa bratia zmluvne dohodli a panstvá si medzi sebou podelili. Hlohovecké panstvo pripadlo Adamovi. Šimon si z neho ponechal časť Piešťan a Banky, čo svedčí o význame obce a mestečka v blízkosti kúpeľov. Obaja grófi si svoje časti Banky zálohovali. Časť patriacu Ada-

movi dostala do zálohy vdova po Michalovi Brunšvikovi. Šimonovu časť dostal v roku 1697 do zálohy František Benický. Koncom 17. storočia mladý Adam Forgáč zomrel a správu Hlohoveckého panstva prevzal Šimon Forgáč.

Rozvodnený Váh

V 17. storočí sa na Váhu udialo 5 veľkých povodní. Rieka po povodni z času na čas zmenila svoje hlavné koryto, a preto termálne vody vyvierali v určitom období na jej pravom, inokedy na ľavom brehu. Na brehoch Váhu na Banke aj v Piešťanoch mali pltníci k dispozícii celý rad prístavov. Pltiam čiastočne sťažovali plavbu vodné mlyny, ktoré boli vybudované pri Bodone a Tepliciach. Cez Váh, resp. cez jeho ramená prechádzali ľudia brodmi alebo sa prevážali kompami. Kompy premávali z Piešťan do Moravian nad Váhom a z Teplíc na Banku. O mostoch z tohto obdobia nemáme informácie, mohol však existovať drevený most, ktorý spájal Teplice s kúpeľmi.

Na Banke boli dobré podmienky pre pestovanie viniča. Okrem obyvateľov Banky tu mali v 17. storočí vinice aj Piešťanci, pretože v ich chotári neboli na pestovanie hrozna vhodné podmienky. Postupne však Piešťanci od dorábania vína upustili a spustnuté vinice sa zmenili na polia s ornou pôdou.

Piate protihabsburské povstanie

Začiatkom 18. storočia mali už síce obyvatelia Slovenska od Turkov pokoj, avšak nevyhli sa ďalším vojnovým útrapám. V roku 1703 totiž vypuklo v Uhorsku posledné piate protihabsburské povstanie, ktoré viedol sedmohradský magnát František II. Rákoci. Najťažšie bitky medzi cisárskymi vojakmi, ktorých ľudovo nazývali babanci, a povstalcami (kuruci) sa odohrali na juhozápadnom Slovensku. Do povstania sa zapojilo aj mnoho Slovákov. Dôležité bitky sa uskutočnili v roku 1704 pri Smoleniciach a Trnave. Rozhodujúca bitka pri Trenčíne sa skončila v roku 1708 porážkou povstalcov. Obyvatelia Banky a okolitých obcí v dôsledku vojnových udalostí opäť trpeli. Pred cisárskym vojskom ich ako-tak chránil cisársky ochranný list, avšak Rákociho kuruci páchali na obyvateľoch násilie bez zábran. Naviac, v roku 1709 vypukol mor, ktorému padlo za obeť mnoho ľudí.

Počas Rákociho povstania sa tunajší zemepán Šimon Forgáč musel rozhodnúť, či zostane verný cisárovi, alebo sa pridá k Rákocimu. Spočiatku bojoval na strane cisárskych vojsk, ale potom prešiel

na stranu povstalcov, čo sa mu stalo osudným. Cisár Jozef I. mu preto v roku 1708 odňal všetok majetok, okrem iného aj Hlohovecké panstvo. Šimonovi Forgáčovi však už nedôverovali ani povstalci a Rákoci ho dal uväzniť.

Nový majiteľ Hlohoveckého panstva

V roku 1709 získal Hlohovecké panstvo s polovicou Piešťan a Banky český gróf Václav Ján Vratislav z Mitrovíc. Druhá polovica Piešťany a polovica Banky zostala vo vlastníctve potomkov Adama Forgáča ml., ktorý zomrel ešte pred vypuknutím povstania Františka II. Rákociho. Uzavretím Satmárskeho mieru v roku 1711 sa skončilo Rákociho povstanie. Zároveň sa uzavrelo vyše storočné obdobie protihabsburských stavovských povstaní.

V čase povstania Františka II. Rákociho v roku 1706 bol v Moravanoch nad Váhom založený farský úrad. Jeho filiálkou sa stala aj dedina Banka. Dovtedy bola na Banke samostatná fara. V roku 1714 bol spísaný urbár Hlohoveckého panstva pre zemepána Vratislava z Mitrovíc. Obsahoval údaje o majetku poddaných z jemu patriacej časti Banky. Údaje sa týkali držby pôdy, kopaníc a viníc, poplatkov a robotných povinností.

Migrujúce kúpele

V roku 1714 bola opäť veľká povodeň na Váhu. Rozvodnená rieka zaplavila časti chotárov Hornej Stredy, Piešťan, Banky, Ratnoviec, Drahoviec, Šulekova atď. Po povodni zmenila rieka svoje hlavné koryto a kúpele sa opäť ocitli na ľavom brehu Váhu, t. j. na strane Banky (na stranu Piešťan prešli ešte počas povodne v roku 1710). Zmenila sa tým aj prirodzená hranica medzi Piešťanmi a susednými obcami. Časť piešťanského chotára zabrali dediny Hubina, Ducové, Moravany, Banka a Ratnovce.

V roku 1715 zomrel zemepán Hlohoveckého panstva. V roku 1716 získal tieto majetky jeho brat František Karol Vratislav z Mitrovíc, avšak v nasledujúcom roku zomrel aj on. Majetok prevzala kráľovská komora. V roku 1720 cisár Karol VI. (zároveň uhorský kráľ Karol III.) predal Hlohovecké panstvo do dedičného vlastníctva uhorskému veľmožovi grófovi Jurajovi Leopoldovi Erdődymu. Karol VI. bol zároveň županom, kráľovským tajným radcom a krajinským sudcom.

V roku 1721 dal nový vlastník spísať urbár panstva. V tom čase už boli piešťanské vinice nachádzajúce sa na Banke premenené na polia. Do Hlohoveckého panstva patrili mestečká Starý Hlohovec a Nový Hlohovec s majermi Varač a Díč, ďalej mestečká Bojničky, Dvorníky s majerom Čalád a polovica mestečka Piešťany. Spomedzi dedín to boli Bereksek (dnešné Šulekovo), Sv. Peter, Červeník, Madunice, Drahovce, Kľačany, Pastuchov, Jalšové, Veľké Zálužie, Tekoľdany, Ratnovce, Horná Streda a polovica Banky. Druhá polovica Piešťan a Banky zostala naďalej vo vlastníctve potomkov Adama Forgáča ml.

Pečate

Od roku 1720 mala dedina Banka svoju pečať. Na pečati sa nachádza kruhový nápis SIGILLUM BANNIENSAE ANNO 1720. Priemer kruhovej pečate je 35 mm. Je na nej vyobrazený sv. Martin na koni, ktorý drží v zdvihnutej pravici šabľu. Pred koňom stojí žobrák a nad ním sú tri kvety. Z rovnakého obdobia pochádza aj ďalšia pečať, ktorá sa od predchádzajúcej líši. Zachovala sa na urbárskej písomnosti z roku 1784. Používala sa na urbárske písomnosti. Pečať má oválny tvar a nesie nápis PDB (Pečať dediny Banka). Na pečati je vyobrazený jeleň s hlavou otočenou doprava.

Erdődyovsko-forgáčovské zvady

Gróf Juraj Erdődy dal svoj majetkový diel na Banke onedlho do zálohy. Rozdelenie Banky a Piešťan medzi dva zemepánske rody však prinášalo konflikty. Napr. v roku 1723 vznikol hraničný spor medzi Piešťanmi a Moravanmi. Ešte ani v roku 1735 sa Erdődyovci nevedeli dohodnúť s Forgáčovcami na rozdelení lesov v okolí Banky a Piešťan. Nevraživosť medzi zemepánmi sa prenášala aj na poddaných. V roku 1755 sa vyšetrovala bitka medzi erdődyovskými a forgáčovskými poddanými. V roku 1759 sa riešili v lesoch grófa Erdődyho priestupky poddaných grófa Forgáča.

Erdődyovci sa neustále snažili získať diely Piešťan, Teplíc a Banky, ktoré vlastnili dediči Adama Forgáča ml. Podarilo sa im to vraj v roku 1759, avšak podľa iných údajov ich odkúpil gróf Jozef Erdődy až v roku 1792. Je tiež možné, že Erdődyovci v roku 1759 odkúpili určitú časť a v roku 1792 dokúpili zostávajúcu časť forgáčovského dielu Piešťan a Banky.

Gróf Juraj Erdődy bol dobrým hospodárom a organizátorom na svojich panstvách. Vlastnil ich hneď niekoľko – Hlohovec, Dobrá Voda, Smolenice a Čachtice. Kým v Piešťanoch roľníci hospodárili väčšinou na usadlostnej (urbárskej) pôde, na Banke obrábali zväčša kopaničnú pôdu, ktorú získavali klčovaním územia na tunajších vŕškoch pokrytých stromami a kríkmi.

Gróf Juraj Erdődy si zrejme uvedomoval význam tunajších kúpeľov, avšak ani on ešte nezačal s výstavbou kúpeľných objektov. Kúpeľní hostia sa naďalej liečili pod holým nebom v kúpacích jamách alebo v kadiach umiestnených v ohradenej besiedke.

V 18. storočí stúpol v Habsburskej monarchii význam štátu. Dochádzalo k postupnému rozvoju hospodárskeho života, nastal pokrok vo vede a technike. Územie Slovenska ako súčasť Uhorska už nebolo ohrozované vpádmi tureckých vojsk a ani vojenskými akciami protihabsburských povstaní. Roľníci však boli naďalej deptaní neslobodou, feudálnymi povinnosťami a platením rôznych daní a poplatkov.

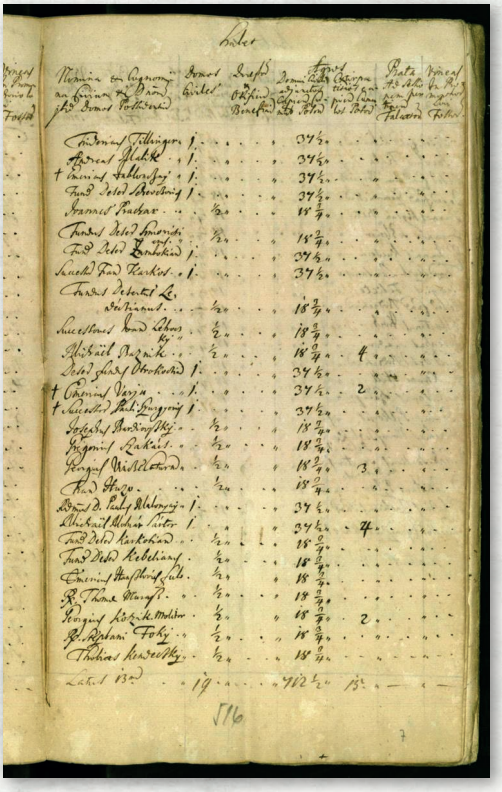
Osvietenstvo

O pokrok v spoločnosti sa zaslúžili osvietenskí panovníci Mária Terézia (vládla v rokoch 1740 až 1780) a jej syn Jozef II. (panoval v rokoch 1765 až 1790) zavedením viacerých reforiem. Významnou reformou Márie Terézie bol tzv. Tereziánsky urbár z roku 1767, ktorý stanovil presné povinnosti poddaných voči zemepánom. Panovníčka tým ukončila svojvôľu a neobmedzenú moc feudálov nad poddaným ľudom. Dôležité boli aj školské reformy, ktoré vyvrcholili v roku 1777 vydaním nariadenia Racio educationis. Vytvorila sa jednotná školská sústava od základných škôl až po univerzity. Mária Terézia implementovala tiež zdravotnícke a ekonomické reformy, čo malo za následok vznik manufaktúr. Cisár Jozef II. vydal v roku 1791 Tolerančný patent, ktorý zabezpečil slobodu vyznania nekatolíkom. V roku 1795 publikoval patent o zrušení nevoľníctva v Uhorsku. Poddanstvo však zostalo naďalej.

V 18. storočí nastal tiež rozvoj vedeckého bádania v oblasti prírodných vied. Objektom skúmania sa stali aj tunajšie liečivé pramene. Uhorský učenec Matej Bel vo štvrtom zväzku Historicko-zemepisných poznatkov o súvekom Uhorsku vydanom v roku 1742 odporučil zemepánovi Jurajovi Erdődymu začať s výstavbou kúpeľných objektov. Spomenul aj dedinu Banka. V rokoch 1736 a 1744 postihli

piešťanský región veľké povodne.

Kúpele podľa Torkoša

Bratislavský lekár a prírodovedec Justus Ján Torkoš zavítal trikrát (v rokoch 1723, 1740 a 1743) do tunajších kúpeľov, aby vedecky preskúmal termálne pramene. Vykonal chemický rozbor liečivej vody a bahna. Všimol si, že Váh občas menil svoje koryto. Meraním zistil, že pramene vyvierajú stále na rovnakom mieste, menilo sa iba riečisko Váhu po povodniach. Preto sa kúpele nachádzali raz na ľavom brehu, inokedy na pravom brehu rieky. Torkoš navrhol vybudovať hrádzu pri kúpeľoch, ktorá by ustálila tok Váhu. Hrádza sa mala nachádzať asi 100 m od Bananského vŕšku (približne v dnešnom riečisku). V takom prípade by kúpele boli trvalo na bančianskej strane. Umožnilo by to vybudovať kúpeľné objekty z pevného materiálu. Torkošova kniha s názvom Náčrt o piešťanských kúpeľoch vyšla v Bratislave v roku 1745.

V roku 1745 zhotovil Martin Hanrich mapu blízkeho okolia tunajších kúpeľov. Bol na nej znázornený tok Váhu po veľkej povodni v roku 1744 a priľahlé obce Moravany, Banka a Piešťany spolu s kúpeľnou osadou Teplice. Rieka si našla koryto tesne pri Banke. Pri Moravanoch sa spájali dve hlavné ramená Váhu do jedného toku, ktorý smeroval na juh k Banke. Tento tok nebol totožný s dnešným obtokovým ramenom Váhu, ale tiekol zhruba popri dnešnej ceste spájajúcej Moravany s Bankou. Pod Bankou sa rieka otáčala na západ a obtekala Bananský vŕšok. V miestach vyvierania termálnych prameňov vzniklo bočné rameno, ktoré vytvorilo oproti kúpeľnej osade Teplice malý ostrov.

Prvé kúpeľné budovy

Gróf Juraj Erdődy zomrel v roku 1758 a zanechal po sebe troch synov – Antona, Jána Nepomuka a Krištofa. Vedenie Hlohoveckého panstva prevzal iba na krátku dobu najstarší syn Anton. Po ňom sa panstva ujal jeho mladší brat Ján Nepomuk Erdődy, ktorý sa o panstvo staral 30 rokov (až do roku 1789). Nový zemepán, rovnako ako jeho otec, zastával významné verejné funkcie – bol zvolenským županom, predsedom uhorskej dvorskej komory aj tajným radcom.

Gróf Ján Nepomuk Erdődy sa zapísal do histórie tunajších kúpeľov. V rokoch 1775 až 1785 dal postaviť prvé dve drevené kúpeľné budovy. Nachádzali sa na teplickej strane v blízkosti termálnych prameňov. V prvej budove boli vaňové kúpele, kde sa liečilo termálnou vodou a bahnom. Boli vyhradené pre šľachtu a bohatých kúpeľných hostí. Druhá budova stála vedľa hlavného prameňa a boli v nej spočiatku dva a neskôr tri bazény s bahnovým dnom.

V 18. storočí vlastnili Erdődyovci na Banke malý kaštieľ (dnešná budova materskej školy) s hospodárskymi budovami (dnes skúšobňa dychovej hudby), kaštieľ v Piešťanoch pri Bodone (bol asanovaný po 2. svetovej vojne) a disponovali aj niekoľkými panskými domami v kúpeľnej osade Teplice.

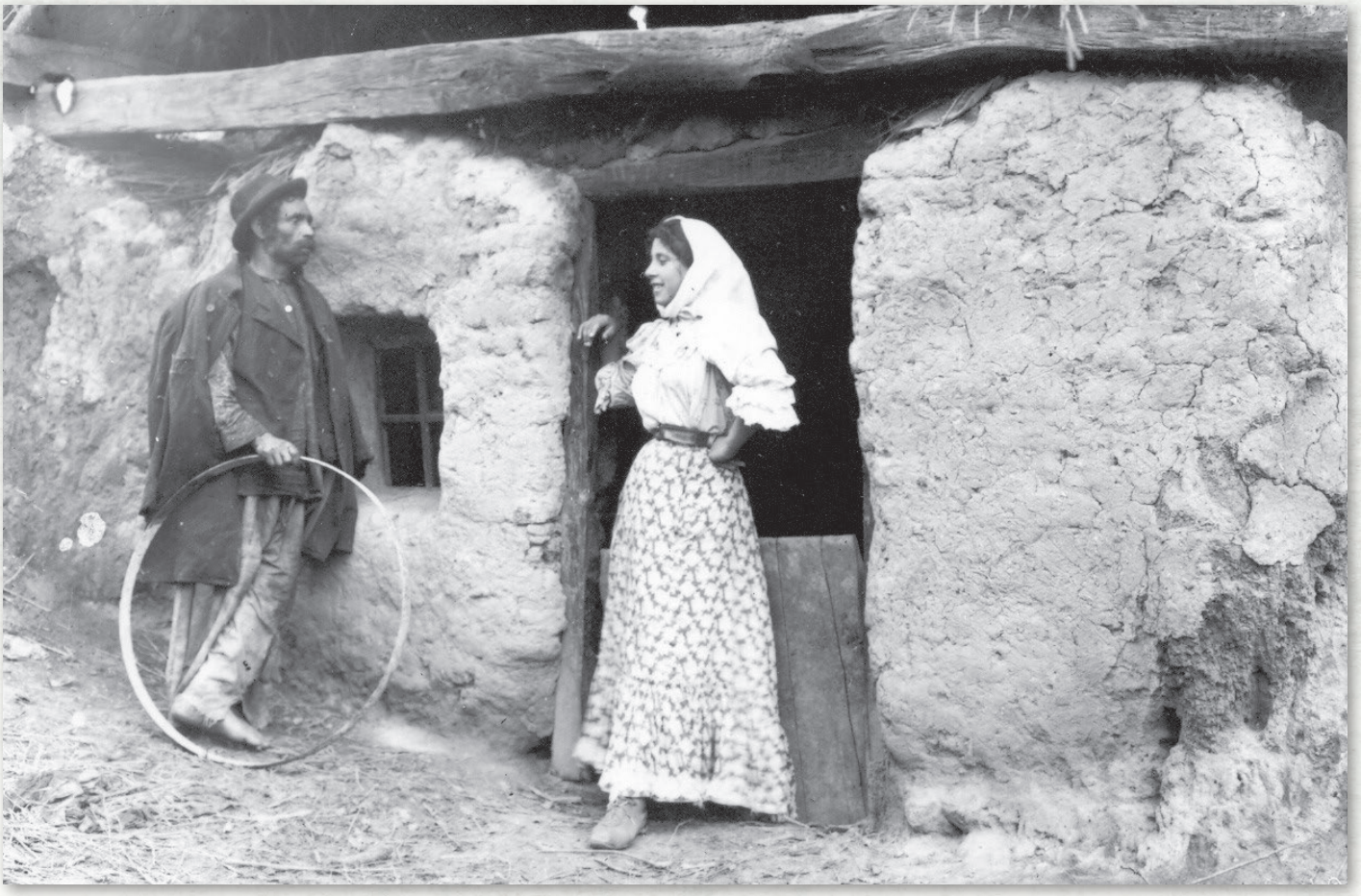
Krutý kasnár

Napriek reformám Márie Terézie bol život tunajšieho roľníckeho ľudu stále ťažký. Na základe tereziánskeho urbáru museli sedliaci pre zemepána na panskom odpracovať v priebehu roka 104 dní po vlastných alebo 52 dní so záprahom. Želiari mali nižšie povinnosti. Panskí úradníci s nimi často

zle zaobchádzali. Zachoval sa list bančianskych poddaných z 12. apríla 1779 (6 rokov pred zrušením nevoľníctva v Uhorsku). Poddaní sa sťažovali prefektovi Hlohoveckého panstva na tunajšieho panského úradníka (kasnára), ktorý ich bil a hrubo s nimi zaobchádzal. Z listu vyplýva, že keď išli na panské voziť kamene, prišiel za nimi pán kasnár a bil ich hlava-nehlava. Kasnár dokonca prikázal hajdúchovi (ozbrojený uhorský sluha) biť tunajších poddaných, pretože vraj prišli neskoro na panské. Vyhrážal sa poddaným, že si na nich kúpi krivák (zakrivený nôž) a bude ich drať z kože. Cez jednu noc dal kasnár priviazať člena obecného úradu reťazou a ráno mu dal vyťať 12 úderov palicou, pretože mu jeden poddaný ušiel domov, keď ho mali biť. Poddaní písali, že ak to bude takto ďalej pokračovať, budú sa musieť rozísť do sveta. V liste sa ďalej sťažovali na panského hájnika, ktorý im nedovoľoval pásť na obecnom pasienku. Ak sa by sa im to nepovolilo, nemohli by chovať prasce a následne by neboli schopní platiť poplatky zemepánovi a štátu. Na záver listu poddaní ponížene a pokorne prosili pána veľkomožného, aby sa nad nimi zmiloval a úbohým poddaným pomohol. List napísal miestny notár Štefan Michalovič a podpísali ho bančiansky richtár Ondrej Rusnák a prísažní Juraj Miškech, Štefan Julíny, Ján Rybárik, Ján Kamenár a Ondrej Chalás. V tom istom roku bol na Banke pri kostole postavený kríž.

Banka, Piešťany s Teplicami a Horná Streda patrili do Hlohovského panstva, kým Moravany boli súčasťou Tematínskeho panstva. Poddaní oboch panstiev si často vzájomne škodili a dochádzalo ku sporom. Napr. v roku 1780 riešil panský súd sťažnosť Moravancov, pretože obyvatelia Piešťan im odobrali dobytok, ktorý sa dostal do chotára Moravian.

V 2. polovici 18. storočia, konkrétne v rokoch 1773 a 1786, sa obec uvádza pod dnešným názvom Banka. Po Ondrejovi Rusnákovi, ktorý bol richtárom v roku 1779, sa richtármi stali Ján Gábriš (v roku 1782), Mikuláš Šnajdár (v roku 1784), Ján Jánoška (v roku 1787), Štefan Michálek (v roku 1792) a ďalší. V roku 1778 žilo na Banke 281 obyvateľov. Z toho počtu bolo 272 ľudí rímskokatolíckeho vyznania a deviati boli židia.

Náznak slobody

V roku 1785 vydal osvietenský cisár Jozef II. Dekrét o zrušení nevoľníctva v Uhorsku. Videl, že zemepáni nielenže nedodržiavali Tereziánsky urbár z roku 1767 a poddaným naďalej ukladali mimour-

bárske povinnosti a poplatky, ale tiež s nimi neustále svojvoľne zaobchádzali. Zemepáni obmedzovali slobodu a základné ľudské práva poddaných. Zrušenie nevoľníctva odstránilo osobnú závislosť poddaných od zemepánov. Ak si poddaný splnil svoje záväzky voči zemepánovi, mohol sa slobodne sťahovať, samostatne rozhodovať o budúcom zamestnaní svojich detí a uzatvoriť manželstvo bez predchádzajúceho súhlasu panstva; naďalej však musel plniť poddanské povinnosti v rámci Tereziánskeho urbáru.

Po smrti grófa Jána Nepomuka Erdődyho v roku 1789 prevzal Hlohovecké panstvo a ďalšie panstvá gróf Jozef Erdődy. Bol významným predstaviteľom vysokej uhorskej šľachty a podporoval panovnícky rod Habsburgovcov. Rovnako ako jeho otec a starý otec, aj on zastával významné štátne funkcie, bol županom Nitrianskej župy a ďalších žúp, radcom uhorskej komory, kráľovským ubytovateľom, kráľovským dvorníkom, správcom kráľovských stajní a neskôr bol vymenovaný za cisárskeho radcu. Taktiež sa stal uhorským dvorským kancelárom. Jozef Erdődy sa zaujímal o umenie. Vo svojom Hlohoveckom zámku prijímal popredných umelcov, údajne i Ludwiga van Beethovena.

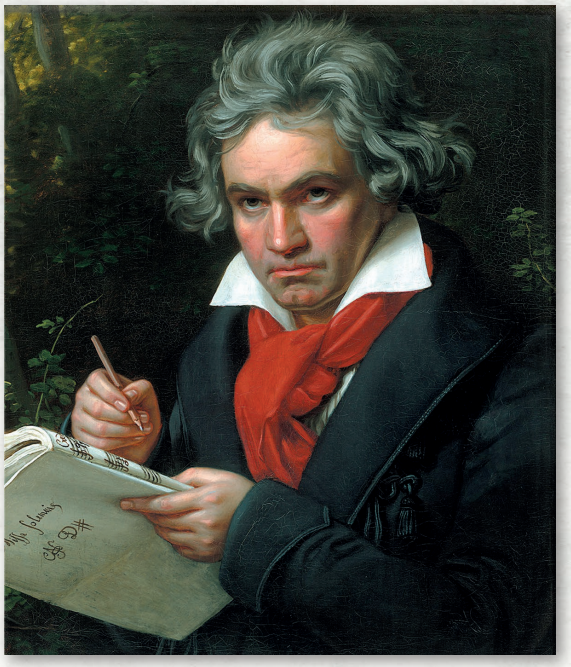
V roku 1792 gróf Jozef Erdődy odkúpil ďalší diel majetku Forgáčovcov v Piešťanoch a zrejme aj na Banke. V tom období dal pristavať k drevenej budove s tromi bazénmi (Bahnisko, Ľudový kúpeľ a Židovský kúpeľ) aj štvrtý bazén pre šľachtu a bohatých kúpeľných hostí – Panský kúpeľ. V 2. polovici 18. storočia (najmä v rokoch 1760 a 1794) boli na Váhu veľké povodne. V roku 1798 vlastnili poddaní na Banke 50 koní a 32 volov.

Storočie pary

V 19. storočí plynul život v tunajšom regióne naďalej na nízkej civilizačnej úrovni. Poddanské obyvateľstvo Banky a okolitých obci bývalo v chalupách so slamenými strechami. Neudržiavané cesty boli prašné alebo blatové, chýbala verejná zdravotná starostlivosť a hygiena nebola postačujúca. Obce postihovali mnohé nešťastia – v roku 1802 zhoreli celé Staré Piešťany i s kostolom; rok 1804 bol mimoriadne neúrodný; v roku 1813 si dovtedy nevídaná ničivá povodeň vyžiadala veľa ľudských životov a spôsobila materiálne škody a v regióne úradovala cholera. Obyvatelia kúpeľnej osady Teplice si po veľkom požiari v roku 1822 začali stavať domy mestského typu.

V 1. štvrtine 19. storočia prebiehal život obyvateľov Banky stále po starom. Boli ešte stále poddanskými obyvateľmi, ktorí obrábali usadlostnú a kopaničnú pôdu. V roku 1819 bol richtárom Banky Juraj Šebo. V obci žilo 378 obyvateľov, z toho bolo 369 rímskokatolíkov a 9 židov.

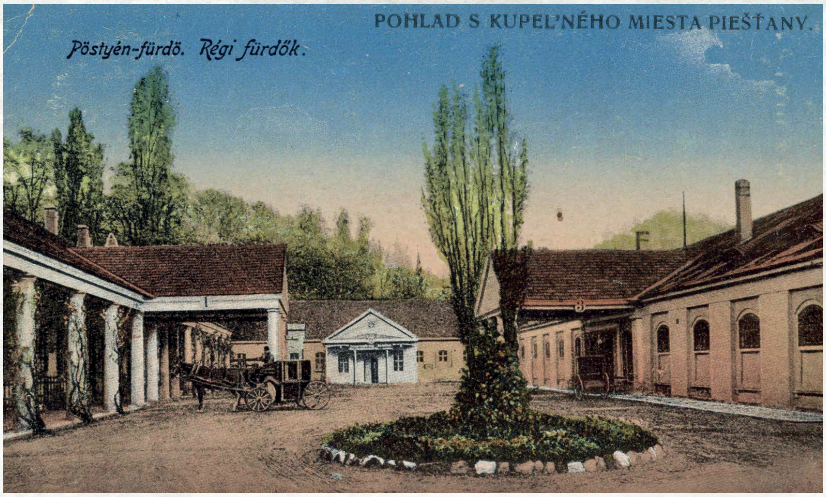
Vzácni hostia na návšteve

Svetoznámy hudobný skladateľ Ludwig van Beethoven navštívil tunajšie kúpele v rokoch 1801 a 1802. Najradšej sa zdržiaval v teplickej starej záhradnej kaviarni. Na Slovensko ho priťahovala láska k Giuliette Guicciardi (známa ako Júlia), ktorá žila v Dolnej Krupej. Pravdepodobne tejto žene napísal Beethoven v roku 1801 pri pobyte v kúpeľoch list s názvom Nesmrteľnej milej. Známu skladbu Sonáta mesačného svitu vraj zložil na Bacchus ville, ktorá mohla existovať už v 18. storočí.

Významný rakúsky maliar Josef Fischer vytvoril v roku 1806 viacero akvarelových medirytín Považia. Zaujímavá je medirytina s názvom Pohľad na Kúpeľný ostrov z východu (z vrchu nad Bankou). Okrem kúpeľov je na nej vidieť aj bančianska časť ľavého brehu Váhu, jednak úsek skalnatej cesty pod Bananským vŕškom a tiež rybárov pri rieke. Hlavné koryto rieky v oblasti kúpeľov bolo v tom

čase pod Bananským vŕškom.

Začiatkom 19. storočia sa pri termálnych prameňoch nachádzali dva kúpeľné objekty. Jedným bola budova so štyrmi bazénmi, druhým bola novšia budova s vaňovými kúpeľmi z pevnejšieho materiálu, ktorú dal postaviť Jozef Erdődy niekedy okolo roku 1806. O niekoľko rokov neskôr nechal Jozef Erdődy zbúrať drevené objekty starých kúpeľov a na ich mieste dal postaviť murovanú klasicistickú budovu s vaňovými kúpeľmi a zrkadliskom – dnešné Napoleónske kúpele I. Stavba bola dokončená v roku 1822 a zachovala sa dodnes. Jej vlastníkom je v súčasnosti spoločnosť SLK Kúpele Piešťany, a. s.

Malebná cesta dolu Váhom

V roku 1822 sa barón Alojz Medňanský plavil na plti po Váhu. V knižke Malebná cesta dolu Váhom opísal vtedajšiu minulosť i súčasnosť. Uvádza, že v oblasti Piešťan tiekol v blízkosti dedín na ľavom brehu Váh. Pri Banke narážal Váh na bralo vystupujúce z návršia, ktoré nútilo rieku zmeniť smer toku na západ (v pravom uhle). Tento náraz vodných más bol sprevádzaný hučaním. Z uvedeného vyplýva, že v tej dobe sa dediny Ducové, Moravany a Banka rozprestierali iba na kopcoch Považského Inovca. Váh tiekol hneď pod nimi, a to až po Banku, kde mu stál v ceste do popredia vystupujúci Bananský vŕšok. Rieka pretekala oblasťou vyvierania termálnych prameňov.

Gróf Jozef Erdődy zomrel bez potomkov. Správu Hlohoveckého panstva prevzala ešte pomerne mladá a ambiciózna vdova Alžbeta Erdődyová, ktorá žila do roku 1855.

V roku 1828 mala Banka 451 obyvateľov. V obci sa nachádzalo 64 domov. O rok neskôr tu žilo 485 obyvateľov, z nich bolo 477 rímskokatolíkov a zvyšok boli židia. V roku 1831 vypukla na Slovensku epidémia cholery. V priebehu troch mesiacov (od augusta do októbra) jej na Banke podľahlo 22 ľudí, v Piešťanoch až 387.

Ďalším maliarom tunajších kúpeľov bol Ludwig Rohbock. V roku 1835 vytvoril oceľorytinu s názvom Pohľad na kúpeľné objekty z juhu. Obraz namaľoval zrejme z južného svahu Bananského vŕšku. Okrem kúpeľných budov je na ňom zobrazený aj Váh, ktorého ramená vytvárali ostrov (Kúpeľný ostrov). Hlavné riečisko bolo pod Bananským vŕškom.

Revolučné roky

Nadišli rušné roky 1848 a 1849. V marci 1848 vypuklo vo Viedni ľudové povstanie, ktoré viedlo k odstráneniu Metternichovho absolutizmu. Situáciu využil uhorský snem, ktorý v tom čase zasadal v Bratislave. Prijal viaceré zákony, z ktorých najdôležitejší bol zákon o zrušení poddanstva v Uhorsku. Tento zákon sa týkal iba roľníkov, ktorí hospodárili na urbárskej pôde. V praxi to znamenalo, že pozemky zemepánov boli ukrátené o urbársku pôdu, ktorá sa stala vlastníctvom roľníkov. Tí odteraz nemuseli platiť zemepánom poplatky, odvádzať dávky ani robotovať (pracovať povinne bez mzdy) na urbárskej pôde. Poddanstvo však bolo zrušené iba čiastočne. Zemepánom zostala vo vlastníctve okrem ich vlastnej pôdy aj neurbárna pôda, napr. kopaničná pôda. Ako už vieme, bančianski roľníci obrábali viac kopaničnej ako urbárskej pôdy. Za kopaničnú pôdu museli zemepánom naďalej platiť poplatky a plniť si ostatné zmluvné povinnosti.

Vráťme sa k politickým udalostiam rokov 1848 a 1849. Maďarské liberálne hnutie na čele s Ľudovítom Košútom sa usilovalo o väčšiu samostatnosť Uhorska v rámci Habsburskej monarchie. Na spomínanom uhorskom sneme bola dokonca v roku 1848 v Bratislave ustanovená samostatná uhorská vláda. Šľachta prišla o niektoré svoje privilégiá, musela začať platiť dane. Bola vyhlásená rovnosť ľudí pred zákonom, boli zrušené panské súdy, rozšírilo sa volebné právo a boli vyhlásené občianske slobody (sloboda tlače, zhromažďovania, spolčovania a pod). Znamenalo to ukončenie feudalizmu v Uhorsku. Zároveň však maďarskí liberáli chápali Uhorsko ako jeden národ s maďarčinou ako jediným verejným jazykom. Odmietali uznať národnú svojbytnosť Slovákov. Panovník Ferdinand V. síce v apríli 1848 schválil uznesenia uhorského snemu, ale pokoj stále nenastal.

V septembri 1848 vypukol otvorený boj medzi cisárskymi (rakúskymi) a maďarskými vojskami. Do bojov proti maďarskej garde vstúpili aj slovenskí dobrovoľníci. V decembri 1848 sa stal novým cisárom Habsburskej monarchie 18-ročný František Jozef I. Cisárskej armáde prišli na pomoc ruské vojská. Vojna sa skončila v auguste 1849 kapituláciou maďarskej armády pri Vilagoši. Tým sa skončil boj Maďarov o samostatnosť Uhorska.

Porážka Maďarov však stále nepriniesla slovenskému národu uznanie jeho svojbytnosti. Obyvatelia Banky a okolitých obcí sa do povstania, resp. bojov proti Maďarom nezapojili – pre prítomnosť maďarských gárd v tomto regióne zrejme ani nemohli... V júni 1849 prechádzali oblasťou Piešťan a Banky ruské vojská pod vedením kniežaťa Paskieviča, pred ktorými ustupovali maďarskí honvédi (vojaci maďarskej domobrany za Rakúsko-Uhorska).

Porevolučné časy

Po skončení bojov si obyvateľstvo začalo postupne zvykať na nové spoločenské pomery. V Uhorsku sa skončila dlhotrvajúca epocha feudalizmu. V spoločnosti sa začali uplatňovať prvky kapitalizmu a začala vznikať nová spoločenská trieda – robotníctvo. Obce prestali byť súčasťami panstiev a už nepodliehali zemepánom. Viacerí roľníci začali slobodne hospodáriť na svojich pozemkoch. Zemepánka

Alžbeta Erdődyová, ktorá bývala na zámku v Hlohovci, vlastnila naďalej síce zmenšený, avšak stále veľký majetok. V Piešťanoch jej zostal veľkostatok s kaštieľom, veľká časť pôdy a patrili jej aj tunajšie kúpele. Na Banke mala kaštieľ s veľkostatkom a disponovala kopaničnou pôdou, na ktorej hospodárili tunajší roľníci. Tí platili zemepánke poplatky alebo odvádzali naturálne dávky. Alžbeta Erdődyová pozmenila názov svojho Inšpektorátu uhorských majetkov v Hlohovci na riaditeľstvo (direktoriát) a ten sa ešte zmenil na prefektúru majorátneho (počas feudalizmu spôsob dedenia, pri ktorom má právo na presne určený podiel dedičstva člen najstaršej vetvy rodu) panstva Hlohovec.

V Uhorsku sa uskutočnila územná reorganizácia verejnej správy. Slovenska sa týkalo provizórium (v rokoch 1850 až 1853) a definitívum (v rokoch 1853 až 1860). Na Slovensku boli dva dištrikty rozdelené na 17 žúp (župy nahradili stolice), ktoré sa ešte delili na okresy. Na čele okresu stál hlavný slúžny. Namiesto dovtedajšej Nitrianskej stolice vznikla Hornonitrianska župa na pravom brehu Váhu, do ktorej patrili Piešťany a Dolnonitrianska župa na ľavom brehu Váhu, kam patrila Banka.

Banka bola v rokoch 1850 až 1869 súčasťou okresu Hlohovec. Mestečko Piešťany sa v roku 1854 tiež stalo sídlom okresu. Piešťanský hlavný strážny bol zároveň kúpeľným komisárom. Uvedené územnosprávne členenie Uhorska trvalo iba počas Bachovho absolutizmu a v roku 1860 bolo zmenené – boli obnovené stolice, ktoré nahradili župy. Banka bola v roku 1869 začlenená do okresu Piešťany a bola jeho súčasťou až do roku 1950, keď bol okres zrušený.

V roku 1853 vydal cisár František Jozef I. urbársky patent, ktorý potvrdil zákon o zrušení poddanstva prijatý uhorským snemom v roku 1848 a nadviazal naň. Podľa patentu sa bezvýhradným vlastníctvom roľníkov stali iba tie pozemky, ktoré boli zapísané v urbárskej knihe z čias Márie Terézie (rok 1767). Finančné odškodnenie bývalým zemepánom hradil v tomto prípade štát. Ak sa však roľník chcel stať majiteľom zvyškovej pôdy, ku ktorej patrila kopaničná a orná pôda, lúky atď., musel si ju od zemepána za svoje peniaze kúpiť.

Výkup zvyškovej pôdy

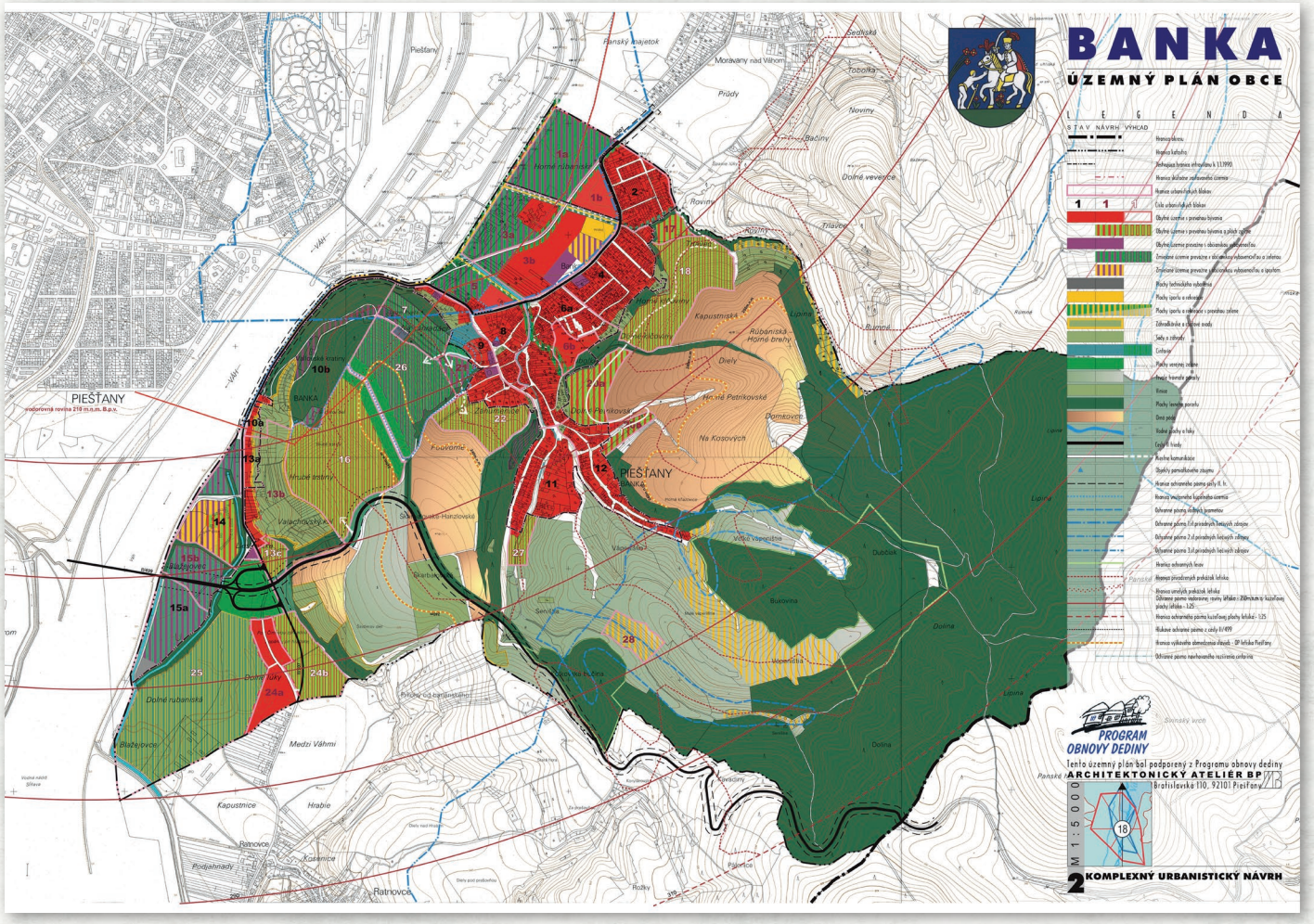
Informácie o priebehu výkupu možno získať z pozemkovo-knižných povinností obce Banka, ktorými v tom období bola jednak pozemková kniha mimousadlostnej kopaničnej pôdy, taktiež dohoda medzi obyvateľmi Banky a grófom Františkom Erdődym o podmienkach výkupu kopaníc z roku 1857 a tiež výkaz výkupu kopaničných lúk.

V pozemkovej knihe kopaničnej pôdy sa uvádza číslo parcely, meno a priezvisko užívateľa, číslo jeho domu, názov chotára, kde sa pole alebo lúka nachádzala, kvalita pôdy, rozsah pôdy v jutrách alebo mericiach a výška peňažnej sumy potrebná na vykúpenie z naturálnych dávok. Priezviská budúcich

vlastníkov kopaníc boli zoradené v abecednom poradí.

Približne rovnaké údaje sa uvádzajú aj vo výkaze výkupu kopaničných lúk, v ktorom boli užívatelia zoradení podľa čísiel domov. Zaznamenávalo sa, koľko už jednotliví užívatelia z celkovej sumy v rokoch 1858 a 1859 zaplatili a koľko im ešte zostávalo zaplatiť. V roku 1859 bolo na Banke 102 budúcich vlastníkov kopaničných lúk. Domov bolo zapísaných 78, v niektorých žili aj dve-tri rodiny.

Za hospodárenie na kopaničnej pôde odovzdávali obyvatelia Banky panstvu naturálne dávky až do roku 1857. 4. mája 1857 uzavreli obyvatelia s panstvom spomínanú dohodu o podmienkach výkupu kopaníc formou „přátelského pokonání“. Výška výkupného bola určená kvalitou pôdy (1. až 4. trieda) a rozlohou pôdy, ktorá sa udávala v mericiach. Za prvotriednu pôdu s veľkosťou jednej merice sa platilo 12 zlatiek, za pôdu 2. triedy 8 zlatiek a za 3. a 4. triedu sa platili 4 zlatky. Doba splatnosti bola maximálne 2 roky s ročným úrokom vo výške 6 %.

Rozdelenie obce

V pozemkovoknižných písomnostiach sa vyskytlo mnoho názvov chotárnych častí Banky, ako napr. Brehy, Bublišťa, Dolné Klčoviny, Domkovce, Dubček, Dyle, Hradišnove, Kuláčovske, Kosove, Kopanice, Kňazovice, Na záhradách, Novosady, Ohrada, Podsady, Prílohy, Petríkovce, Pod synovu záhradu, Poloma, Rovniny, Rúbanice, Senišťa, Špane lúky, Strážne, Škarbalovske, Trstina, Valovske, Valachovske, Vápnišťa, Vrchy, Za humne a Za Vahem.

Niektoré chotárne názvy sú odvodené od prírodných daností (Brehy, Vrchy, Za Vahem a pod.), ďalšie od majiteľa (Kudláčovske, Petríkovske, Valachovske, Kňazovice a pod.), iné od spôsobu skultivovania pôdy (Dolné Klčoviny, Kopanice, Rúbanice a pod.), ďalšie podľa miesta, pri ktorom sa lokalita nachádzala (Na záhradách, Pod synovu záhradu a pod.) atď. Zaujímavé sú chotárne názvy, ktoré sú odrazom dávnej minulosti Banky (Strážne, Hradišnove a pod.).

V stredoveku prechádzali cez chotár Banky úvozové cesty. Dôležitý bol najmä prechod z Považia

na Ponitrie. Niekde v týchto miestach stál pravdepodobne hrad Bana. V lokalite Strážne mohla stáť vojenská stanica hradu, ktorá mala strážnu a kontrolnú funkciu. Vojenské strážne stanovisko tam však mohlo vzniknúť aj dávno po zániku hradu Bana, t. j. v 16. alebo 17. storočí, keď hrozilo nebezpečenstvo vpádu Turkov. Chotárny názov Hradišnove poukazuje na existenciu hradu alebo hradiska, ktoré kedysi dávno stálo na Banke. Mohol to byť tajomný slovanský hrad Bana, ale aj objekt zo starších čias – z obdobia ľudu lužickej kultúry z neskorej doby bronzovej. Taktiež to mohlo byť keltské hradisko z konca mladšej doby železnej. Chotárnu časť Hradišnove sa zatiaľ nepodarilo lokalizovať.

Priezviská obyvateľov porevolučnej epochy

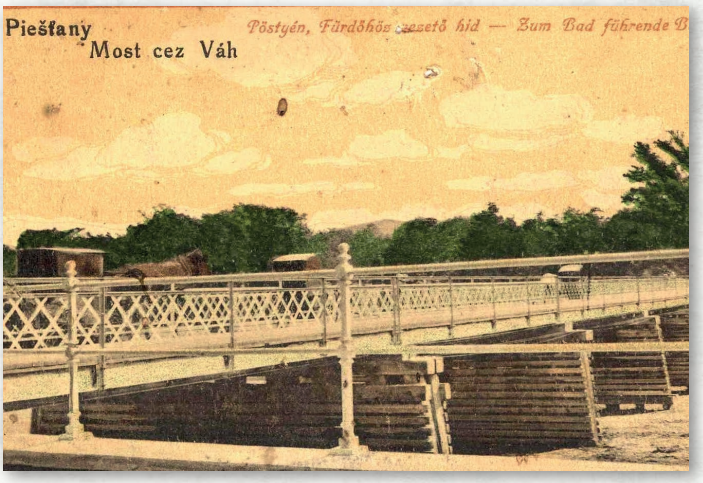
Zo spomínaných pozemkovoknižných písomností môžeme získať prehľad o menách a priezviskách obyvateľov Banky zo začiatku 2. polovice 19. storočia. Ak ich porovnáme s údajmi urbárov Hlohoveckého panstva z rokov 1590, 1661 a 1721, zistíme, že obyvateľstvo Banky sa v priebehu troch storočí menilo. Od 16. storočia pretrvali na Banke iba nasledujúce priezviská: Dubovský, Gabriš, Chalás, Valach a Rusnák. V 2. polovici 19. storočia sa na Banke najviac vyskytovali tieto priezviská: Gabriš, Gašpar, Chalás, Julíni, Moravčík, Rusnák a Rybárik. Ďalej sa vyskytovali priezviská: Brezovský, Dubovský, Galbavý, Hanus, Hanšut, Janoška, Kubán, Kovačik, Luby, Matušík, Menyhard, Michalík, Nedielka, Neuman, Pavlík, Pisárik, Sýkora, Stacho, Schneider (resp. Šnajdar), Stolárik, Samuhel, Valach, Vencel, Vetrík a ďalšie.

Po smrti Alžbety Erdődyovej v roku 1855 prevzal správu majorátu (počas feudalizmu majetok prináležiaci najstaršiemu zo zákonných dedičov) a majetkov v Hlohovci, Piešťanoch a okolitých obciach jej príbuzný gróf Kajetán Erdődy, ktorý však po roku zomrel. Od roku 1856 začal s majetkom rodu hospodáriť jeho syn 26-ročný gróf František Xaver Erdődy, ktorý ho spravoval celé polstoročie až do svojej smrti v roku 1906. František Xaver Erdődy prispel k rozvoju kúpeľov. Už v roku 1858 dal na Kúpeľnom ostrove odstrániť starú drevenú budovu bazénových kúpeľov a namiesto nej dal v horizonte dvoch rokov postaviť vzhľadnú murovanú budovu (dnešné Napoleonské kúpele III.) opäť so štyrmi bazénmi, z ktorých jeden mal vydláždené dno. V roku 1862 bola v blízkosti postavená ďalšia podobná budova (dnešné Napoleonské kúpele II).

Prechod cez rieku

Obec Banka sa spomína v roku 1863 pod názvom Bánka. V roku 1865 vytvoril maliar Leopold Kerpel litografiu s titulom Kompa cez Váh. Je na nej zobrazená kompa s lanom a ľudia čakajúci pod prístreškom na prepravu z Kúpeľného ostrova na Banku. Na diele je vidieť aj časť Bananského vŕšku, ktorý bol vtedy holý. Prevoz cez rieku z piešťanskej strany údajne dlhodobo zabezpečovala rodina Vavrovcov a z bančianskej strany rodina Julíniovcov.

Prechod cez druhé riečisko Váhu (z Teplíc na Kúpeľný ostrov) bol zabezpečený pomocou dreveného mosta, ktorý dal gróf František Xaver Erdődy opraviť v roku 1865. Cez tento most prechádzali nielen kúpeľní hostia, ale tiež pocestní a povozy smerujúce z Považia do Ponitria. Na stranu Banky sa následne previezli kompou. Na Kúpeľnom ostrove v blízkosti stanoviska kompy stála v tých časoch krčma U Bosého, v ktorej niektorí pocestní a povozníci vyčkávali na prevoz kompou. Krčma sa nachádzala v miestach dnešného hotela Thermia Palace.

V roku 1866 postihla obyvateľov epidémia cholery. Začiatkom jesene na Banke zomrelo 48 ľudí, v Piešťanoch 264. Choleru prinášali zvyčajne vojaci. V rovnakom roku sa odohrala prusko-rakúska voj-

na. Po bitke pri Hradci Králové postupovalo za ustupujúcim rakúskym vojskom vojsko pruské. Vojská prechádzali aj západným Slovenskom. V Skalici zomrelo na choleru niekoľko vojakov. V nasledujúcich dňoch sa nákaza rozšírila aj medzi obyvateľstvo.

V roku 1869 žilo na Banke 517 obyvateľov vo vyše osemdesiatich domoch. Piešťany ešte stále pozostávali z dvoch častí – z väčšej roľníckej časti Staré Piešťany (tiež Veľké Piešťany) a kúpeľnej osady Teplice (Malé Piešťany). V roku 1873 žilo v Starých Piešťanoch 3 469 obyvateľov v asi štyristo sedemdesiatich domoch. V Tepliciach stálo 126 domov, v ktorých žilo dovedna 819 ľudí.

Rakúsko-uhorské vyrovnanie

V roku 1867 došlo v Habsburskej monarchii k rakúsko-uhorskému vyrovnaniu. Vzniklo dvojštátie pod názvom Rakúsko-Uhorsko. Zároveň vznikla uhorská vláda a rakúsky cisár František Jozef I. bol korunovaný za uhorského kráľa. Uhorská vláda sa v tom období snažila pretvoriť obyvateľov Uhorska na jednotný uhorský národ. Výsledkom bola násilná maďarizácia a národnostný útlak Slovákov. Maďarčina sa od roku 1879 povinne vyučovala v ľudových školách a učiteľských ústavoch. Habsburská monarchia vo forme dualizmu trvala do roku 1918.

Po vzniku dualizmu v roku 1867 došlo k novému územnosprávnemu členeniu Uhorska. Opäť vznikli župy. Na Slovensku ich bolo spočiatku 19, od roku 1882 bolo o jednu župu menej. Vtedy sa územie Slovenska delilo na 92 okresov, v roku 1910 ich bolo už 102. Banka bola vtedy súčasťou okresu Piešťany, ktorý patril do Nitrianskej župy.

Z roku 1868 pochádza pečať, na ktorej je slovenský nápis „Pečať obce Banka 1868“. Na pečati je zobrazený sv. Martin na koni a žobrák. Sv. Martin bol patrónom rímskokatolíckeho kostola na Banke.

Problémy so školou

V obci Banka dlho neexistovala samostatná škola – do obce prichádzal tzv. vandrovný učiteľ, ktorý vyučoval deti v súkromných domoch. V susedných Moravanoch nad Váhom bola samostatná ľudová škola zriadená už počas panovania Márie Terézie v roku 1778. V Moravanoch pôsobil stály učiteľ, ktorému asistoval výpomocný učiteľ. Počas niektorých dní v týždni chodil výpomocný učiteľ vyučovať deti na Banku. Učilo sa vo vyárendovanom (prenajatom) dome. V roku 1858, t. j. v období Bachovho absolutizmu, sa spomína táto nesamostatná škola pod názvom Eine Filial Nothschule excurrendo. Názov možno preložiť ako Pobočná núdzová škola výjazdová.

V roku 1865 sa obec Banka zápisnične zaviazala postaviť Rímskokatolícku ľudovú školu do 1. októbra 1866. Zároveň bol schválený stavebný plán. Starosta obce Pavol Petrík však použil vyzbierané peniaze a dovezený stavebný materiál na vlastné účely. Budova bola postavená až v roku 1867. Nevyhovovala ani z hľadiska veľkosti, ani hygieny. Budova obsahovala iba jednu učebňu, v ktorej sa učilo od 80 do 100 detí a byt učiteľa s jednou izbou, kuchyňou a komorou. Žiaci vchádzali do učebne cez kuchyňu. Pri škole bol malý dvor.

Od roku 1874 pôsobili tunajší učitelia aj ako kantori (speváci a organisti v kostole). V rokoch 1863 až 1871 bol učiteľom Ján Molnár. Od roku 1867 prestal dochádzať z Moravian a začal bývať v školskom byte na Banke. Po Jánovi Molnárovi nastúpil v roku 1871 Rudolf Gottstein, ktorý sa stal v roku 1874 prvým bančianskym kantorom-učiteľom. Žiakov vzdelával 4 roky. V roku 1875 nastúpil na post

učiteľa Karol Lackovič, ktorý bol hudobne nadaný a učil hrať deti na husliach. V roku 1887 ho vystriedal Štefan Kenderessy, ktorý koncom roka piekol vianočné oblátky a chodil zvoniť na svitanie, obed a večer. Vyučoval do roku 1903. Nasledujúce tri roky učil Bonaventúra Dubík.

V tom období bola kuchyňa prepojená s učebňou, čím sa priestor na vyučovanie trochu zväčšil. Na dvore bola pristavená nová kuchyňa a komora. Po pristavaní zostal dvor veľmi malý (asi 17 m^2). V ďalších rokoch (1906 a 1907) vyučoval J. Pázmány, po ňom Michal Šimko (1907 až 1910) a Karol Klimo (1910). Ján Fridli, ktorý vyučoval v rokoch 1911 až 1913, odišiel z Banky pre nezodpovedajúci byt a veľký počet žiakov. Juraj Hurajda, ktorý pôsobil v bančianskej škole v rokoch 1913 až 1914, trpel reumou a ochorením pľúc. Na Vianoce v roku 1914 odišiel k rodičom a viac sa nevrátil. Zomrel v Mukačeve na Ukrajine. Od 1. 9. 1915 bol na Banke učiteľom Vítazoslav Juríček, ktorý tu pôsobil aj po zániku Rakúsko-Uhorska v roku 1918.

Banka ako farská filiálka Moravian

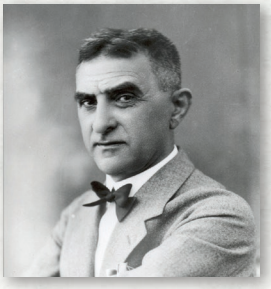
V roku 1867 Banka stále nemala vlastnú faru. Od roku 1706 bola rímskokatolíckou farskou filiálkou (pobočkou) Moravian. Samostatná fara v Moravanoch vznikla práve v roku 1706, dovtedy bola filiálkou Piešťan. Bohoslužby a ďalšie cirkevné obrady vykonával na Banke moravianský farár Florián Nemethy. Okrem Banky boli farskými filiálkami Moravian aj obce Hubina a Ducové. Mimochodom, samostatná fara na Banke sa spomína už v písomnostiach z 14. storočia. V roku 1778 bola na moravianskej fare vykonaná kanonická vizitácia. V rovnakom roku vznikla v Moravanoch aj rímskokatolícka ľudová škola. Z vizitačného záznamu vyplýva, že v Moravanoch bolo v tom roku evidovaných 265 katolíkov a 12 židov, na Banke 272 katolíkov a 9 židov, v Hubine 371 katolíkov a 7 židov a v Ducovom 125 katolíkov a 3 židia. V Moravanoch najdlhšie pôsobili farári: Jozef Lonszky (1769 až 1811), Jozef Bossanyi (1823 až 1840) a Ferenc Novák (1905 až 1932) a napokon Anton Pánik (1932 až 1959). V roku 1778 bol pri bančianskom kostole postavený kríž.

Ďalšia epidémia cholery vypukla v roku 1873. V dôsledku nej zomrelo na Slovensku 68-tisíc ľudí. Obec sa uvádzala pod dnešným názvom Banka. V roku 1880 žilo na Banke 572 obyvateľov v 81 domoch. O desať rokov neskôr tu bývalo 590 obyvateľov v 86 domoch. V roku 1900 žilo na Banke 653 obyvateľov (z toho bolo 609 Slovákov) v 101 domoch. V roku 1910 tu žilo 781 obyvateľov v 112 domoch.

V roku 1885 bola na Banke postavená socha sv. Vendelína, ktorý je považovaný za patróna pastierov, sedliakov a roľníkov. Obyvatelia Banky ho vnímali ako ochrancu obce. V tom období bola opäť veľká povodeň na Váhu.

Po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1867 sa v Uhorsku začal rýchlejšie rozvíjať kapitalizmus. V roku 1872 boli zrušené cechy, čo umožnilo rozvoj podnikateľskej činnosti a živnostníctva. Prebiehala výstavba železníc a obytných domov vo veľkých mestách. Priemyselné odvetvia zažili rozmach. Klesol počet roľníkov a vzrástol počet robotníkov. Gróf František Erdődy vlastnil na Banke veľkostatok s kaštieľom. Taktiež bol majiteľom veľkostatku s kaštieľom v susedných Piešťanoch, kde sa roľnícke Staré Piešťany postupne spájali s kúpeľnými Teplicami. Gróf vlastnil aj kúpele.

Nájomca Alexander Winter

V roku 1889 dal gróf František Erdődy kúpele do prenájmu podnikateľovi Alexandrovi Winterovi, ktorý sa spolu so svojimi synmi Ľudovítom a Imrichom zaslúžil o výrazný rozvoj kúpeľov. Winterovci začali s výstavbou nových kúpeľných, ubytovacích a stravovacích zariadení. Prvou výraznejšou stavbou firmy Alexander Winter a synovia bol Kursalon (dnešná Kúpeľná dvorana), ktorý bol uvedený do prevádzky v roku 1894. V roku 1893 namaľoval neznámy autor Kursalon pred jeho dokončením. Na akvarelovom obraze je vidieť časť Banan-

ského vŕšku, ktorý ešte nebol zalesnený. Podobne aj na starej piešťanskej pohľadnici z konca 19. storočia je vidieť nábrežie Váhu a nezalesnený Bananský vŕšok.

Vznik dobrovoľného hasičského zboru

Práve tak, ako v okolitých obciach, aj na Banke sa často vyskytovali požiare. V roku 1889 tu bol založený dobrovoľný hasičský zbor. Veliteľom hasičov bol Ján Jurkovič a zástupcom (podveliteľom) Jozef Drahovský. Členmi hasičského zboru boli Peter Chalás, Mikloš Gašpar, Michal Gabriš, Štefan Chalás, Pavel Chalás, Štefan Chalás ml., Michal Šnajdár, Ján Gabriš, Jozef Gregorička, Michal Kubán, Ján Gašpar, Jozef Rybárik, Ján Rusnák a ďalší. V roku 1891 obdržal hasičský zbor výstroj a rovnošaty. Bola zakúpená štvorkolesová striekačka.

Zbor zasahoval pri hasení požiarov, a to nielen na Banke, ale aj v Piešťanoch, Moravanoch a v ďalších okolitých obciach. Požiare zachvacovali domy, stodoly a kozly (stohy slamy). V roku 1899 horel Sedlákov dom a Weiszové kozly. V roku 1900 horelo až 10 domov (domy Dubovského, Macka, Vetríka, Šnajdara, Valacha, Moravčíka a ďalších) a tiež Slezárikova stodola. V roku 1901 požiar postihol domy Valka, Pisárika atď. V roku 1904 horel okrem iného Gašparov dom a Löwyho stodola. V roku 1908 zachvátil požiar stodoly Minárika, Šeba, Macka a Gašpara. V roku 1911 horela Vetríkova stodola. O 3 roky neskôr vzplanula Löwyho pálenica.

Raj kameňolomov

V okolí Banky sa nachádzalo niekoľko kameňolomov, v ktorých sa už počas predchádzajúcich storočí doloval kvalitný kameň. Kameňolomy sa uvádzali v urbároch Hlohoveckého panstva (napr. urbár z roku 1661). V 17. storočí si anglický cestovateľ Brown všimol kameňolom na severozápadnom úpätí Bananského vŕšku (oproti termálnym prameňom). Ďalšie kameňolomy sa nachádzali nad Bankou. Farebné hlinky sa dolovali v lokalite Štepnica. V lokalite Vápeniština sa pálilo vápno a krieda.

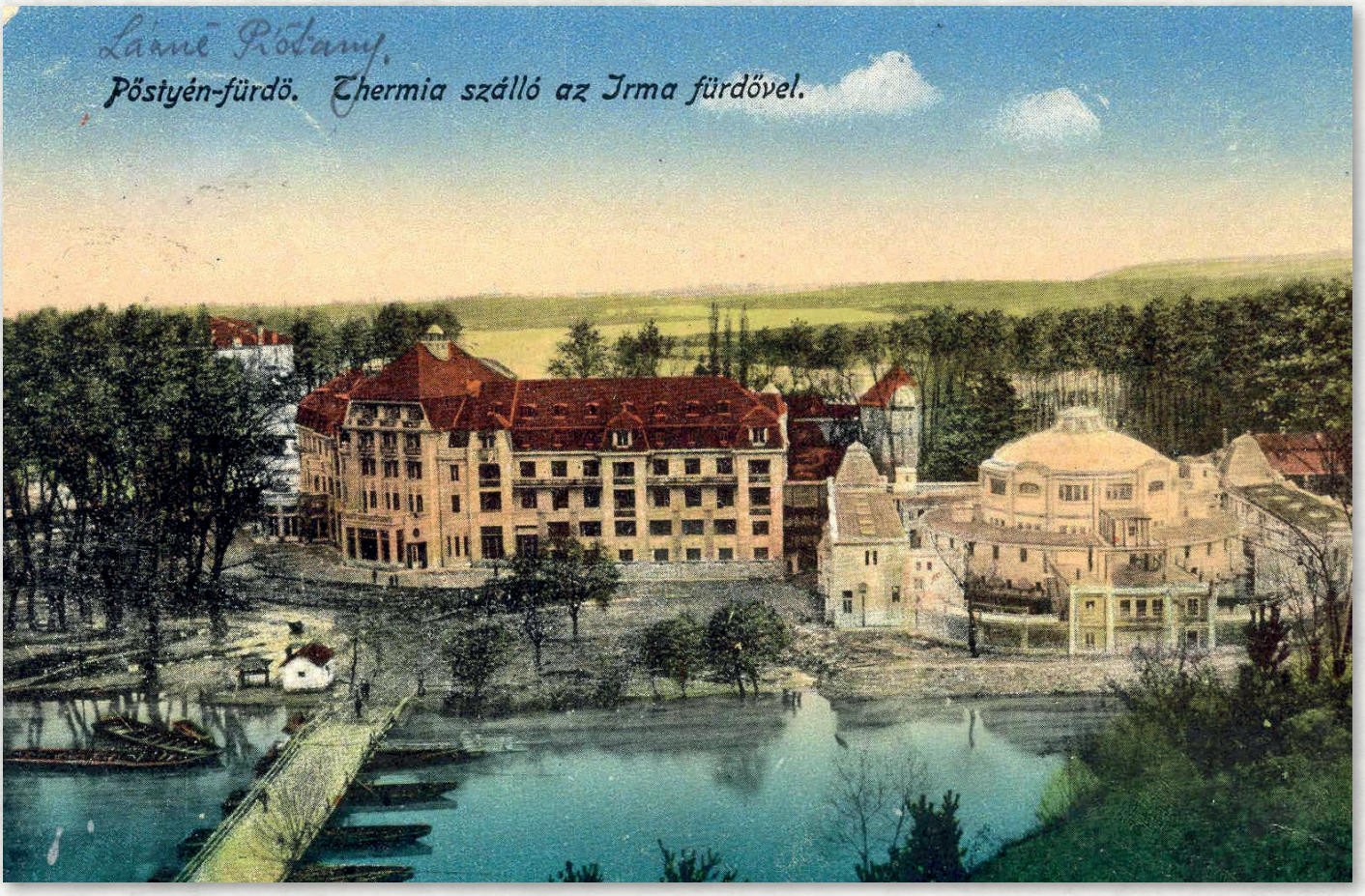
Na Banke sa tiež nachádzala kvalitná tehliarska hlina. Prvá tehelňa na Banke vznikla koncom 19. storočia v lokalite Tobolka. Sprvu sa nazývala Weisz-Prokešova tehelňa, neskôr bola premenovaná na Osvaldovu tehelňa. V susedných Piešťanoch bola tehelňa založená v roku 1890.

Vidiecke domy

Obyvatelia Banky sa koncom 19. storočia zaoberali väčšinou poľnohospodárstvom a pestovaním hrozna. Každá rodina mala veľké role, ktoré si sama obhospodarovala. Bývalo sa v domoch s valbovou strechou (zložitejšia verzia sedlovej strechy), pričom vstup do pitvora bola zdôraznený výpustkom (rozšírený múr pri vchode do vidieckeho domu). Domy boli prízemné a prislúchal k nim veľký hospodársky dvor, stodola, maštale a ohrady pre dobytok.

Začiatkom 20. storočia bolo na Banke rozšírené maľovanie stien v pitvore pod komínom. Obľúbené boli vinuté rastlinné motívy. Biely ornament sa nanášal prstom a handričkou na steny omazané hlinkou. Tento ornament sa používal aj na tunajších výšivkách. Ľudový odev nosený na Banke bol variantom odevov západoslovenského typu.

Mosty

V roku 1893 bola na Váhu veľká povodeň, ktorá zničila nielen úrodu na poliach v okolí rieky, ale aj drevený most spájajúci Teplice s Kúpeľným ostrovom. Nový drevený most bol postavený v nasledujúcom roku. Možno ho vidieť na historických piešťanských pohľadniciach. Napriek niekoľkým poškodeniam v dôsledku povodní slúžil svojmu účelu až do 30. rokov 20. storočia. Spojenie medzi Kúpeľným ostrovom a Bankou cez druhé riečisko Váhu (dnešné obtokové rameno Váhu) sa aj začiatkom 20. storočia zabezpečovalo pomocou kompy. Neskôr bol vybudovaný pontónový most, ktorý nadväzoval na cestu prechádzajúcu okolo hotela Thermia Palace. Tento prvý päťhviezdičkový hotel na Slovensku bol dokončený v roku 1912. V roku 1932 nahradil starý drevený pontónový most nový Krajinský most.

Slovenské liečebné kúpele Piešťany vydali v roku 2000 kalendár s názvom Piešťany na historických pohľadniciach. Na jeho titulnej strane je umiestnená olejomaľba Jána Antonína Koželuha z roku 1905, na ktorej je vidieť drevený most spájajúci Piešťany s Kúpeľným ostrovom. Na maľbe je tiež vidieť kompu, ktorá zabezpečovala prevoz z Kúpeľného ostrova na Banku a tiež časť Bananského vŕšku. V kalendári je i fotografia z roku 1917, ktorá dokazuje, že už vtedy spájal Kúpeľný ostrov s Bankou pontónový most postavený na loďkách.

V roku 1903 bola opäť veľká povodeň na Váhu. Voda zničila drevený most vedúci z Piešťan na Kúpeľný ostrov. Bolo ho potrebné obnoviť.

Dychová hudba

V roku 1908 vznikla na Banke prvá dychová hudba. Medzi jej zakladateľov patria: V. Klampár, J. Stolárik, bratia Dubovskí, M. Rusnák, J. Samuhel a ďalší. V nasledujúcich rokoch hrával 12-členný súbor v zložení: Štefan Dubovský (1. krídlovka), Viliam Klampár (2. krídlovka), Michal Rusnák (3. krídlovka), Martin Vetrík (klarinet), Jozef Julíny (klarinet), Jozef Šnajdár (bas krídlovka), Jozef Samuhel (es trúbka), Jozef Gašpar (es trúbka), Dubovský (korno – rovná baskrídlovka), Gašpar (korno), Juraj Stolárik (bas heligón) a Kališ (bubon). Richtárom Banky bol na sklonku Rakúsko-Uhorska

Gubala.

Kúpeľný podnik Winterovcov sa usiloval o všestranný rozvoj kúpeľov. Ako už bolo spomenuté, v roku 1912 bol otvorený prepychový hotel Thermia Palace a kúpele Irma. Objekty boli postavené na Kúpeľnom ostrove a okolo nich viedla cesta ku kompe, resp. k pontónovému mostu.

Gróf František Erdődy dal svoje hospodárstvo na Banke do árendy (prenájmu) Munkovi. Kaštieľ mal v prenájme Štern. Poľnohospodárske objekty sa nachádzali jednak na úpätí Bananského vŕšku pri kaštieli (Horný majer) a tiež pri Vápenickom potoku (Dolný majer).

V roku 1914 vypukla 1. svetová vojna. Narukovali aj viacerí mladí muži z Banky. Niektorí z nich zahynuli alebo sa vrátili domov zranení či zmrzačení. Ich odchod na vojnu spôsobil nedostatok pracovných síl v obci.

OBDOBIE
1919 – 1938

V roku 1918 sa skončila 1. svetová vojna porážkou Nemecka a Rakúsko-Uhorska, ktoré sa následne rozpadlo. Vznikli nové štáty – Rakúsko, Maďarsko, Československo a Juhoslávia. Zároveň sa skončilo takmer tisícročné „manželstvo“ Slovákov s Maďarmi. O vytvorenie Československa, spoločného štátu Čechov a Slovákov, sa zaslúžili predovšetkým Tomáš Garrigue Masaryk, Milan Rastislav Štefánik a Edvard Beneš.

Obyvatelia Slovenska zažili v roku 1918 dvojnásobnú radosť – radosť z ukončenia vojny a tiež z nadobudnutia národnej slobody. Výnimkou nebola ani Banka. Štátny prevrat sa tu oslavoval svojrázným spôsobom. Československá republika bola vyhlásená 28. októbra 1918 v Prahe. Následne 30. októbra Slovenská národná rada v Martine potvrdila spojenie Slovenska s Českom.

Rozdielne chápanie slobody

29. októbra 1918 poobede otvárali zväčša mladí Bančania vínne pivnice pod cintorínom. Na križovatke pred domom kováča Jána Strechaya pristavovali okoloidúcich a pýtali sa ich na ich národnosť – kto odpovedal, že je Slovák, musel sa napiť z ponúknutého vína. Kto náhodou išiel po vodu, musel si namiesto nej nabrať plnú nádobu vína. Celý deň i noc bol inak v obci pokoj.

30. októbra 1918 prepukla otvorená radosť obyvateľstva. Ľudia vychádzali do ulíc a tešili sa, akoby boli Vianoce. Bolo počuť nadšené výkriky ako „Sme slobodní!“ či „Máme slobodu!“ Jeden druhému vysvetľoval pojem národnej slobody podľa seba. Z Piešťan prichádzali ľudia prinášajúci radostné chýry. Na Banku zavítali aj ľudia z okolitých obcí, ktorí chceli vedieť, čo sa deje. Niektorí si však predstavovali slobodu nielen ako národné oslobodenie, ale aj ako svojvoľné konanie, napr. ako úplnú voľnosť v získavaní potravín.

Rabovanie sa vyskytovalo najmä v Piešťanoch, ale nevyhla sa mu ani Banka a priľahlé obce. 31. októbra 1918 doobeda vynášali rabujúci (najmä obyvatelia okolitých obcí) z obchodu Felixa Löwyho na ulicu rozličný tovar – múku, lekvár, cukor, petrolej, tabak a pod. Lup si medzi sebou porozdeľovali. Vlámali sa aj do ďalších súkromných domov (okrem iného aj do domu notára), kde tiež hľadali potraviny. Títo obyvatelia boli postupne vyhnaní.

Povojnový stav v škole

Po prevrate sa práca učiteľov uľahčila. Na začiatku šk. roka 1918/1919 bola v ľudovej škole na Banke ešte vyučovacou rečou maďarčina, iba náboženstvo sa vyučovalo po slovensky. Už šesťročné deti, ktoré sa ešte ťažko vyjadrovali v materinskej slovenčine, museli od svojho prvého vstupu do školy hovoriť po maďarsky. Práca učiteľa v časoch Rakúsko-Uhorska bola preto veľmi ťažká. Po prevrate v októbri 1918 sa začalo vyučovať po slovensky. Žiaci sa ihneď začali lepšie učiť, čo sa prejavilo aj na výsledkoch školy.

V šk. roku 1919/1920 navštevovalo Rímskokatolícku ľudovú školu na Banke 126 žiakov, z toho bolo 64 chlapcov a 62 dievčat. Školská budova bola nevyhovujúca. Pozostávala len z jednej učebne, na ktorú pripadal priveľký počet žiakov. Žiaci boli rozdelení do troch oddelení. V prvom oddelení bol 1. ročník, v druhom 2. a 3. ročník a pod tretie oddelenie spadali žiaci 4. až 6. ročníka. Správcom školy a zároveň jediným učiteľom bol Víťazoslav Juráček. Náboženstvo vy-

učoval farár František Novák, ktorý dochádzal z Moravian.

Spoločensko-politická situácia

Zmeny nastali aj v štátnych oslavách. V Československej republike sa začali každoročne konať oslavy Dňa slobody (28. október). Začiatkom marca sa oslavovali narodeniny prezidenta Tomáša Garriguea Masaryka a začiatkom mája sa konala pietna spomienka na tragickú smrť Milana Rastislava Štefánika.

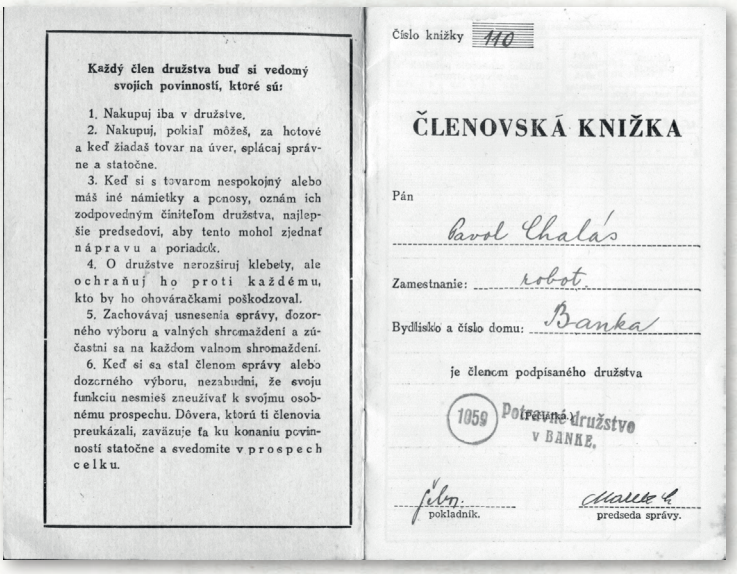
V roku 1920 sa uskutočnili prvé demokratické voľby do Národného zhromaždenia Československej republiky. V obciach sa konali voľby do obecných zastupiteľstiev a voľby starostov. Starostom Banky bol v 20. rokoch počas dvoch volebných období Gašpar Urban, ktorý sa vrátil v roku 1920 domov z USA a stal sa majiteľom tunajšieho hostinca.

Po vzniku ČSR a skončení radostného opojenia z národnej slobody opäť nastali všedné dni v živote obyvateľstva. Objavili sa nové problémy. Nastala síce demokracia, ale zároveň aj nemilosrdný kapitalizmus. Radovým obyvateľom sa naďalej žilo ťažko, obzvlášť v období hospodárskych kríz. Biedu pociťovali roľníci, ale najmä robotníci. Na Banke pôsobili politicky aktívni robotníci, ktorí niekoľkými dobre zorganizovanými akciami ovplyvňovali zmýšľanie obyvateľov širokého okolia.

Na Slovensku pôsobili v období 1. ČSR viaceré politické strany, hlavne Slovenská ľudová strana (od roku 1926 Hlinkova slovenská ľudová strana), Agrárna strana, Slovenská národná strana a Komunistická strana Československa (vznikla v roku 1921). Veľký vplyv mala HSĽS, ktorá nebola spokojná s postavením Slovenska v rámci ČSR a usilovala sa o získanie jeho autonómie. Za sociálne práva chudobných, prevažne robotníkov, bojovala KSČ, ktorá mala veľký vplyv okrem iného aj na Banke.

Robotnícko-roľnícke spory

V roku 1920 sa na Banke vyostrili vzťahy medzi tunajšími robotníkmi a roľníkmi v politickej aj hospodárskej oblasti. V tom čase bol v obci iba jeden obchod a súčasne i hostinec (šenk) Jozefa Štuchalu, ktorý robotníci považovali za svoj. Príslušníci roľníckych rodín boli v hostinci neustále napádaní. Na Banke sa plánovalo založenie potravného družstva. Predstavitelia robotníkov chceli ukončiť trenice medzi tunajšími roľníkmi a robotníkmi tak, že by sa členmi družstva stali robotníci aj roľníci. Robotníci s tým však nesúhlasili a neboli ochotní za týchto podmienok upisovať do družstva členské podiely. Roľníci si preto sami založili Potravné družstvo v Banke, ktoré bolo v spojení s Ústredným družstvom v Bratislave.

Každý člen družstva buď si vedomý svojich povinností, ktoré sú:

1. Nakupuj iba v družstve.
2. Nakupuj, pokiaľ môžeš, za hotové a keď žiadaš tovar na úver, splácaj správne a statočne.
3. Keď si s tovarom nespokojný alebo máš iné námietky a ponosy, oznám ich zodpovedným činiteľom družstva, najlepšie predsedovi, aby tento mohol zjednať nápravu a poriadok.
4. O družstve nerozširuj klebety, ale ochraňuj ho proti každému, kto by ho ohováračkami poškodzoval.
5. Zachovávaj usnesenia správy, dozorného výboru a valných shromaždení a zúčastni sa na každom valnom shromaždení.
6. Keď si sa stal členom správy alebo dozorného výboru, nezabudni, že svoju funkciu nesmieš zneužívať k svojmu osobnému prospechu. Dôvera, ktorú ti členovia preukázali, zaväzuje ťa ku konaniu povinností statočne a svedomite v prospech celku.

Číslo knižky 110

ČLENOVSKÁ KNIŽKA

Pán Pavol Chalás

Zamestnanie: robot.

Bydlisko a číslo domu: Banka

je členom podpísaného družstva

1959 Potravné družstvo v BANKE.

pokladník. predseda správy.

Potravné družstvo v Banke

1. októbra 1920 došlo na slávnostnom otvorení Potravného družstva v Banke k incidentu zo strany robotníkov. Moraviansky farár František Novák bol pri vykonávaní cirkevného obradu vyrušený a následne vyhnaný z miestnosti cez hnojisko na dvore. Odvtedy sa dlhšie obdobie nekonali v bančianskom kostole sväté omše ani cirkevné obrady – boli cirkevnou vrchnosťou zakázané.

Napriek prekážkam kladeným zo strany robotníkov sa činnosť Potravného družstva v Banke rozbehla. Robotníci obvinili z burič-

stva tunajšieho učiteľa Víťazoslava Juráčka, ktorý bol zvolený za účtovníka družstva. Inšpektori, ktorí obvinenie vyšetrovali, ale skonštatovali, že učiteľ Víťazoslav Juráček bol politicky nečinný a účtovníctvo vykonával iba z hmotného záujmu, pretože jeho učiteľský plat bol veľmi malý (iba 162 Kč mesačne).

Na historickej fotografii z roku 1920 je vidieť úsek Topoľčianskej cesty od vínnych pivníc ku starému kostolíku. Vínne pivnice boli vtedy po pravej i ľavej strane stúpajúcej cesty. Vinohrady sa nachádzali v okolí Bacchus vily a pod Havranom. V 20. rokoch zničila časť vinohradov peronospóra (hubové ochorenie viniča, tiež múčnatka), v dôsledku čoho niektoré vínne pivnice zanikli.

Vysťahovalectvo

V roku 1921 žilo na Banke 940 obyvateľov v 133 domoch. Niektorí sa rozhodli riešiť svoju ťažkú hospodársku situáciu odchodom za prácou do zámoria. Z Banky vtedy do Argentíny odišli: Sylvester Rybárik (neskôr sa vrátil a bol richtárom Banky), Gašpar Macko, Imrich Vetrík, Kamil Polák, Antal Hrudka (natrvalo zostal v Argentíne) a ďalší.

Ľudovít Winter a medzivojnové kúpele

Majiteľom piešťanských kúpeľov bol vtedy gróf Viliam Erdődy, ktorý ich dal do prenájmu Winterovi. Prevádzku kúpeľov zabezpečoval kúpeľný podnik Alexander Winter a synovia. Generálnym riaditeľom firmy bol Ľudovít Winter.

Časť nevyužívaných prameňov sa nachádzala na strane Banky pri obtokovom ramene. Vlastníkmi pozemkov boli obyvatelia Banky. Ľudovít Winter chcel tieto rozlohou neveľké pozemky získať, ale Bančania mu ich odmietli predať.

Ľudovít Winter musel od roku 1920 neustále bojovať o svoj kúpeľný podnik. Piešťanské kúpele sa totiž snažili získať jednak súkromné spoločnosti, ale aj štát, konkrétne Ministerstvo verejného zdra-

votníctva a telesnej výchovy v Prahe. Ministerstvo chcelo získať kúpele do vlastníctva štátu buď ich odkúpením, alebo poštátnením. Vypracovalo aj návrh zákona na znárodnenie kúpeľov z verejno-zdravotníckeho dôvodu, avšak návrh nebol schválený. V opačnom prípade by o kúpele prišiel ich majiteľ Viliam Erdődy, čo by malo vplyv aj na kúpeľný podnik Winterovcov.

Ministerstvo verejného zdravotníctva a telesnej výchovy sa pokúšalo v rokoch 1922 a 1923 odkúpiť bančianske pozemky s termálnymi prameňmi pri Obtokovom ramene Váhu a vybudovať tam nový kúpeľný podnik. Pracovníci ministerstva prišli na Banku a vlastníkom pozemkov ponúkli za ich odpredaj väčší finančný obnos. Kúpno-predajnú zmluvu muselo ešte schváliť Ministerstvo financií v Prahe. Ľudovít Winter však okamžite prišiel na uvedené ministerstvo, kde vysvetlil, že v dobe vtedajších zákonov sú pozemky prakticky bezcenné. Právo využívať termálne pramene na kúpeľné účely mal totiž iba ich vlastník a tým bol Viliam Erdődy. Týkalo sa to prameňov, ktoré vyvierali na Kúpeľnom ostrove, ale aj prameňov, ktoré siahali na územie Banky. Tieto pozemky by mohli teda ich vlastníci využiť iba na poľnohospodárske účely, bytovú výstavbu a pod., ale nemohli by na nich postaviť nový kúpeľný podnik využívajúci termálne pramene. Po Winterovom vysvetlení Ministerstvo verejného zdravotníctva a telesnej výchovy v Prahe odstúpilo od kúpy pozemkov.

Riaditeľ kúpeľného podniku Ľudovít Winter nestratil o Banku záujem ani v nasledujúcich rokoch. Bolo to z podnikateľského záujmu, pretože okolie Banky poskytovalo pre kúpeľných hostí a rekreantov turistické a rekreačné možnosti. Bananský vŕšok ležiaci v tesnej blízkosti termálnych prameňov poskytoval pekný výhľad na Piešťany a široké okolie.

Ľudovít Winter sa bránil všetkými možnými zákonnými prostriedkami, len aby o kúpele neprišiel. Boj so štátnymi orgánmi, ktorý trval až do roku 1929, nakoniec vyhral.

Ničivá povodeň

Veľké škody spôsobovali aj naďalej povodne. Na jar 1924 postihla povodeň okolie rieky Váh. Rok na to spôsobila povodeň veľké školy na úrode. Pontónový (člnkový) most spájajúci Kúpeľný ostrov s Bankou bol odvlečený až do Hlohovca. V tom čase už prebiehali práce na regulácii Váhu. Onedlho sa dobudovali kamenné a násypové hrádze a vznikli nové nábrežné promenády. Povodne na Banke spôsoboval aj Vápenický potok.

Na jeseň v roku 1924 vypukla epidémia červienky. V dôsledku tejto choroby zomrelo na Banke 18 ľudí, z toho boli 4 deti. Chorí boli skoro v každej rodine.

Zo štátnych sviatkov sa oslavoval predovšetkým Deň slobody (vznik 1. ČSR), ktorý pripadal na 28. október. V roku 1926 sa na Banke s účasťou mnohých obyvateľov uskutočnili oslavy Dňa slobody. Program osláv pozostával z vystúpenia miestnej dychovej hudby a detí zo školy. Prítomným sa prihovoril obuvník Michal Mitošinka, ktorý vyzdvihol význam sviatku. O poriadok sa staral miestny hasičský zbor.

Členovia hasičského zboru sa stretávali na riadnych schôdzach. Zúčastňovali sa tiež hasičských cvičení, napr. v roku 1927 sa konalo okresné cvičenie v Piešťanoch a v roku 1928 obvodové cvičenie v Drahovciach. V septembri 1928 uskutočnili hasiči verejné nočné hasičské cvičenie na Banke.

Most na člnoch

Spojenie Banky s Kúpeľným ostrovom cez obtokové rameno Váhu zabezpečovala v časoch Rakús-

ko-Uhorska kompa. Kompa pozostávala z dvoch člnov, ktoré boli prepojené drevenou palubou. Pomocou kladky bola kompa pripevnená k oceľovému lanu. Pohyb kompy obstarával kompár, ktorý ju pomocou dlhej žrde odtláčal od jedného brehu k druhému. V polovici 20. rokov už kompa nepremávala. Prechod cez rameno Váhu zabezpečoval pontónový most, ktorého súčasťou bola i spomínaná kompa. Za prechod cez most sa platilo mýto (mostné). Osoba platila 20 halierov a 50 halierov sa platilo za povoz. Obyvatelia Banky a Piešťan boli od tohto poplatku oslobodení. Kompármi, resp. správcami a výberčími mostného poplatku, bola zo strany Banky rodina Julínyovcov a zo strany Piešťan rodina Vavrovcov. Pontónový most sa začínal v dnešnej záhrade hotela Thermia Palace a končil vedľa dnešného penziónu Benátky, ktorý v tej dobe ešte nestál (pod Bananským vŕškom).

Pri pontónovom moste sa v roku 1925 stala tragédia. Keď sa tam topil mladík Strechay, išiel ho zachrániť člen bančianskeho dobrovoľného hasičského zboru Javorka. Obaja sa však utopili. Boli pochovaní v spoločnom hrobe na bančianskom cintoríne. Pontónový most existoval do roku 1933.

Kompu a pontónový most možno vidieť na historických fotografiách, ktoré boli uverejnené v tlači. Možno ich nájsť v knižke Vojtecha Anderleho História Piešťan vo fotografii, v kalendároch vydaných Slovenskými liečebnými kúpeľmi a niektoré fotografie uverejňuje aj Piešťanský týždeň.

Chudobní v jamách

V období 1. ČSR sa ešte niektorí chudobní návštevníci kúpeľov a robotníci, ktorí si nemohli dovoliť kúpeľnú liečbu, kúpali v jamách. Hĺbili si ich na strane Banky v blízkosti termálnych prameňov. Obyvatelia Banky a Piešťan sa takto nekúpali, pretože sa mohli na základe zmluvnej dohody medzi Piešťanmi, Bankou a grófom Erdődym zadarmo kúpať v kúpeľoch 4. triedy. Kúpanie v jamách bolo zakázané až v období Slovenského štátu (po poštátnení kúpeľov).

Neľahká situácia v škole

Pomery v Rímskokatolíckej ľudovej škole na Banke boli stále nevyhovujúce. Škola disponovala iba jednou učebňou, ktorá bola preplnená žiakmi. Vážnosť situácie si uvedomovalo Obecné zastupiteľstvo v Banke, ktoré na zasadnutiach 7. júla 1928 a 6. novembra 1929 prijalo uznesenia o tom, že sa popri katolíckej škole zriadi aj Obecná ľudová škola v Banke a postaví sa nová budova. Obec následne zakúpila od grófa Erdődyho pozemok pre výstavbu novej školy. Pre spomínané náročné podmienky opustil bančiansku školu 18. septembra 1928 dovtedajší správca a učiteľ Víťazoslav Juráček. Po ňom krátkodobo (v šk. roku 1928/1929) pôsobila na škole učiteľka Irena Janechová z Hubiny.

Radostného darcu má Boh rád

K výstavbe novej školskej budovy sa prikročilo až o niekoľko rokov neskôr, pretože obec uprednostnila výstavbu nového kostola. Starý kostol bol zasvätený sv. Martinovi. Svojou veľkosťou už neustále narastajúcemu počtu obyvateľov nepostačoval. Väčšia časť kostola bola pristavaná k menšej (starej) časti a obe boli spojené do jedného stavebného celku. Pod vedením Petra Chalása vznikol kostolný výbor, ktorý koordinoval prípravné práce a obstarával peniaze na výstavbu kostola. Výbor dal vytlačiť pamätné „tehly“, predajom ktorých sa podarilo získať časť finančných prostriedkov. Na jednej strane tehly bol vyobrazený nový kostol a na druhej strane bol text *„Radostného darcu má Boh rád – Milo-*

dary na udržiavanie zrúceného 500 rokov starého rímskokatolíckeho kostola v Banke pri Piešťanoch.“ Na stavbu kostola finančne prispeli Ľudovít a Imrich Winterovci, barón Anton Leonhardy a občania obce.

Prípravné práce sa naplno rozbehli v roku 1929, v rokoch 1930 a 1931 prebiehala samotná výstavba. Stavbu kostola realizovala piešťanská stavebná firma Alexander Pflüger. Časť múru starého kostola bola rozobraná a kamene sa použili na základy nového kostola. Po ukončení výstavby vysvätil nový kostol trnavský biskup mons. Pavol Jantausch.

S pomocou Božou

Obyvateľ Banky, ktorý sa osobne zúčastnil výstavby kostola, opísal postup jeho výstavby nasledovne: *„Občania obce Banka sa dohodli s riaditeľom piešťanského kúpeľného podniku Ľudovítom Winterom. Winter požiadal občanov, že chce kúpiť pozemok na Banke nazývaný Hlavatá bočina, ktorý ležal oproti kúpeľom. Občania nechceli za pozemok peniaze, ale ho požiadali, aby im postavil kostol v ohrade starého kostolíka. Winter s tým súhlasil, došlo k dohode a dohodnutá zmluva bola podpísaná za účasti občanov Banky – kostolného otca Petra Chalása, kostolníka Pavla Hrnčára, Jozefa Julínyho, Juraja Rusnáka a Štefana Šeba. Winter dal príkaz stavebnej firme z Piešťan, aby postavila kostol na Banke v ohrade starého kostolíka. A tak sa s pomocou Božou začalo v roku 1930 stavať. Základy posvätil ešte pán dekan Novák. Základný kameň už posvätil okresný dekan Šiška z Hlohovca. V ten istý rok sa stavba dokončila. Konsekrácie (požehnanie predmetov) sa zúčastnil aj pán dekan Šiška. Tak, chválabohu, sme mali už nový kostol. Ešte bol nejaký dlh, ale to sa už od občanov zozbieralo. Mali sme takú komisiu na to, čo chodila po obciach zbierku robiť. Ja som mal to šťastie, že som sa zúčastnil na stavbe kostola až do posviacky, lebo som pracoval u tej firmy a bol som svedkom celej práce.“*

Veľké plány s Červenou vežou

Banka a jej okolie sa vyznačovalo nádherným prírodným prostredím. Viacerí návštevníci Piešťan, či už kúpeľní hostia, alebo rekreanti, podnikali turistické pochody a výlety do lesov na ľavom brehu Váhu. Najbližšie sa nachádzal Bananský vŕšok. V minulosti bol holým vrchom a až Winterovci ho dali

začiatkom 20. storočia na západnom úbočí zalesniť.

Ľudovít Winter dal v roku 1929 v lesoparku postaviť výletnú kaviareň Červená veža s vyhliadkovou terasou. Plánoval dokonca výstavbu lanovky z Červenej veže na Kúpeľný ostrov. Z Červenej veže viedla poľná cesta k výletnej reštaurácii Bacchus vila. Odtiaľ nebolo ďaleko k výletnej reštaurácii Havran, ktorá patrila Ondrejovi Bartoškovi. Spiatočnú cestu mohli turisti absolvovať po druhej strane cesty Piešťany-Topoľčany a dostať sa k výletnej reštaurácii Ahoj nad Bankou. Reštauráciu vlastnil Ladislav Bakoš.

Výhľad na nezaplatenie

Vyhliadková horská reštaurácia Červená veža mala červené múry. Terasa na 1. poschodí slúžila na stolovanie, nad ňou bola ďalšia, vyhliadková terasa. Vedľa budovy sa nachádzal priestor pre záhradné stolovanie a tanečný ovál s pódiom pre hudobníkov a spevákov. Reštauráciu naprojektoval architekt Gejza Gerenday. Stavbu realizovala firma Pittel a Brausewetter. Budova bola postavená prevažne zo železobetónu. Svoje meno dostala údajne podľa toho, že sa pod vŕškom v skalách nachádzala jemná červená až žltočervená hlina. Je ale možné, že názov stavby bol odvodený od farby omietky. Reštauráciu Červená veža prevádzkovalo riaditeľstvo kúpeľov. V roku 1953 objekt prevzali Reštaurácie a jedálne Trnava. Budova bola pred niekoľkými rokmi asanovaná a v súčasnosti stojí na jej mieste nový nedokončený nevzhľadný objekt.

Ahojka na Ahoji

Kopec Ahoj ležiaci medzi Bankou a Havranom bol obľúbeným miestom turistov, hubárov a bylinkárov. Lokalita bola navštevovaná nielen ako výletné miesto, ale bola využívaná tiež na zimné športy. Plocha Ahoja bola bez buriny. Nízka horská tráva bola vhodná na pasenie kôz a oviec. V júli 1934 tam Ladislav Bakoš z Piešťan otvoril turistickú chatu, ktorá slúžila na odkladanie lyží a tiež ako šenk s výčapným pultom. Šenkárkou bola pani Zita, prezývaná Ahojka. Vtedy ešte nebol v budove zavedený elektrický prúd a voda sa musela nosiť z údolia. V roku 1936 bol na kopci osadený veľký nápis AHOJ. Chatu na sklonku roku 1944 vypálili nemeckí vojaci, aby ju nemohli používať partizáni.

V rokoch 1930 až 1934 niekoľkokrát navštívil Piešťany profesor Karlovej univerzity v Prahe a botanik Dr. Karel Domin. Podrobne preskúmal a zmapoval rastlinstvo tohto regiónu. Pri svojich bádateľských vychádzkach prechádzal aj Bankou. Na počesť Dr. Domina bola ulica vedľa futbalového ihriska (Dominova alej) pomenovaná po ňom.

Winterov záujem o Banku

Ľudovít Winter sa okrem výstavby Červenej veže postaral o zalesnenie Bananského vŕšku. Taktiež sprístupnil Bacchus vilu návštevníkom. Spolupracoval so starostom a Obecným zastupiteľstvom v Banke. Ako už bolo spomenuté, Winter finančne prispel na výstavbu nového kostola. S Bankou ho

okrem majetkových vzťahov spájali aj vzťahy rodinné. Jeho dcéra Alžbeta sa vydala za baróna Antona Leonhardiho. Bývali na Banke v kaštieli s rozľahlým veľkostatkom. Dnes sídli v týchto priestoroch materská škola.

V roku 1930 žilo na Banke 1 157 obyvateľov v 190 domoch. Starostom bol stále majiteľ tunajšieho hostinca Gašpar Urban.

Sto žiakov v jednej učebni

V šk. roku 1929/1930 sa novým správcom a zároveň učiteľom Rímskokatolíckej ľudovej školy na Banke stal rodák z Modrovej Jozef Kobelár, ktorý predtým učil v Moravanoch nad Váhom. Keďže v tom čase sa záujem sústredil na výstavbu nového kostola, nevenovala sa patričná pozornosť školským problémom. Podmienky v škole boli už úplne nevyhovujúce, či už po stránke priestorovej, alebo hygienickej. Škola pozostávala stále z jednej učebne, ktorá bola preplnená žiakmi. Dopoludnia sa v učebni tiesnilo vyše 100 žiakov 1. až 3. ročníka a popoludní okolo 50 žiakov 4. až 8. ročníka. Pre rozšírenie školy neurobila vtedy obec nič

Začiatkom šk. roka 1930/1931 bola situácia v škole už prakticky nezvládnuteľná. Preto boli rozpustené vyššie ročníky (4. až 8.) a vyučoval sa iba 1. až 3. ročník. Nepriaznivá situácia v škole spôsobila rozruch v obci. Aktívni členovia Obecného zastupiteľstva v Banke František Jakubec, Štefan Šebo, Sylvester Rybárik a ďalší si uvedomili, že v malej Rímskokatolíckej ľudovej škole v Banke nemôže vzdelávať iba jeden učiteľ. Preto bola zvolená Prvá obecná školská stolica v Banke v zložení: František Jakubec (predseda), Štefan Šebo, Sylvester Rybárik, Jozef Julíny a Matej Jánoška, ktorí zložili sľub do rúk vedúceho notára Rudolfa Dörnhofera. Stolica sa zaslúžila o zriadenie novej školy na Banke.

Zriadenie školy

Obecná ľudová škola v Banke bola otvorená 1. októbra 1930. Za jej správcu bol ustanovený Jozef Kobelár, ktorý sa vzdal miesta správcu a učiteľa v Rímskokatolíckej ľudovej škole v Banke. Tá naďalej zostala v priestoroch starej školskej budovy. Nová obecná ľudová škola bola zriadená v súkromných domoch na Novej Banke. Jedna učebňa bola zriadená v dome stolára Františka Jakubca a druhá v dome vedúceho notára Rudolfa Dörnhofera. Vedúci notár býval predtým v obecnom dome pri starej škôlke, ktorá sa nachádzala pod kostolom (nad Dolným Majerom).

Niektorí občania boli príliš konzervatívni a nevedeli si zvyknúť na to, že okrem starej rímskokatolíckej školy existovala aj obecná ľudová škola, ktorú prezývali luteránskou. V prvej učebni obecnej ľudovej školy vyučoval jej správca a učiteľ Jozef Kobelár. V druhej učebni vzdelával Marcel Čimo, výpomocný učiteľ z Piešťan. Náboženstvo vyučovali rádové sestry z Piešťan. Prvé sväté prijímanie detí bolo v šk. roku 1930/1931 spojené so slávnosťou. Prítomný bol aj nový piešťanský farár Alexander Šindelár, členovia tunajšej školskej stolice, členovia hasičského zboru a dychovej hudby.

Naďalej sa každoročne oslavoval Deň slobody (28. októbra) a výročie narodenia prezidenta republiky Tomáša Garriguea Masaryka. Tiež sa pripomínalo výročie tragickej smrti generála Milana Rastislava Štefánika.

7. marca 1930 sa v hostinci Gašpara Urbana konala slávnosť pri príležitosti 80. narodenín prezidenta republiky Tomáša Garriguea Masaryka. Program slávnosti bol nasledovný: 1. hymny (Nad Tatrou sa

blýska a Kde domov můj); 2. úvodný príhovor (vedúci notár Rudolf Dörnhofer); 3. prednáška o Masarykovom živote – viedol ju správca obecnej ľudovej školy Jozef Kobelár; 4. Kultúrny program žiakov školy – básne: Prezidentovi (Ján Smrek); piesne: Slovenských dietok nekonečný rad (Ján Smrek a Mikuláš Schneider Trnavský), Tatíčku starý náš a pod. a 5. hymna (Kde domov můj).

Stále rovnaká Banka

V období 1. ČSR sa na Banke stavali nové rodinné domy. Staršia časť obce sa nazývala Stará Banka. Obec sa postupne rozrastala smerom k Moravanom nad Váhom, kde vznikla Nová Banka. Banka si naďalej zachovávala dedinský a poľnohospodársky ráz. Ani blízkosť chýrnych kúpeľov nebola využitá na rozvoj Banky. Naopak, v susedných Piešťanoch nastal budovateľský rozvoj (premena dedinskej zaostalosti na moderné mesto). Zásluhou hlavného piešťanského notára Antona Kajlicha, ktorý dokázal presvedčiť obecné zastupiteľstvo, sa v roku 1925 rozbehla výstavba kanalizácie. Po nej nasledovalo asfaltovanie ulíc a chodníkov a výstavba vodovodnej siete. Ľudovít Winter dal v rokoch 1930 až 1933 postaviť Kolonádový most a v roku 1934 termálne kúpalisko Eva.

40 rokov existencie dobrovoľného hasičského zboru

10. mája 1931 sa na Banke uskutočnili oslavy 40. výročia vzniku Dobrovoľného hasičského zboru v Banke. Po kázni dekana Šišku z Hlohovca nasledovala poľná svätá omša. Nato sa uskutočnila posviacka práporu (zástavy) hasičského zboru, ktorú vykonal prepošt (vyšší cirkevný hodnostár) Pongrácz z Nového Mesta nad Váhom. Po rozvinutí práporu doň symbolicky zatĺkli klince. Popoludní bol položený veniec na hrob člena hasičského zboru Javorku, ktorý v roku 1925 zahynul pri pomoci topiacemu vo Váhu. V rámci osláv veliteľ bančianskeho hasičského zboru Sylvester Rybárik dostal vyznamenanie – záslužný kríž.

Bančianski hasiči hasili požiare nielen na Banke, ale absolvovali aj výjazdy do Piešťan, Moravian, Hubiny, Ratnoviec a pod. Napr. v roku 1930 horel Winterov kozel. V roku 1932 sa rozpútali požiare v Jakubcovom dome a v maštaliach Moravčíkovcov. V Piešťanoch horeli Mišurove stodoly a Löwyho garáž, v Moravanoch horel drevený sklad. V roku 1933 postihli plamene Hrnčárovu a Gabrišovu stodolu, dom Drahovského a Jánoškov kozel. V Piešťanoch horeli Nedorostove a Vankove kozly a stodoly. V roku 1934 horela okrem iného Šebova stodola na Banke a Winterov les v Ratnovciach.

Počet členov tunajšieho hasičského zboru sa pohyboval okolo čísla 15. Viacerí zaslúžilí hasiči dostali vyznamenania. V roku 1933 dostal Jozef Rusnák 35-ročnú služobnú medailu. Taktiež boli udeľované 10-ročné medaily. Okrem Sylvestra Rybárika ju v roku 1935 dostali: Stanislav Klampár, Matúš Šnajdar, Štefan Vetrík, Blažej Klampár, Jozef Šebo, Eduard Dubovský, Ján Rusnák, Ján Macko a v roku 1936 aj Ján Miškech. Veliteľom Hasičskej okresnej jednoty v Piešťanoch bol v 30. rokoch bančiansky vedúci notár Rudolf Dörnhofer.

PREZÍDIUM KRAJINSKÉHO ÚRADU V BRATISLAVE.

Čís.: 37.357 /1933. prez. V Bratislave, dňa 18. septembra 1933.

Pánu

Sylvestrovi Rybárikovi,
starostovi obce

v Banke.

Okres Piešťany.

Podľa ustanovení čl. II. odst. 2. zákona zo dňa 12. júla 1933, číslo 122 Sb. z. a n. potvrdzujem Vašu voľbu starostom obce Banka.

Očakávam, že budete i naďalej plniť svedomite a nestranne povinnosti svojho úradu, starať sa zo všetkých síl o blaho a prospech obce a že podľa sľubu, ktorý Ste zložili pri ustavení sa obecného zastupiteľstva, zostanete vždy verným Československej republike a budete poslúchať jej zákonov.

Krajinský prezident:

KRAJINSKÝ ÚRAD V BRATISLAVE 22

Hasičská okresná jednota číslo 36

v Piešťanoch.

Číslo 31.

Vysvedčenie.

Brat Silvester Rybárik

člen dobrovoľného hasičského sboru v Banke

narodený roku 1872 dňa 26. decembra účasť brał na

frojdennom

hasičskom okresnom náukobehu,

usporiadanom vo dňoch 21-23. apríla v Piešťanoch.

Patričný brat navštevoval prednášky, konal cvičenia a brał účasť na poučných vychádzkach.

V Piešťanoch dňa 23. apríla 1933.

učiteľ náukobehu.

veliteľ náukobehu.

Za H. O. J. č. 36 v Piešťanoch.

okresný tajomník.

okresný veliteľ.

okresný dozorca.

28. októbra 1931 sa na Banke uskutočnila verejná slávnosť Dňa slobody. Oslavovalo sa vo dvore hostinca Gašpara Urbana, ktorý niesol názov Pod lipou slobody. Osláv sa zúčastnili viacerí obyvatelia Banky, starosta a obecné zastupiteľstvo, miestna dychová hudba, hasičský zbor, notariát a školáci s učiteľmi. Program slávností pozostával z hymien, básní a piesní v podaní žiakov. Obyvateľom sa prihovoril miestny notár Rudolf Dörnhofer a správca obecnej školy Jozef Kobelár.

Nový starosta

V roku 1931 sa v ČSR konali voľby do obecných zastupiteľstiev. Členovia nového obecného zastupiteľstva si za starostu obce zvolili Sylvestra Rybárika, ktorý v tejto funkcii nahradil Gašpara Urbana. V Piešťanoch bol vtedy za starostu zvolený rímskokatolícky farár Alexander Šindelár.

Sylvester Rybárik sa ako starosta Banky zaslúžil o vybudovanie novej školskej budovy a o zregulovanie a premostenie Vápenického potoka. Patril medzi zakladajúcich členov Telovýchovnej jednoty v Banke a bol veliteľom tunajšieho hasičského zboru.

V tom období bol notárom stále Rudolf Dörnhofer a podnotárom Jesenský. Starostovi bol nápomocný obecný zamestnanec Štefan Nedelka. Mal prehľad o udalostiach v obci, v sprievode bubna oznamoval obecné správy a oznamy a roznášal obecné prípisy a predvolania. Sídlo obvodného notariátu bolo v obecnom dome na Banke. Do obvodného notariátu patrili obce Banka, Moravany nad Váhom, Hubina, Ducové, Ratnovce a Sokolovce.

Škola bez vlastnej budovy

Obecná ľudová škola v Banke naďalej nemala vlastnú budovu. V šk. roku 1931/1932 chodilo do školy vyše 200 detí. Učebne sa nachádzali v prenajatých priestoroch – učilo sa v dome Jakubca a Wondrascheka (Vondráčka) na Novej Banke. Bola zriadená školská knižnica.

V šk. roku 1932/1933 sa opäť sčasti menili priestory školy. Naďalej sa používala učebňa u Jakubca na Novej Banke, ale namiesto u Vondráčka bola zriadená učebňa u Macka na Starej Banke. Žiaci 1. až 8. ročníka boli rozdelení do štyroch tried, ktoré vyučovali 4 učitelia. V každej triede bolo približne 50, 60 a niekedy aj viac žiakov. Dve triedy mali vyučovanie dopoludnia a dve popoludní.

V šk. roku 1933/1934 došlo k zmenám v učiteľskom kolektíve. Odišla H. Hrabovská a B. Parma (pôvodom z Čiech). Nastúpili noví učitelia – 22-ročný Róbert Stipanitz a Mária Újezdská (pochádzadzala z Moravy). Vyučoval aj správca školy Jozef Kobelár a učiteľka Terézia Mattesová. Náboženstvo učil moraviansky farár Anton Pánik. Rodičia Róberta Stipanitza bývali na Banke. Sám Stipanitz sa aktívne zapojil do verejného života v obci.

Zdravotný stav žiakov bol pomerne dobrý, vyskytlo sa iba niekoľko ochorení (osýpky). Keďže výučba prebiehala v nevyhovujúcich priestoroch, veľa detí sa tiesnilo v nízkych a úzkych priestoroch. Žiaci a učitelia sa najmä v lete stávali malátnymi, boleli ich hlavy. Zdravotnú kontrolu žiakov vykonával vždy na začiatku a konci školského roka piešťanský lekár Dr. Brežný. Štepenie detí (ročných, 7- a 14-ročných) sa robilo v apríli.

V šk. roku 1934/1935 sa konečne rozbehli prípravné práce na výstavbu novej školskej budovy na Banke. Štát na stavbu prispel subvenciou (finančná podpora z verejných prostriedkov) vo výške 200-tisíc korún. Obecné zastupiteľstvo v Banke na čele so starostom Sylvestrom Rybárikom zabezpečilo vypracovanie projektovej dokumentácie na výstavbu školy so šiestimi učebňami.

V šk. roku 1935/1936 sa vyučovalo ešte stále v nevyhovujúcich priestoroch. Jedna učebňa sa nachádzala v prenajatej miestnosti v dome Jána Macka a druhá v budove bývalej rímskokatolíckej školy, ktorá medzičasom zanikla.

Výstavba novej školskej budovy

V roku 1936 sa rozbehla výstavba novej budovy školy. Boli splnené všetky prípravné práce, vybavená pôžička, boli schválené stavebné plány a vypísaný súbeh na stavebnú firmu. Stavalo sa od jari do

jesene. Okoloidúci obyvatelia s radosťou sledovali usilovnú prácu robotníkov – vykopanie základov, dovoz materiálu, vybetónovanie základov, stavanie múrov z pálených tehál a pod. Po ukončení výstavby 1. poschodia bola postavená strecha s červenými škridľami. Na jeseň bola hrubá stavba hotová.

Deň matiek po prvý krát

V máji 1936 sa na Banke v záhradnej miestnosti hostinca Gašpara Urbana prvýkrát uskutočnili oslavy Dňa matiek. Deti nesúc vyzdobené srdcia na tyčiach, ktoré zhotovovili pre svoje mamy, prišli na slávnosť v sprievode. V šk. roku 1936/1937 sa naposledy vyučovalo v starých priestoroch. V roku 1937 pokračovala výstavba novej školy. Zvnútra a zvonku sa budova omietala, osadzovali sa okná a dvere, urobili sa schody a podlahy, bolo zavedné elektrické osvetlenie, vodovod a pod. Koncom leta bola nová, moderná škola so šiestimi učebňami, zborovňou a kabinetom pripravená na otvorenie. Chýbal však zatiaľ inventár a učebné pomôcky pre učebne.

Otvorenie novej budovy školy

Šk. rok 1937/1938 sa začal slávnostným Veni sancte vo farskom kostole v Moravanoch nad Váhom. Svätú omšu celebroval farár Anton Pánik a zúčastnili sa jej školáci spolu s učiteľmi z obcí, ktoré patrili do tejto farnosti, t. j. z Moravian nad Váhom, Banky, Ducového a Hubiny. Po omši sa žiaci presunuli do svojich škôl.

Na Banke sa vyučovanie začalo v novej škole. Zo šiestich učební však boli zariadené iba dve. K 1. 9. 1937 boli otvorené opäť iba 4 triedy, ktoré sa striedali v dvoch učebniach. V 1. triede vyučoval správca školy Jozef Kobelár (1. ročník), v druhej T. Mattesová (2. ročník), v tretej R. Stipanitz (3. a 4. ročník) a vo 4. triede M. Újezdská (5. až 8. ročník). 1. apríla 1938 bola otvorená aj 5. trieda, v ktorej učil Ondrej Madara. V priebehu školského roka sa správkyňou školy stala T. Mattesová (nahradila J. Kobelára).

Kultúrna obec

Prejdime teraz z oblasti školstva do oblasti kultúry. Obyvatelia Banky mali vrúcny vzťah k hudbe a divadlu. Bančianska dychová hudba vznikla už v roku 1908. V období 1. ČSR bola veľmi aktívna. Dychovka sa zúčastňovala na významných podujatiach v obci. Od roku 1932 začal v súbore hrávať aj Juraj Stolárik ml., ktorý bol neskôr dlhoročným vedúcim súboru. Viedol dospelých i chlapcov. Dychová hudba nacvičovala v priestoroch starej rímskokatolíckej ľudovej školy.

Na Banke pôsobilo v období 1. ČSR ochotnícke divadlo. Divadelný súbor, nazývaný aj remeselnícky, viedol holič Jozef Drabant. Po početných nácvikoch sa usporiadavali divadelné predstavenia v hostinci Gašpara Urbana.

V období 1. ČSR pôsobil na Banke i spevácky súbor. Členovia súboru zvykli spievať v kostole. Spevokol viedol p. Minarovič a neskôr p. Brezovský.

Umenie všade navôkol

V roku 1933 sa maliar Janko Alexy pokúsil založiť slovenskú maliarsku umeleckú kolóniu. Ako sídlo si vybral piešťanský región – kolónia vznikla na Banke. V roku 1934 tu dal Alexy postaviť dom.

Cesta vedúca okolo Alexyho vily sa dnes volá cesta Janka Alexyho. V Alexyho dome na úpätí Bananského vŕšku sa stretávali známi slovenskí výtvarní umelci – Martin Benka, Zolo Palugay, Miloš Bazovský a ďalší. Benka si dokonca vedľa Alexyho kúpil pozemok a premýšľal nad tým, že by sa v umeleckej kolónii usadil. Kolónia umelcov však zanikla v roku 1937, keď Janko Alexy definitívne odišiel do Bratislavy.

Staré futbalové ihrisko

Prvé futbalové ihrisko na Banke bolo vybudované pri obtokovom ramene Váhu (oproti Horváthovej vile). Ihrisko ležalo neďaleko štátnej cesty vedúcej z Piešťan do Topoľčian. Stará štátna cesta viedla o niečo vyššie ako dnešná (od Horváthovej vily tesne pod židovským cintorínom a ďalšími domami).

V roku 1933 sa pripravovalo založenie futbalového klubu v obci. O rok neskôr bola založená Telovýchovná jednota ŠK Banka, ktorá mala iba jeden oddiel – futbalový. Zakladajúcimi členmi boli: Sylvester Rybárik, Ján Malinka, Štefan Hrdina a Jozef Drabant. Zakladateľom sa podarilo zohnať pre mužstvo výstroj. Prvú futbalovú loptu zadovážil Róbert Mitošinka. Predsedom ŠK Banka sa stal starosta Sylvester Rybárik. Za mužstvo Banky vtedy hrávali: J. Albert, J. Drabant, J. Babač, M. Švec, R. Drahovský, J. Kičin, R. Ondris, M. Brezovan, bratia Lehutovci a Stolárikovci, J. Rusnák, J. Fapšo, M. Stacho, R. Sumer, M. Švec, A. Fabian, Š. Nikodém, R. Julíny a ďalší. Súpermi Banky boli mužstvá z Hlohovca, Veľkých Kostolian, Trebatíc či Hornej Stredy. Na zápasy „vonku“ sa cestovalo na vozoch – rebrinákoch.

Ozbrojení hlásnici

V období 1. ČSR pôsobili na Banke obecní hlásnici. Ich úlohou bolo odtrúbiť alebo odspievať nočné hodiny v rôznych častiach obce. O polnoci iba spievali, pretože to bol pre nich čas duchov. Taktiež strážili a chránili majetok obyvateľstva pred zlodejmi a dbali na to, aby nevznikol požiar. Chodili s trúbou a halapartňou (bodná a sečná stredoveká zbraň v podobe kopije so sekerou). Niekedy si pri-

vyrábali ako hrobári alebo pastieri kôz. Obecnými hlásnikmi boli Klampár, Chalás a posledným bol Karol Pavlíček. Hlásnici slúžili obci do polovice 30. rokov.

Obecným pastierom v období 1. ČSR bol Vinco Rybárik. Jeho rodina bývala v lokalite Hlavina. Obecný pastier sa ohlasoval trúbou. Zbieral po obci kozy, ovce (aj ovce baróna Leonhardiho) a kravy, ktoré potom pásol na bočinách pod Ahojom. Na Hlavine pod skalou Kolovrat vyvieral prameň. Vodu z prameňa využívali obyvatelia v domácnostiach, bola vhodná na varenie fazuľovice. Zo studne vytekala voda rúrkami do napájadiel pod vŕbami, pri ktorých počas teplých letných dní odpočíval dobytok. Za starostlivosť o dobytok platili gazdovia obecnému pastierovi spravidla na jeseň. Okrem pasenia mal na starosti aj pravidelné ohlasovanie 23. hodiny. Keď nadišla táto hodina, 11-krát zatrúbil a potom mocným hlasom zvolal: „Odbila jedenásta hodina!“ Popri pasení dobytka sa obecný pastier venoval aj chytaniu a údeniu sysľov.

Sysliari

Bančanom prischla prezývka sysliari (alebo syslári). Po okolitých kopcovitých poliach pobehovalo totiž mnoho sysľov. Obyvatelia ich vyháňali z dier najčastejšie vodou a chytali. Radi si pochutnávali na údených sysľoch najmä počas Veľkej noci. Obyvateľov susedných Moravian nad Váhom zas prezývali srnci.

Sviatky a oslavy

Každoročne sa na Banke konali oslavy významných výročí, najmä oslavy Dňa slobody (28. október) a narodenín prezidenta republiky Tomáša Garriguea Masaryka (7. marec). Zúčastňovali sa ich obyvatelia obce, miestna hudba a hasiči. O kultúrny program sa postarali učitelia so svojimi žiakmi. Na oslavách narodenín prezidenta republiky Masaryka vystúpili v roku 1934 žiaci s pôsobivým programom. Oblečení v krojoch predniesli básne a zaspievali trojhlasné piesne, ktoré s nimi nacvičil mladý učiteľ R. Stipanitz. Od roku 1936 sa začali oslavovať narodeniny nového prezidenta E. Beneša (v máji).

V máji 1937 bol na Banke po druhý raz dôstojne oslávený Deň matiek. Popoludní o 15.00 sa deti zhromaždili pri budovej starej rímskokatolíckej školy. Priniesli si so sebou krásne kvietky a veľké vymaľované kartónové srdcia pripevnené na drevených tyčiach. Na srdciach bol v prostriedku umiestnený vyzdobený nápis „Našim mamičkám“. Prišla aj bančianska dychová hudba, ktorá hrala po ceste pochody. Sprievod s hudbou išiel okolo budovy potravného družstva, potom uličkou okolo rodiny Drahovskovcov, prešiel dole okolo rodiny Mackovcov na druhú stranu Starej Banky (až na krajinskú cestu) a odtiaľ sa presunul do záhradnej miestnosti hostinca, ktorý patril Gašparovi Urbanovi. Tam sa matkám prihovoril správca školy Jozef Kobelár. Deti predniesli básne a zaspievali piesne. Školský spevokol viedol R. Stipanitz, organizačne pomáhali učiteľky T. Mattesová a M. Újezdská. Počasie vyšlo na jednotku. Diváci si mohli za dobrovoľný príspevok kúpiť jabloňové kvety. Z výťažku boli hradené výdavky na slávnosť a zostatok bol zaslaný spolku Okresná pečlivosť o mládež v Piešťanoch.

Stromková slávnosť

V šk. roku 1937/1938 sa v bančianskej škole po prvýkrát uskutočnila stromková slávnosť. Obyvatelia sa zhromaždili na dvore potravného družstva. Sprievod zahŕňajúci miestnu dychovú hudbu a hasičov prešiel dedinou až na školský dvor. Deti niesli tabuľky s nápismi, ktoré sa týkali ochrany a sadenia stromov a ochrany vtáctva. Prítomným sa prihovoril učiteľ R. Stipanitz. Žiaci vystúpili s piesňami, básňami a tancom. Na školskom dvore pri hradskej (štátna cesta) bolo zasadených 6 líp.

V máji 1938 sa uskutočnila slávnosť Dňa matiek. Obyvatelia sa zišli na dvore potravného družstva. Sprievod prešiel dedinou až ku školskému dvoru. V sprievode šla miestna dychovka, hasiči a školáci, ktorí niesli ozdobené srdcia s nápismi a kvetmi. O význame dňa prehovoril učiteľ O. Madara. Deti predniesli básne, zaspievali piesne a predviedli ukážky národných tancov. Predávali sa kvety a čistý výnos bol opäť venovaný Okresnej pečlivosti o mládež v Piešťanoch.

Hospodárska kríza

V období 1. ČSR nedošlo na Banke k výraznejšiemu budovateľskému rozvoju. Aj napriek blízkosti kúpeľov si obec stále zachovávala dedinský ráz. Okrem nového kostola a školy neboli postavené žiadne významnejšie objekty. V oblasti priemyslu, obchodu a služieb došlo v dôsledku svetovej hospodárskej krízy k stagnácii a úpadku. V piešťanskom regióne sa v roku 1930 rozvinula nezamestnanosť, ktorá pretrvávala až do vzniku Slovenského štátu v roku 1939. Biedu rodín nezamestnaných robotníkov sa štát snažil zmierniť prideľovaním žobračeniek (poukážky na odber potravín). Nezamestnanosť čiastočne znížili verejnoprospešné práce, ktoré financovali obce a štát.

Starý liehovar

Časť obyvateľstva Banky tvorili robotníci. Pracovali ako stavební a poľnohospodárski robotníci, robotníci v tehelni, kameňolomoch a na výstavbe hrádzí okolo Váhu. Na Banke sa pôvodne nachádzal aj liehovar založený už okolo roku 1780. Počas 1. ČSR bol jeho majiteľom Felix Löwy. V roku 1924 bol liehovar premiestnený do Piešťan.

Ďalšiu časť obyvateľstva Banky tvorili súkromne hospodáriaci roľníci. Väčšie sedliacke gazdovstvá mali Vetríkovci (okolo 10 ha), Julínyovci, Rusnákovci, Šebovci, Chalásovci, Jánošovci a Gabrišovci. V obci mal tiež veľké hospodárstvo barón Leonhardi (zať Ľudovíta Wintera), ktorému na Banke a v Piešťanoch patrilo cca 120 ha pôdy. Na Banke vlastnil lokality Štepnica, Pudy (za dnešným futbalovým ihriskom smerom na Moravany), Jama a Zajacová. V Piešťanoch patrila Leonhardimu pôda na Floreáte a Bodone. Pôdu vlastnil aj v Nitrianskej Blatnici a v chotároch ďalších obcí (napr. lokalita Plešiny smerom na Ardanovce).

Horúce tehly

Najstaršou tehelňou na Banke bola Weisz-Prokešova tehelňa v lokalite Tobolka. Tehly sa v nej vy-

rábali už v období Rakúsko-Uhorska (od konca 19. storočia). Tehelňa patrila hlohoveckému grófovi Viliamovi Erdődymu. Výroba tehál pokračovala aj po vzniku Československej republiky. Počas 1. ČSR dostala tehelňa podľa majiteľa Štefana Osvalda (resp. Oswalda) názov Osvaldova tehelňa. Pracovalo sa primitívne, tehly sa vyrábali ručne. Miesenie hliny vykonávali aj niektorí miestni cigáni, ktorí bývali v chatrčiach nad tehelňou v cigánskej osade Jazerá. Osvaldova tehelňa zanikla v 40. rokoch.

Majiteľ na úteku

Neskôr vznikli na Banke ďalšie tehelne. V období 1. Slovenskej republiky (v rokoch 1943 až 1945) bola oproti Osvaldovej tehelni postavená nová, moderná tehelňa. Jej majiteľom bol Nemec Reichstädter. Ten však nestihol vypáliť ani jednu tehlu, pretože musel po dostavaní tehelne pred koncom vojny utiecť.

Prevádzka v tehelni sa začala po vojne. Ručné miesenie hliny a vyrážanie tehál bolo nahradené strojovou prácou. Tehelňa prešla pod národnú správu, pričom správcom sa stal Štefan Kucharovič. Začiatkom 50. rokov viedol tehelňu krátky čas Ján Kondvár a po ňom bol až do jej zániku vedúcim František Prochádzka. Úsek pálenia tehál viedol jeho brat Oldrich Prochádzka. Ako robotníci v tehelni pracovali: Mikuláš Gabriš, Jozef a Rudolf Chalásovci, celá rodina Sedlákovcov a miestni cigáni (napr. Klement Toráč). Celkovo pracovalo v tehelni asi 20 ľudí. Prevádzka fungovala do polovice 60. rokov. V roku 1968 tehelňa zanikla. Dôvodom bola údajne nevyhovujúca hlina, avšak našli sa aj iné príčiny. Osada nad tehelňou bola taktiež zlikvidovaná a cigánske rodiny ako Herákovci, Petrášovci, Paulovičovci, Zemanovci, Gregoričkovci a Toráčovci boli rozmiestnení po obci.

V období 1. Slovenskej republiky bola v prevádzke aj Leonhardiho (barónova) tehelňa, ktorá sa nachádzala na hornom konci Podhorskej ulice smerom na Ahoj. Krátku dobu (asi tri-štyri roky) bola v prevádzke menšia komunálna tehelňa. Bola zriadená miestnym národným výborom, ktorého predsedom bol vtedy Pavel Nedelka. Tehelňa sa nachádzala pod Trtavcom a zanikla v polovici 50. rokov.

Kameňolomy

Nad Bankou sa nachádzalo viacero kameňolomov. Pri Bacchus vile boli hneď dva. Prvý sa nazýval Kavadín. V kameňolome pracovali Ondrej, Karol a Bartolomej Chalásovci. Ďalší kameňolom stál v lokalite Na Chraste pod Dubčekom. Vyťažený kameň sa využíval najmä na stavebné účely. Miestni dolovali kameň pre vlastnú potrebu v lokalitách Seništia pod Ahojom, Salášek pri štátnej ceste do Topoľčian a Vápeništia (pod Ahojom). Lomy po vojne zanikli. Vápno si obyvatelia pálili v lokalite Vápeništia (pod Kňazovicami).

O kvalitný kameň, ktorý sa ťažil na Banke, bol neustály záujem. Na úpravu ciest sa používal drobný kameň, na stavebné účely, napr. na stavbu domov, hrádzí v okolí Váhu a pod., slúžil veľký kameň. V kronike mesta Piešťany sa uvádza, že Pieštany si od Banky prenajali kameňolom na dobu 6 rokov. Takto chceli získať lacnejší materiál na úpravu ulíc, ktorá sa vtedy robila makadamovaním – ulica sa posypala kamenným štrkom a po valcovaní sa pokryla asfaltom. S použitím bančianskeho kameňa bola upravená okrem iného aj štátna cesta v úseku od obce Banka po horský prechod Havran.

Počas 1. ČSR bol v prevádzke lom na pieskovec, ktorého majiteľom bol Rimpler. Nachádzal sa na juhozápadnom úpätí Bananského vŕšku v lokalite Štepnica (vedľa Wágnerovej bane na hlinku a zároveň oproti kúpalisku SĺňavaSĺňava). Rimpler mal kameňosochárstvo na dnešnej Staničnej ulici v Piešťanoch. Pieskovec je druh kameňa, ktorý sa dá rezať veľkou pílou. Používal sa ako stavebný kameň, uplatnenie našiel aj pri výrobe pomníkov a tiež bol vhodný na sklárske účely. V prevádzke bol ešte približne 15 rokov po skončení 2. svetovej vojny.

Baňa na bielosivú hlinku sa nachádzala na juhozápadnom úpätí Bananského vŕšku (vedľa Rimplerovho lomu). V bani sa začalo dolovať v polovici 20. rokov. Dobýval sa biely plastický vápenitý íl bez piesčitej prímesi. Hlinka sa používala na maľovanie a na stavebné účely. Baňa mala viacero majiteľov. Počas trvania Slovenského štátu ju prevádzkoval Vojtech Wágner. Baňa bola v prevádzke do konca 60. rokov.

Počas Slovenského štátu sa na Bananskom vŕšku v lokalite Nad majerom doloval kremičitý piesok, ktorý sa odosielal do sklární. Lokalita patrila barónovi Leonhradimu. Baňu prevádzkoval murársky majster Ľudovít Marek.

V období 1. ČSR prebiehala výstavba hrádzí pozdĺž Váhu. Pracovali na nej najmä robotníci z Piešťan a Banky. V roku 1932 bola v Piešťanoch zriadená Štátna stavebná správa pre úpravu rieky Váh,

ktorá riadila práce na úseku od Nového Mesta nad Váhom až po Sereď. Časť materiálu na výstavbu valov bola dovážaná z Banky – používal sa spomínaný veľký kameň z tunajších kameňolomov. Výkop štrku a piesku sa uskutočňoval na úseku Váhu od Banky po Ratnovce. Výstavba hrádzí pokračovala aj po vojne.

Hájnici a kováči

Po lesoch a poliach chodili ozbrojení hájnici a strážili ich. Obecným hájnikom bol najprv Gašpar Macko a neskôr počas Slovenského štátu Michal Minárik a Rudolf Bednárik. Boli platení obcou a urbariálnym spolkom. Barónovým hájnikom bol Izidor Minárik.

V období 1. ČSR boli na Banke dve kováčske vyhne. Kováčskemu remeslu sa venoval Strechay, ktorý býval v dome nad štátnou cestou spájajúcou Piešťany a Topoľčany (pri odbočke na Moravany nad Váhom). Jeho dom stojí dodnes. Vyhňu mal na dnešnej Topočianskej ceste pri lome Salašek. Po vojne a odchode Strechaya sa do domu nasťahoval Viliam Nikodém, ktorý si pri ceste nakrátko (asi na 3 roky) zriadil kováčsku dielňu. Kováčom bol aj Glos. Jeho dielňa stála oproti dnešnému futbalovému ihrisku.

Stôl pre grófa

Z ďalších remesiel sa na Banke darilo najmä stolárstvu. Známou bola stolárska dielňa Františka Jakubca, v ktorej sa vyrábali kvalitné drevené výrobky, okrem iného aj nábytok pre moravianskeho grófa Zettwitza, lavice do bančianskeho kostola a pod. V stolárskej, resp. kolárskej dielni Oskara Petruša, sa vyrábali aj vozy do vojenských konských záprahov. Kolesá vyrábal vo svojej dielni aj Ján Papšo.

Obuvnícke dielne mali v obci Rudolf Drahovský a Gašpar Macko. Pri odbočke zo štátnej cesty vedúcej do Topoľčian smerom na Moravany nad Váhom sa nachádzalo mäsiarstvo Jána Hrdinu. Vedľa neho na začiatku Bananskej ulice bola Vatrtova krajčírska dielňa (Vatrt si neskôr zmenil priezvisko na Váhovský). Vedľa dielne stála pekáreň Antona Valtera, ktorá okolo roku 1950 zanikla. V 60. rokoch bola v objekte zriadená prevádzka Piešťanského cukrárenského závodu. V súčasnosti v týchto priestoroch sídli Cukrárenská výrobňa Ivana Hrnčára.

„Musela šenkárka pre vínečko ísť...“

Na Banke bolo v období 1. ČSR niekoľko obchodov, krčiem (ľudovo sa nazývali šenky) a hostincov. Obchod a šenk R. Štuchalu sa nachádzal nad kostolom na ľavej strane štátnej cesty vedúcej do Topoľčian. Po Štuchalovej smrti ho v roku 1935 prevzal do nájmu Stanislav Klampár. Po vojne bol v prevádzke ešte niekoľko rokov (približne do roku 1950). O niekoľko rokov neskôr Jednota, spotrebné družstvo Piešťany zriadila v rohu domu obchod s mliekom a pečivom, ktorý viedla Emília Vetríková. Obchod zanikol v 80. rokoch.

Družstevný obchod a šenk sa nachádzal oproti Štuchalovmu obchodu. Vznikol v roku 1921, keď bolo založené Potravné družstvo v Banke. Prvým obchodníkom a hostinským bol Ligač a neskôr v rokoch 1928 až 1935 Stanislav Klampár. Po ňom nastúpil Augustín Ka-

toš, ktorý prišiel aj s manželkou z Hlohovca. Objekt bol v roku 1947 zrekonštruovaný a sála bola prestavaná na kultúrnu miestnosť. Vznikol Družstevný kultúrny dom v Banke. V roku 1957 prebrala objekt Jednota SD Piešťany. Vedúcim pohostinstva bol Augustín Katoš ml. a vedúcim obchodu Emil Uhrín. Názov Jednota SD Piešťany sa v roku 1960 zmenila na Jednota SD Trnava, pretože sa sídlom okresu stala Trnava. Podobne i Reštaurácie a jedálne Piešťany prešli pod okres Trnava. Na Banke sa nachádzali väčšie pohostinské zariadenia pri odbočke na Moravany nad Váhom.

Z Ameriky na Banku

Hostinec Gašpara Urbana nazývaný Pod lipou slobody sa nachádzal na križovatke dnešnej Topoľčianskej cesty a Bananskej ulice. Urban sa narodil v roku 1880 v Ostrove. Vo svojich dvadsiatich rokoch odišiel do USA. Tam sa zoznámil so svojou ženou Pavlou Pánikovou, ktorá sa narodila v roku 1883 vo Veľkom Orvišti. V roku 1920 sa z Ameriky spolu vrátili a na Banke si kúpili hostinec aj s pozemkom. Gašpar Urban sa stal starostom Banky a bol ním celé 2 volebné obdobia až do roku 1931. Po Urbanovej smrti v roku 1935 viedla hostinec jeho manželka Pavla Urbanová. Urbanovci mali 4 deti. V USA sa narodili Emília, Emil a Lýdia. Najmladší Eduard sa narodil v roku 1922 na Banke. Edo hrával futbal za ŠK Banka a podieľal sa na obnove futbalového klubu a na vybudovaní nového bančianskeho ihriska po 2. svetovej vojne.

Pod Lipou slobody

Hostinec pozostával z niekoľkých objektov. V jednej časti sa nachádzal výčap, zimná divadelná a tanečná sála, miestnosti na ubytovanie, kuchyňa atď. V ďalšej časti bol byt s kuchyňou. V areáli tiež bola letná záhradná reštaurácia, ktorá pozostávala zo záhradného výčapu, letnej tanečnej verandy a záhrady so stolmi a stoličkami, ktoré boli umiestnené okolo lipy. V záhradnej reštaurácii boli dve kolkárne. Každú nedeľu sa v Hostinci pod Lipou usporiadavali zábavy, príležitostne aj svadby či oslavy významných výročí. Konali sa tu divadelné predstavenia a premietali filmy. V období Slovenského štátu bývali v hostinci nemecké deti, na sklonku 2. svetovej vojny aj nemeckí vojaci.

V roku 1950 predala pani Urbanová hostinec pánovi Prosmanovi, ktorý prišiel z Topoľčian. Po jeho smrti bola majiteľkou hostinca manželka, pani Prosmanová. S jej sestrou sa oženil Ján Rybárik a tá po smrti pani Prosmanovej hostinec zdedila. Objekt hostinca bol približne v roku 1960 zbúraný, v súčasnosti sa na tomto mieste nachádza neupravený voľný pozemok.

U Rybárky

Ďalší hostinec sa nazýval U Rybárky. Nachádzal sa neďaleko Urbanovho hostinca pri odbočke na Moravany na pravej strane štátnej cesty vedúcej do Topoľčian (oproti Hrdinovmu mäsiarstvu). Hostinec dostal pomenovanie podľa jeho majiteľky, ktorú prezývali Rybárka. Hosťom totiž v hostinci U

Rybárky ponúkali jedlá z rýb, ktoré prinášali miestni rybári, ako napr. Zenko a rybári z Piešťan, napr. Fodrán.

Počas 1. ČSR bol majiteľom hostinca Kropáczy (Kropáček) a po ňom jeho dcéra (spomínaná Rybárka), ktorá sa vydala za Vadrnu z Piešťan. Prvým hostinským bol cigán Peter, jeho nasledovníkom bol učiteľ Parma a po ňom nastúpil ako hostinský Štefan Mišura. V jednej budove sa nachádzal výčap, veľká tanečná sála s vyvýšeným javiskom, kuchyňa a miestnosť na ubytovanie. V druhej stavbe bol byt s kuchyňou. V areáli bola tiež záhradná reštaurácia. Majiteľka objekt zrenovovala a dala vybudovať kolkáreň. Hostinec U Rybárky bol miestom konania rozličných zábav. Do tanca hrávala cigánska kapela Farkašovci. Konali sa tu okrem iného aj divadelné predstavenia a svadobné veselice. Mladomanželov sem dovážali na vyzdobených fiakroch (koče ťahané koňmi). Konské povozy požičiaval barón Leonhardi, ktorý rovnako poskytoval výzdobu zo svojho záhradníctva.

Po vojne bol hostinským naďalej Štefan Mišura. Hostinec dostal prezývku Mišurovec. Po ňom na krátku dobu „šenkáril“ Šebo, Haring a ďalší. Hostinec bol v prevádzke do začiatku 60. rokov. Objekt spolu s pozemkom odkúpil v roku 1966 Ján Chalás s manželkou. Na základe nariadenia Odboru výstavby Mestského národného výboru v Piešťanoch bol hostinec v roku 1975 asanovaný. V súčasnosti sa na jeho mieste nachádza dom bývalého starostu Banky Ing. Ľubomíra Chalása.

V období 1. ČSR bol šenk aj na Novej Banke. Nachádzal sa na ceste smerujúcej od Dominovej aleje k „Obrázkom“ a patril Vanečkovi z Piešťan.

Politické dianie

Spomedzi politických strán mala v období 1. ČSR na Slovensku a tiež na Banke najväčšiu podporu obyvateľstva Hlinkova slovenská ľudová strana. Najaktívnejšími členmi HSĽS na Banke boli Stanislav Klampár, Štefan Jánoška, Tomáš Jánoška a Štefan Nedelka. HSĽS sa neustále usilovala o získanie autonómie Slovenska, t. j. o väčšie národné práva a svojbytnosť slovenského národa v rámci ČSR.

Za zlepšenie neľahkého postavenia roľníkov bojovala Komunistická strana Československa. Najaktívnejšími robotníckymi predákmi na Banke boli Gustáv Valko, Ján Málinka, Jozef Hladký a Jozef Lepej.

V roku 1938 došlo v ČSR k významným politickým udalostiam. HSĽS vystupňovala úsilie o nadobudnutie autonómie Slovenska v rámci ČSR. 6. októbra 1938 v Žiline vyhlásili slovenskí politickí predstavitelia autonómiu Slovenska, čo následne vláda ČSR akceptovala. V dôsledku týchto udalostí nastalo na Slovensku postupné odvolávanie, resp. dobrovoľný odchod občanov českej národnosti z funkcií prednostov, riaditeľov a pracovníkov úradov, podnikov, škôl, zdravotníckych zariadení atď. Z Piešťan sa do Čiech vrátili viacerí úradníci, lekári a učitelia. Medzi národne zmýšľajúcim obyvateľstvom vypukla otvorená radosť.

Starostova rodina

Na sklonku 1. ČSR bol starostom Banky stále Sylvester Rybárik. Neskôr po 2. sv. vojne a obnovení ČSR bol v rokoch 1945 a 1946 prvým predsedom MNV v Banke. S manželkou Barborou mal 8 detí – Jána, Štefana, Tibora, Pavlu, Máriu, Dominika, Róberta a Irenu (zomrela v mladom veku). Spomedzi nich je najznámejší Ján Rybárik. Bol to významný slovenský sochár a reštaurátor. Zomrel v roku 2005. Ďalší synovia sa venovali športu a futbalu na Banke, či už ako hráči, alebo funkcionári telovýchovnej jednoty. Štefan Rybárik bol popredným členom partizánskeho oddielu Považský prápor slobody.

OBDOBIE
1939 – 1944

14. marca 1939 došlo k rozpadu Československej republiky a k vzniku samostatného Slovenského štátu (podľa ústavy z júla 1939 sa tento štát nazýva Slovenská republika).

Po vzniku Slovenskej republiky došlo k výrazným zmenám v politickom aj verejnom živote. Namiesto buržoáznej demokracie 1. ČSR, ktorá bola charakterizovaná politickým pluralizmom (existencia viacerých politických strán a hnutí), bol politický systém Slovenskej republiky autoritatívny (jestvovala jedna vládnuca strana – HSĽS). V období Slovenskej republiky mala Banka vyše 1 400 obyvateľov.

Skončilo sa oslavovanie narodenín prezidentov ČSR Masaryka a Beneša, oslavy Dňa matiek a vzniku ČSR. Namiesto nich boli zavedené oslavy vzniku Slovenskej republiky (14. marec), oslavy Dňa Slovenskej rodiny a pod. Stromkové oslavy zostali (sadili sa stromy slovenskej slobody).

Národnosť slovenská

Na Slovensku sa presadzovalo národno-kresťanské myslenie a odstraňovalo sa to, čo smerovalo proti slovenskej tradícii (napr. knihy v knižniciach a učebnice v školách). Obyvateľstvo Banky bolo z hľadiska vierovyznania katolícke. Žilo tu iba niekoľko obyvateľov evanjelického a gréckokatolíckeho vierovyznania a bez vyznania. Národnosť bola poväčšine slovenská. Na Banke bývalo pár Čechov a cigánov. Štátna príslušnosť v obci bola len slovenská. V období Slovenskej republiky spravovali obce vládni komisári. Vládnym komisárom na Banke bol v rokoch 1939 až 1944 Ján Klampár a v rokoch 1944 až 1945 Štefan Jánoška. Predsedom Miestnej organizácie HSĽS v Banke bol Tomáš Jánoška. Obvodným notárom bol Rudolf Dörnhofer. Pred príchodom sovietskych vojsk v roku 1945 Dörnhofer z Banky ušiel. Notárom sa stal Štefan Sulík a podnotárom Imrich Kerný.

Od mája 1939 do roku 1943 chodili robotníci za prácou (najmä poľnohospodárske práce) do Nemecka, čo viedlo k vymiznutiu nezamestnanosti na Slovensku. Do zahraničia vycestovali aj niektorí obyvatelia Banky. Po návrate domov si viacerí postavili domy za ušetrené peniaze.

5. októbra 1939 sa na Banke oslavovalo výročie slovenskej autonómie, 14. marca 1940 1. výročie Slovenského štátu a 21. mája 1940 Deň slovenskej rodiny. Počas trvania Slovenskej republiky sa ďalej oslavoval Týždeň slovenskej zástavy, Deň slovenskej slobody, výročie tragickej smrti M. R. Štefánika, narodeniny A. Hitlera atď.

V roku 1941 prebiehali žatevné práce pod dozorom štátu. Bol zriadený Najvyšší úrad pre záso-

bovanie. Pri mlatbách asistovali komisári, ktorí dohliadali na to, aby bolo obilie v hospodárskych výkazoch riadne zaevidované. Iba po zistení skutočného stavu obilia sa mohlo zabezpečovať normálne zásobovanie obyvateľstva múkou a chliebom. 1. 9. 1941 boli v Slovenskej republike zavedené odberné knižky na múku, chlieb a mäso, od 1. 11. 1941 aj lístky na kožu, podrážky a obuv.

4. decembra 1941 zomrela na Banke najstaršia obyvateľka obce p. Madutková, ktorá sa dožila 103 rokov. Zima na prelome rokov 1941 a 1942 bola tuhá, vyskytovali sa silné fujavice, tvorili sa záveje na cestách a zamŕzali vodovody. Aj na škole, kde nebolo ústredné kúrenie, zamrzol vodovod a záchody.

V rokoch 1940 a 1941 sa budovala štátna cesta Piešťany-Topoľčany. Ceste muselo ustúpiť futbalové ihrisko v lokalite Pod vŕbami. Stará cesta bola položená vyššie a ihrisko obchádzala (viedla od Horváthovej vily popri vchode hostinca u Rybárky).

Škola bez ústredného kúrenia

Správkyňou Obecnej ľudovej školy v Banke bola v šk. roku 1938/1939 T. Mattesová. V priebehu školského roka odišla zo školy M. Újezdská a nahradila ju M. Andrová.

Počas šk. roka 1939/1940 bol správou školy poverený Andrej Madara. V 1. triede vyučovala T. Mattesová, ktorá učila do konca šk. roku 1939/1940. Ako Neslovenka bola potom Ministerstvom školstva a národnej osvety prepustená zo školských služieb. V 2. triede učila Mária Prvá, ktorá sem prestúpila zo školy v Malženiciach. V 3. triede vyučoval R. Stipanitz, v 4. triede J. Kobelár a v 5. triede A. Madara.

V šk. roku 1940/1941 bol od 1. novembra správcom Obecnej ľudovej školy v Banke opäť Jozef Kobelár. V 1. triede vyučovala Marta Szabadffyová, v 2. triede Mária Zacharová, v 3. triede Andrej Madara, v 4. triede Jozef Kobelár a napokon v 5. triede Štefan Krištofovič.

Novú Školskú stolicu v Banke tvoril od novembra 1940 predseda Tomáš Jánoška, podpredseda Stanislav Klampár, kurátor Ján Hrudka a revízori Mikuláš Chalás spolu so Štefanom Nedelkom. Výbor rodičovského združenia pri škole pôsobil na čele s predsedom J. Dvoranom. Členmi združenia boli: Rudolf Rusnák, Štefan Vetrík, Helena Klampárová a Paula Čirková. V tom školskom roku bol v Piešťanoch zriadený nový Školský dozorný úrad (školský inšpektorát), ktorého vedúcim bol Július Záhon. Školdozorcom (inšpektorom) na Banke bol Ernest Opluštil.

V šk. roku 1941/1942 došlo k zmene názvu školy. 1. septembra 1941 bola premenovaná na Rímskokatolícku ľudovú školu v Banke. Riaditeľom školy zostal Jozef Kobelár. Bol ustanovený školský výbor v zložení: Anton Pánik (predseda, rímskokatolícky farár z Moravian nad Váhom), Jozef Klampár a Rudolf Rusnák (delegáti za cirkev), riaditeľ školy Jozef Kobelár (delegát za školu), Dr. Štefan Tovary (obvodný lekár v Piešťanoch) a Mikuláš Chalás (delegát za obec).

Na škole bola založená Miestna organizácia Hlinkovej mládeže. Miestnym vodcom Hlinkovej mládeže na Banke a zároveň vodcom čaty Vĺčat bol riaditeľ školy. Vodcom čaty Orlov bol učiteľ A. Madara, vodkyňou kmeňa Víl učiteľka M. Zacharová, vodkyňou Tatraniek učiteľka M. Szabadffyová a vodkyňou kmeňa Diev Mária Hrnčárová.

V šk. roku 1942/1943 došlo k zmenám v učiteľskom zbore Rímskokatolíckej školy na Banke. Začiatkom školského roka boli učitelia Š. Krištofovič a M. Szabadffyová preložení na iné školy. Na ich

miesto nastúpili Ľudmila Jablonská a Mária Vojtaššáková. Riaditeľ Jozef Kobelár bol 1. marca 1943 preložený na Rímskokatolícku ľudovú školu v Dolných Bzinciach (okr. Nové Mesto nad Váhom). V marci sa na školu vrátil Š. Krištofovič z Hubiny a bol poverený správou školu.

V budove školy nebolo ústredné kúrenie – v zime zamŕzal vodovod a záchody. V prvý deň šk. roku 1943/1944 sa do školy vrátila Marta Krištofovičová, rod. Szabadffyová. Zo školy odišla Ľ. Jablonská. V 1. triede vyučovala M. Vojtaššáková, v 2. triede M. Krištofovičová, v 3. triede M. Zacharová, v 4. triede riaditeľ školy Š. Krištofovič a v 5. triede A. Madara. Školníkom bol Štefan Nedelka, ktorý bol zároveň obecným sluhom (hajtmanom) na Banke. Náboženstvo stále vyučoval moraviansky farár Anton Pánik.

V „bezpečí“

Na škole bola zriadená protiletecká ochrana. Úkryt sa nachádzal v pivnici, avšak bol nevyhovujúci a v prípade poplachu boli žiaci posielaní domov.

Verejné podjatia (napr. oslavy významných výročí) organizovali najmä miestne organizácie HSĽS, Hlinkovej gardy a Hlinkovej mládeže. V roku 1943 bol predsedom MO HSĽS na Banke Tomáš Jánoška, veliteľom Hlinkovej gardy na Banke bol riaditeľ školy Štefan Krištofovič.

13. marca 1943 v podvečer osláv 4. výročia vzniku Slovenskej republiky usporiadala Miestna organizácia HSĽS slávnostnú akadémiu. 9. apríla 1943 členovia Hlinkovej mládeže v Banke zahrali divadelnú hru Zlatý kvet v tatranskej doline. 30. mája 1943 sa uskutočnili oslavy Dňa slovenskej rodiny, ktoré organizovala MO HSĽS a konali sa zvyčajne v hostinci pani Urbanovej.

Banka spolu s Hubinou a Ducovým patrila do farnosti Moravian nad Váhom, kde bol farárom Anton Pánik. 10. júla 1943 bola veľká povodeň na Váhu. Rieka sa rozvodnila, voda siahala až po hradskú pred školou. Keďže sa tak stalo tesne pred žatvou, voda narobila na poliach veľké škody. V zime zas zamŕzali vodovody v domoch.

V roku 1943 bol na Banke založený ochotnícky divadelný krúžok Úsvit. Viedol ho Jozef Drabant. Hercami boli: Mária Klampárová, Emil Zemko, Helena Klampárová, Jozef Rusnák, Emil Minárik, Gašpar Moravčík, Jozef Eliáš, Jozef Rybárik, Klára Ábelová a ďalší.

Chvíle strachu a neistoty

V roku 1944 už bolo zrejmé, že Nemecko vojnu prehrá. Na východnom fronte ustupovali nemecké vojská pred sovietskou armádou. Po vylodení anglo-amerických vojsk sa na západe vytvoril druhý front.

Na Slovensku bola napätá situácia. Časť obyvateľstva naďalej podporovala Tisov pronemecký režim, zvyšok nie. Viacerí sa aktívne zapojili do protifašistického odboja. Potom, čo nemecké vojská začali v auguste 1944 obsadzovať Slovensko, vypuklo Slovenské národné povstanie, do ktorého sa okrem partizánov zapojila tiež časť vojakov slovenskej armády. Do povstaleckej oblasti na strednom Slovensku sa na autách presunula aj piešťanská letecká vojenská posádka.

Udalosti spojené so SNP sa dotkli obyvateľov Banky. Viacerí Bančania sa zapojili do protifašistického odboja ilegálnou činnosťou alebo vojenskými aktivitami. Niektorí bojovali priamo v SNP, iní

pôsobili v partizánskom oddieli Považský prápor slobody, ktorý vznikol na Banke.

Niekoľko Bančanov, ktorí sa zúčastnili SNP, zahynulo. Viliam Palec (narodený v roku 1921) a Michal Margetín (narodený v roku 1923) padli v bojoch pri Strečne. Štefan Bučko (narodený v roku 1922) zahynul v koncentračnom tábore. Anton Chalás tragicky zahynul pri výkone vojenskej služby na Banke (po vojne).

Obyvatelia Banky si vážnosť situácie veľmi dobre uvedomovali. Ako už bolo spomenuté, na Banke bola síce zriadená ochrana pred leteckými útokmi, avšak úkryt nebol vyhovujúci. Od 10. decembra 1944 do 30. marca 1945 bolo vyučovanie prerušené, pretože budova školy bola obsadená nemeckým vojskom.

Zľava: Štefan Rybárik, veliteľ čaty, predtým člen partizánskej skupiny Jana Žižku, pplk. František Borský, veliteľ Považského práporu slobody, Sylvester Rybárik, predseda Revolučného národného výboru v Banke a Gustáv Šiška, veliteľ čaty a predtým člen II. čs. paradesantnej brigády.

Považský prápor slobody

Koncom januára 1945 prechádzali Bankou ustupujúce vojská ruského generála Vlasova, ktoré bojovali na strane Nemecka. Boli to zväčša vojaci ukrajinskej národnosti. Prepravovali sa na lyžiach a zdržali sa tu jeden deň.

Koncom roka 1944 vznikol na Banke odbojový protifašistický partizánsky oddiel Považský prápor slobody, ktorý pôsobil v okolitých lesoch. Jeho veliteľom bol pplk. František Borský, ktorý pochádzal z Borského Mikuláša na Záhorí a bol židovskej národnosti. 22. decembra 1944 sa Borský stretol na Banke v byte Macka spolu s ďalšími štyrmi tunajšími odbojármi. Boli to: Sylvester Rybárik, Vojtech Minarovič, Ján Rybárik a Albert Wondraschek (Vondráček). Dohodli sa na založení vojensko-politickej organizácie s názvom Považský prápor slobody. Zároveň zriadili Revolučný národný výbor v Banke, ktorého predsedom sa stal Sylvester Rybárik.

Považský prápor slobody vyvíjal rôznu protifašistickú odbojovú činnosť. Jeho cieľom neboli iba

bojové stretnutia, ale aj politická a verejnoprospešná činnosť. V rámci politiky sa členovia oddielu zúčastňovali na zakladaní ilegálnych národných výborov (v trinástich obciach v okolí Piešťan, Hlohovca a Topoľčian), šírili letáky a pod. Po oslobodení Banky slúžili členovia oddielu v oblasti verejnoprospešnej činnosti. Zabezpečovali ochranu ľudí, majetku a ochranu verejného majetku.

Považský prápor slobody pôsobil ako partizánska odbojová jednotka od decembra 1944 do apríla 1945. Počet členov Považského práporu slobody od svojho vzniku v novembri 1944 neustále narastal. Spočiatku mal oddiel 16 mužov, v polovici marca 1945 ich už bolo 64. Oddiel bol rozdelený do dvoch čiat. Prvá čata zahŕňala 28 mužov, druhá 36 mužov. Najviac osôb bolo z Banky, Piešťan, Hlohovca, Sv. Petra (dnes súčasť Hlohovca), Hubiny, Ratnoviec, Ardanoviec, Šalgoviec, Koplotoviec, Topoľčian, Behyniec, Veľkých Ripňan a Nitrianskej Blatnice.

Ku koncu pôsobenia oddielu v ňom evidovali 119 osôb. Z tohto počtu bolo 20 Rusov a Rumunov, ktorí utiekli z nemeckého zajatia. Oddiel nadviazal kontakt so susednou partizánskou brigádou plukovníka Snežinského, ktorá operovala v okolí Novej Lehoty. Z Považského práporu slobody prešlo do brigády v Novej Lehote 20 členov.

Zakladatelia národného odboja 1944–45 v Banke

Partizáni z Banky

Začiatkom apríla 1945 sa k Banke smerom od Topoľčian blížili sovietske a rumunské vojská. Počet členov Považského práporu slobody v tom čase presiahol stovku. Štáb oddielu pozostával z veliteľa pplk. Františka Borského, politického zástupcu Štefana Rybárika a vojenského zástupcu kapitána letectva p. Kollára. Prápor bol rozdelený na 4 skupiny. Veliteľom 1. skupiny bol čatár Štefan Rybárik, veliteľom 2. skupiny bol Gustáv Šiška, 3. skupine velil žandársky strážmajster Horňák a veliteľom 4. skupiny bol npor. Albert Wondraschek. Z Banky pochádzali nasledujúci členovia: Ján Baďura, Jozef Baďura, Július Nemček, Ján Chalás, Štefan Neboška, Peter Orviský, Aladár Bučko, Rudolf Kohút, Rudolf Gašpar, Ján Macko, Jozef Lepej, František Šebo, Rudolf Valko, Štefan Kohút, Michal Chalás a

ďalší.

Do boja sa zapojili a s Považským práporom slobody spolupracovali aj ďalší obyvatelia Banky, ako napr. Rudolf Julíny, Rudolf Stolárik a Jozef Klampár. Niektorí z nich boli po vojne funkcionármi MNV. Odboja sa zúčastnili celé rodiny Rybárikovcov, Mackovcov, Chalásovcov, Samuhelovcov, Šiškovcov atď. Nápomocný bol aj pekár Anton Valter, ktorý oddielu dodával chlieb.

Donáška jedla priamo do bunkra

Členovia organizácie vytlačili 200 letákov v nemčine, ktoré boli adresované nemeckým vojakom. 16. januára, 26. februára, 3. marca a 30. marca 1945 došlo k niekoľkým bojovým stretnutiam s nemeckými vojenskými hliadkami. Pri prestrelkách niekoľkí partizáni zahynuli, iní boli ranení.

26. februára padol nad obcou Svrbice slobodník Kari. 30. marca robilo nemecké vojsko vyčisťovaciu akciu. Bez úspechu. Nemci síce objavili bunkrový tábor v hornatej lokalite Brodičné járky, avšak partizáni stihli včas utiecť. Hlavnou operačnou zónou Považského práporu slobody bol priestor v inoveckých horách nad Bankou v smere na Novú Lehotu, Radošinu a Hlohovec. Veliteľ Borský býval spočiatku v rodine Mackovcov na Banke a potom v bunkri v lokalite Seništia, kam mu Ján Macko nosieval v noci jedlo. Neskôr mu pomáhal aj švagor Mikuláš Gabriš.

Blížiace sa oslobodenie

Tesne pred oslobodením Banky a Piešťan sovietskymi a rumunskými vojskami sa zvýšila bojová aktivita práporu. 1. skupina zaútočila na Nemcov v polohe Lipina. 2. skupina ukoristila pri Ardanovciach rozličný materiál od Nemcov (kone, povozy, vysielačku atď.). 3. skupina strážila horský priechod pri Hubine, kde zajala niekoľko ustupujúcich Nemcov. 4. skupina sa spolu so sovietskymi a rumunskými (spojeneckými) vojskami zúčastnila oslobodenia Banky, ktoré sa uskutočnilo 3. apríla 1945. Jadro Považského práporu slobody na čele s veliteľom Borským vtiahlo 4. apríla do Moravian nad Váhom, kde ho obyvatelia srdečne privítali. Piešťany boli oslobodené v ten istý deň. Cez Váh prechádzali vojaci na člnoch, pretože Nemci pri ústupe zničili Kolonádový a Krajinský most. Sovietska armáda začala ihneď s opravou Krajinského mosta, ktorá trvala 10 dní. Na moste pracovali aj niektorí obyvatelia Banky, napr. Ján Vetrík.

Po oslobodení Banky a Piešťan sa Považský prápor slobody sústredil na aktivity v Piešťanoch, kde so súhlasom sovietskeho veliteľstva začal pôsobiť ako prvá československá posádka v meste. Členovia oddielu pomáhali zabezpečovať verejný poriadok medzi obyvateľstvom. Vykonávali tiež strážnu službu na železničných staniciach – dohliadali na materiál vo vozňoch, ktorý Nemci na Slovensku narabovali, ale pre sabotáže železničiarov už nestihli odviezť do Nemecka.

Veliteľ Borský usporiadal 21. apríla 1945 v hoteli Eden banket na počesť sovietskej a rumunskej armády. Po skončení vojny sa stal generálmajorom a pôsobil najprv v Košiciach a následne na Ministerstve národnej obrany v Prahe. Po roku 1950 bol perzekuovaný, vrátil sa na Slovensko a pracoval v JRD v Chrastnej. Zomrel v roku 1987 a je pochovaný v Nitre.

Po prechode frontu vystúpili národné výbory v obciach z ilegality a ujali sa verejnej správy. Predsedom MNV v Banke sa v roku 1945 stal Sylvester Rybárik. Niektorým národným výborom boli dočasne

ponechané menšie vojenské stráže na ochranu pred potulujúcim sa zvyškom Nemcov a iných nebezpečných osôb. Stráže boli rozmiestnené po Banke, Moravanoch nad Váhom, Hubine a Ardanovciach.

OBDOBIE
1945 – 1947

Prvá slovenská republika zanikla v roku 1945, obnovená bola Československá republika. V roku 1945 boli na Slovensku po vojne povolené 4 politické strany, v Čechách ich bolo o niečo viac. V máji 1945 sa v ČSR konali prvé parlamentné voľby. Najviac hlasov v rámci republiky získala KSČ. Na Slovensku bola najúspešnejšia Demokratická strana, ktorá získala viac hlasov ako KSS.

Legálne výbory

V roku 1945 prevzali verejnú správu v mestách a obciach národné výbory. V rokoch 1945 a 1946 bol predsedom Miestneho národného výboru na Banke Sylvester Rybárik. Už pred vojnou bol v rokoch 1931 až 1939 starostom Banky. V decembri 1944 sa stal predsedom ilegálneho Revolučného národného výboru v Banke. V rokoch 1946 až 1948 bol predsedom MNV v Banke Rudolf Julíny.

3. apríla 1946 sa uskutočnili oslavy 1. výročia oslobodenia Banky. Po večerných bohoslužbách prešiel sprievod s vyše 1 000 až 1 200 ľuďmi od kostola k cintorínu, kde bol položený veniec na hrob partizána. Prítomným občanom sa prihovoril predseda MNV Sylvester Rybárik. S kultúrnym programom vystúpili žiaci školy. Miestna dychová hudba zahrala skladbu Kto za pravdu horí. Potom prešiel obcou sprievod s lampiónmi. Dychovka z Banky vyhrávala pochody. V sprievode šli aj miestni hasiči v parádnych uniformách. Slávnostné zasadnutie sa uskutočnilo v sále hostinca p. Urbanovej. Ľuďom sa prihovoril predseda MNV Sylvester Rybárik, zástupca MNV J. Málinka, riaditeľ školy J. Eliáš a oficiálni hostia.

Slávnosti

9. mája 1946 sa na Banke uskutočnila slávnosť pri príležitosti 1. výročia Dňa víťazstva nad fašizmom. O 6.00 bol slávnostný budíček, o 7.00 ďakovná bohoslužba. Vyhrávala miestna hudba. O 8.00 bola vztýčená štátna vlajka a zaznela československá a sovietska štátna hymna. Na slávnosti o 8.30 hovoril o význame Dňa víťazstva v mene obce riaditeľ školy J. Eliáš. Následne mal príhovor hosť podplukovník generálneho štábu ČSR F. Borský, ktorý ako bývalý veliteľ Považského práporu slobody pri-

šiel navštíviť svojich partizánov z Banky a okolia. Usporiadaný sprievod vyše tisícky ľudí na čele s partizánmi, miestnou hudbou, jazdou a „tankom“ prešiel z Banky do Piešťan. Tam sa konala slávnosť, na ktorej sa uskutočnilo slávnostné dekorovanie partizánov.

19. mája 1946 sa na Banke konali oslavy Dňa matiek. Sprievod žiakov so štandardami (menšie vystužené zástavy), na čele ktorého kráčala miestna dychová hudba, prešiel obcou a vrátil sa do školy. Slávnosť sa uskutočnila na školskom dvore. Deti vystúpili s kultúrnym programom pred Matkám sa prihovorila učiteľka Elena Babčanová.

V roku 1946 Predsedníctvo SNR vyznamenalo partizánsku obec Banka pamätnou medailou Rad SNP 2. triedy.

V roku 1947 sa taktiež konali oslavy významných výročí. Uskutočnili sa oslavy 2. výročia oslobodenia Banky, oslavy 2. výročia víťazstva nad fašizmom, oslavy narodenín prezidenta republiky Dr. E. Beneša, pripomínalo sa výročie tragickej smrti gen. M. R. Štefánika a konala sa slávnosť pri príležitosti Dňa matiek. V auguste sa konali oslavy 3. výročia vzniku Slovenského národného povstania a v októbri oslavy Dňa slobody. V družstevnom dome sa uskutočnila slávnostná akadémia pri príležitosti 30. výročia vzniku Sovietskej armády.

Čestný občan Borský

11. mája 1947 sa na Banke uskutočnili celodenné oslavy Dňa víťazstva. O 6.00 bol budíček, začala vyhrávať miestna dychová hudba. O 9.00 sa v miestnom kostole konali slávnostné bohoslužby. O 10.00 prešiel slávnostný sprievod od kostola okolo starej školy k záhradnej reštaurácii pani Urbanovej. Tam predseda MNV R. Julíny v oklopení krojovanej skpiny dievčat privítal gen. F. Borského. Dychovka zahrala štátne hymny a bola vztýčená štátna vlajka. Žiačka ľudovej školy predniesla báseň. Nasledoval slávnostný prejav ku Dňu víťazstva, ktorý predniesol riaditeľ školy J. Eliáš. Opäť nasledovala báseň a po nej monológy zástupcov ONV, OOSSP v Piešťanoch a MOSSP v Banke. Za obec prehovoril zástupca MNV J. Malinka.

Nasledovalo slávnostné zasadnutie MNV Banka spojené s udelením čestného občianstva obce Banka gen. F. Borskému. Po príhovore gen. F. Borského zahrala miestna hudba pieseň Kto za pravdu horí. Po slávnostnom obede vyhrávala pozvaným hosťom miestna hudba. Potom sa na ihrisku odohral futbalový zápas. Od 18.00 až do polnoci sa v záhradnej reštaurácii pána Prossmana konala zábava.

V nedeľu 1. júna 1947 sa uskutočnila slávnosť pri príležitosti Dňa matiek. Kultúrny program pripravili žiaci bančianskej školy. Počas podujatia vyhrávala miestna hudba. V roku 1947 zorganizovala Matica slovenská akciu Pomáhajme navráteným Slovákom. Akcia prebiehala formou finančnej zbierky, do ktorej prispeli aj obyvatelia Banky.

V rokoch 1947 a 1948 sa v ČSR realizoval dvojročný hospodársky plán. Cieľom dvojročnice bolo obnoviť a zrekonštruovať vojnou zničené hospodárstvo. V oblasti poľnohospodárstva museli roľníci odovzdávať štátu obilie na zásobovanie obyvateľstva.

Zmeny v škole

Na Národnej škole v Banke došlo po vojne k zmenám v učiteľskom zbore. Dovtedajší riaditeľ Š. Krištofovič a jeho manželka boli preložení do Drahoviec, učiteľka M. Vojtaššáková do Veľkých Kosto-

lian. Výnosom Povereníctva SNR pre školstvo a osvetu bol v septembri 1945 za riaditeľa školy zvolený Jozef Eliáš, ktorý vyučoval v 1. triede. V 2. triede učila Mária Zacharová, v 3. triede Elena Babčanová, v 4. triede Vlasta Eliášová (manželka J. Eliáša) a v 5. triede Ján Piaček. Do týchto piatich tried boli rozdelení žiaci 1. až 8. ročníka.

V šk. roku 1946/1947 mala škola stále 5 tried, avšak chodili do nich už iba žiaci 1. až 5. ročníka. 6. až 8. ročník bol z Banky presunutý na meštiansku školu (dnešné gymnázium v Piešťanoch). Počet žiakov bol v tom období 184.

Z daru kanadského červeného kríža bolo škole v roku 1947 pridelených 102 kg múky a 12 kg kakaa. Od apríla dostávalo asi 30 % žiakov z chudobných rodín 2-krát týždenne kakao a rohlíky. Koncom apríla 1947 prebiehal na škole Slovanský týždeň. Žiaci sa učili o slovanských národoch a o myšlienke slovanskej spolupráce.

Povojnový šport

Po vojne sa na Banke obnovila športová činnosť. Vybudovalo sa nové futbalové ihrisko pri Dominovej ceste. Zachovala sa žiadosť ŠK Banka zo 7. septembra 1945, ktorú MNV Banka podal na MNV v Piešťanoch. Uvádza sa v nej, že na Banke sa zriaďuje nové ihrisko. Keďže v jeho blízkosti nebola studňa, ŠK Banka požiadal o povolenie používať na zalievanie ihriska vodu z vodovodu. Pozemok získali od baróna Leonhardiho. O vybudovanie ihriska sa najviac zaslúžili predseda MNV Sylvester Rybárik, Štefan Rybárik a Eduard Urban.

V roku 1946 bolo ihrisko dobudované. Úvodný futbalový zápas Banka vs. Radošina sa skončil skóre 5:1. Názov klubu sa neskôr dočasne zmenil z ŠK Banka na Jednota Banka. V roku 1946 bol náčelníkom ŠK Banka Sylvester Rybárik, trénerom bol Štefan Hladič.

Za ŠK Banka hrávali: Emil Krejči (brankár), Eduard Urban, Karol Nikodém, Jozef Rusnák, Jozef Nikodém, Ján Stolárik, Viliam Toráč, Anton Lepej, Rudolf Zurič, Jozef Baďura, Štefan Rybárik a náhradník Ján Baďura. Funkcionármi ŠK Banka boli: Viliam Nikodém, Štefan Palec, Ján Málinka, Ján Rusnák, Sylvester Rybárik, Štefan Hladič, Ondrej Halás, Jozef Juliny, Štefan Nikodém, Anton Rakovský, Jozef Gabriš, Gejza Katoš, František Baďura, Ján Kovalský a Peter Baďura.

Po 2. svetovej vojne sa začala prevádzka v novej tehelni v lokalite Tobolka (oproti starej Osvaldovej tehelni). V rokoch 1943 až 1945 ju dal postaviť Nemec Reichstädter. Ten však nestihol dať vypáliť ani jednu tehlu, pretože po dostavaní tehelne ku koncu vojny musel utiecť

OBDOBIE
1948 – 1972

V roku 1948 došlo v Československej republike k zmene politického systému. Politickú moc získala robotnícka trieda. Vládnucou stranou sa stala jediná politická strana – Komunistická strana Československa. Začalo sa obdobie budovania totalitného socializmu. V spoločnosti, vo verejnom živote, v kultúre a na školách sa presadzovala komunistická ideológia.

Industrializácia a kolektivizácia

V 50. rokoch sa v republike rozbehol proces industrializácie a kolektivizácie. Došlo k postupnému hospodárskemu a sociálnemu pokroku. Nastal rozvoj priemyslu a stavebníctva, čo viedlo k celkovému pozdvihnutiu životnej úrovne obyvateľov Slovenska. Vďaka kolektivizácii v poľnohospodárstve vznikali Jednotné roľnícke družstvá (JRD) a poľnohospodárska výroba sa postupne zvyšovala. Stúpala vzdelanostná úroveň obyvateľstva, nastal pokrok v školstve, kultúre a zdravotníctve. Súkromné vlastníctvo výrobných prostriedkov bolo nahradené spoločným vlastníctvom – štátnym, družstevným a pod. Štát zabezpečoval sociálne istoty, na druhej strane však boli obmedzené politické a občianske práva. Najhoršie obdobie bolo začiatkom 50. rokov, keď boli viacerí občania perzekuovaní (prenasledovaní) z politických, majetkových i náboženských dôvodov. Niektorí boli aj väznení. 50. roky sa vyznačujú vykonštruovanými súdnymi procesmi proti údajným nepriateľom a škodcom republiky, proti niektorým komunistickým funkcionárom, partizánom či kňazom.

Poľnohospodárstvo

Po februárovom prevrate v roku 1948 sa v ČSR realizovala 3. etapa povojnovej pozemkovej reformy. Poľnohospodárske podniky s výmerou nad 50 ha boli poštátnené. Zákon ešte stále garantoval súkromné vlastníctvo pôdy do 50 ha.

Barón Anton Leonhardi vlastnil na Banke okolo 120 ha pôdy v nasledujúcich lokalitách: Plešiny, Štepnica, Pudy (za ihriskom smerom k Moravanom nad Váhom), Jama (na juhovýchodnej strane Bananského vŕšku) a tiež aj na pravej strane Váhu v Piešťanoch (Floreát a Bodona). S obyvateľmi Banky vychádzal dobre. Na Vianoce 1949 Anton Leonhardi spolu s manželkou Alžbetou, rod. Winterovou a synom Jánom natrvalo odišli do Austrálie. Na Banke zanechali malý kaštieľ a hospodársku usadlosť. Syn Ján (John) Leonhardi sa usadil v austrálskom Perthe, kde podnikal v oblasti kozmetiky.

Historka o barónovi

O barónovi Leonhardim sa zachovala zábavná historka. Bol údajne roztopašný, obľuboval hlučné zábavy, hazardné hry, alkoholické nápoje, mával pletky so ženami a pod. Keď sa stretol a zoznámil s Alžbetou Winterovou, zaumienil si, že sa s ňou ožení. Niekoľkokrát išiel na pytačky, avšak zakaždým nepochodil u jej otca Ľudovíta Wintera. Ten bol na uchádzača o ruku svojej dcéry veľmi náročný, vyžadoval od neho aj určité vedomosti. Leonhardi preto raz zobral so sebou bančiansku dychovú kapelu, ktorá začala hrať pred Winterovým domom (Zelený strom). Hrala tak dlho, až Winter rezignoval a barónovi dal súhlas k sobášu.

Prenasledovaný Borský

Medzi perzekuované osoby patril aj bývalý veliteľ Považského práporu slobody generál František Borský. V roku 1950 ho prepustili z aktívnej vojenskej služby. Táto okolnosť ho v živote poznačila – žil utiahnuto v obci Chrastné a nezúčastnil sa ani stretnutia bývalých členov Považského práporu slobody v roku 1964. Perzekúcie postihli aj niektorých občanov Banky.

Nový režim, nové sviatky

Po februári 1948 sa v ČSR prestali oslavovať niektoré výročia. Nahradili ich nové štátne sviatky. Oslavoval sa Víťazný február (27. február), Sviatok práce (1. máj), Slovenské národné povstanie (29. august), vznik 1. ČSR (28. október), Veľká októbrová socialistická revolúcia (7. november) a ďalšie. Oslavy Dňa matiek sa konali do roku 1951, keď ich nahradili oslavy Medzinárodného dňa žien (8. marec). Pokračovali oslavy oslobodenia obce Banka od fašizmu (3. apríl).

V roku 1960 boli v ČSR dobudované základy socializmu. Prijatím novej ústavy sa zmenil názov štátu na Československá socialistická republika (ČSSR).

Rok 1968

V roku 1968 sa v ČSSR pod vedením generálneho tajomníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka uskutočnil pokus o zmenu z totalitného na demokratický socializmus (socializmus s ľudskou tvárou). Obrodný proces bol z iniciatívy ZSSR zastavený intervenciou vojsk Varšavskej zmluvy, ktorá sa začala 21. augusta 1968. Nastalo obdobie normalizácie, t. j. návratu k totalitnému socializmu. V roku 1968 sa tiež zmenilo štátnoprávne usporiadanie republiky. V rámci spoločného štátu (federácie) vznikli dve republiky – ČSR a SSR. Po vzniku federácie sa názov štátu zmenil z ČSSR na ČSFR.

Neúspešný pokus o rehabilitáciu rodiny Rybárikovcov

V rámci obrodného procesu v roku 1968 (v období politického uvoľnenia) sa niektorí občania (bývalí partizáni, odbojári a ďalší) dožadovali rehabilitácie (vrátenie, obnovenie dobrého mena) za perzekúcie, ktoré ich po roku 1948 postihli. Dožadovali sa verejného zadosťučinenia za krivdy, ktoré po tomto roku zažili (boli spoločensky diskriminovaní, ba väznení). V tomto smere bol veľmi aktívny Bančan Štefan Rybárik – represáliám (násilnícke potlačovanie obyvateľstva) sa totiž nevyhli ani niektorí členovia rodiny Rybárikovcov, ktorá sa zúčastnila protifašistického odboja. Na jar 1968 sa Štefan Rybárik na Myjave zúčastnil stretnutia bývalých odbojárov a protifašistických bojovníkov, ktorí žiadali o revíziu politických procesov a rehabilitáciu postihnutých osôb. Proces rehabilitácie však nebol dotiahnutý do konca, pretože socializmus s ľudskou tvárou sa napokon nepodarilo zrealizovať.

Po februárovej revolúcii v roku 1948 zostala Banka naďalej samostatnou obcou. Tento stav trval

do konca roka 1972. 1. januára 1973 sa Banka stala mestskou časťou Piešťan. 1. januára 1995 sa Banka od Piešťan odčlenila a opäť sa stala samostatnou obcou. Banka patrila spočiatku do okresu Piešťany a po jeho zrušení v roku 1960 spadala pod okres Trnava.

V roku 1950 mala Banka 1 552 obyvateľov, ktorí bývali v 293 domov. O dva roky neskôr boli na Banke schválené náhrady za škody, ktoré boli spôsobené vojnovými udalosťami a pobytom vojenských oddielov v obci na konci 2. svetovej vojny.

Miestny národný výbor

Po roku 1948 vykonávalo správu obce MNV v Banke. V rokoch 1948 a 1949 bol jeho predsedom Imrich Vetrík, ktorý vo funkcii nahradil Rudolfa Julínyho. V rokoch 1951 a 1952 bol predsedom MNV Jozef Orviský, od roku 1952 ním bol Pavol Nedelka. Tajomníkom bol Jozef Samuhel. V rokoch 1960 až 1964 bol predsedom MNV opäť Jozef Orviský, tajomníkom Štefan Palec. Do roku 1964 bola funkcia predsedu MNV čestná, kým funkcia tajomníka bola platená. Od roku 1964 to bolo opačne, a preto si obaja funkcie vymenili. V rokoch 1964 až 1972 bol predsedom MNV v Banke Jozef Palec, tajomníkom bol do roku 1971 Jozef Orviský a v roku 1972 Viktor Letko. 1. januára 1973 bol MNV v Banke zrušený, pretože sa obec stala mestskou časťou Piešťan.

Členovia MNV

Plénum MNV v Banke malo v roku 1971 (počas volebného obdobia 1971 – 1975) 29 poslancov. Boli to: Štefan Palec, Jozef Orviský, Viktor Letko, Jaroslav Janeček st., Štefánia Uhrínová, Gabriela Zacharová, Vladimír Siget, František Spurný, Pavol Nedelka, Rudolf Baďura, František Šebo, Štefan Jánoška, Ján Vetrík, Helena Moravčíková, Milan Gašpar, Margita Adamcová, Juraj Rusnák, Jozefína Wneková, Alžbeta Albertová, Ján Malinka, Anna Feiglová, Ondrej Halás, Viliam Vetrík, Milan Havrlent, Klaudia Váhovská, Mária Prišticová, Viliam Toráč, Katarína Vondráčková a Rudolf Paulovič. Po zlúčení Banky s Piešťanmi v roku 1973 prešli poslanci MNV v Banke do pléna MsNV v Piešťanoch.

Obecný dom v Banke sa spočiatku nachádzal v starej budove notárskeho úradu na Kamennej ulici. Vedľa stála stará škola, ktorá slúžila ako požiarna zbrojnica. Objekt bol v druhej polovici 50. rokov zbúraný. MNV sa potom presťahoval do kaštieľa, kde pôsobil až do svojho zrušenia v roku 1972.

JRD 1. typu

Začiatkom 50. rokov sa začala kolektivizácia v poľnohospodárstve. Jednotné roľnícke družstvo 1. typu bolo na Banke založené v roku 1950. Prvým predsedom družstva bol Gašpar Vetrík, po ňom nastúpil Jozef Gašpar a Vojtech Wágner. JRD hospodárilo iba na bývalých cirkevných a obecných poliach. Do tohto družstva ešte nevstupovali súkromne hospodáriaci roľníci. Družstvo zaniklo po cca 4 rokoch.

Nastal útlak jednotlivo hospodáriacich roľníkov, ktorí museli plniť stanovené dodávky pre štát,

tzv. kontigenty (mäso, vajcia, masť, zemiaky, obilie a pod.) Kto ich nesplnil, bol sankcionovaný. Bol zavedený lístkový systém na potraviny a oblečenie. Tí, ktorí neplnili kontingenty, nedostávali lístky na potravinové produkty (maslo, múka, cukor a pod.) a ani body na šatstvo. Predsedom Miestnej organizácie KSS v Banke bol v 50. rokoch Štefan Palec a neskôr Viktor Letko.

Celoobecné JRD

Celoobecné jednotné roľnícke družstvo vzniklo v roku 1957. Vstúpilo doň 85% súkromne hospodáriacich roľníkov. Od roku 1957 až do marca 1974 bol predsedom JRD Banka Štefan Jánoška, od apríla 1974 do konca roka 1975 to bol Ján Vetrík. 1. januára 1976 bolo JRD Banka pričlenené k JRD Moravany nad Váhom.

Na jar 1958 sa uskutočnilo sústredenie dobytka a ošípaných. V dolnom hospodárskom dvore (dolný majer) bol umiestnený hovädzí dobytok a kone. Ošípané boli sústredené v hornom hospodárskom dvore (horný majer), kde boli pre ne postavené drevené chlievy. Za Bankou v katastrálnom území Moravian nad Váhom vybudovalo JRD Banka nové hospodárske stredisko. Postavená tam bola slepačiareň. V rokoch 1959 až 1971 boli v stredisku živočíšnej výroby postupne postavené teľatníky, veľký kravín pre dojnice a ošipáreň.

Na Banke sa pestovali prevažne obilniny (pšenica, jačmeň a kukurica) a technické plodiny (cukrová repa, zemiaky a pod.). Obilie sa spočiatku skladovalo na povalách rôznych objektov – v kravínoch v dolnom hospodárskom dvore, v škole, kultúrnom dome a piešťanskej drevovýrobe. Po dostavaní výkrmne ošípaných sa obilie skladovalo na povale ošipárne. Pôdny fond družstva bol 312 ha ornej pôdy.

V roku 1961 mala Banka 1 933 obyvateľov a 383 domov. V roku 1970 počet obyvateľov poklesol na 1 878, avšak stúpol počet domov na 429.

Viac techniky, menej náročnej práce

Od roku 1963 sa postupne začala uplatňovať nová technika – napr. traktory a kombajny, čím sa odstránila ťažká fyzická práca. Horný hospodársky dvor bol v prevádzke do roku 1963, dolný až do roku 1980. Po ich zrušení sa hospodárilo už len v hospodárskom dvore medzi Bankou a Moravanmi nad Váhom.

Technické služby mesta Piešťany zabrali družstvu okolo 17 ha pôdy (pasienky) v RO Sĺňava. Ako kompenzáciu povolili nadriadené orgány družstva založiť nad Bankou vinohrad. Bonita (kvalita, hodnotnosť) pôdy tam bola totiž nízka. Vinohrad bol založený v roku 1967. V nasledujúcom roku bol ako vinohradník zamestnaný Vladimír Kvasnovský, ktorý túto profesiu vykonával dlhé obdobie (ešte aj po roku 2000).

JRD Banka sa po prvotných ťažkostiach postupne stabilizovalo. Hoci hospodárilo v sťažených ekologických podmienkach, zaznamenalo mnohé výrobné úspechy. Finančné prostriedky sa získavali z rastlinnej a živočíšnej výroby, rovnako ako z pridruženej výroby. Družstvo vykonávalo rôzne služby, najmä prevoz materiálu (drevo, štrk, piesok a pod.). JRD Banka spolupracovalo s Technickými službami mesta Piešťany, Poľnohospodárskymi stavbami Piešťany a Pozemnými stavbami Piešťany. Finančne to pomáhalo nielen členom JRD, ale aj ďalším obyvateľom Banky. Každoročne sa konali dožinkové slávnosti.

Priemysel

Po februári 1948 sa v ČSR realizovala 2. etapa povojnového znárodňovania. Postupne boli poštátnené ďalšie priemyselné podniky a tiež boli zlikvidované drobné súkromné živnosti, ktoré boli nahradené štátnymi alebo komunálnymi živnosťami. Po nástupe socializmu bolo na Banke iba niekoľko výrobných prevádzok, aj tie postupne zanikli. Keďže v obci nebol dostatok pracovných príležitostí, obyvatelia pracovali prevažne v Piešťanoch.

Tehelne, bane a lomy

Po 2. svetovej vojne stáli na Banke 2 tehelne. Moderná tehelňa Nemca Reichstädtera sa nachádzala v lokalite Tobolka a zanikla v polovici 60. rokov. Začiatkom 50. rokov bola krátko v prevádzke aj tzv. komunálna tehelňa v lokalite Trtavec. Na Banke bolo v minulosti viacero kameňolomov, ktoré postupne zanikli. Po vojne bol v prevádzke ešte lom na pieskovec v lokalite Štepnica, avšak aj ten zanikol (začiatkom 60. rokov). Vedľa lomu sa nachádzala baňa na bielosivú hlinku, ktorá zanikla koncom 60. rokov.

Začiatkom 50. rokov zanikla pekáreň Antona Valtera, ktorá sa nachádzala na začiatku Bananskej ulice. V 60. rokoch bola v objekte zriadená prevádzkareň Piešťanského cukrárenského závodu Západoslovenských pekární Nitra.

Škola

Riaditeľom Národnej školy v Banke zostal aj po roku 1948 Jozef Eliáš. Učiteľmi boli: Mária Stipanitzová, Elena Babčanová, Vlasta Eliášová a Ján Piaček. V šk. roku 1949/50 mala škola 5 tried (1. až 5. ročník). Školská budova obsahovala 6 učební, jedna z nich bola vyčlenená pre novovzniknutú materskú školu. Pri škole bolo založene ZRPŠ (združenie rodičov a priateľov školy). V roku 1949 si škola zakúpila rozhlasový prijímač a bol zavedený školský rozhlas s piatimi reproduktormi.

V šk. roku 1952/1953 v predvianočnom období už darčeky deťom rozdával dedo Mráz, ktorý nahradil sv. Mikuláša.

V šk. roku 1953/1954 sa uskutočnila reorganizácia školy. Zanikla Národná škola v Banke s piatimi triedami a miesto nej bola zriadená Osemročná škola v Banke s ôsmimi triedami (1 až 8. ročník). Riaditeľom školy sa stal Ľudovít Jahoda. Učiteľmi boli: Ján Piaček, Elena Babčanová, Jozef Eliáš, Mária Stipanitzová, Vlasta Eliášová, Mária Petrušková, Bernard Hulman, Eva Miškechová a Anastázia Pokojná. K dispozícii však bolo iba 6 učební, preto bolo zavedené dvojzmenné vyučovanie. Materská škola vrátila svoju učebňu škole a presťahovala sa do iných priestorov. V areále školy chýbala telocvičňa a dielne. Školským lekárom bol MUDr. Vojtech Horváth, ktorý býval vo vile na začiatku Banky (neďaleko obtokového ramena Váhu).

Pionieri

V tých časoch boli žiaci vychovávaní v socialistickom duchu. Skoro všetci (približne 90%) boli členmi pionierskej organizácie. Presadzovala sa ateistická výchova – časť žiakov prestala chodiť na náboženstvo. Škola každoročne prijímala socialistické záväzky zamerané na úpravu a čistenie verejných priestranstiev v obci. V rámci verejnoprospešných prác žiaci brigádnicky vypomáhali tunajšiemu JRD pri špičkových prácach, podieľali sa na skrášľovaní obce (upravovali priestory okolo školy, futbalového ihriska, poľných ciest a pod.), zbierali odpadové suroviny (papier a železo) atď.

V športovo-branných súťažiach patrili žiaci z Banky medzi najlepších v piešťanskom regióne. Zásluhu na tom mal učiteľ Berco Hulman, ktorý mal medzi žiakmi veľkú autoritu. Žiaci boli úspešní najmä v Dukelských pretekoch brannej zdatnosti.

Na škole vyvíjali činnosť viaceré krúžky – mičurinský, technický, literárny, tanečný, telovýchovný, spevácky, divadelný krúžok a krúžok šikovných rúk. V školskom roku 1958/1959 boli otvorené dve triedy prvého ročníka (1. A a 1. B). Triednymi učiteľkami boli V. Eliášová a A. Turčanová. K dispozícii bolo stále iba 6 učební, preto sa naďalej dodržiavalo čiastočné dvojzmenné vyučovanie.

V šk. roku 1960/1961 bola škola premenovaná na Základnú deväťročnú školu v Banke, keďže celoštátne pribudol 9. ročník. Riaditeľom školy bol Ľudovít Jahoda a jeho zástupcom Štefan Domonkoš. Vy-

učovali: Mária Stipanitzová, Mária Dúbravcová, Darina Maková, Alžbeta Hučková, Emília Krčmárová, Marta Staneková, Milina Žideková, Sidónia Marková, Ján Horský (po polroku ho vystriedala Mária Kolmusová), Ladislav Pázmaň, Jana Štroblová a Bernard Hulman. Skupinovou vedúcou Pionierskej organizácie na škole bola Magda Jakubcová. 1. až 9. ročník školy navštevovalo 345 žiakov.

Po odchode Ľ. Jahodu do dôchodku sa riaditeľom školy v šk. roku 1964/1965 stal Štefan Domonkoš. Zaslúžil sa o vybudovanie vodovodu v školskej budove a o vzorné vymaľovanie priestorov školy.

Od školského roka 1965/1966 bol riaditeľom školy Ambróz Žilinský, jeho zástupcom bol jeden rok Bernard Hulman. Zo školy odišiel Štefan Domonkoš a Hermína Zatkalíková. Od nasledujúceho školského roka bol zástupcom riaditeľa Ernest Bako (B. Hulman bol zo služobných dôvodov preložený na 4. ZDŠ v Piešťanoch). Pedagogický zbor pozostával z učiteľov 1. stupňa (1. až 5. ročník) – Mária Stipanitzová, Ružena Gulová, Alžbeta Hučková, Sidónia Marková, Darina Benková a Ema Haukeová a učiteľov 2 stupňa (6. až 9. ročník) – Darina Lovecká (rod. Maková), Emília Krčmárová, Mária Szabadffyová, Jana Štroblová, Milina Žideková, Ladislav Pázmán a Emília Trvdoňová (po vydaji Siebertová). Externou učiteľkou nemeckého jazyka bola Terézia Hnilicová a vedúcou PO Jarmila Zacharová (po vydaji Ondrášiková). Predsedom ZRPŠ bol Gašpar Haring.

Anglická sobota

Škola zahŕňala 12 tried. Žiaci 1. až 9. ročníka sa učili dvozjmenne v šiestich učebniciach. Zaviedla sa tzv. anglická sobota, t. j. v sobotu sa do 13.00 vystriedali obidve skupiny žiakov a popoludní sa už nevyučovalo. Na škole sa zaviedlo stravovanie žiakov. Obedy dodávala Jednota SD Moravany nad Váhom. Výdaj stravy prebiehal v miestnom pohostinstve. Strava však bola nekvalitná a žiaci o ňu nemali záujem - koncom školského roka bolo už iba 8 až 10 stravníkov.

V školskom roku 1966/1967 boli zo služobných dôvodov preložení na iné školy riaditeľ B. Hulman (na 4. ZDŠ v Piešťanoch) a M. Szabadffyová (na ZDŠ v Moravanoch nad Váhom). Na školu nastúpil nový zástupca riaditeľa Ernest Bako a učiteľka Mária Mucinová.

1. februára 1967 si Milina Žideková po vzájomnej dohode vymenila miesto s Máriou Petruškovou, učiteľkou na 4. ZDŠ v Piešťanoch. Sidónia Marková bola dlhodobo chorá, a preto 1. marca 1967 prevzal jej triedu Vojtech Jakubek, ktorý bol 2 roky na dobrovoľnej brigáde v uhoľných baniach v Ostrave.

Po dlhších prieťahoch s MNV a JRD v Banke bol škole v roku 1967 konečne poskytnutý pozemok na pracovné vyučovanie. Taktiež prestali neplánované brigády na JRD – žiaci brigádovali už iba pred náhlym zhoršením počasia, keď bolo potrebné zabezpečiť zber surovín.

333 žiakov

V školskom roku 1967/1968 pribudli učiteľky Haruštiaková a Mináriková. V škole sa učilo 333 žiakov v trinástich triedach. Bola potrebná jedna učebňa naviac. MNV v Banke odporučilo dočasne umiestniť jednu triedu v budove požiarnej zbrojnice, na čo dali členovia Požiarnej jednoty v Banke súhlas. Miestnosť v požiarnej zbrojnici využívala na nácvik aj tunajšia dychová hudba. V tom školskom roku skončilo 9. ročník 41 žiakov (9. A a 9. B). Z nich sa do výberových stredných škôl hlásilo 20 žiakov, najviac ich išlo na SVŠ v Piešťanoch (6), SPŠE v Piešťanoch (4) a Hotelovú školu v Piešťanoch (3). Ostatní sa hlásili na stredné školy v Trnave, Topoľčanoch, Trenčíne a Skalici

V školskom roku 1969/1970 bol riaditeľom školy Ambróz Žilinský. Zastupoval ho Ernest Bako. Učiteľmi 1. až 5. ročníka boli: Mária Stipanitzová, Vojtech Jakubek, Anna Tretinárová, Darina Benková, Sidónia Marková a Magda Mináriková. Učiteľmi 6. až 9. ročníka boli: Darina Lovecká, Mária Hulmanová, rod. Petrušková; vydala sa za Bernarda Hulmana), Jarmila Ondrášiková, Emília Siebertová, Emília Krčmárová, Mária Mucinová a Ladislav Pázmán. Na škole začal učiť Ján Barkol, absolvent PFUK v Trnave. Spočiatku zastupoval učiteľky počas ich neprítomnosti, napr. z dôvodu materskej dovolenky.

Krádež broskýň

Na školskom pozemku sa žiakom 6. až 8. ročníka podarilo dopestovať 250 broskyňových stromčekov. Neznámi páchatelia im však 105 kusov ukradli.

Školský rok 1971/1972 sa začal tradične 1. septembra slávnostným otvorením nového školského roka. Na školskom dvore sa zhromaždili členovia pedagogického zboru, žiaci a v hojnom počte aj rodičia. Prítomní boli predstavitelia obce – predseda MNV v Banke Štefan Palec, predseda školskej komisie Rady MNV Ján Málinka a predseda ZRPŠ Gašpar Haring. Obecenstvu sa prihovoril riaditeľ školy a predseda MNV. Kultúrny program (básne, piesne a tance) predviedli žiaci pod vedením učiteľky M. Hulmanovej.

Riaditeľom školy bol naďalej A. Žilinský, zástupcom riaditeľa bol E. Bako. Na 1. stupni (1. až 5. ročník) vyučovali: S. Marková, M. Mináriková, D. Benková, L. Pázmán, V. Jakubek a A. Tretinárová. Na 2. stupni (6. až 9. ročník) učili: E. Siebertová, M. Mucinová, D. Lovecká, M. Hulmanová a spomedzi nových učiteľov Ján Barkol a Emília Kurdelová. Školníčkou bola Mária Brezulová, ktorá nahradila Kamilu Vetríkovú. V škole upratovala Anna Dubovská.

Vcelku možno konštatovať, že v období rokov 1948 až 1972, keď bola Banka samostatnou obcou,

zastávala škola v živote obce významné miesto. Okrem vlastného výchovno-vzdelávacieho procesu sa škola prezentovala kultúrno-spoločenskou činnosťou – zabezpečovala okrem iného kultúrny program pri príležitosti rôznych slávností a podujatí. Žiaci školy vykonávali verejnoprospešné práce (napr. počas jarného upratovania) a podieľali sa na úprave okolia školy a na zbere odpadových surovín. Brigádami vypomáhali JRD v Banke a SPTŠ v Piešťanoch (na školskom majetku). V pionierskej dychovej hudbe nacvičovalo pod vedením J. Stolárika asi 25 žiakov školy.

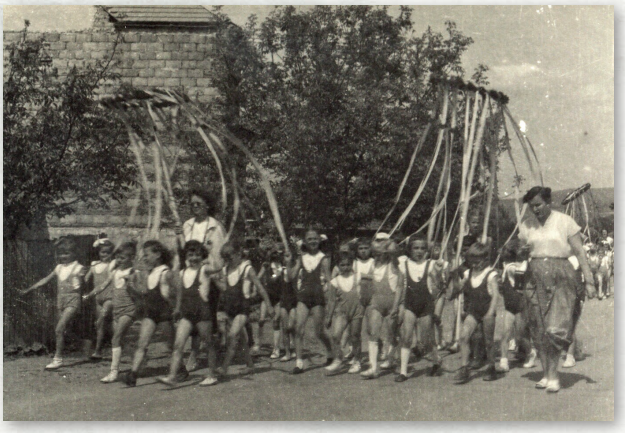
Materská škola

Materská škola bola založená 1. decembra 1948. Keďže nemala vlastné priestory, dočasne bola umiestnená v Národnej škole v Banke. K dispozícii mala 1 učebňu, pre potreby národnej školy vtedy stačilo zvyšných 5 učební (pre 1. až 5. ročník). Riaditeľ národnej školy bol zároveň prvým riaditeľom materskej školy. Prvou učiteľkou bola Regina Gajdošová. Počet prihlásených detí v škôlke bol 30.

Od školského roka 1951/1952 bola riaditeľkou a učiteľkou v materskej škole Antónia Lörincová, ktorá denné dochádzala z Trenčína. Počet prihlásených (zapísaných) detí bol asi 40, ich dochádzka však nebola pravidelná.

Od školského roka 1953/1954 bola riaditeľkou materskej školy Anna Machalíková, ktorá dochádzala z Prašníka (po vydaji v roku 1955 sa jej zmenilo priezvisko na Malinková). Bývala v školskom byte. Učiteľkou bola Štefánia Vetríková.

Po vzniku Osemročnej školy v Banke opustila materská škola učebňu v školskej budove. Od 1. 10. 1954 sa dočasne presťahovala do uvoľnených priestorov bývalého notárskeho úradu (obecný dom), pretože MNV sa presťahoval do kaštiela. Podmienky tu boli nevyhovujúce – k dispozícii boli iba 2 malé miestnosti a samotná budova bola stará. Stravovanie nebolo stále zabezpečené. Deti si prinášali jedlo na desiatu so sebou, na obed chodili domov a poobede sa opäť vracali do materskej školy.

Od školského roka 1954/1955 bola učiteľkou v materskej škole Jozefína Vetríková. Navštevovala Jedenásťročnú strednú školu pre pracujúcich v Piešťanoch, kde aj maturovala.

V školskom roku 1956/1957 sa materská presťahovala do voľného obytného domu v obci, kde mala k dispozícii 3 miestnosti. Riaditeľkou škôlky sa stala Jozefína Vetríková, ktorá ale už koncom roka 1956 prestúpila na miesto riaditeľky MŠ v Sokolovciach. Riaditeľka MŠ v Sokolovciach Margita Kusá bola zároveň z pracovných dôvodov preložená na miesto riaditeľky MŠ v Banke. M. Kusá potom denne dochádzala zo Sokoloviec. Mala malé dieťa, a preto nestíhala plniť všetky úlohy (nezúčastňovala sa večerných podujatí). Učiteľkou a zároveň školníčkou bola Hermína Samuhelová. O deti sa po zdravotnej a hygienickej stránke staral detský lekár MUDr. Benca.

Od školského roka 1958/1959 bola riaditeľkou MŠ v Banke Terézia Schotertová, na začiatku školského roka 1960/1961 ju vystriedala Anna Buchelová.

Od školského roku 1962/1963 sa riaditeľkou MŠ na dlhšie obdobie stala Jozefína Wneková, rod. Vetríková. Školníčkou bola Sidónia Nedelková.

Od školského roku 1965/1966 bola učiteľkou Elena Vetríková. Lekárske prehliadky detí vykonával MUDr. Ctibor Kopány. Počet detí v škôlke sa pohyboval okolo 40 (raz bolo zapísaných až 48 detí). Nájomný dom nevyhovoval požiadavkám MŠ, ktorá bola stále iba jednotriedna. Bolo stanovené, že každoročne musí byť zapísaných asi 35 detí, ostatné nebudú prijaté. Stále nebolo zabezpečené stravovanie detí.

V zimnom období (v januári, resp. februári) sa v obci konali detské karnevaly, ktoré pripravila základná deväťročná škola spolu s materskou školou.

Kultúrny dom

Do roku 1948 sa kultúrno-spoločenské podujatia (tanečné zábavy, divadelné predstavenia, svadby atď.) na Banke usporiadavali v hostincoch Pod lipou slobody a U Rybárky, v škole alebo na verejnom priestranstve pri kostole. Od roku 1948 sa podujatia konali v družstevnom dome na Topoľčianskej ceste, ktorý bol v predošlom roku prestavaný na kultúrny dom. V kultúrnom dome sa nachádzala aj krčma a obchod.

Obchody, reštaurácie a pohostinstvá

V období socializmu bolo na Banke niekoľko obchodov s obmedzeným sortimentom tovaru. Obchod so zmiešaným tovarom sa nachádzal v priestoroch družstevného domu na Topoľčianskej ceste. Vedúcim bol Emil Uhrín. Nachádzala sa tam aj krčma s 55 stoličkami a dvoma pracovníkmi, kde bol vedúcim Augustín Katoš mladší. Obchod a krčmu prebrala v roku 1957 Jednota SD Piešťany (po zániku okresu Piešťany v roku 1960 ju prebrala Jednota SD Trnava.)

Začiatkom 50. rokov zriadila jednota na rohu Štuchalovho domu (oproti kostolu) predajňu mlieka a pečiva. Vedúcou a predavačkou bola dlhé obdobie Emília Vetríková. Predajňa neskôr zanikla. Obchod bol aj na Novej Banke, tam predával Antal z Piešťan.

Mäsiarstvo Jána Hrdinu sa nachádzalo na Topoľčianskej ceste oproti hostincu U Rybárky. Mäsiarstvo taktiež prebrala Jednota SD Piešťany a po čase zaniklo. Za nákupmi ostatného spotrebného tovaru sa chodilo do Piešťan.

Hostinec pani Urbanovej, v období 1. ČSR nazývaný Pod lipou slobody, poskytoval pohostinské, stravovacie a ubytovacie služby. Od pani Urbanovej ho po 2. svetovej vojne odkúpil pán Prossman z Topoľčian. V 50. rokoch bol hostinec ešte v prevádzke. Okolo roku 1960 bol objekt zbúraný a zostal po ňom neupravený pozemok. Jeho majiteľmi sa stali Ján Rybárik s manželkou, sestrou pani Prosmanovej.

O niekoľko rokov dlhšie bol v prevádzke hostinec U Rybárky. Posledným hostinským bol Štefan Mišura. V polovici 60. rokov objekt odkúpil Ján Chalás a v polovici 70. rokov bol asanovaný. V súčasnosti sa tam nachádza rodinný dom Ing. Ľubomíra Chalása. Vedľa hostinca U rybárky sa nachádzalo

holičstvo, ktoré zaniklo v 60. rokoch. Holičom bol Jozef Rusnák.

Benátky

Okolie Banky sa vyznačuje prírodnými danosťami, ktoré sú vhodné na rekreačné a turistické účely. Pohostinské zariadenia Červená veža a Benátky navštevovali nielen obyvatelia Banky, Piešťan a okolitých obcí, ale aj početní kúpeľní hostia, rekreanti a turisti. Poskytované im tu boli reštauračné, ubytovacie, bufetové i kaviarenské služby; zábava, hudba aj tanec. Reštauračné a ubytovacie zariadenie Benátky, ktoré sa nachádza hneď vedľa Krajinského mosta pri obtokovom ramene Váhu, dal v rokoch 1942 a 1943 postaviť Bartovič z Piešťan. Pôvodne to bola drevená budova. Bartovič ju plánoval prestavať na murovanú stavbu, na čo si zadovážil aj potrebný materiál. K murovaniu však nedošlo, pretože materiál použili sovietski vojaci v apríli 1945 na opravu pilierov a ďalších častí poškodeného Krajinského mosta. Oprava mosta trvala asi 10 dní. Okrem sovietskych vojakov sa na nej podieľali aj obyvatelia Banky a Piešťan. Objekt Benátok prevzali v 50. rokoch Reštaurácie a jedálne Piešťany. K výstavbe murovaného objektu sa prikročilo v roku 1955.

Červená veža

Výletnú reštauráciu Červená veža s kaviarňou a vyhliadkovou terasou dal postaviť Ľudovít Winter v roku 1929. Prevádzkovalo ju riaditeľstvo kúpeľov. V roku 1953 vznikla organizácia Reštaurácie a jedálne Piešťany (od roku 1960 Reštaurácie a jedálne Trnava, neskôr Reštaurácie, š. p. Trnava), ktoré Červenú vežu od kúpeľov prevzali.

Ahoj a Ahojka

Na rovinách nad Bankou postavil Ladislav Bokoš z Piešťan chatu s názvom Ahoj. Bola vybudovaná z kameňa a sčasti bola obložená drevom. Ahoj predstavoval v lete aj v zime obľúbenú turistickú lokalitu a lyžiarsky svah. Od leta 1944 mala chatu v prenájme Gizela Pastorová z Piešťan, ktorú prezý-

vali Ahojka alebo Partizánka. Na sklonku 2. svetovej vojny v januári 1945 vtrhli do chaty nemeckí vojaci s podozrením, že sa v nej zdržujú partizáni. Gizelu Pastorovú spolu s ďalšími občanmi odviedli, po niekoľkých dňoch ich ale prepustili. Nemeckí vojaci chatu zapálili. Zostali z nej iba holé múry. Gizela Pastorová si potom postavila chalupu nad Bankou v lokalite Strážne. Od jej smrti v roku 1986 býva v chalupe jej synovec Ing. Vladimír Gašpar.

Rekreačné a športové zariadenia pri Sĺňave

V katastrálnom území Piešťan, Banky a ďalších obcí bola v roku 1959 dobudovaná vodná nádrž Sĺňava. Od polovice 60. rokov sa na oboch brehoch Sĺňavy začali stavať rekreačné podnikové zariadenia a športové objekty. Na pravom brehu Sĺňavy (na strane Piešťan) vznikla rekreačná oblasť Sĺňava I a na ľavom brehu (na strane Banky a Ratnoviec) Sĺňava II. Pri budovaní rekreačnej oblasti bola zabratá časť urbárskej pôdy (pasienky) v katastrálnom území Banky. Obec Banka mala totiž pozemky aj na pravom brehu Váhu.

V RO Sĺňava I vznikol areál vodných športov Lodenica a neskôr aj kemping. V RO Sĺňava II bolo v roku 1970 vybudované kúpalisko Sĺňava s rekreačným a detským bazénom. Neskôr pribudol kemping s príslušenstvom a sauna Heinola. Výstavba rekreačných zariadení a športových objektov pokračovala v 70. a 80. rokoch – budovali sa ubytovacie zariadenia, parkoviská, ihriská, cestné komunikácie atď.

Rozmach výstavby

Československé štátne kúpele Piešťany (dnešné Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a. s.) si v 2. polovici 60. rokov vybudovali pri obtokovom ramene hospodárske stredisko. Vedľa neho boli postavené bytovky pre zamestnancov kúpeľov. Rozbehla sa aj individuálna výstavba rodinných domov. V 60. rokoch sa stavali rodinné domy na Topoľčianskej ceste a na Novej Banke (tam sa stavalo aj v nasledujúcom období). V 70. rokoch prebiehala radová výstavba rodinných domov v lokalite Karpatská ulica.

Bez kanalizácie

V 50. rokoch nebola v obci ani kanalizácia, ani nepriepustné žumpy – fekálne odpady voľne odtekali do terénu. Nepriepustné žumpy pri domoch sa vo väčšom rozsahu začali budovať až v 60. rokoch. V 70. rokoch po pripojení Banky k Piešťanom kanalizácia na Banke ešte nebola rozšírená. Budovanie kanalizácie sa rozbehlo až neskôr v súvislosti s rozsiahlou výstavbou rodinných domov v lokalitách

Karpatská ulica a Tobolka.

Vodovodná sieť

V 50. rokoch bol vodovod vybudovaný iba v obmedzenom rozsahu. Viedol z Červenej veže ku kaštieľu, hornému majeru a priľahlým domom. Obyvatelia Banky čerpali vodu z obecných studní. Tie sa nachádzali najmä na Podhorskej ulici, pred domami Gašparovcov, kapelníka Juraja Stolárika a rodiny Drahovskovcov. Obecná studňa bola tiež pred Chalásovcami na Topoľčianskej ceste. Vyhľadávaná bola aj studňa na Hlavine. V dolnej časti obce na Bananskej ceste a na Novej Banke sa používali ručné pumpy.

V obci sa budovanie vodovodu rozbehlo začiatkom 60. rokov. Hlavný prívod viedol od Moravian nad Váhom k soche svätého Vendelína, kde bol vytvorený vodovodný rozvod. Ako prvá bola naň pripojená Podhorská ulica a dolný hospodársky dvor. Začiatkom 70. rokov bolo vybudované vodovodné vedenie, ktoré začínalo rozvodom pri soche sv. Vendelína a prechádzalo po Kamennej ulici až ku kostolu. Výstavba vodovodu pokračovala v rámci výstavby rodinných domov na Karpatskej ulici a v lokalite Tobolka.

V 50. rokoch boli ulice na Banke ešte prašné – boli tvorené prevažne utlačeným štrkom a kameňom. Iba hlavné cesty vedúce z Piešťan do Topoľčian a Moravian nad Váhom boli pokryté asfaltom. Výstavba cestných komunikácií sa rozbehla v 70. rokoch po pričlenení Banky k Piešťanom.

Rozhlas

Obecný rozhlas bol na Banke zavedený začiatkom 50. rokov. Bol v prevádzke až do zlúčenia Banky s Piešťanmi v roku 1973. Prostredníctvom rozhlasu hlásil MNV občanom rôzne správy, informoval o plnení kontigentov (dohodou alebo nariadením určené množstvo tovaru na dodanie štátu za stanovené ceny), o úmrtiach a pod. Oznamy sprevádzala hudba.

Kultúrne vyžitie

Rekonštrukciou budovy družstevného domu v roku 1947 vznikli priestory vhodné na usporiadavanie kultúrno-spoločenských podujatí. Niektoré podujatia sa konali v priestoroch školy, resp. na školskom dvore.

3. apríla 1948 sa uskutočnili oslavy 3. výročia oslobodenia Banky od fašizmu. Miestna dychovka hrala pochody. Lampiónový sprievod prešiel od kostola k školskému dvoru, kde sa konala slávnosť.

7. októbra 1950 sa pri príležitosti Dňa československej armády konala verejná slávnosť spojená so slávnostným zasadnutím MNV v Banke.

5. novembra 1950 sa v družstevnom dome uskutočnila verejná slávnosť pri príležitosti 33. výročia VOSR a otvorenia mesiaca československo-sovietskeho priateľstva. S kultúrnym programom vystúpili žiaci školy.

7. marca 1951 sa v školskej budove po prvý krát uskutočnila verejná slávnosť pri príležitosti Medzinárodného dňa žien.

Na Vianoce 1951 bol pri kostole po prvý krát postavený vianočný stromček.

8. mája 1952 sa v družstevnom dome konala verejná slávnosť pri príležitosti 7. výročia víťazstva nad fašizmom, ktoré sa po prvý raz slávilo ako štátny sviatok. Na oslavy sviatku práce sa sprievod z Banky presúval do prvomájového sprievodu v Piešťanoch.

15. mája 1969 sa na Banke uskutočnili oslavy 50. výročia založenia Československého červeného kríža. Slávnosti sa zúčastnil MUDr. Vojtech Horváth, MUDr. Poláková a hostia z okresného výboru ČSČK.

Z histórie dychovej hudby

Dychová hudba vznikla ešte pred 1. svetovou vojnou. Za oficiálny dátum jej vzniku sa považuje rok 1912, avšak prvé správy o súbore pochádzajú už z roku 1908.

Počas 1. Československej republiky bola dychovka veľmi aktívna. Zúčastňovala sa všetkých významnejších podujatí nielen na Banke, ale aj v širšom regióne Piešťan.

V rokoch 1930 až 1940 bol kapelníkom a zároveň dirigentom v jednej osobe muzikant z Čiech, ktorého prezývali Franta. Bančianska dychovka mala prezývku národná garda. Ako rovnošata sa používala vojenská uniforma. Zvláštnosťou boli omotky (úzke pásy látky na omotávanie nôh), ktoré sa používali namiesto ponožiek.

Členmi dychovej hudby boli v tom čase: Blažej Klapmár, Jozef Klampár, Michal Minárik, Ján Hrudka, Jozef Hanšút, Rudolf Stolárik, Tomáš Vetrík, Rudolf Hulman, Jozef Šiška, Ján Gabriš, Jozef Gašpar, Ján Chalás, Jozef Šebo, Rudolf Chalás, Gašpar Gregorička, Rudolf Julíny, Kamil Polák a Klement Šebo.

Počas trvania 1. Slovenskej republiky a počas povojnovej ČSR pokračovala dychovka vo svojej činnosti. Jej organizačným vedúcim bol Ján Hrudka. Kapelník Jozef Klampár vyučoval mladých muzikantov, ktorými v tom čase boli: Jozef Rusnák, Ján Dubovský, Michal Samuhel, Emil Krasnarovič a Ján Chalás (krídlovka), Ján Rusnák a Timotej Masarik (klarinet), Milukáš Šebo (pikola), Tomáš Samuhel a Oliver Petruš (bas), Rudolf Bilený a Tibor Rybárik (trombón), Štefan Orviský (es trubka), Rudolf Komadel (B trubka) a Hulman (barytón).

V období socializmu dychovka naďalej vyhrávala. Od roku 1947 bol dlhé obdobie jej vedúcim Juraj Stolárik. Nacvičovala a vystupovala nielen kapela dospelých, ale aj mládežnícka (školská) kapela. Dychový súbor dospelých hrával na slávnostiach a oslavách významných výročí a sviatkov (v prvomájovom sprievode v Piešťanoch sa súbor viezol na vyzdobenom aute). 9. mája sa dychovka zúčastňovala kladenia vencov, chodila tiež hrávať na veselice, maškarné plesy, tanečné zábavy, pobožnosti, pohreby, družstevné podujatia (dožinky, doplatky a pod.), hudobne sprevádzali stavanie májov, oslavy menín (napr. na Jozefa) či futbalové turnaje. Hudobníci vyhrávali nielen na Banke, ale aj v okolitých obciach a mestách (napr. Piešťany a Hlohovec). Hrávali aj v niekdajšom hoteli Slovan. Súbor získal viacero ocenení a pochvalných uznaní. Spočiatku sa nacvičovalo v priestoroch starej školy, potom v dome Juraja Stolárika a neskôr v kultúrnom dome a v priestoroch požiarnej zbrojnice (v súčasnosti sídlo obecného úradu).

Mládežnícky dychový súbor

Kapelník Juraj Stolárik nacvičoval postupne s tromi žiackymi kapelami. Nácvik prvej skupiny

mladých chlapcov sa začal už v roku 1947 a pokračoval aj v prvej polovici 50. rokov. Skupina mala takmer dve desiatky členov. Do skupiny patrili: Rudolf Gašpar a Viktor Vetrík (krídlovka), Emanuel Čirka a Alojz Valent (klarinet), Jozef Boďo (tenor), Štefan Nedelka (baryton), Emil Uhrín (bas), Gašpar Haring (veľký bubon, bicie) a ďalší.

Druhá mládežnícka dychovka nacvičovala v rokoch 1957 až 1960 a tiež začiatkom 60. rokov. Hrávali v nej: Michal Julíny, Milan Stolárik, Jozef Šebo a Ján Vido (krídlovka), Štefan Gabriš (tenor), Peter Valko (barytón), Anton Lepej a Jozef Margetín (bas), Jaroslav Bórik (bas trubka), Anton Gašpar, Milan Julíny a Anton Chalás (es trubka), Rudolf Stolárik, Jozef Moravčík, Jozef Toráč a Eduard Gašpar (klarinet), Jozef Mázer (flauta, pikola) a Ján Moravčik (veľký bubon).

V 60. a začiatkom 70. rokov nacvičovala pod vedením Juraja Stolárika tretia skupina mladých muzikantov. Na nácviku sa podieľal aj Rudolf Stolárik, brat Juraja Stolárika. Do skupiny patrili: Michal Rusnák a Pavol Šebo (krídlovka), Eduard Gašpar (klarinet), Štefan Samuhel (es trubka), Juraj Vetrík (malý bubon), Jozef Rusnák (bas krídlovka) a ďalší.

V rokoch 1974 až 1979 tunajšia dychová hudba stagnovala, pretože došlo k rozkolu medzi niekoľkými staršími muzikantami. V roku 1979 začala z podnetu Ing. Michala Rusnáka, Petra Valka a Gašpara Haringa ožívať skupina muzikantov, ktorú okrem iného tvorili: Štefan Gabriš, Jozef Margetín a zo starších muzikantov: Juraj Stolárik, Michal Samuhel, Jozef Samuhel, Emil Polák, Janko Dubovský a ďalší. V tom období si dychová hudba odsúhlasila nový názov. Popri návrhoch G. Haringa (Úsvit) a Š. Gabriša (Banančanka) sa ujal návrh Ing. Michala Rusnáka (Inovčanka). V roku 1979 začal Ing. Michal Rusnák písať kroniku o Dychovej hudby v Banke. Spolu s Petrom Valkom navštívili vtedy najstaršieho žijúceho tunajšieho muzikanta J. Hrudku, ktorý im poskytol množstvo informácií o založení dychovej hudby a niekoľko starých fotografií. Neskôr od roku 1994 pokračoval v písaní kroniky dychovej hudby Ing. Anton Haring.

V 70. rokoch dychová hudba ešte nemala vlastné priestory na nacvičovanie. Nacvičovalo sa v materskej škole oproti hornej krčme (šenk). Muzikanti sa usilovali zohnať vlastné priestory. To sa podarilo v roku 1980 Ing. Michalovi Rusnákovi. Po neustálom chodení na MsNV v Piešťanoch so žiadosťou o poskytnutie priestorov pre muzikantov dostal k dispozícii neobývanú časť prístavby kaštieľa. Jej posledný majiteľ Š. Glosy bol vzhľadom na to, že priestory nespĺňali ani kritériá 4. kategórie, predtým vysťahovaný. Po preverení napokon pracovníci MsNV v Piešťanoch odsúhlasili, že dychová hudba priestory dostane.

Ochotníci

Počas 1. Československej republiky pôsobilo na Banke ochotnícke divadlo. Divadelný (remeselnícky) súbor viedol holič Jozef Drabant. Nacvičovalo sa a divadelné predstavenia sa konali v hostinci G. Urbana. Po vzniku Slovenskej republiky bola divadelná činnosť dočasne pozastavená.

Činnosť ochotníckeho divadelného súboru pôsobiaceho na Banke bola v roku 1943 obnovená. Súbor dostal pomenovanie Úsvit. Jeho vedúcim (režisérom) sa stal opäť Jozef Drabant, ďalším vedúcim súboru a zároveň hercom bol Gašpar Moravčík. Hrali: Emil Zemko, Jozef Rusnák, Emil Mináriik, Jozef Rybárik, Rudolf Rusnák, Jozef Samuhel, Jozef Klampár, Jaroslav Vetrík, Jozef Eliáš, Anna Dvoranová, Irena Gabrišová, Mária Klampárová, Arana Buchmanová (po vydaji Lipková), Anna Mo-

ravčíková (po vydaji Kočiová), Irena Mareková (po vydaji Kováčová), Helena Klampárová (po vydaji Kumpánová), Klára Ábelová (po vydaji Drahovská) a ďalší.

Nová generácia divadelníkov

V roku 1948 nastúpila nová divadelná generácia. Vedúcim (režisérom) súboru sa stal Emanuel (Emil) Čirka a jeho zástupcom a zároveň hercom Gašpar Haring. Hercami boli: Emil (Milan) Uhrín, Imrich Čirka, Dominik Gabriš, Oliver Laluch, Jozef Haring, Viktor Vetrík, Milan (Emil) Petruš, Rudolf Macho, Štefan Mikulášik, Jozef Piešťanský, Jozej Lepej, Ladislav Jahoda, Milan Valovič, Irena Julínyová, Katarína Jánošková (po výdaji Košinárová), Vilma Klampárová (po vydaji Kamenická), Mária Mareková (po vydaji Karabová), Margita Vetríková (po vydaji Tapferová), Ilona Komadelová (po vydaji Majorová), Jolana Matejková (po vydaji Benková), Hilda Hájičková (po vydaji Laluchová) a ďalší. Naďalej účinkovali aj niektorí herci z predchádzajúcej divadelnej generácie, napr. Jaroslav Vetrík a Anna Kočianová, rod. Moravčíková. Divadelný súbor Úsvit pôsobil na Banke do roku 1955.

Počas 1. ČSR pôsobil na Banke spevácky súbor. Spevokol viedol Minarovič. Neskôr v období 1. Slovenského štátu ho viedol učiteľ a organista z Moravian nad Váhom Peter Brezovský. Súbor vystupoval aj v kostole. Po nástupe socializmu v roku 1948 súbor zanikol.

Červený kríž

V roku 1954 vznikla Základná organizácia Československého červeného kríža v Banke. O jej založenie sa zaslúžili predovšetkým Katarína Vondráčková, Mária Letková a Marta Glosová. ZO ČSČK v Banke dlhé obdobie viedla Katarína Vondráčková. Bola obetavou funkcionárkou, dobrovoľnou zdravotnou sestrou a viacnásobnou darkyňou krvi. Bola držiteľkou bronzovej a striebornej Janského plakety a ďalších vyznamenaní. Katarína Vondráčková získala červenokrížske vyznamenanie 1. stupňa a zlatú medailu za titul Zaslúžilý pracovník ČSČK. Červenokrížske vyznamenanie 1. stupňa bolo neskôr v roku 1993 udelené aj Márii Mucinovej. Vyše 120-člennú organizáciu viedol 13-členný výbor.

Šport

V období socializmu pôsobila v obci telovýchovná jednota najprv pod názvom TJ ŠK Banka a od 2.

polovice 50. rokov pod názvom TJ Družstevník Banka.

Futbal

Najpopulárnejším športom v obci bol futbal. Začiatkom 50. rokov hrávali za ŠK Banka: E. Urban, Š. Rybárik, J. Ondris, J. Rusnák, Ján Baďura, Jozef Baďura, J. Stolárik, E. Krejčí, R. Zuzič, Jozef Nikodém, Karol Nikodém, A. Lepej, V. Toráč, E. Žlnay, M. Čistý, E. Zelka, O. Majerhofer, J. Gabriš, V. Tyler, J. Antan a ďalší. Trénerom bol Michal Hladič. Šatne sa sprvoti nachádzali v hostinci pani Urbanovej, neskôr v roku 1966 boli postavené na ihrisku.

Najúspešnejším obdobím v histórii tunajšieho futbalu boli roky 1953 až 1959, keď hrala Banka nepretržite v krajskej súťaži spolu s Petržalkou, Myjavou, Novým Mestom nad Váhom či Pezinkom. V tom období hrávali za Banku: Dominik a Róbert Rybárikovci, Jozef a Ladislav Jánoškovci, Ján a Rudolf Lehutovci, Š. Mikuláš, A. Hrdina, R. Baďura, F. Čirka, Petroff, Ferinčík, Vetrík, Valovič, Masaryk a ďalší. Najlepším strelcom mužstva bol Róbert Rybárik prezývaný Nino.

Koncom 50. rokov Banka poklesla do nižších súťaží. Došlo k postupnej obmene mužstva, ktoré sa postupne stabilizovalo. V sezóne 1963/1964 sa Družstevník Banka prebojoval do vyššej súťaže (1. B trieda), kde zotrval do roku 1970. Vtedy za Banku hrávali: J. Antal, A. Orviský, J. Albert, R. Bednárik, V. Chalás, Dominik a Štefan Jánoškovci, Jaroslav a Milan Procházkovci, Šebo, Valovič, Vondráček, Prekop, Gašpar, Galbavý, M. Kohút, Š. Masaryk a ďalší.

Volejbal

V 50. rokoch bol v obci populárny aj volejbal. V sezóne 1952/1953 vyhralo družstvo volejbalistiek ŠK Banka krajské majstrovstvá a postúpilo na majstrovstvá Slovenska do Žiliny, kde obsadilo 4. miesto. Dievčatá vyhrali aj oblastný spartakiádny turnaj v Trebaticiach. Členkami družstva boli H. Vondráčková, M. Košinárová, F. Matušíková, E. Jahodová, Rusnáková, Danišová, Jakubcová, Višňovská a ďalšie. Trénerom bol Dr. J. Mitošinka a následne Ing. J. Jánoška.

Čestný občan Petrosjan na návšteve

Piešťany pravidelne navštevoval čestný občan mesta Piešťany Magag Unanovič Petrosjan, sovietsky vojak, ktorý 4. apríla 1945 ako prvý vstúpil na územie Piešťan pri ich oslobodzovaní od fašistických vojsk. V roku 1972 navštívil rodinu Rybárikovcov na Banke.

Civilné sobáše sa na Banke začali praktizovať začiatkom 50. rokov. Sobášna sieň bola zriadená v starej budove obecného domu (pristavila sa jeedna miestnosť). Neskôr sa sobášilo v kaštieli.

OBDOBIE
1973 – 1989

K 1. januáru 1973 bývalo na Banke 1 874 obyvateľov v 457 domoch.

Zlúčenie obce Banka s mestom Piešťany

1. januára 1973 vstúpilo do platnosti zlúčenie obce Banka s mestom Piešťany. Banka stratila samostatnosť a stala sa mestskou časťou Piešťan. Zároveň bol zrušený MNV v Banke. Presne rok na to sa mestskou časťou Piešťan stali Kocurice.

Na úvod nahliadnime do zápisu v Kronike mesta Piešťany z roku 1972: *„V našej dobe hospodársky, kultúrne a rozvojom výstavby sa obec Banka s mestom Piešťany tak zblížila, že vzdialenosť sa pohybuje od 0,5 do 1 km, ba v niektorých úsekoch sa hranica odstránila a obec sa spojila s mestom. K 1. januáru 1973 mala Banka 1 874 obyvateľov a 457 domov, z ktorých 445 bolo jednopodlažných a 12 viacpodlažných s celkovým počtom 547 bytových jednotiek. Výmera obce je 922 ha, z toho je 35 ha zastavanej plochy, 40 ha ciest a verejných priestranstiev, 45 ha poľnohospodárskej pôdy, z ktorej je v držbe jednotného roľníckeho družstva 384 ha a 422 ha je ostatnej pôdy. Výmera parkov a sadov je približne 2 ha.*

Verejné osvetlenie je vybudované čiastočne a predstavuje 91 svetelných bodov. Plynofikácia a kanalizácia v obci nie sú. Vodovod je vybudovaný čiastočne. Stav miestnych komunikácií je tento: 1 200 bežných metrov prašných a 640 bežných metrov bezprašných ciest. Na kultúrnu činnosť je k dispozícii družstevný (kultúrny) dom so 150 sedadlami, kino v obci nie je. Na vyvíjanie športovej činnosti je vybudované futbalové ihrisko s príslušným sociálnym zariadením.

V obci zatiaľ nie sú žiadne platené a neplatené služby obyvateľstva. Za opravami a službami dochádzajú obyvatelia do Piešťan. Pre poskytovanie reštauračných služieb je k dispozícii jeden hostinec jednoty s 55 stoličkami a dvoma pracovníkmi. Zdravotnícke zariadenie v obci nie je. Všetky zdravotné služby sa obyvateľstvu zabezpečujú v meste Piešťany.

Plán a rozpočet Miestneho národného výboru Banka v roku 1972 bol: rozpočet príjmov 149 tisíc Kčs, vlastné príjmy 68 tisíc Kčs, z toho domová daň 45 tis. Kčs.

Po zlúčení obce Banka s mestom Piešťany bude spoločný názov Piešťany s tým, že po zlúčení budú mať Piešťany dve časti, a to Piešťany a Banku. Pre zlúčené územie sa vytvoril jeden Mestský národný výbor Piešťany, zložený z poslancov Miestneho národného výboru Banka v počte 29 a z poslancov Mestského národného výboru Piešťany v počte 87.“

Poslanci z m. č. Banka boli zaradení do orgánov MsNV v Piešťanoch – J. Orviský a J. Janeček st. do Rady MsNV; Š. Uhrínová a G. Zacharová do plánovacej komisie MsNV; V. Siget a F. Spurný do finančnej komisie; P. Nedelka a V. Letko do komisie dopravy; R. Baďura a F. Šebo do komisie výstavby; Š. Jánoška a J. Vetrík do komisie poľnohospodárstva; M. Adamcová, J. Rusnák a J. Wneková do komisie školstva a kultúry; A. Albertová a J. Málinka do komisie kúpeľno-zdravotnej a komisie sociálneho zabezpečenia. A. Feiglová a O. Halás boli zaradení do komisie pre ochranu verejného poriadku; Š. Palec, V. Vetrík a H. Moravčíková do výboru ľudovej kontroly; M. Gašpar, M. Havrlent, K. Váhovská a M. Prišticová do bytovej komisie, V. Toráč do komisie pre riešenie otázok občanov cigánskeho pôvodu a napokon K. Vondráčková a R. Paulovič do trestnej komisie odboru vnútra.

Základom rozvoja m. č. Banka v rokoch 1973 až 1989 sa stali Volebné programy NF mesta Piešťany schválené pre volebné obdobia 1971 – 1975, 1976 – 1980, 1981 - 1985 a 1986 – 1990. Volebné programy boli rozšírené o nové úlohy týkajúce sa zlúčenia Banky s Piešťanmi – výstavba rekreačných zariadení v m. č. Banka, výstavba miestnych komunikácií, výstavba rodinných domov, starostlivosť o

zeleň a lesoparky v m. č. časti Banka a pod. Od volebného obdobia 1976 - 1980 malo plénum MsNV v Piešťanoch 80 poslancov. V tom volebnom období boli do pléna MsNV za m. č. Banka zvolení nasledujúci poslanci: Jaroslav Janeček st., Viktor Letko, Rudolf Paulovič a Anna Feiglová.

Vo volebnom období 1981 – 1985 boli poslancami pléna MsNV za m. č. Banka: Jaroslav Janeček st., Ing. Juraj Sláma a Peter Merník.

Vo volebnom období 1986 – 1990 sa poslancami MsNV za m.č. Banka stali: Jaroslav Janeček st., Ing. Juraj Sláma a Ján Šmehlík. Poslanec Ing. J. Sláma bol zároveň od roku 1981 členom Rady MsNV v Piešťanoch.

Vo volebnom období 1986 – 1990 bola členkou pléna ONV (Okresný národný výbor) v Trnave Janka Kalnová z m. č. Banka.

Po politickej stránke možno obdobie 70. a 80. rokov charakterizovať nasledovne. Po neúspešnom pokuse o nastolenie demokratického socializmu v roku 1968 nastúpila normalizácia, t. j. návrat k totalitnému socializmu. Nebolo to síce až také ťažké obdobie ako začiatkom 50. rokov, ale opäť došlo k perzekúciám. Viacerí občania boli za svoje protitotalitné prejavy a podporu A. Dubčeka diskriminovaní. Nemohli zastávať verejné funkcie, posty vedúcich pracovníkov alebo prišli o svoje zamestnanie. Občianske práva boli naďalej obmedzované, ľuďom chýbala sloboda prejavu, drobného podnikania, voľného vycestovania do zahraničia či náboženská sloboda.

Obdobie 70. a 80. rokov však malo aj svoje prednosti. Životná úroveň celého obyvateľstva bola pomerne slušná; štát zabezpečoval sociálne istoty, neexistovala nezamestnanosť, bezdomovci a žobráci a nebola taká rozsiahla kriminalita, ako je v súčasnosti.

Zlúčenie JRD Banka s JRD Moravany nad Váhom

1. januára 1973 bola Banka zlúčená s Piešťanmi. Samostatné JRD Banka existovalo ešte 3 roky. 1. januára 1976 bolo pričlenené k JRD Moravany nad Váhom. Do spoločného družstva prešlo 330 ks ošípaných. Odovzdávala sa technika v dobrom stave, družstvo sa rozrástlo o skúsených traktoristov a vodičov. Tiež bolo odovzdané hospodárske stredisko a zásoby krmiva pre hospodárske zvieratá.

JRD v Banke bolo zrušené proti vôli jeho členov. Počas existencie družstva v ňom ľudia pracovali s nadšením, po zlúčení ich pracovný zápal ochabol. Ľudia prišli o príjmy z prepravy materiálu. Po prvej spoločnej žatve zostala orná pôda na Banke nepooraná, čo sa neskôr odzrkadlilo na výnosoch poľnohospodárskych plodín, najmä obilnín. Trvalo ešte niekoľko rokov, kým nové spoločné JRD prekonalo tento útlm.

Výnosy družstva

V publikácii Piešťany cestou k socializmu vydanej v polovici 70. rokov sa uvádza: *„(JRD) Má obetavých pracovníkov vo vedení a vo výrobe a môže sa pochváliť podobnými hospodárskymi výsledkami a úspechmi ako JRD Družba Piešťany.“* V roku 1974 dosiahlo JRD Banka v rastlinnej výrobe hektárové výnosy: pšenica 4,36 t/ha, cukrová repa 49,5 t/ha a kukurica na siláž (kŕmenie) 32,3 t/ha. V roku

1974 dostávali pracovníci na úseku rastlinnej a živočíšnej výroby na podieloch 36% na 100 Kčs.

V roku 1975 JRD Banka dopestovalo 37,2 t pšenice (4,09 t/ha), 465 t jačmeňa (4,31 t/ha), 419,7 t cukrovej repy a kukurice s výnosom 41,97 t/ha. Taktiež sa dorobilo 94,6 t mäsa – z toho 31,2 t predstavovalo hovädzie a 63,4 t bravčové mäso.

Obchody a služby

V polovici 80. rokov postavila Jednota SD Trnava na Bananskej ulici ďalší obchod s miešaným tovarom a krčmu, ktorá dostala pomenovanie Papagáj.

V roku 1986 bola na Bananskom vŕšku v blízkosti reštaurárie Červená veža otvorená reštaurácia Slovenská koliba, ktorá patrila Interhotelu Eden.

Zaradenia neplatených služieb na Banke neboli. Neposkytovali sa tu ani zdravotnícke služby, zabezpečovali sa v Piešťanoch.

Kúpalisko Sĺňava

V roku 1985 bol na kúpalisku Sĺňava daný do prevádzky 50 m vonkajší bazén spolu s inžinierskymi sieťami k bazénu. V rokoch 1988 a 1989 sa na kúpalisku uskutočnila rekonštrukcia rekreačného a detského bazéna. Zároveň boli vykonané rekonštrukčné práce na úpravni vody (zariadenie zabezpečuje zmiešavanie teplej úžitkovej vody z kúpeľov s vodou zo studne, resp. z vodovodu). Teplú vodu z kúpeľov bolo potrebné zbaviť škodlivých prímesí pomocou odmangánovania – kúpeľná voda síce zdraviu neškodí, ale je agresívna na rozvody a tiež nepriaznivo pôsobí pri používaní chemikálií v bazénoch. Počas rekonštrukcie bol k dispozícii pre verejnosť 50 m bazén. Kúpalisko bolo otvorené od mája

do septembra. Pre návštevníkov boli k dispozícii parkoviská, minigolfové ihrisko a stánky s občerstvením.

V roku 1989 Technické služby mesta Piešťany vybudovali v priebehu dvoch mesiacov ekologické dielo s názvom Prečerpávacia stanica splaškových vôd – sauna Heinola.

Výstavba v lokalite Tobolka

Koncom 70. a v priebehu 80. rokov sa stavalo pod bývalou tehelňou v lokalite Tobolka. Výstavba rodinných domov začala skôr, než bola v lokalite vybudovaná technická vybavenosť. Inžinierske siete sa budovali postupne – najprv vodovod, potom kanalizácia, rozvody vysokého a nízkeho napätia, trafostanice a plynovod. Nakoniec sa robili cestné komunikácie.

Elektrická sieť sa rozširovala v súvislosti s výstavbou nových rodinných domov. Vybudované boli ďalšie rozvody VN a NN a trafostanice. S výstavbou stredotlakých rozvodov plynovodu v niektorých lokalitách m. č. Banka sa začalo až v 80. rokoch. Plynová prípojka do ZŠ Banka bola zriadená v roku 1988.

V roku 1975 bola asfaltovaná Podhorská ulica a cesty na Červenej veži. V roku 1976 prišiel rad na Pokojnú, Žiacku a Hudobnú ulicu. V roku 1977 sa uskutočnila úprava ciest v rekreačnej oblasti SÍňava II. Komunikácie v lokalite Tobolka (Námestie Martina Benku a Ulica Miloša Bazovského) sa budovali koncom 80. rokov.

Vlek na Ahoji

V roku 1981 bol v rámci investičnej časti akcie Z (zveľaďovanie) vybudovaný lyžiarsky vlek na Ahoji. Postaviť ho pomohli športovci z TJ Družstevník Banka.

V rokoch 1988 a 1989 bola vybudovaná prístavba domu smútku.

Červená veža

Každoročne sa v lesoparku Červená veža vykonávalo čistenie, údržba zelene a hrabanie lístia. Pracovníkom Technických služieb mesta Piešťany zväčša pomáhali študenti stredných škôl. V roku 1976 sa v rámci akcie Z uskutočnila povrchová úprava komunikácií na Červenej veži.

Nepostačujúca občianska vybavenosť

Obyvatelia Banky trvalo pociťovali slabú občiansku vybavenosť. V roku 1988 plánovalo mesto Piešťany začať s výstavbou objektu Centrum služieb Banka, v ktorom mala byť predajňa potravín, mäsa, ovocia a zeleniny, veľká predajňa strojsmaltu, zberňa bielizne, holičstvo, kaderníctvo a pošta. S výstavbou sa malo začať v roku 1990, avšak po nežnej revolúcii sa od tohto zámeru upustilo.

Školstvo

Po pričlenení Banky k Piešťanom bola škola v roku 1973 premenovaná na 6. ZDŠ Piešťany, m. č. Banka. Škola mala naďalej 6 učební, 11 tried a dvojzmenné vyučovanie. Jedna učebňa bola využívaná

na pracovné vyučovanie. Vznikol 5-dňový vyučovací cyklus – zaviedli sa voľné soboty. Mária Hulmanová nemala pedagogickú kvalifikáciu, a preto sa stala skupinovou vedúcou PO pre ZDŠ Banka a Moravany nad Váhom. Na jej miesto nastúpila v novembri 1972 Lýdia Hrabinová.

Zloženie pedagogického zboru v šk. roku 1972/1973 bolo nasledovné: Ambróz Žilinský (riaditeľ školy), Ernest Bako (zástupca riaditeľa); Sidónia Marková (1. ročník), Darina Benková (2. ročník), Magda Mináriková (3. ročník – 3. A), Ladislav Pázmán (3. ročník – 3. B), Vojtech Jakubek (4. ročník), Anna Tretinárová (5. ročník); Ján Barkol (6. ročník), Emília Siebertová (7. ročník – 7. A), Emília Kurdelová (7. ročník – 7. B), Mária Mucinová (8. ročník) a Darina Lovecká (9. ročník). Bez triednictva bola Lýdia Hrabinová. Skupinovou vedúcou PO bola Mária Hulmanová, školníčkou Mária Brezulová a upratovačkou Anna Dubovská.

Bančianski žiaci boli úspešní v rôznych, najmä športových súťažiach. V rámci okresu získavali popredné umiestnenia vo futbalových súťažiach, v Behu Smeny a Mladej fronty (mladší dorastenec Ján Samuhel získal 1. miesto a starší žiak Vladimír Homola 2. miesto) aj v súťaži požiarnych hliadok. V škole pôsobil klub medzinárodnej družby. V budove ešte stále nebolo zavedené ústredné kúrenie.

Od školského roka 1973/1974 bol riaditeľom školy Karol Šiška (A. Žilinský odišiel do dôchodku). Zástupcom riaditeľa bol stále E. Bako. Na školu sa vrátil Bernard Hulman. Odišiel Ján Barkol, ktorý bol preložený do Bernolákova. Na škole bolo 11 tried a 245 žiakov.

Príchodom B. Hulmana, ktorý mal aprobáciu v matematike a fyzike a venoval sa tiež telesnej výchove, pokračovali úspechy žiakov v športových súťažiach. Žiak Vladimír Homola bol úspešný na Silvestrovskom behu medzi mostami v Piešťanoch. Marta Nagyová reprezentovala Západoslovenský kraj na pretekoch v Mělníku. Predsedom ZRPŠ sa stal Peter Lehuta.

V školskom roku 1974/1975 sa novým zástupcom riaditeľa stal Vladimír Doležiak (E. Bako odišiel do dôchodku). Novou učiteľkou sa stala Mária Mattošová, ktorá si vymenila miesto s Darinou Benkovou. Marta Urbanová zastupovala Darinu Loveckú Rusnákovú. Po odchode Ladislava Pázmána nastúpila Jana Mlynáriková.

Členom komisie školstva a kultúry MsNV v Piešťanoch sa stal Juraj Rusnák. V škole bolo 11 tried a navštevovalo ju 221 žiakov. Bol zriadený kútik revolučných tradícií, v ktorom sa nezabudlo na Viliama Palca, účastníka SNP, ktorý je pochovaný na povstaleckom cintoríne v Priekope. Žiaci školy si písali s družobnými školami v Moravskom Žižkove a Kuroviči v ZSSR.

V okresnom kole Behu Smeny a Mladej fronty získali Marta Julínyová a Mária Vetríková 1. miesto. V máji 1975 sa Iveta Uhrínová stala v tejto súťaži majsterkou kraja aj Slovenska. V atletických pretekoch boli úspešné Helena Julínyová a Oľga Ábelová. Učiteľ B. Hulman pripravoval žiakov aj na branné súťaže. V okresom kole Pionierskeho branného viacboja obsadilo družstvo chlapcov 2. miesto a družstvo dievčat 1. miesto. V streleckých súťažiach sa majstrami okresu a kraja stali Marián Galbavý, Jaroslav Stolárik a Jaroslav Šebo.

Žiaci zo ZŠ Banka boli úspešní aj vo výtvarných súťažiach (grafika a gobelíny). V Piešťanoch dokonca usporiadali vlastnú výstavu.

Konečne teplo

Na škole bolo pred Vianocami 1974 nainštalované ústredné kúrenie na tuhé palivo. Pri realizácii pomohlo miestne JRD. Na škole pribudol kurič Peter Rebro.

V školskom roku 1975/1976 odišli zo školy učiteľky Mattošová a Urbanová. Namiesto Dariny Loveckej Rusnákovej nastúpila Brigita Petrušová. Bola otvorená školská družina, kde boli vychovávateľkami Mária Vitárková a Štefánia Cisárová. Na škole bolo 10 tried (v 6. ročníku boli 2 triedy) a navštevovalo ju 201 žiakov.

V januári 1976 odišla vychovávateľka M. Vitárková do invalidného dôchodku. V marci odišla na materskú dovolenku E. Siebertová, nahradil ju Milan Tomko. Žiaci školy boli opäť úspešní v športovo-branných súťažiach. Vyhrali okresné a krajské majstrovstvá v Pretekoch o partizánsky samopal a boli úspešní aj na celoslovenskom finále v Tatranskej Lomnici. Pekné výsledky dosahoval výšivkársky krúžok pod vedením Anny Tretinárovej a výtvarný krúžok pod vedením Emílie Kurdelovej. Na škole vyvíjali činnosť aj mladí požiarnici a pionierska dychovka.

Od školského roka 1976/1977 bola riaditeľkou školy Anna Daňová a zástupcom Vladimír Doležálek. Na škole bolo 10 tried. Žiakov 1. až 9. ročníka vyučovalo 11 učiteľov, z nich bolo 10 triednymi učiteľmi. Boli to: S. Marková (1. ročník), V. Jakubek (2. ročník), A. Tretinárová (3. ročník), M. Mucinová (4. ročník), M. Mináriková (5. ročník), Jana Mlynáriková (6. ročník), Emil Pavlík (7. ročník - 7. A), B. Petrusová (7. ročník - 7. B), B. Hulman (8. ročník) a E. Kurdelová (9. ročník). Bez triednictva bola L. Hrabinová. Skupinovou vedúcou PO SZM (Požiarna ochrana Socialistického zväzu mládeže) bola M. Hulmanová, školníčkou M. Brezulová, upratovačkou A. Dubovská a kuričom P. Rebro. Školská družina nebola k dispozícii a ani stravovanie žiakov a učiteľov nebolo zabezpečené.

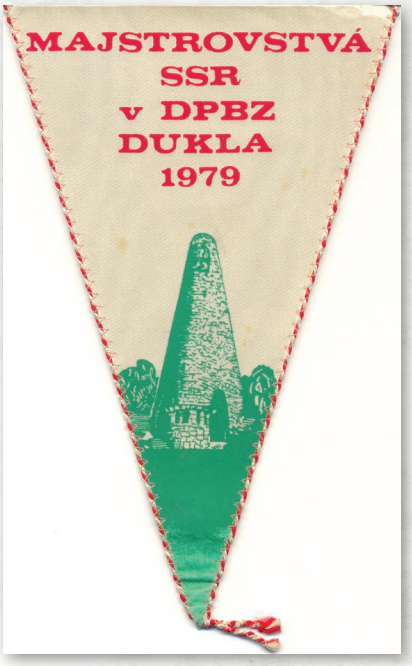
Úspešní športovci

Žiaci pod vedením Bernarda „Berca“ Hulmana boli naďalej úspešní v športovo-branných súťažiach. V krajskom kole Dukelských pretekov brannej zdatnosti v Chrabranoch obsadila Iveta Uhrínová 1. miesto a 14. mája 1977 na celoštátnom finále Behu Smeny a Mladej fronty v Novej Ždani vyhrala opäť. Družobné vzťahy so školou v Moravanskom Žizkove pokračovali.

V školskom roku 1977/1778 si žiaci, učitelia a občania Banky pripomenuli 40. výročie vzniku školy. Peter Bédi sa stal majstrom Slovenska v DPBZ.

V školskom roku 1978/1979 bola riaditeľkou školy Anna Daňová, je zástupcom sa stal Matej Tóth. Pribudla učiteľka Daniela Arbetová. Na škole bolo 9 tried a navštevovalo ju 191 žiakov.

V školskom roku 1980/1981 bol 9. ročník z dôvodu malého počtu žiakov presunutý zo 6. ZDŠ v Banke na 2. ZDŠ na Rázusovej ulici v Piešťanoch. Na škole teda zostalo 8 tried. Do dôchodku odišla učiteľka Sidónia Marková.

V školskom roku 1981/1982 bolo v škole iba 7 tried. Riaditeľka Anna Daňová nemala svojho zástupcu. Triednymi učiteľmi boli: Emília Kurdelová, Vojtech Jakubek, Anna Tretinárová, Magda Mináriková, Brigita Petrušová, Bernard Hulman a Jana Mlynáriková. Bez triednictva zostala Daniela Arbetová. Skupinovou vedúcou PO SZM bola Mária Hulmanová. Školníčkou bola M. Brezulová a novou upratovačkou p. Matejová.

V školskom roku 1983/1984 bola riaditeľkou školy naďalej Anna Daňová. Jej zástupkyňou sa stala Vlasta Kucharovičová. Na škole bolo 8 tried a navštevovalo ju 186 žiakov. Triednymi učiteľmi boli: Matilda Mikušová, Magdaléna Mináriková, Anna Tretinárová, Anna Farkašová (v roku 1984 nahradila Vojtecha Jakubeka, ktorý odišiel do dôchodku), Emília Kurdelová, Jana Mlynáriková, Brigida Petrušová a Bernard Hulman. Bez triednictva zostala Daniela Arbetová. V školskej družine bolo 1 oddelenie. Deti vychovávala Adela Kapustová. Skupinovou vedúcou PO SZM bola stále Mária Hulmanová.

V školskom roku 1985/1986 bola riaditeľkou školy Vlasta Kucharovičová, jej zástupkyňou bola jeden rok Drabantová a po nej Mlynáriková.

V Dukelských pretekoch brannej zdatnosti získali J. Košinár a M. Julínyová tituly majstrov republiky.

Po zlúčení Banky s Piešťanmi sa v rokoch 1973 až 1975 uskutočnila v tunajšom kaštieli prestavba interiéru bývalého MNV. Cieľom bolo vytvoriť priestory pre materskú školu. Na začiatku školského roka 1975/1976 bol objekt MŠ spolu s jedálňou odovzdaný do užívania. Kapacita materskej školy sa rozšírila na 50 detí, ktoré boli rozdelené na 2 skupiny – staršie a mladšie. Riaditeľkou bola Jozefína Wneková a učiteľkami boli: Elena Petrgalová, Elena Vetríková a Elena Hvizdáková. Školníčkou bola Marta Babišová. Vedúcou školskej stravovne bola Terézia Beňová.

Učiteľkami v materskej škole boli: Beáta Dvorská, Viera Buntová, Vlasta Kubicová, Anna Belanová Blašková, Viera Petrová, Tatiana Sláviková, Jana Gabrišová, Bohuslava Kucharíková a Alena Haringová. Riaditeľkou bola naďalej Jozefína Wneková. MŠ v Banke udržiavala družobné styky s MŠ v Moravskom Žižkove (okres Břeclav).

Pobočka mestskej knižnice

V roku 1978 bola v priestoroch Materskej školy na Topoľčianskej ulici zriadená pobočka piešťanskej mestskej knižnice. Knižnica však bola málo navštevovaná, čo bolo spôsobené tým, že školopovinné deti navštevovali v rámci aktivít zabezpečovaných školskou družinou častejšie knižnicu v Piešťanoch. Z dôvodu malého záujmu bola prevádzka pobočky dňa 28. 2. 1994 zrušená.

Stagnujúci chod dychovky

V polovici roka 1980 členovia dychovej hudby svojpomocne a na vlastné náklady vybúrali nevyhovujúce priečky, nové potrebné priečky vymurovali a tiež vymaľovali miestnosti. Obdobie čiastočnej stagnácie dychovej hudby pokračovalo aj koncom 70. a v prvej polovici 80. rokov. Ing. Michal Rusnák a Peter Valko sa však naďalej usilovali udržať dychovku pohromade, aby naďalej hrala tak ako predtým. V tom čase dychovú hudbu v Banke viedol Peter Valko a dirigentom bol Emil Polák z Moravian nad Váhom.

Prelom v procese stabilizácie dychovej hudby a jej oživenie nastalo v roku 1987, keď bol za kapelníka zvolený Ing. Michal Rusnák. Pribudli ďalší muzikanti: R. Uhrín, J. Gašpar, M. Gašpar, P. Orviský, J. Marek, jeho syn Ľ. Marek, J. Šugár a niekoľko ďalších muzikantov z Piešťan. Obdobie najväčšieho rozmachu dychovej hudby nastalo po roku 1988, keď na žiadosť Ing. Michala Rusnáka a Gašpara Haringa prišiel ako hráč, ale hlavne ako umelecký vedúci (kapelník) Ján Benka. Postupne povzniesol úroveň dychovky po umeleckej stránke. Ustálilo sa obsadenie všetkých nástrojových sekcií a začalo sa s pravidelným nacvičovaním. Okrem pochodov a skladieb tanečného charakteru začala dychová hudba hrávať aj náročnejšie skladby. Do repertoáru boli zaradené koncertné valčíky, charakteristické

folklórne skladby, predohry a serenády. Do kolektívu boli prijaté dve speváčky a spevák, aby bola dychovka schopná konkurovať dychovým hudbám vtedajšieho Trnavského okresu.

Detská dychovka

Banka bola v tom období mestskou časťou Piešťan. Po niekoľkých rokovaniach vybavil Ing. M. Rusnák spolu s J. Benkom sponzora, ktorým sa stali piešťanski požiarnici. Dychová hudba zároveň dostala hasičské rovnošaty a na rôznych podujatiach vystupovala v uniformách. Ing. M. Rusnák a G. Haring zároveň požiadali kapelníka Jána Benku, aby na Banke začal vyučovať deti miestnej školy hru na hudobné nástroje. V apríli 1988 spoločne navštívili tunajšiu základnú školu, kde urobili prieskum a zistili záujem žiakov o hru na dychové nástroje. Prihlásilo sa vtedy 26 žiakov, prevažne chlapcov.

V triede na Topoľčianskej ceste sa v roku 1988 začalo prípravné vyučovanie. Učiteľ prebral najskôr teóriu hudby a potom žiakom pridelil hudobné nástroje.

Po dvoch rokoch prípravnej výučby sa uskutočnil výber žiakov vhodných pre ďalšie štúdium. Od septembra 1990 začala v m. č. Banka pôsobiť vysunutá trieda Základnej umeleckej školy v Piešťanoch, v ktorej sa vyučovala hra na dychové hudobné nástroje.

Dom slovenských spisovateľov

V roku 1982 bol na začiatku Banky v prázdnej vile MUDr. Vojtecha Horvátha zriadený Dom slovenských spisovateľov Ivana Stodolu. Vila bola postavená v období 1. Slovenskej republiky v rokoch 1942 a 1943. Objekt sa stal majetkom Slovenského literárneho fondu. Dom slovenských spisovateľov Ivana Stodolu aj v súčasnosti slúži ako rekreačné zariadenie pre spisovateľov, redaktorov, režisérov, hercov a ďalších kultúrnych pracovníkov. V súčasnosti patrí Spolku slovenských spisovateľov.

Z histórie hasičského zboru

V roku 1889 bol na Banke založený dobrovoľný hasičský zbor. Prvým veliteľom bol Ján Jurkovič a podveliteľom Jozef Drahovský. Zbor mal 18 členov.

V období 1. Československej republiky sa počet príslušníkov Dobrovoľného hasičského zboru v Banke pohyboval okolo 15. Veliteľmi zboru boli postupne Sylvester Rybárik, Stanislav Klampár a Rudolf Marek. Hasiči mali svojho zvolávača, trubača, ktorý trúbením zvolával hasičov v prípade požiaru alebo cvičenia. Trubačom na Banke bol Blažej Klampár, ktorý trúbil na troch miestach – pri kostole, pri dome Drahovského a Macka.

V období, keď bol veliteľom Rudolf Marek, boli hasičmi: Jozef Šebo, Ján Miškech, Eduard Dubovský, Vojtech Dubovský, Ján Rusnák, Ján Macko, Gašpar Macko, Štefan Vetrík a Karol Gabriš.

Hasičské cvičenia sa konali na starom futbalovom ihrisku, ktoré sa nachádzalo vedľa obtokového ramena Váhu. Na výjazdoch sa používala ručná striekačka ťahaná koňmi. Hasičská zbrojnica sa na-

chádzala pod kostolom v starej škole (v dome Sameka).

V období 1. ČSR vypuklo na Banke viacero požiarov. Horelo u Karola Drahovského, ďalej horela sýpka na dolnom majeri a požiar sa rozpútal aj na hornom majeri, kde oheň zachvátil kravský matečník. Zahynuli tri kravy.

Bančianski hasiči boli aktívny aj po 2. svetovej vojne. V období socializmu premenovali hasičov na požiarnikov. Začiatkom 50. rokov bol ich veliteľom Rudolf Marek, po ňom Gašpar Moravčík a od polovice 60. rokov Anton Vetrík. Posledným veliteľom hasičov bol Dominik Marek. Velitelia zodpovedali za techniku a výcvik hasičov.

Okrem veliteľov mali dôležitú funkciu predsedovia a tajomníci základnej organizácie Zväzu požiarnej ochrany v Banke, ktorí spravovali zbor po organizačnej stránke. Prvým predsedom ZO ZPO v Banke bol Jozef Major, v roku 1964 ho vystriedal Libor Jahoda a od roku 1986 Jozef Moravčík. Dlhoročným tajomníkom bol Juraj Rusnák. Po ňom nastúpil Peter Šmehlík. V 50. rokoch boli požiarnici organizovaní v Československom zväze požiarnej ochrany, miestna jednota Banka, okres Piešťany a po roku 1960 v Zväze požiarnej ochrany ČSSR, ZO Banka. Začiatkom 50. rokov boli požiarnikmi: Rudolf Marek, Juraj Rusnák, Gašpar Moravčík, Vojtech Dubovský, Ján Rusnák, Jozef Major, Ján Miškech a ďalší.

Koncom 50. rokov pribudli mladší požiarnici. V roku 1959 vzniklo družstvo hasičov, ktorého členmi boli: Peter Vetrík, Silvester Vetrík, Anton Vetrík, Libor Jahoda, Jozef Gabriš, Jaroslav Moravčík, Florián Macko, Dominik Marek, Jaroslav Košinár, Róbert Uhrín st., Jozef Marek, Emil Gabriš a ďalší. Počet požiarnikov sa pohyboval od 12 do 15. Zasahovali nielen na Banke, ale aj v širokom okolí. Hasili dokonca lesné požiare.

Na oslavách a počas sviatkov vystupovali požiarnici oblečení v slávnostných uniformách. Popri hasebnej činnosti sa zúčastňovali rôznych školení. Dominik Marek a Jozef Gabriš sa venovali výchove mladých požiarnikov. Požiarnici sa zúčasťňovali súťaží hasičských družstiev v rámci okresu Trnava, na ktorých získali niekoľko prvých miest. V 70. rokoch reprezentovali požiarnici z Banky Západoslovenský kraj na celoštátnej súťaži v Martine.

Červený kríž

Červený kríž pracoval v roku 1984 v zložení: Katarína Vondráčková (predsedníčka), Klaudia Váhovská (podpredsedníčka), Mária Mucinová (tajomníčka), Viera Haringová (pokladníčka); Alžbeta Julínyová, Paula Levčíková, Mária Letková, Emília Kurdelová, Helena Lisáková, Margita Danišová, Anna Ďuračková, Amália Mináriková a Jozefína Vetríková. Po zosnulých A. Julínyovej a A. Minárikovej sa členkami výboru stali Mária Vatrtová a Zuzana Haringová (po vydaji Garecová). Medzi zaslúžilé členky Červeného kríža v Banke patria: Júlia Jakubcová, Amália Stachová, Anna Rusnáková, Mária Bučková, Amália Procházková, Lýdia Mojtová a ďalšie.

Výbor ZO ČSČK v Banke spolupracoval s predsedom MsV ČSČK v Piešťanoch MUDr. Jozefom Oslancom. Činnosť organizácie usmerňoval predseda Obvodného výboru ČSČK v Piešťanoch MUDr. Ján Bašňák. Aktivity ZO ČSČK v Banke boli mnohostranné – bezpríspevkové darovanie krvi, zdravotnícka osveta, aktívna pomoc pri depistážach (cielené vyhľadávanie zdrojov chorôb vo vybraných skupinách) cukrovky, starostlivosť o vývesnú skrinku a poskytovanie predlekárskej prvej pomoci pri drob-

ných poraneniach. Členovia ZO ČSŠK sa zúčastňovali na slávnostných zhromaždeniach. Skrášľovali životné prostredie – upravovali priestranstvá pred domami a miestny cintorín, o ktorý sa dodnes stará Anna Ďuračková. Organizovali zdravotné prednášky a besedy s lekármi, posedenia so zaslúžilými darcami krvi a posedenia s najstaršími a osamelými spoluobčanmi. Hudobnú kulisu zvykla vytvárať DH Inovčanka. S kultúrnym programom vystupovali žiaci tunajšej ZDŠ. ZO ČSČK organizoval taktiež zábavy a výstavy výšiviek v škole.

Darcovia krvi

ZO ČSČK v Banke patrila medzi najaktívnejšie v okrese Trnava. Jej členmi boli aj viacerí dobrovoľní darcovia krvi. Medzi 44 evidovaných darcov krvi z Banky patrili: Katarína Vondráčková, jej syn Jozef Vondráček, Pavol Varga, Štefan Vatrt, Michal Klampár, Vladimír Chalás, Gabriel Haring, V. Žitňanský a ďalší. Zákonom bolo stanovené, že v deň odberu krvi má darca voľno. Pavol Varga spomínal, ako sa stal darcom krvi. 11. apríla 1973 sa v Trnave hral medzinárodný futbalový turnaj a z práce ho nechceli pustiť. A tak sa s ďalšími kolegami rozhodol, že v ten deň pôjdu darovať krv. Okrem dňa voľna čakalo na darcov krvi aj pohostenie, ktoré pre nich pripravili podniky.

ZO ČSČK v Banke umiestňovala svoje oznamy vo vývesnej skrinke pri kostole, neskôr vo vývesnej skrinke pri dolnom obchode. V okresnej súťaži O najlepšiu vývesnú skrinku obsadzovala ZO ČSČK popredné miesta, v roku 1979 získala dokonca 1. miesto. ZO ČSČK v Banke bol udelený titul Vzorná ZO ČSČK 1. stupňa. Organizácia pokračovala vo svojej činnosti aj po nežnej revolúcii v roku 1989.

Futbaloví internacionáli

V 70. rokoch nastalo obdobie stagnácie bančianskeho futbalu. K jeho oživeniu došlo v 80. rokoch. V sezóne 1983/1984 vyhral Družstevník Banka pod vedením hrajúceho trénera J. Antala 3. triedu a postúpil do 2. triedy Trnavského okresu.

Silné futbalové zázemie na Banke umožnilo v 70. rokoch založiť klub, ktorý zastrešoval hráčov končiacich s aktívnou činnosťou. „Starí páni“ chceli hrať futbal aj naďalej, a tak vznikol FC Víchor

Banka. Mužstvo bolo úspešné v piešťanskej medzipodnikovej futbalovej súťaži. Medzi zakladateľov a hráčov FC Víchor patrili: F. Macko, J. Drahovský, Š. Mikoláš, S. Masaryk, P. Galbavý, M. Gašpar, L. Štefanec, Š. Bučko, M. Procházka, O. Procházka, J. Hladký, Ján Gabriš, Jozef Gabriš a ďalší. Po rozpade súťaže nastalo niekoľkoročné vákuum.

Až v roku 1987 obnovili niekoľkí nadšenci veteránsky futbal v Banke. Bývalí futbalisti si založili klub pod názvom FC Havran Banka (pomenovali ho podľa horského prechodu Havran nad obcou). Medzi zakladateľov a hráčov FC Havran patrili: P. Galbavý, F. Macko, M. Gašpar, D. Gašpar, B. Tamajka, J. Šebo, S. Bednár, M. Rusnák, Š. Gabriš, Š. Štefanka, J. Mikuláš, M. Homola, J. Horňák, V. Halás, P. Mezník, J. Samuhel, A. Molnár, J. Dubovský, L. Konečný, L. Jánoška, J. Chudý, J. Julíny a ďalší. Spočiatku sa vyskytli problémy, keďže vedenie futbalového oddielu TJ Družstevník Banka neumožnilo veteránom hrávať na tunajšom ihrisku. Časom sa však drobný spor urovnal a futbaloví veteráni začali pravidelne trénovať a zúčastňovať sa veteránskych turnajov.

V rámci mesta Piešťany prebiehala súťaž mužstiev v minifutbale pod názvom Mestská piešťanská futbalová liga. V 70. a 80. rokoch bolo jej účastníkom aj mužstvo Twente, ktorého väčšinu tvorili hráči z Banky.

Turistika

Jedným z odborov, ktorý v období socializmu pôsobil v rámci TJ Družstevník Banka, bol odbor turistiky. Skupina tunajších spočiatku neorganizovaných turistov sa zúčastňovala rôznych turistických podujatí, ktoré usporiadavali iné TJ na Slovensku (v regióne Piešťan to bola teslácka buď-fit, výstup na marhát a pod). V tom období sa turistike na Banke venovala skupina detí, ktorú viedol Florián (Slavo) Macko spolu s učiteľmi miestnej ZŠ, spomeňme Bernarda (Berca) Hulmana. Pri pochodoch po stráňach Považského Inovca spĺňali mladí turisti podmienky akcie 100 jarných kilometrov. V roku 1986 vznikol organizovaný odbor turistiky TJ Družstevník Banka. Mal vyše 30 organizovaných členov. Jeho predsedom sa stal Vladislav Konrád. Turisti z Banky sa zúčastňovali pochodov po celom Slovensku, absolvovali aj Výstup mládeže na Rysy.

V júni 1989 zorganizoval Odbor turistiky TJ Družstevník Banka pochod s názvom Dvoma inoveckými rotundami (Jurko a Kostolec) s trasami 10 km, 20 km a 50 km. Pochod sa začínal pri pohostinstve Papagáj. Podujatie sa konalo aj v nasledujúcich rokoch.

Lyžovanie

V roku 1980 bol založený Lyžiarsky oddiel TJ Družstevník Banka. Jeho predsedom sa stal Michal Bednárik. Rok predtým bol na kopci Ahoj vybudovaný prvý kotvový lyžiarsky vlek s dĺžkou 100 m. Do prevádzky bol uvedený v januári 1980. O vybudovanie vleku sa najviac zaslúžili: S. Masaryk, V. Masaryk, D. Jánoška, M. Bednárik, A. Vetrík, V. Kondvár, MUDr. V. Klampár, J. Moravčík, J. Hrnčár, M. Masár a MUDr. J. Čenteš z Piešťan.

V roku 1982 bol vybudovaný horný vlek s dĺžkou 300 m a v nasledujúcom roku nový dolný vlek dlhý 450 m. V roku 1987 bola postavená zrubová chata, ktorá však po piatich rokoch svojej existencie ľahla (po vyčíňaní podpaľača) popolom. Na vybudovaní športového areálu sa okrem už skôr spomínaných ôsob podieľali: Ing. J. Janeček, R. Šnajdar, L. Rusnák, J. Chalás, M. Masaryk, A. Masaryk, M.

Vetrík, M. Jánoška, Š. Vetrík, J. Bednárik, M. Bednárik, J. Vittek a Ing. F. Rubint.

Od roku 1980 sa na Ahoji lyžuje aj na tráve. Viacerí členovia lyžiarskeho oddielu, spomeňme L. Pišného, A. Masaryka a Ľ. Masára, získali na súťažiach popredné umiestnenia. TJ Družstevník Banka sa stala organizátorom Medzinárodného letného slalomu v lyžovaní na tráve o cenu oslobodenia Piešťan.

Oslavy 50. výročia vzniku TJ v Banke

V roku 1984 sa uskutočnili oslavy 50. výročia vzniku telovýchovnej jednoty v Banke. V tom roku mala TJ Družstevník Banka 315 členov, ktorí pôsobili v štyroch oddieloch (futbalový, stolnotenisový, lyžiarsky a atletický) a v dvoch odboroch (turistický a ZRTV – základná telesná výchova). Predsedom výboru TJ bol Dominik Jánoška, podpredsedom Róbert Rybárik a tajomníkom a zároveň hospodárom Bernard Hulman. Členmi výboru boli: Dominik Rybárik, Pavol Galbavý, Michal Bednárik, Florián Macko a Oľga Boldišová.

Sezóna 1984/1985 v TJ v Banke

V sezóne 1984/1985 hrali futbalisti v 2. triede Trnavského okresu. Predsedom oddielu bol Dominik Rybárik. V tom roku sa družstvo stolných tenistov stalo majstrom Trnavského okresu a postúpilo do krajskej súťaže. Predsedom oddielu bol Pavol Galbavý a trénerom R. Hulman.

Lyžiari mali k dispozícii lyžiarsky areál na Ahoji s dvomi vlekmi, neskôr aj s večerným osvetlením. Okrem lyžovania na svahu sa venovali aj spomínanému lyžovaniu na tráve. V roku 1984 zorganizovali 5. ročník Medzinárodného letného slalomu o cenu mesta Piešťany. Predsedom oddielu bol Michal Bednárik.

Atléti dosahovali popredné umiestnenia v okresných, krajských a republikových súťažiach. V roku

1984 J. Košinár a M. Julínyová získali v Dukelských pretekoch brannej zdatnosti vo svojich kategóriách tituly majstrov republiky. Predsedom oddielu bol učiteľ Bernard Hulman, ktorý viedol na škole športovú základňu.

OV ČSZTV UDEĽUJE

DIPLOM

Marte Julínyovej

za úspešné výsledky v branných a športových podujatiach

Členky odboru ZRTV cvičili na chodbe, pretože v škole chýbala telocvičňa. Odbor ZRTV vznikol v roku 1983 a mal zhruba 30 členiek. Predsedníčkou bola Oľga Boldišová. V roku 1984 nacvičili vlastnú pódiovú skladbu. Taktiež nacvičovali spartakiádu žien.

Turisti každoročne pripravovali alebo spoluorganizovali viacero turistických podujatí. V roku 1984 zorganizovali Zimný zraz turistov Západoslovenského kraja. Odbor mal asi 60 členov a jeho predsedom bol Florián Macko.

Náboženský život

V rámci cirkevnej organizácie bola Banka filiálkou rímskokatolíckej farnosti v Moravanoch nad Váhom. V období socializmu bolo náboženstvo potláčané.Po roku 1948 slúžil v tunajšom kostole sväté omše a cirkevné obrady moraviansky dekan Anton Pánik. Po ňom nasledoval farár asesor Ján Pospiech a v rokoch 1975 až 1996 Mons. dekan Ľudovít Holý. Nasledujúcim farárom sa stal Ján Bederka. Okrem Banky bolo filiálkou moravianskej farnosti aj Ducové a Hubina.

Martinské hody

Tradícia hodov je úzko spojená s vierou. Hody sa každoročne konali na pamiatku posviacky kostola. Na Banke sa konali prvú nedeľu po meninách Martina (11. november), ktorému je tunajší kostol zasvätený. Pri tejto príležitosti sa stretávali príbuzní a známi zo širokého okolia. Obyvatelia sa na hody vždy dlhšie pripravovali. Svoje domy zvonku aj zvnútra vybielili. Vykŕmili husi, kačky, ba i prasce.

Hody mávali slávnostný priebeh. Boli bohaté a trvali tri dni – od soboty do pondelka. V nedeľu sa slúžila slávnostná svätá omša, na ktorej hrala miestna dychovka. Do obce prišli rôzni jarmočníci. Pri kostole boli rozložené šiatre a stánky, v ktorých sa predávali sladkosti, občerstvenie, rôzne hodové hračky a suveníry. Na strelnici mohli mládenci devám vystrieľať papierové ruže. Kolotoče sa objavovali zriedkavejšie, pretože na Martina už bývalo chladno.

Napoludnie sa išlo domov k hodovému obedu. V hodovej polievke sa museli variť aspoň tri druhy mäsa. Po polievke sa jedla husacina alebo kačacina s lokšami, ryžou a ďalšími prílohami. Nesmeli chýbať koláče (hlavne z kysnutého cesta), ktoré sa pripravovali v peci. Jedlo sa zapíjalo dobrým vínom.

Večer bola v kultúrnom dome hodová zábava, na ktorej sa všetci bavili. Do tanca vyhrávala dychovka. Bančania boli odjakživa prezývaní syslári. Táto skutočnosť sa zvykla pripomínať aj na hodoch: „Hody boli, hody sú, dajte sysľa na misu“. Vtipkár však niekedy musel po tejto rečňovanke utekať, aby jednu neutŕžil.

Hody pokračovali v pondelok, nazývali sa hodence. Pojedli sa všetky pripravené dobroty a čo zostalo, dostali hodujúci ako výslužku. V takomto rozsahu pretrvávali hody na Banke až do 80. rokov.

Záhradkári

V 70. a 80. rokoch minulého storočia vznikali v katastrálnom území m. č. Banka záhradkárske osady, napr. Bacchus osada I, Bacchus osada II, Bacchus osada III (Lomec), osada Havran, osada Ahoj a pod. Niektoré z osád však vyrástli na miestach, ktoré boli v rozpore so Smerným územným plánom mesta Piešťany a so Štatútom kúpeľného mesta Piešťany. Vznikali preto rozpory medzi MV Slovenského záhradkárskeho zväzu v Piešťanoch a MNV v Piešťanoch. Napr. osada Bacchus II. vznikla v 1. ochrannom pásme kúpeľov a žriedel a jej ďalšia existencia bola zakázaná. Niektorí záhradkári si dokonca postavili záhradné a rekreačné chaty bez povolenia.

OBDOBIE
1989 – 1995

Postupný rozpad sovietskeho bloku, t. j. bloku socialistických štátov a samotného Sovietskeho zväzu (ZSSR), sa začal už v roku 1985, keď v ZSSR nastúpilo nové vedenie komunistickej strany na čele s Michailom Gorbačovom. Následne sa v Sovietskom zväze začala prestavba spoločnosti podobná tej, o akú sa v roku 1968 v Československu neúspešne pokúsilo nové vedenie štátu na čele s Alexandrom Dubčekom. Hospodárske reformy (perestrojka a glasnosť) a snaha o demokratizáciu spoločnosti v Sovietskom zväze však o niekoľko rokov spôsobila jeho rozpad. Táto skutočnosť viedla ku koncu totalitného socializmu aj v ďalších štátoch.

V Československu sa v novembri 1989 uskutočnila tzv. nežná revolúcia, ktorá spôsobila pád totalitného socializmu a návrat demokratického kapitalizmu. Okrem politických zmien došlo k zmenám v oblasti hospodárstva – uskutočnila sa transformácia štátneho majetku na súkromný. Proces privatizácie však spôsobil aj majetkové rozdiely, vznikla nezamestnanosť a postupný rast cien, čo viedlo k zníženiu životnej úrovne časti obyvateľstva. 1. 1. 1993 došlo k rozpadu ČSFR. Vznikli dva samostatné štáty – Slovenská republika a Česká republika.

Všetky tieto zmeny sa týkali aj Banky, ktorá bola stále (až do roku 1995) mestskou časťou Piešťan. Po nežnej revolúcii došlo k zmene predsedu MsNV v Piešťanoch – po Viliamovi Hermanovi sa ním v roku 1990 stal Štefan Hausser.

Komunálne voľby v roku 1990

V novembri 1990 sa v ČSFR konali demokratické voľby do orgánov mestskej samosprávy (komunálne voľby). Za primátora Piešťan a teda aj mestských častí Banka a Kocurice bol pre volebné obdobie 1991 – 1994 zvolený Ing. Viliam Hájovský. Zároveň bolo v šiestich volebných obvodoch zvolených 34 poslancov Mestského zastupiteľstva mesta Piešťany. Vo volebnom obvode č. 6 (m. č. Banka) boli za poslancov zvolení Gašpar Haring a MUDr. Stanislav Čársky. Obaja kandidovali za Demokratický blok (VPN, KDH a DS). Na zasadnutiach mestského zastupiteľstva upozorňovali na aktuálne úlohy a žiadali riešiť problémy obyvateľov Banky.

V roku 1991 žiadal poslanec Čársky rozšíriť vodovod na Banke. Poslanec Haring žiadal o vybudovanie kanalizácie na Banke, väčšiu starostlivosť o lesopark Červená veža a tiež pravidelné čistenie priekop pod Červenou vežou. V roku 1992 žiadal Gašpar Haring mesto Piešťany o vybudovanie vodovodu v hornej časti Banky. Spomenul kritickú situáciu Bančanov bývajúcich v lokalite Horný majer, žiadal rekonštrukciu lesoparku Červená veža, upozornil na nepriaznivý stav Vápenického potoka

a tiež vyslovil podozrenie, že niektorí občania majú žumpy napojené na odpad dažďovej vody, a preto hrozí znečistenie povrchových vôd. MUDr. Stanislav Čársky žiadal mesto, aby poskytovalo informácie o spôsobe kontroly prečerpávania žúmp v m. č. Banka s cieľom zabrániť úniku odpadových vôd. Tiež žiadal o urýchlené dobudovanie miestnych komunikácií v sídlisku Tobolka.

Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky

Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky sa začiatkom jesene 1994 konali voľby poslancov do NR SR. Vo volebnom obvode č. 5 (mestská časť Banka) boli zriadené dva volebné okrsky (v škole a v pohostinstve na Topoľčianskej ceste). Na Banke sa volieb zúčastnilo 1 060 občanov. Odovzdaných bolo 1 043 platných hlasovacích lístkov. Najviac hlasov získali poslanci za HZDS (474), nasledovalo KDH (121), DÚ (92) a SNS (88).

Komunálne voľby v roku 1994

V novembri 1994 sa konali voľby primátora a poslancov MsZ mesta Piešťany. Za primátora Piešťan bol zvolený Ing. Ivan Mrázik a za poslancov MsZ za m. č. Banka Gašpar Haring a MUDr. Štefan Lúčny. Funkciu poslancov zastávali iba krátku dobu, pretože 1. júla 1995 sa Banka osamostatnila.

Snaha o osamostatnenie

V rokoch 1993 a 1994 zosilneli aktivity podporujúce osamostatnenie Banky. Vznikol petičný výbor, ktorý bol v tejto veci poverený zastupovať občanov m. č. Banka. 22. februára 1994 zástupcovia petičného výboru vedení poslancom MsZ za m. č. Banka Gašparom Haringom odovzdali zástupcovi primátora mesta Piešťany MUDr. Milošovi Krúpovi petíciu s podpismi. Oficiálne požiadali mesto o vyhlásenie referenda vo veci odčlenenia m. č. Banka od mesta Piešťany. 29. apríla 1994 mesto Piešťany uznesením MsZ č. 92/1994 schválilo návrh na vykonanie referenda v m. č. Banka.

Referendum o odčlenení

Referendum o odčlenení Banky od Piešťan sa uskutočnilo v dňoch 20. a 21. mája 1994. Bolo platné, väčšina hlasujúcich bola za odčlenenie. Hlasovania sa zúčastnilo iba 677 voličov, z toho za odčlenenie hlasovalo 363 obyvateľov a 289 bolo proti. K 1. 9. 1993 mala Banka 1 907 obyvateľov, z toho bolo 1 415 oprávnených voličov. Referendum bolo mestom Piešťany akceptované a jeho výsledok bol 7. júna 1994 oznámený Vláde SR.

Z Ministerstva vnútra SR prišla odpoveď, ktorá zahŕňala 3 podmienky: 1. medzi mestom Piešťany a m. č. Banka sa musí uzavrieť dohoda o majetkoprávnom vysporiadaní a o katastrálnom území obce a dohoda o názve novej obce a sídle jej orgánov; 2. je potrebné súhlasné stanovisko Okresného úradu v Trnave a 3. je potrebné prerokovanie názvu obce v názvoslovnej komisii ministerstva vnútra. Tieto podmienky boli v priebehu roka 1994 splnené. Potrebné dohody podpísali za m. č. Banka Gašpar Haring, Ing. Michal Rusnák a Dušan Marek a za mesto Piešťany primátor Ing. Viliam Hájovský. Vláda SR uznesením č. 258 zo dňa 18. apríla 1995 schválila rozdelenie Piešťan na mesto Piešťany a obec Banka s účinnosťou od 1. júla 1995. Od toho dňa vystupuje Banka opäť ako samostatná obec.

Výstavba a rekonštrukčné práce

V rokoch 1989 až 1995 realizovalo mesto Piešťany v m. č. Banka viacero investičných akcií. V rôznych lokalitách prebiehala plynofikácia a výstavba kanalizácie, vodovodnej siete, elektrických rozvodov, ulíc a chodníkov.

V rokoch 1991 až 1992 boli plynofikované ulice Žiacka, Hudobná a Spojovacia. V rokoch 1992 až 1994 sa postupne budoval stredotlakový plynovod na Topoľčianskej a Dominovej ceste a taktiež na Bananskej a Športovej ulici.

Výstavba v Tobolke

V lokalite Tobolka pokračovala výstavba inžinierskych sietí a budovali sa ulice a chodníky. Výstavba nového sídliska v lokalite Tobolka (dnešné Nám. M. Benku a okolité ulice) sa začala v roku 1981 (predtým prebiehala výstavba domov na Karpatskej a Inoveckej ulice). Vodovod a dažďová kanalizácia boli vybudované v rokoch 1985 až 1987, STL plynovod v roku 1986, elektrické rozvody a osvetlenie v rokoch 1991 a 1992, splašková kanalizácia (nahradila nepriepustné žumpy) v roku 1993 a cestné ko-

munikácie v rokoch 1992 až 1994. Kanalizácia dažďových vôd bola vyvedená do Vápenického potoka. Výstavba kanalizácie na ľavej strane Váhu bola dôležitá najmä z ekologického hľadiska. Na Banke sa dovtedy nachádzali priepustné žumpy. Znečistený býval aj Vápenický potok, ktorý ústil do obtokového ramena Váhu, iba niekoľko stoviek metrov od termálnych prameňov a ložísk liečivého bahna.

V roku 1992 vypracovala firma Hydrocoop, s. r. o. Bratislava prípravnú dokumentáciu, ktorá sa týkala splaškovej kanalizácie v obciach ležiacich neďaleko Piešťan na ľavej strane Váhu. Projekt rozdelil kanalizáciu na dve časti. Do severnej časti začlenil obce Hubina, Ducové, Moravany nad Váhom a m. č. Banka (pred Bananským vrchom). Odpad z týchto obcí je odvádzaný splaškovou kanalizáciou, odpadové vody sú prečerpávané cez Krajinský most do pravobežnej kanalizácie Váhu a sú likvidované v pravobrežnej čističke odpadových vôd. Do južnej časti patrí rekreačná oblasť SÍňava II, obec Ratnovce a Sokolovce. Neďaleko Sokoloviec bola vybudovaná samostatná čistička odpadových vôd.

V rokoch 1990 a 1991 pokračovali na letnom kúpalisku SÍňava rekonštrukčné práce na bazénoch a na úpravni vody.

Vojenské bytovky

V roku 1990 MUDr. Stanislav Čársky odkúpil od mesta Piešťany pozemok bývalého Dolného majera. Mesto Piešťany tam ešte počas socializmu plánovalo postaviť Centrum služieb Banka. Po nežnej revolúcii v roku 1990 sa od tohto zámeru odstúpilo. V roku 1994 tu Ministerstvo obrany SR dalo postaviť bytové domy pre vojakov (letcov). Výstavbu realizovali piešťanské firmy Stamos a Stapros. Ubytovaných bolo 42 rodín vojakov. Na zvyšnej časti pozemku dokončil MUDr. Čársky v roku 1995 výstavbu objektu zdravotného strediska, ktoré obsahovalo ambulanciu praktického lekára pre dospelých, ambulanciu kožného lekára a lekáreň.

Kúpeľný most

V auguste 1995 bol daný do prevádzky nový most vedúci ponad obtokové rameno Váhu. Most spojil Banku s Kúpeľným ostrovom. Na strane Banky bolo vybudované strážne stanovisko pre kúpeľnú políciu. Stavbu mosta financovali v plnom rozsahu kúpele.

Ochrana liečivých zdrojov a prírody

Väčšina územia Banky patrí do 2. ochranného pásma prírodných liečivých zdrojov. Rozsah vnútorného kúpeľného územia stanovil Štatút kúpeľného mesta Piešťany. Nebezpečenstvo znečistenia prírodných liečivých zdrojov (termálne pramene a liečivé bahno) a pitnej vody zo strany Banky vytvárajú jednak zdroje znečistenia podzemných vôd (priepustné žumpy a doprava – hlavná cesta vedie popri časti obtokového ramena) a tiež zdroje znečistenia povrchových vôd (najmä Vápenický potok s nadväzujúcou časťou obtokového ramena Váhu).

V lokalite Červená veža sa nachádza lesopark. Na vrchu lesoparku je vybudovaný vodojem, ktorý zásobuje obyvateľov pitnou vodou. Významnou botanickou lokalitou na Banke je kopec Ahoj. Banka susedí s vodnou nádržou Sĺňava, ktorá je chránenou študijnou plochou na ochranu vodného vtáctva a vodnej flóry.

Pamiatky

Do ústredného zoznamu kultúrnych pamiatok SR je zapísaný kostol sv. Martina. Predmetom pamiatkového záujmu sú dva objekty – Červená veža a Leonhardiovská kúria. Boli stanovené dve ochranné pásma pamiatkových objektov – ochranné pásmo kostola sv. Martina je vymedzené oplotením kostola a ochranné pásmo Leonhardiho kúrie je vymedzené oplotením dvora.

Privatizácia a reštitúcie

V roku 1991 sa v Československu menili vlastnícke vzťahy. Odštátňovanie objektov prebiehalo formou malej privatizácie (verejné dražby), veľkej privatizácie (zo štátnych podnikov vznikali akciové alebo iné spoločnosti) a reštitúcií (majetok bol navrátený pôvodným majiteľom alebo ich dedičom). Tiež vznikali nové podnikateľské spoločnosti, najmä spoločnosti s ručením obmedzeným a viacerí živnostníci.

V rámci malej privatizácie boli v m. č. Banka predané niektoré objekty, napr. predajné stánky v rekreačnej oblasti Sĺňava II, rekreačné zariadenie Lúč na Červenej veži či Bacchus vila. Pred odčlenením Banky od Piešťan bolo na Banke celkovo 189 podnikateľských subjektov. Z toho podnikalo 185 fyzických osôb a 4 právnické osoby. Väčšina mala bydlisko na Banke, ale podnikala v Piešťanoch, ostatní mali bydlisko a podnikali na Banke alebo bývali v Piešťanoch a inde, ale podnikali v Banke.

Údržba komunikácií

V rokoch 1989 až 1995 zabezpečovali údržbu a čistenie ulíc a verejných priestranstiev v m. č. Banka Technické služby mesta Piešťany. Dôležitá bola najmä zimná údržba komunikácií – mrznúci dážď spôsoboval problémy v doprave. Údržbu Bananskej a Topoľčianskej cesty, rovnako ako aj cesty J. Alexyho, zabezpečovala Okresná správa ciest, cestné majsterstvo Piešťany.

Technické služby mesta Piešťany zabezpečovali vývoz komunálneho odpadu. Starali sa aj o cin-

torín na Banke, ktorý v roku 1992 obsahoval 650 hrobov. Voľná kapacita bola ešte 150 hrobových miest.

Dychová hudba

Dychová hudba vystupovala pod názvom Inovčanka. Umeleckým vedúcim bol Ján Benka. V roku 1990 mala dychová hudba 22 hudobníkov a 2 speváčky. Súbor vystupoval na rôznych verejných podujatiach, slávnostiach a promenádnych koncertoch (napr. v pieštanskom hudobnom pavilóne). V roku 1995 vystupovala DH Inovčanka v Nemeckej spolkovej republike. Kroniku dychovej hudby viedol Ing. Michal Rusnák. V roku 1994 sa tejto úlohy chopil Ing. Anton Haring.

Základná škola

Po revolúcii a nástupe demokracie došlo k zmenám aj v oblasti školstva. Ďalšie zmeny pribudli po vzniku samostatnej Slovenskej republiky 1. januára 1993. V školskom roku 1991/1992 navštevovalo školu 178 žiakov 1. až 8. ročníka.

Riaditeľkou základnej školy po roku 1989 bola stále Mgr. Vlasta Kucharovičová. Zástupkyne riaditeľky sa menili. Po Zuzana Tóthovej nimi boli: Ľuboslava Drabantová, Jana Mlynáriková a napokon od šk. roka 1995/1996 Mgr. Sidónia Gašparová. Učiteľkami boli: Katarína Michnová, Magdaléna Miháliková, Jarmila Zatkalíková, Anna Farkašová, Daniela Arbetová, Jana Mlynáriková, Oľga Oravcová, Emília Kurdelová a Zuzana Tóthová. V školskej družine boli vychovávateľkami Dagmar Kubrická a Milada Taranová.

Od roku 1990 začala v m. č. Banka pôsobiť pobočka piešťanskej ZUŠ. Bola otvorená trieda dychových nástrojov, v ktorej vyučoval Ján Benka. V roku 1992 pribudla aj klavírna trieda.

Materská škola

Počas školského roka 1991/1992 sa riaditeľkou materskej školy stala Jana Gabrišová, ktorá vystriedala Jozefínu Wnekovú. Učiteľkami boli Tatiana Sláviková a Anna Blašková. Zapísaných bolo 36 detí.

Dňa 28. 2. 1994 bola pre malý záujem zrušená pobočka Mestskej knižnice v Piešťanoch.

Futbal

Aj po nežnej revolúcii zohrával šport významnú úlohu v živote obyvateľov Banky. V roku 1990 došlo k zmene názvu futbalového oddielu. V tom období výbor FO pracoval v zložení: Dominik Rybárik (predseda), Štefan Rybárik, Ján Antal, Rudolf Baďura, Jozef Rybárik, Viliam Slávik, Jozef Rusnák, Stanislav Daniš a Mária Moravčíková.

Futbaloví internacionáli

Futbaloví internacionáli z Banky si vytvorili dobré vzťahy s internacionálmi z okolitých obcí. „Starí páni“ z Havranu Banka prišli s iniciatívou usporiadať futbalové turnaje internacionálov.

V júli 1993 FC Havran Banka usporiadal na pamiatku jedného zo zakladateľov Havrana 1. ročník futbalového turnaja internacionálov s názvom Memoriál Pavla Galbavého. Zúčastnili sa ho 4 mužstvá – muži z Banky, Moravian nad Váhom, Ratnoviec a Radošiny (počas ďalších ročníkov ju nahradilo Ducové). Internacionáli FC Havran Banka sa zúčastnili turnajov v rakúskych mestách Worgh a Podersdorf. Nadviazali družobné vzťahy s internacionálmi z Viesky pri Gabčíkove. Práve z tejto obce pochádza turnajový gulášmajster Arnold Molnár.

Členom klubu sa môže stať hráč, ktorý dovŕšil 35 rokov. Prezidentom FC Havran Banka v tom období bol Florian (Slavo) Macko, neskôr Jozef Pavlovič.

Tunajší futbaloví nadšenci sa venovali súťažne aj minifutbalu. Prvým mužstvom z Banky bolo Twente, ďalším O. C. Kantos (od roku 1994 hralo v 2. MPFL).

Turistika

Aktívni boli aj tunajší turisti pod vedením Vladislava Kondvára. V júni 1989 zorganizoval Odbor turistiky TJ Banka pochod Dvoma inoveckými rotundami. Na výber boli trasy dlhé 10, 20 a 50 km. Pochod začínal pri reštaurácii Papagáj a prechádzal okolo rotúnd Jurko a Kostolec. Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky sa registrovaní turisti z Banky stali členmi Slovenského zväzu turistov.

Lyžiari

Členovia lyžiarskeho oddielu mali na Ahoji k dispozícii dva vleky. Okrem lyžovania na snehu sa lyžovalo aj na tráve. Na Ahoji sa konali i medzinárodné preteky v lyžovaní na tráve. Niektorí z tunajších lyžiarov dokonca reprezentovali Slovensko.

Červený kríž v Banke

V období socializmu pôsobila na Banke ZO ČSČK pod vedením Kataríny Vondráčkovej. Po vzniku Slovenskej republiky v roku 1993 pokračovala organizácia Červeného kríža v činnosti pod názvom Miestny spolok SČK v Banke. Žiaľ, po niekoľkých rokoch organizácia zanikla.

Zánik reštaurácie Červená veža

Výletná reštaurácia s terasou Červená veža bola desaťročia obľúbeným miestom nielen domácich, ale predovšetkým aj návštevníkov. Ponúkala pohostenie a zábavu pri hudbe. Vlastníkom objektu Červená veža sa v roku 1992 stali manželia Viečorekovci z Piešťan. Dlhodobý prenájom príslušných par-

ciel im odsúhlasilo MsZ mesta Piešťany. Následne bol objekt Červenej veže zbúraný a namiesto neho bol postavený nový nedokončený neestetický objekt.

Po revolúcii sa objavili prejavy vandalstva. V 90. rokoch spôsobovali škody najmä účastníci bančianskych nezávislých diskoték. Napr. v septembri 1993 vážne poškodili autobus TJ Banka, ktorý bol zaparkovaný vo dvore materskej školy, čím vznikla škoda 38-tisíc Sk. 13. marca 1994 rozbili mladí vandali okenné tabule v objekte domu smútku. Poškodili aj leptaný reliéf interiéra a niekoľko pomníkov.

Vyznamenaný akademický sochár

Akademický sochár a rodák z Banky Ján Rybárik žil v Bratislave. Počas svojho života zreštauroval mnoho historických pamiatok (stavby a sochy). 24. februára 1995 mu za celoživotné dielo, záchranu a zrekonštruovanie Štefunkovej sochy Andreja Hlinku odovzdal minister kultúry SR vysoké vyznamenanie – Poctu Dominika Skuteckého.

Obnovenie urbárskej spoločnosti

V roku 1991 vyšiel zákon o náprave niektorých krívd. 26. februára 1992 sa konala ustanovujúca schôdza, na ktorej bol zvolený výbor a dozorná rada obnovenej Urbárskej spoločnosti Banka. Podľa evidencie okresného úradu sa do nej prihlásilo 241 členov. Urbáru boli vrátené lesy a niektoré pasienky, o ktoré sa jeho členovia začali starať.

OBDOBIE
1995 – 1998

V roku 1996 mala Banka 2 060 obyvateľov.

Voľby do samosprávnych orgánov

Prvé voľby do samosprávnych orgánov obce Banka na volebné obdobie 1995 – 1998 sa po jej osamostatnení uskutočnili v dňoch 29. a 30. septembra 1995. V rámci predvolebnej agitácie bolo pred reštauráciou Papagáj umiestnených 6 skruží, ktoré boli rozdelené pre kandidátov zastupujúcich jednotlivé politické strany, nasledovne: 1. koalícia HZDS, SNS a ZRS; 2. koalícia KDH a DS; 3. Strana zelených Slovenska; 4. DÚ; 5. SDĽ a 6. nezávislý kandidáti.

Voľby prebiehali vo dvoch volebných obvodoch. Do prvého patrili ulice: Bazovského, Krátka, Kamenná, Lesná, Nám. M. Benku, Odborárska, Podhorská, Poľná, Tehelná, Červená veža, Lyžiarska a Cesta J. Alexyho a Topoľčianska cesta. Volilo sa v miestnosti školskej družiny na Topoľčianskej ceste. Do druhého volebného obvodu patrili ulice: Bananská, Hudobná, Inovecká, Karpatská, Pokojná, Spojovacia, Športová, Žiacka a Dominova cesta. Volilo sa v budove základnej školy na Bananskej ulici.

Za starostu obce Banka bol na volebné obdobie 1995 – 1998 zvolený 63-ročný Gašpar Haring (KDH a DS) s počtom hlasov 359, za ním sa umiestil nezávislý kandidát Ing. Michal Rusnák (131 hlasov) a Štefan Rybárik (57 hlasov).

Počet poslancov Obecného zastupiteľstva v Banke bol stanovený na 15. Priamo sa nimi stali vtedajší poslanci MsZ mesta Piešťany za m. č. Banka Gašpar Haring a MUDr. Štefan Lúčny a ďalej ich náhradníci: Ladislav Mokrý, Mgr. Anna Šugárová, Ivan Mojto a Štefan Rybárik (boli zvolení do MsZ mesta Piešťany v roku 1994). Ďalších 9 poslancov bolo zvolených. Boli to: Jozef Moravčík (KDH), Ing. Ľubomír Chalás (nezávislý kandidát), Dušan Marek (nezávislý kandidát), Jozef Drahovský (HZDS), Dominik Gašpar (nezávislý kandidát), Jozef Julíny (nezávislý kandidát), Juraj Julíny (KDH), Ing. Michal Rusnák (nezávislý kandidát) a Ing. František Červeňanský (ZRS). Namiesto Gašpara Haringa, ktorý bol zvolený za starostu, sa poslancom stal Viliam Slávik (koalícia HZDS, SNS a ZRS).

Obecný úrad začal svoju činnosť 13. novembra 1995. Okrem starostu sa jeho pracovníkmi stali Marianna Chalásová, na dlhé obdobie Anna Dojčanová a jej syn Ľuboš Dojčan. Obecný úrad v Banke bol umiestený v objekte bývalej požiarnej zbrojnice na Topoľčianskej ceste (oproti kaštieľu).

Priority obce

Hlavné priority obce do nasledujúceho obdobia sa týkali najmä dvoch hlavných oblastí života obyvateľov. V oblasti starostlivosti o obyvateľstvo patrilo medzi hlavné ciele postupné vyrovnávanie životných podmienok obyvateľov vo všetkých častiach obce (inžinierske siete, služby a doprava), zlepšenie autobusového spojenia s mestom, vytváranie služieb pre dôchodcov (napr. stravovanie) a spolupráca s Mestskou políciou v Piešťanoch a štátnou políciou. Zámerom bolo zabezpečiť poriadok a bezpečnosť v obci. Ďalšími cieľmi bolo vytvorenie výhodnejších podmienok pre podnikateľov, podpora kultúry a športu a tiež spolupráca so Slovenskými liečebnými kúpeľmi Piešťany, a. s., ktoré boli významným zamestnávateľom občanov Banky.

V oblasti výstavby a zveľaďovania obce bolo hlavným cieľom umožniť rozvoj individuálnej bytovej výstavby a rekreačnej zástavby v RO Sĺňavy II, vybudovať vodovod v starej časti Banky, pokračovať v plynofikácii v ďalších častiach obce, zrekonštruovať a posilniť elektrickú sieť, vybudovať kanalizáciu a

dobudovať cesty a chodníky. Po osamostatnení si obec dala vypracovať Územný plán sídelného útvaru Banka.

Symboly

Symbolmi obce sú erb a vlajka. Boli zaevidované v roku 1998 v Heraldickom registri Ministerstva vnútra SR pod sig. B-96/98. Zobrazenie v erbe vychádza z obecnej pečate z roku 1720. Na erbe je znázornený sv. Martin v podobe husára. Sedí so šabľou na koni a pred ním stojí žobrák opretý o palicu.

Verejný život

17. novembra 1989 sa v Československu začala „nežná“ revolúcia. 1. januára 1993 vznikla samostatná Slovenská republika. 1. júla 1995 sa Banka opäť stala samostatnou obcou.

Všetky tieto udalosti ovplyvnili verejný život na Banke. Začali sa oslavovať nové sviatky a výročia a organizovať rôzne kultúrno-spoločenské podujatia. Medzi ne patria fašiangové podujatia, valentínsky karneval pre deti, stavanie mája, Deň matiek, procesia na sviatok Božieho tela, Anna-bál, rozsvietenie vianočného stromčeka pri kostole, príchod Mikuláša, predvianočné stretnutie dôchodcov či polnočné silvestrovské stretnutie spojené s ohňostrojom. V júli sa zapálením vatry zvrchovanosti na Ahoji zvyklo oslavovať výročie prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky. Banka sa po osamostatnení naďalej zúčastňovala Otvorenia letnej kúpeľnej sezóny v Piešťanoch. V sprievode ju reprezentovali predstavitelia obce, občania, dychová hudba, krojované skupiny žien a žiakov, športovci a folklórna skupina Klampárovcov.

Prevod majetku po osamostatnení

Po osamostatnení v roku 1995 zaberalo katastrálne územie obce Banka 8 582 993 m^2. Mesto Piešťany previedlo do majetku obce Banka objekty v rekreačnej oblasti SÍňava II. Išlo o saunu Heinola a ubytovacie zariadenia pri nej, kúpalisko SÍňava I (prevádzková budova a 2 bazény) a minigolf pri kúpalisku. Areál kúpaliska dala obec do nájmu Ivanovi Mojtovi z Banky. Taktiež bol vrátený areál cintorína s domom smútku. Obec vyčlenila pracovníka, ktorý zabezpečoval poriadok a čistotu na cintoríne.

Výstavba a rekonštrukčné práce

Po osamostatnení Banky sa uskutočnila výstavba rodinných domov v lokalite Horný majer. O zakúpenie obecných pozemkov bol veľký záujem. V roku 1998 boli vybudované inžinierske siete (plyn, kanalizácia, vodovod a elektrické rozvody). Výstavba rodinných domov prebiehala do roku 2002. K niekoľkým už postaveným domom pribudli v danej lokalite ďalšie (15 rodinných domov v radovej a 5 individuálnej zástavbe). Na Banke tak vznikla nová ulica s názvom Horný majer.

Investičné akcie a infraštruktúra

V rokoch 1995 až 1998 boli investičné akcie zamerané hlavne na pokračujúcu plynofikáciu, výstavbu kanalizácie, rozšírenie vodovodnej siete, elektrických rozvodov a verejného osvetlenia a na výstavbu a rekonštrukciu ciest. V rokoch 1996 a 1997 bola plynofikovaná ďalšia časť Podhorskej ulice, Krátka, Poľná, časť Lesnej ulice a časť Topoľčianskej cesty.

Kanalizácia v dolnej časti obce sa budovala od polovice 80. rokov. Kanalizácia dažďových vôd bola vyvedená do Vápenického potoka. Kanalizácia splaškových vôd bola budovaná tak, aby sa zamedzilo

znečisťovaniu obtokového ramena Váhu. Prechádzala cez Krajinský most a ústila do piešťanskej čistiarne odpadových vôd. Kanalizácia bola sprevádzkovaná koncom 50. rokov po dobudovaní prečerpávacej stanice oproti židovského cintorína.

Pokračovalo sa v rozširovaní vodovodnej siete – nové úseky boli vybudované v nižšie položenej časti obce. Vodovodná sieť bola zásobovaná z vodojemu, ktorý bol umiestnený na Červenej veži. Pokračovala aj výstavba elektrických rozvodov a verejného osvetlenia – v rokoch 1991 a 1992 boli vybudované na uliciach v lokalite Tobolka. Medzi Topoľčianskou cestou a Lesnou ulicou bola v tom období vybudovaná cesta.

Úprava a údržba verejných priestranstiev

Obecné zastupiteľstvo prostredníctvom obecného úradu realizovalo akcie zamerané na úpravu, čistenie a údržbu verejných priestranstiev v obci a okolí. Patrilo medzi ne napr. kosenie a hrabanie lístia v RO SĺňavaII, úprava priestranstva pred obecným úradom a židovským cintorínom či orezávanie porastov (Obrázková hora a Červená veža).

Problémy občas narobili zlodeji a vandali, ktorí v lesoparku Červená veža vykrádali chatky a ničili osvetľovacie zariadenia. V máji 1995 bola vandalmi poškodená socha sv. Vendelína. V nasledujúcom roku ju opravil Ján Rybárik, bratislavský reštaurátor a rodák z Banky.

Dychová hudba

Bančianska dychová hudba vystupovala pod názvom Inovčanka. Prijala pozvanie na folklórne slávnosti v Červeníku a zúčastnila sa prehliadky dychových hudieb Trnavského okresu v Chtelnici, kde získala 2. miesto. Účinkovala v Dome umenia pri vyhlasovaní najúspešnejších športovcov Piešťan. DH Inovčanka naďalej účinkovala na významných podujatiach, sviatkoch, cirkevných obradoch a pohreboch doma aj v okolitých obciach.

Druhá polovica 90. rokov bola poznačená určitou nostalgiou tunajšej dychovej hudby. V dôsledku nepriaznivej spoločenskej situácie niektorých členov súboru (napr. nezamestnanosť) bol narušený zaužívaný chod dychovej hudby. Po roku 1995 sa preto vykonali niektoré korekcie v zostavení nástrojových skupín, čím vznikla malá dychová hudba, ktorá účinkovala až do roku 2002.

Folklórna skupina Klampárovcov

O dobrú zábavu sa pri rôznych príležitostiach starala tunajšia dvojica ľudových zabávačov. Michal Klampár st. hral na harmonike, jeho syn Michal Klampár ml. vystupoval s ozembuchom. Toto duo vystupovalo na rôznych podujatiach na Banke aj v Piešťanoch.

Školstvo

Po osamostatnení Banky došlo k zmene názvu školy. Od 1. 1. 1996 znie jej názov Základná škola v Banke. Riaditeľkou školy bola naďalej Mgr. Vlasta Kucharovičová. Okrem vlastných výchovno-vzdelávacích aktivít sa škola po osamostatnení Banky začala vo zvýšenej miere zúčastňovať na spoločenskom a kultúrnom dianí v obci.

V školskom roku 1998/1999 sa riaditeľkou školy stala Mgr. Helena Hrdinová. Zástupkyňou školy bola Mgr. Sidónia Gašparová. Učiteľmi, resp. učiteľkami boli: Erika Valková, Mgr. Jarmila Zatkalíko-

vá, Mgr. Andrea Baďurová, Katarína Michnová, Mgr. Kamil Moravčík, Mgr. Zuzana Tóthová (zároveň výchovná poradkyňa), Mgr. Eva Pontesová, Mgr. Jana Pavlovičová a Mgr. Ľudovít Jánoš. Náboženstvo vyučovali pani Štreicherová a vdp. Ján Bederka. V školskom klube boli dve oddelenia. Vychovávateľkami boli Mgr. Lýdia Murínová a Bc. Jana Ščípová. Školu navštevovalo 147 žiakov 1. až 8. ročníka. ZŠ v Banke mala 6 učební, preto bolo vyučovanie rozdelené na 2 zmeny. Niektoré deti z Banky navštevovali piešťanské základné školy zamerané na matematiku, jazyky alebo šport.

V 90. rokoch boli v budove školy vykonané rôzne stavebné úpravy. Školský byt bol prestavaný na školskú družinu. Svojpomocne bolo vybudované školské ihrisko a osadené basketbalové koše. V roku 1997 bola s pomocou OcÚ Banka prerobená kotolňa (prešlo sa z tuhého paliva na plyn).

Futbal

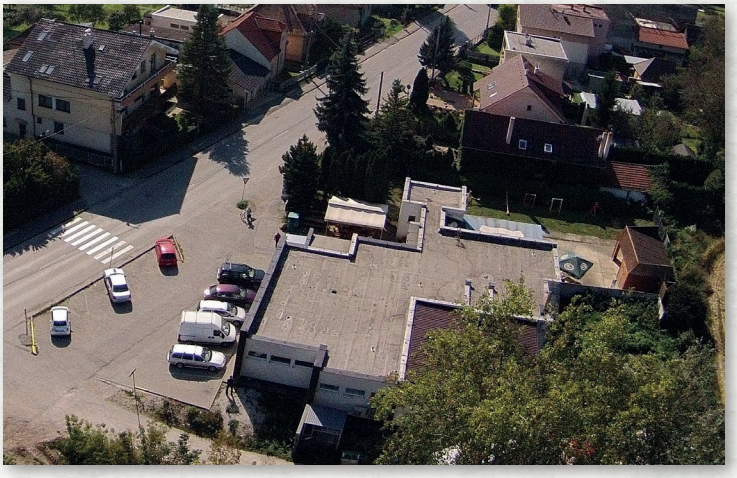
Po osamostatnení Banky sa 30. novembra 1996 uskutočnila členská schôdza futbalového oddielu, na ktorej bol schválený nový názov a stanovy futbalového klubu. Po registrácii na Ministerstve vnútra SR dostal oddiel názov Obecná telovýchovná jednota Banka. Za predsedu OTJ Banka bol zvolený Ladislav Jánoška, nasledujúcim predsedom sa stal Štefan Štefanka.

Lyžovanie

Po osamostatnení Banky vznikol v roku 1996 samostatný Lyžiarsky klub Ahoj Banka. Jeho predsedom sa stal Ing. Jaroslav Janeček. Okrem futbalu podporovala obec aj práve zimné lyžovanie. Počas zimy 1996/1997 však počasie lyžiarom neprialo; bolo málo snehu a lyžovalo sa iba počas jedného víkendu.

Predajne a pohostinstvá

Pred rokom 1995 boli na Banke 4 predajne potravín a rozličného tovaru. Prvou bola predajňa Jednoty SD Trnava na Bananskej ceste (vedľa pohostinstva Papagáj). Druhá predajňa Jednoty SD Trnava bola umiestnená v družstevnom dome na Topoľčianskej ceste. Do roku 1995 ju mala v prenájme Anna Rusnáková. Keďže predajňa z dôvodu výšky nájomného a neďalekého konkurenčného obchodu nebola zisková, nájomníčka sa rozhodla nájom ukončiť. Tretí obchod sa nachádzal v rodinnom dome p. Pišného na Topoľčianskej ceste (oproti družstevnému domu). Obchod bol aj v rodinnom dome Jakubcovcov v Novej Banke (na Bananskej ulici). Prevádzka obchodu skončila v roku 2000.

Koncom 90. rokov boli na Banke 2 pohostinstvá – pohostinstvo Papagáj v objekte Jednoty SD Trnava na Bananskej ceste (vedľa predajne) a pohostinstvo Jednoty SD Trnava v družstevnom dome na Topoľčianskej ceste. V roku 1998 obec tento objekt od Jednoty SD Trnava odkúpila a dala do prenájmu.

Areál kostola

Rímskokatolícky kostol sv. Martina je národnou kultúrnou pamiatkou. Pozostáva z dvoch spojených častí. K starému (menšiemu) kostolíku bola pristavená nová väčšia časť. Starý kostolík pochádza pravdepodobne z 11. storočia. Prístavba väčšej časti bola realizovaná v rokoch 1930 a 1931. Na prie-

čelí nového kostola bol umiestnený kamenný reliéf Panny Márie s Ježišom a nápisom Sv. Matka Božia oroduj za nás. Dielo zhotovil piešťanský akademický sochár Ladislav Pollák.

V rokoch 2006 a 2007 sa uskutočnila rekonštrukcia kostola, na ktorú finančne prispela obec aj obyvatelia. Boli osadené vežové hodiny, zrekonštruovala sa strecha a urobila nová fasáda. Väčšina prác bola vykonaná svojpomocne.

Na betónovom podstavci pri kostolnej veži je umiestnený kamenný kríž so sochou Ukrižovaného a nápisom INRI. Zhotoviť ho dal v roku 1779 zeman Alexander Sluka. Kríž bol renovovaný v roku 1854.

Socha blahoslavenej Panny Márie Lurdskej, ktorá je umiestnená v areáli kostola v Lurdskej jaskyni, pochádza údajne z roku 1851. Jaskyňa bola zhotovená z lomového kameňa. Sviatok Panny Márie Lurdskej pripadá na 11. februára.

Socha sv. Vendelína

Socha sa nachádza na križovatke Bananskej a Podhorskej ulice. Na podstavci stojí kamenná socha sv. Vendelína v dobovom odeve s klobúkom, kapsou a rýľom. Pri jeho nohách leží vôl. Pomník bol postavený v roku 1855. Sv. Vendelín je považovaný za patróna pastierov a roľníkov. Jeho sviatok pripadá na 20. októbra.

OBDOBIE
1998 – 2002

Voľby poslancov do Národnej rady Slovenskej republiky

V dňoch 25. a 26. septembra 1998 sa na Slovensku uskutočnili voľby poslancov do NR SR. Na Banke získalo najviac hlasov spomedzi politických strán Hnutie za demokratické Slovensko (494), Slovenská demokratická koalícia (366), Strana demokratickej ľavice (180), Slovenská národná strana (141), Strana občianskeho porozumenia (74), Komunistická strana Slovenska (21), Združenie robotníkov Slovenska (10), Naše Slovensko (7), Nezávislá iniciatíva Slovenskej republiky (3), Slovenská ľudová strana (3) a Jednotná strana Slovenska (2). Hlasy voličov na Banke nezískali: Maďarské ľudové hnutie za zmierenie a prosperitu, Národná alternatíva Slovenska, Béčko – Revolučná robotnícka strana, Hnutie tretej cesty a Slovenská národná jednota.

Voľby do samosprávnych orgánov obce Banka

Koncom roka 1998, t. j. 4 roky po osamostatnení obce, sa skončilo 1. volebné obdobie orgánov obecnej samosprávy. V predvolebnom období sa opäť zintenzívnila aktivita kandidátov na post starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva a tiež aktivita politických strán.

Voľby do samosprávnych orgánov obce Banka pre volebné obdobie 1999 – 2002 sa konali v dňoch 18. a 19. decembra 1998. Za starostu obce bol opäť zvolený kandidát KDH Gašpar Haring. Poslancami 15-členného Obecného zastupiteľstva obce Banka sa stali: Rudolf Bednárik, MUDr. Stanislav Čársky, Ing. František Červeňanský, Dpt. Jozef Drahovský, Dominik Gašpar, Jozef Gažo, Ing. Ľubomír Chalás, Juraj Julíny, Jarmila Lipková, MUDr. Štefan Lúčny, Dušan Marek, Imrich Margetín, Jozef Moravčík, Peter Samuhel a Ing. Ervín Šebo.

Voľby sa uskutočnili v dvoch volebných okrskoch. Prvý volebný okrsok tvorili nasledovné ulice: Bananská, Bazovského, Dominova, Hudobná, Inovecká, Karpatská, Pokojná, Spojovacia, Športová, Žiacka a Červená veža. Volilo sa v budove základnej školy. Volebný okrsok číslo 2 tvorili ulice: Kamenná, Krátka, Lesná, Lyžiarska, Odborárska, Poľná, Tehelná, Podhorská, Nám. M. Benku, Topoľčianska

cesta a Cesta Janka Alexyho. Obyvatelia týchto ulíc volili v priestoroch kultúrneho domu.

Hlavným kontrolórom obce Banka sa stal Ing. Pavel Profous. Pracovníkmi Obecného úradu v Banke boli Marianna Chalásová a Anna Dojčanová, neskôr pribudol Ľubomír Dojčan. Kronikárom Banky sa stal Ing. Alexander Murín.

Sídlo Obecného úradu v Banke sa nachádza v priestoroch bývalej požiarnej zbrojnice. Zasadnutia obecného zastupiteľstva sa konali spočiatku v suteréne objektu materskej školy v kaštieli, neskôr v priestoroch kultúrneho domu.

Ustanovujúce zasadnutie OZ obce Banka sa uskutočnilo 15. januára 1999. Starosta zložil predpísaný sľub starostu obce a poslanci predpísaný sľub poslancov OZ. Za zástupcu starostu obecné zastupiteľstvo zvolilo Ing. Ľ. Chalása. Zároveň bola zvolená 5-členná obecná rada v zložení – Ing. Ľ. Chalás, R. Bednárik, Dpt. J. Drahovský, Ing. F. Červeňanský a D. Marek (neskôr došlo k zmenám v zložení rady).

29. januára 1999 boli na 2. zasadnutí OZ schválené komisie pri OZ obce Banka, ich predsedovia a členovia. Vytvorená bola komisia pre ekonomiku a financie; výstavbu a životné prostredie; kultúru, školstvo a šport; komisia pre bezpečnosť a verejný poriadok; dopravu, obchod a služby a komisia pre sociálne a zdravotné veci.

1. februára 1999 sa v Kostole sv. Martina na Banke slúžila slávnostná svätá omša, počas ktorej boli posvätené symboly obce. V sprievode fanfár dychovej hudby predstúpil pred oltár starosta a poslanci obecného zastupiteľstva, ktorí niesli symboly obce – insígnie, erb, štandardu a zástavu a tiež kroniku obce. Symboly posvätil vdp. Ján Bederka, ktorý zároveň vysvetlil význam posvätenia.

7. októbra 1999 bolo na 10. zasadnutí OZ schválené vyhlásenie volieb nového starostu obce. OZ taktiež vymenovalo poľných strážnikov obce Banka – Mária Macková, Imrich Margetín, Peter Samuhel, Ján Bórik, Dušan Marek a Róbert Uhrín st.

Predčasné voľby starostu obce

V 2. polovici roka 1999 dochádzalo k nezhodám medzi starostom a časťou poslancov OZ. Starosta G. Haring ustúpil nátlaku a z funkcie starostu odstúpil. Zastupovaním starostu obce bol poverený Ing. Ľ. Chalás.

Nové voľby sa konali 11. marca 2000. Do voličského zoznamu bolo zapísaných 1 642 občanov, z tohto počtu sa volieb zúčastnilo 620 voličov. Odovzdaných bolo 609 platných hlasov. Za starostu obce bol zvolený Ing. Ľubomír Chalás (NEKA), ktorý získal 435 hlasov. Za ním nasledoval Ján Šugár (KDH) so 111 hlasmi a Jaroslav Samuhel (NEKA) s počtom hlasov 63. Na Banke vtedy žilo 2 097 obyvateľov.

V priebehu volebného obdobia 1999 – 2002 sa poslaneckého mandátu OZ vzdali: MUDr. S. Čársky, D. Gašpar, J. Lipková, Juraj Julíny, Imrich Margetín a Rudolf Bednárik. Nahradili ich: Rudolf Paulovič, JUDr. Alexander Kostolanský, Jozef Nyč, Ján Ďurček a Ivan Mojto. Po zvolení Ing. Ľ. Chalása za starostu obce získal uprázdnený mandát poslanca OZ Rudolf Moravčík. Po predčasných voľbách došlo aj k zmenám v zložení obecnej rady, ktorú tvorili: JUDr. A. Kostolanský, R. Paulovič, Dpt. J. Drahovský, J. Margetín a Ing. E. Šebo.

Počas volebného obdobia sa na Banke uskutočnili tradičné aj nové podujatia.

Hodová slávnosť

Hody sa konali 14. novembra 1999. V kostole bola odslúžená svätá omša. V rámci hodového sviatku sa uskutočnil futbalový turnaj. Neskôr bola v reštaurácii Meky hodová zábava. Pre hodovníkov boli pripravené predajné stánky a kolotoče.

Vatra zvrchovanosti

17. júla 1999 sa pri príležitosti 7. výročia prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenska uskutočnilo v lyžiarskom areáli Ahoj podujatie Vatra zvrchovanosti. Pripravila ho obec Banka v spolupráci s obcami Ratnovce a Sokolovce. Program sa začal ukážkou detského motorkrosu a koncertom dychovej hudby. V oficiálnej časti osláv zaznela slovenská hymna a príhovory starostov obcí. O 21.00 bola zapálená vatra. Na záver sa konala zábava. Do tanca vyhrávala miestna dychovka.

V roku 2000 pripravila podujatie Vatra zvrchovanosti obec Banka v spolupráci s obcami Ratnovce, Sokolovce, Moravany nad Váhom, Ducové a Hubina. Kvôli daždivému počasiu sa neuskutočnili ukážky detského motokrosu a lyžovania na tráve. Aj napriek nepriaznivému počasiu bola vatra zapálená.

Valentínsky karneval pre deti

Z iniciatívy novej riaditeľky školy Mgr. Heleny Hrdinovej začala základná škola v spolupráci s rodičovskou radou školy organizovať valentínsky karneval. 12. februára 2000 sa v spoločenskej sále reštaurácie Meky uskutočnil 2. ročník karnevalu. Sála bola preplnená deťmi školského a predškolského veku, ktoré sa predviedli v rozprávkových maskách. Po prehliadke masiek nasledovala bohatá tombola. Po nej sa deti zabávali na diskotéke.

Stretnutie dôchodcov s predstaviteľmi obce

Každoročne sa v predvianočnom období uskutočnilo stretnutie dôchodcov s predstaviteľmi obce. V roku 2002 sa o zábavu postarala dychová hudba Inovčanka. V kultúrnom programe vystúpili žiaci základnej školy s pásmom slova, hudby a ľudového aj moderného tanca.

Infraštruktúra a výstavba

V roku 2000 bola v obci vybudovaná podzemná telekomunikačná (telefónna) sieť. Zároveň s ňou boli uložené rozvody.

V roku 2002 pokračovala výstavba kanalizačnej siete v úseku Hlavina-Lesná ulica, na časti Topoľčianskej cesty s prepojením na Lesnú ulicu a na samotnej Topoľčianskej ceste. Odkanalizovaná stále nebola vyššia časť Banky a ani rekreačná oblasť SÍňava II. V tom istom roku bol vybudovaný vodovod v úseku Hlavina-Lesná ulica, na časti Topoľčianskej cesty s prepojením na Lesnú ulicu a na Topoľčianskej ceste. Vodovod stále nebol vybudovaný vo vyššej časti Banky.

V roku 2003 bol osvetlený nový chodník pri Vápenickom potoku. V tom roku sa uskutočnila rekonštrukcia Krátkej, Kamennej a časti Podhorskej ulice.

OBDOBIE
2003 – 2006

Počet obyvateľov k 15. februáru 2003 bol 2 150. V obci sa nachádzalo 757 bytov (z toho 649 trvalo obývaných) a 639 domov (z toho 536 trvalo obývaných).

Voľby do samosprávnych orgánov obce Banka

Voľby starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva na volebné obdobie 2003 – 2006 sa konali 6. a 7. decembra 2002. Za starostu Banky bol zvolený Ing. Jaroslav Janeček. Do 9-členného Obecného zastupiteľstva boli za poslancov zvolení (v abecednom poradí): Alena Belicová, Ing. Anton Haring, MUDr. Marián Kališ, Dušan Marek, Imrich Margetín, Jozef Moravčík, Ing. Ervín Šebo, Ladislav Škrabák a Ján Šugár.

Obec Banka spolupracovala s mestom Piešťany, Slovenskými liečebnými kúpeľmi Piešťany, a. s. a okolitými obcami. Spoločný úrad samosprávy (SÚS) so sídlom v Moravanoch nad Váhom vznikol v roku 2003. Zabezpečoval plnenie niektorých úloh štátnej správy a bol odborným garantom v oblasti územného plánovania a stavebného úradu pre obce Banka, Moravany nad Váhom, Ducové a Hubina.

Projekt rozvoja mikroregiónu Piešťany-Banka-Moravany nad Váhom bol vypracovaný v roku 2006. Obsahoval čiastkové plány zamerané na atraktivitu, kvalitu životného prostredia, hospodársky rozvoj, rozvoj technickej infraštruktúry, manažment samosprávy a imidž. Zatiaľ bol projekt stratégie rozvoja vypracovaný na obdobie 2007 – 2013.

Referendum o vstupe Slovenska do EÚ sa konalo v dňoch 16. a 17 mája 2003. Z 1 705 oprávnených občanov sa referenda na Banke zúčastnilo 833 občanov (48,85%). 11 hlasov bolo neplatných.

Verejný život

V rokoch 2003 až 2006 sa na Banke uskutočnilo mnoho verejných podujatí. Ožila fašiangová tradícia – na konci fašiangov vyhrávala bančianska dychová hudba, ktorá zvestovala, že sa skončilo veselé obdobie a začína obdobie pôstu pred Veľkou nocou. Taktiež sa konala fašiangová zábava.

Posledný aprílový deň sa na námestí oproti soche sv. Vendelína uskutočnilo stavanie mája. V máji sa konala slávnosť Dňa matiek. Po príhovore starostu vystúpili v kultúrnom programe deti MŠ, žiaci ZŠ a žiacka dychová hudba. V júni sa konala procesia na sviatok Božieho tela. Po obci boli rozmiestnené 4 oltáriky.

V decembri sa pri kostole uskutočnilo slávnostné rozsvietenie vianočného stromčeka, ktoré bolo spojené s príchodom Mikuláša. Na Mikuláša, ktorý prišiel spolu s čertom a anjelom, čakalo množstvo detí. Po zarecitovaní básničky ich Mikuláš obdaroval. Rozsvietenie vianočného stromčeka sprevádzali fanfáry. Nasledovalo posedenie dôchodcov v kultúrnom dome. Na konci roka sa uskutočnilo silvestrovské stretnutie pod obecným vianočným stromčekom. Obyvatelia obce privítali nový rok pod farebným ohňostrojom.

Otvorenie letnej kúpeľnej sezóny v Piešťanoch

Začiatkom júna 2003 sa Banka po prvýkrát zúčastnila Otvorenia letnej kúpeľnej sezóny v Piešťanoch. V slávnostnom sprievode mala Banka dôstojné zastúpenie – obec reprezentovali predstavitelia

obce, dychová hudba, športovci, krojovaná skupina žiakov a žiačok, alegorický voz s krojovanou skupinou žien, folklórna skupina Klampárovcov a ďalší obyvatelia obce.

Vatra zvrchovanosti

19. júla 2003 sa na Ahoji uskutočnilo podujatie Vatra zvrchovanosti. Zúčastnili sa ho starostovia z Banky, Moravian nad Váhom a Hubiny, viacero významných hostí a vo veľkom počte aj obyvatelia Banky a okolitých obcí. Bančianska dychová hudba Inovčanka zahrala slovenskú hymnu. Vatru zvrchovanosti slávnostne zapálil Doc. JUDr. Ivan Gašparovič CSc., ktorý bol o rok zvolený za prezidenta SR. Dychovka hrala do tanca a na počúvanie. Keďže počasie podujatiu prialo, zábava pokračovala pri reprodukovanej hudbe aj v noci. Pri organizačnom zabezpečení podajatia pomáhali Obecnému úradu v Banke členovia Motoklubu Ahoj, členovia poľovníckej skupiny, dobrovoľníci a sponzori.

Nočná súťaž hasičov

V roku 2003 boli členmi Dobrovoľného hasičského zboru v Banke: Štefan Bučko, Jaroslav Siegel, Marcel Vatrt, Radoslav Ludwig, Marián Velič, Peter Kováč, Vladimír Stolár, Peter Rusnák, Richard Orviský a Ivan Frolo.

16. júla 2005 sa na tunajšom futbalovom ihrisku konala Súťaž dobrovoľných hasičských zborov o putovný pohár generálneho riaditeľa Slovenských liečebných kúpeľov Piešťany. V súťaži mužov vyhrali hasiči z Radošiny, ktorí porazili Banku a SLK Piešťany. O týždeň neskôr sa na bančianskom ihrisku uskutočnil 2. ročník Nočnej súťaže hasičov. Spomedzi osemnástich družstiev boli najrýchlejší hasiči z tímu Topvar Topoľčany.

O rok neskôr 26. augusta 2006 sa na futbalovom ihrisku uskutočnil 3. ročník Nočnej súťaže hasičov. Súťažilo 11 družstiev, z čoho boli 2 družstvá žien. Zvíťazilo družstvo Radošiny. Dobrovoľný hasičský zbor v Banke v zložení: M. Vatrt, Š. Bučko, V. Stolár, M. Piták, J. Siegel, E. Piták, J. Vavrinec, R. Orviský a R. Ludwig obsadil 6. miesto. Víťazné družstvo získalo Putovný pohár starostu obce Banka.

Začiatkom júna 2006 sa na futbalovom ihrisku na Banke uskutočnil prvý Juniáles a začiatkom júla prvý Juliáles. Podujatie pripravila Poľovnícka skupina Striebornica. Do tanca hrala DH Inovčanka.

Výstavba a rekonštrukčné práce

V rokoch 2003 až 2006 zrealizovala obec Banka viacero investičných akcií. V tom období pokračovali práce na vyhotovení Územného plánu obce Banka. Spracovateľmi územnoplánovacej dokumentácie boli Ing. arch. B. Pernecký a Ing. arch. M. Bogyová. Do úvahy brali pripomienky občanov a tiež požiadavku obecného zastupiteľstva zapracovať do plánu rekonštrukčne záväzné regulatívy pre lokalitu Červená veža na rekonštrukčné a stavebné práce existujúcich alebo nových zariadení. Územný plán obce Banka schválilo obecné zastupiteľstvo v roku 2006.

Vypracovaný bol tiež spoločný projekt na odkanalizovanie mikroregiónu Piešťany v rámci projektu ISPA, ktorý bol financovaný z prostriedkov Európskej únie.

V roku 2003 sa na Hlavine uskutočnila výmena transformátorovej stanice. Stará transformátorová stanica z roku 1982 bola nahradená novou výkonnejšou bunkovou transformátorovou stanicou.

V roku 2004 bolo na školskom dvore vybudované viacúčelové ihrisko s rozmermi 12 x 21 m. Dotáciu poskytlo ministerstvo školstva. Ihrisko sa dodnes využíva na nohejbal, volejbal, basketbal a v zime ako klzisko.

V roku 2004 získala obec z fondu PHARE 34-tisíc eur na realizáciu projektu s názvom Vybudovanie chodníka pozdĺž Vápenického potoka s turistickým prístreškom a informačnými tabuľami. Chodník bol vybudovaný na ľavej strane potoka. Nahradil tak starý poľný chodník vedúci napravo od potoka. Stavebné práce vykonala firma Raving z Piešťan. O osvetlenie chodníka sa zaslúžili členovia Motoklubu Banka na čele s Jozefom Moravčíkom. Dňa 30. júna 2005 slávnostne otvoril nový chodník starosta Banky Ing. Jaroslav Janeček spolu s primátorom Piešťan Ing. Remom Cicuttom.

V roku 2005 bol zrekonštruovaný objekt obecného úradu na Topoľčianskej ceste. V minulosti sa v tejto budove nachádzala požiarna zbrojnica.

V tom istom roku sa začala rekonštrukcia kostola sv. Martina. Z finančných dôvodov bola opravená iba strecha na starom kostole. Na rekonštrukciu poskytlo Ministerstvo kultúry SR dotáciu vo výške 200-tisíc Sk.

V rokoch 2005 až 2008 prebiehali rekonštrukčné práce na budove OTJ Banka na futbalovom ihrisku. Boli zrekonštruované a zmodernizované kabíny. Na objekte bola vybudovaná nadstavba. Nové podkrovné priestory využívajú nielen športovci, ale aj seniori a iné skupiny obyvateľov na stretnutia.

Nové bytovky

V roku 2005 získala obec Banka dotáciu na výstavbu obytného nájomného domu so šestnástimi bytovými jednotkami. Výstavba bytovky prebiehala v nasledujúcom roku. Nájomné byty boli dané do užívania vybraným nájomcom začiatkom roka 2007. Súbežne so začiatkom zemných a výkopových prác bol vykonávaný archeologický výskum. Obec Banka získala na výstavbu nájomných bytov dotáciu 5 175 000 Sk z Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky a úver zo Štátneho fondu rozvoja bývania vo výške 12 075 000 Sk. Výstavbu infraštruktúry financovala obec z vlastných prostriedkov.

V roku 2006 sa uskutočnila rozsiahla rekonštrukcia budovy základnej školy, ktorá sa týkala strechy, fasády, zateplenia a potrubia. V škole pribudli nové sociálne zariadenia a vymenené boli aj okná. Na rekonštrukciu vynaložila ZŠ Banka sumu 5,5 mil. Sk. Prikročilo sa aj k oprave strechy na budove materskej školy.

V obci bol obnovený obecný rozhlas. Koncom roka 2006 bol daný do skúšobnej prevádzky.

V roku 2006 prebiehala postupná výmena svietidiel verejného osvetlenia (žiarivky) v obci. Prebiehali aj rekonštrukčné práce na časti Podhorskej ul. a na Lesnej ul.

V tom istom roku boli na kostolnej veži osadené nové hodiny. Lešenie pripravila skupina tunajších občanov pod vedením Dominika Jánošku. V rekonštrukčných prácach sa pokračovalo aj v roku 2007. Vežové hodiny vyrobila a namontovala spoločnosť Elekon, s. r. o. z Liptovského Hrádka. Na vybudovaní lešenia sa okrem Dominika Jánošku, ktorý bol poverený organizáciou prác, najviac podieľali: Jozef Gašpar, Imrich Vetrík, Štefan Gabriš, Milan Stolárik, Ladislav Rusnák, Jozef Margetín, Ján Zemko, Jozef Moravčík a Gašpar Marek.

Prezentácia projektu nového športovo-rekreačného centra

Kúpalisko Sĺňava mal v prenájme od obce Banka Ivan Mojto z Banky. Kvôli výške nájomného sa dostal do sporu s obcou. V roku 2003 bol prenájom kúpaliska Sĺňava ukončený a tiež skončila prevádzka kúpaliska.

V roku 2005 bol Bančanom zástupcami firmy CW Invest, s. r. o. Bratislava predstavený projekt Bana-Aqua Thermal City, ktorý by mal v rekreačnej oblasti Sĺňava II. nahradiť kúpalisko Sĺňava. Koncom roka 2005 Obecné zastupiteľstvo obce Banka odsúhlasilo odpredaj predmetnej parcely s výmerou 2 393 m^2 za cenu 1 000 Sk/m^2 firme Bana Thermal, s. r. o., ktorá je stopercentnou dcérskou

spoločnosťou firmy CW Invest, s. r. o. Spoločnosť sa zaviazala vybudovať aquapark do štyroch rokov.

Saunu a penzión Heinola v RO Sĺňava II mal do roku 2004 v prenájme Miroslav Feigl. V roku 2005 bol objekt daný do prenájmu Alene Barošovej z Ducového.

Čistá obec

V rokoch 2003 až 2006 venovala obec Banka veľkú pozornosť úprave, údržbe a čisteniu verejných priestranstiev. Na uliciach boli odstránené výtlky, ktoré vznikali najmä po zime.

Každý rok v apríli prebiehalo jarné upratovanie v rámci akcie Čistá obec. Obyvatelia obce čistili a zveľaďovali verejné priestranstvá a okolie domov. Do upratovania sa zapojili dospelí občania, žiaci školy, poľovníci, urbárnici, členovia motoklubu a ďalších športových klubov.

V roku 2003 bolo vyčistené okolie cintorína, materskej školy, obecného úradu, Hlaviny a priestranstvo pri soche sv. Vendelína. Nezabudlo sa ani na smetisko oproti Petroffovcom, Vápenický potok a okolie pohostinstva Papagáj, vojenských bytoviek a futbalového ihriska. Vyčistené boli aj odľahlejšie miesta. Členovia poľovníckej spoločnosti odviezli odpad z dvoch čiernych skládok v lokalitách Vápeništia a Seništia.

Začiatkom mája sa v lesoparku Červená veža uskutočnila brigáda, ktorej sa zúčastnili niekoľkí obyvatelia Banky a zamestnanci reštaurácie Koliba. Boli vyčistené chodníky a schody, zrezané dreviny a bol vyzbieraný a odvezený odpad. Vyupratovaný bol aj kopec Ahoj.

Začiatkom roka 2005 bola na základe petície občanov vyrúbaná topoľová aleja na Bananskej ceste. Topoly boli staré a vyvolávali alergie. Namiesto nich boli vysadené okrasné čerešne – sakury.

Ničivé záplavy

Na jar 2005 zrealizovala obec Banka čistenie Vápenického potoka na úseku od Krátkej ulice po ústie potoka. Čistenie koryta potoka technicky zabezpečilo Povodie Váhu – závod Piešťany.

Počasie narobilo Bančanom z času na čas riadne problémy. V júni 2006 bola v regióne Piešťan mi-

moriadne silná búrka s lejakom. Napadlo až 46 mm zrážok na 1 m^2. Okrem polámaných konárov spôsobila búrka tvorbu prívalových vôd na poliach nad Bankou a Ratnovcami, v dôsledku ktorých v obci vznikli záplavy. Bahno zaplavilo nielen ulice, ale aj dvory a domy niektorých obyvateľov. Čistenie ulíc trvalo takmer 2 týždne. S pomocou ťažkej techniky bolo z obce odvezených niekoľko desiatok metrov kubických naplaveného bahna. Nečistotami a bahnom boli zanesené aj záchytné zdrže na Hraničnom potoku a oblasť Tobolka. Poškodených bolo niekoľko miestnych komunikácií.

Obecný mesačník Hlásnik obce Banka

Obecné periodikum začalo vychádzať vo februári 2003. Informovalo o významných udalostiach a podujatiach v obci. Svoje stále miesto mali rubriky Obecný úrad informuje, História Banky, Zo školských lavíc a Šport. Redakčná rada pracovala v zložení: Ján Benka, Mgr. Helena Hrdinová, Mgr. Terézia Janečková, Mgr. Sylvia Molnárová, Dušan Slovák a od roku 2005 aj Ing. Michal Rusnák.

Amatérski umelci

Výstava amatérskych umelcov bola otvorená v kultúrnom dome 27. januára 2006. Zorganizovala ju redakčná rada hlásnika v spolupráci s obecným úradom. Svojimi prácami sa prezentovali maliari: Ján Benka, Daniel Mihálik, Ing. Viliam Zeman, Jana Križanová ml. a Ing. arch. Pavol Čechvala. Fotografie vystavovala Miroslava Chamrazová. Svoju druhú zbierku básní predstavila Mária Húsková-Lehutová. Prezentovali sa aj umeleckí remeselníci – práce umeleckého a okrasného drotárstva vystavoval Anton Lepej. Maľbou ihlou a prácami z drôtu zaujala návštevníkov Jana Križanová st. Úžitkovú a okrasnú keramiku vystavoval Radovan Sklenár a výrobky z dreva MUDr. Peter Psota.

Počas Medzinárodného dňa detí bola v kultúrnom dome otvorená Výstava fotografií amatérskych umelcov a výstava výtvarných prác detí z Banky. Zorganizovala ju redakčná rada hlásnika spolu s učiteľkami ZŠ a MŠ Banka. Sprievodným podujatím bola diskotéka pre deti na terase kultúrneho domu.

Sto rokov dychovky

27. a 28. júna 2006 oslavovala tunajšia dychová hudba storočnicu. Sprístupnená bola výstava s názvom História a súčasnosť dychovej hudby v Banke. V programe vystúpila domáca dychová hudba Inovčanka a hostia – dychové hudby z Veselého, Dubovian, Chtelnice a Stupavy.

Škola

14. novembra 2003 vzniklo pri ZŠ Banka registrované Občianske združenie pri ZŠ Banka (namiesto rodičovského združenia). Predsedom výkonného výboru sa stal Jozef Radovský.

1. augusta 2004 bola základná škola spojená s materskou školou do jedného právneho subjektu s názvom Základná škola s materskou školou v Banke. Škola mala 9 tried (1. až 9. ročník) a školský klub s jedným oddelením. V materskej škole sú deti rozdelené do dvoch skupín.

V šk. roku 2005/2006 bola riaditeľkou školy Mgr. Helena Hrdinová, zastupovala ju Mgr. Sidónia Gašparová. Pedagogický zbor tvorili: Mgr. Jarmila Zatkalíková, Mgr. Andrea Baďurová, Mgr. Katarína Michnová, Mgr. Erika Valková, Mgr. Zuzana Krkošková, Mgr. Zuzana Barančíková, Mgr. Bibiana Kuliková, Mgr. Viera Škarková (zároveň výchovná poradkyňa) a Mgr. Ľudovít Jánoš. Vychovávateľkou v školskom klube bola Bc. Jana Ščípová.

Zástupkyňou riaditeľky pre materskú školu bola Jana Gabrišová. Učiteľkami v škôlke boli Tatiana Sláviková, Monika Motyčková a Andrea Vetríková. V šk. roku 2005/2006 navštevovalo materskú školu 35 detí (18 detí v mladšej skupine a 17 detí v staršej). Materská škola sa dodnes nachádza v objekte bývalého kaštieľa.

Žiaci školy sa zúčastňovali rôznych kultúrnych a športových súťaží a tiež olympiád. V roku 2004 zorganizovala škola turnaj žiakov vo volejbale. Súťažilo sa o pohár starostu obce. Volejbalového turnaja sa zúčastnili školy zo Sokoloviec, Rakovíc, Moravian nad Váhom a Banky. Medzi spoločenské aktivity školy patrila organizácia podujatí pre deti (napr. valentínsky karneval, Halloween atď.) a kultúrny program žiakov pri rôznych podujatiach (napr. stavanie mája, Deň matiek, sprievod počas Otvorenia letnej kúpeľnej sezóny, stretnutie s dôchodcami atď.). Škola sa venovala aktivitám orientovaným na ochranu životného prostredia (zber papiera a akcia Čistá obec).

Šport

V rokoch 2003 až 2006 sa na Banke uskutočnilo viacero športových podujatí. Aktívni boli futbalisti a futbalistiky OTJ Banka, futbaloví internacionáli FC Havran Banka, kolkársky oddiel OTJ Banka, stolnotenisový oddiel OTJ Banka, lyžiarsky klub Ahoj Banka a turistický oddiel. Bol založený Nohejbalový klub v Banke.

V rokoch 2003 až 2006 sa výkonnosť A mužstva dospelých nezlepšila, nepomohla ani výmena trénerov. Nepriaznivý stav bol spôsobený nedostatkom kvalitných hráčov, neochotou starších trénovať, nekoncepčnou prácou výboru futbalového oddielu, ale aj nedostatkom finančných prostriedkov. A

mužstvo dospelých do vyššej súťaže nepostúpilo. V sezóne 2005/2006 skončilo v 7. lige (3. B trieda) až na 10. mieste. Dorastenci hrali v oblastnej súťaži skupina B a žiaci v oblastnej súťaži skupiny D. Trénermi boli Ján Hikl a Peter Drápal.

Nové vedenie OTJ Banka bolo zvolené v máji 2006. Začalo pracovať v zložení Marián Babič (predseda), Ing. Peter Marek (tajomník) a Peter Drápal (hospodár). Nové vedenie FO s aktívnou podporou starostu a obecného zastupiteľstva prijalo viacero opatrení na zlepšenie zlej situácie vo futbale. Cieľom bol postup A mužstva dospelých do vyššej súťaže. Výbor angažoval nových trénerov. Dospelých začal namiesto Jána Hikla trénovať Karol Kuruc, dorastencov Mgr. Štefan Hauser a žiakov Ing. Miroslav Seman.

Úspešné futbalistky

V apríli 2005 začali na Banke hrať futbal aj dievčatá pod názvom OTJ Banka. Vedúcim družstva žiačok (do 16 rokov) a družstva žien (nad 16 rokov) sa stal Ing. Peter Marek a trénerom Milan Benko. Od jesene 2006 začal žiačky trénovať Mário Bartovič. Družstvo dievčat OTJ Banka tvorili hráčky z piešťanského regiónu. Z Banky pochádzali: Zuzana Mokrá, Adriana Antalová a Mária Kotulová. Futbalistky hrali okrem iného aj na turnaji v Trnave, kde získali 1. miesto. Taktiež hrali na celoslovenskom halovom turnaji v Žiline a v Banskej Bystrici.

V sezóne 2006/2007 sa družstvo žiačok OTJ Banka stalo účastníkom 1. ligy žiačok. Okrem Banky v nej hrali družstvá zo Žiliny, Čadce, Trenčianskych Teplíc, Seliec pri Banskej Bystrici a Žiaru nad Hronom. Prvoligový turnaj sa v našej obci uskutočnil v septembri 2006 a tešil sa veľkému zájmu zo strany divákov aj médií (televízia). Za OTJ Banka vtedy hrali dievčatá z Piešťan a okolitých obcí, ale ani jedno z Banky. Dievčatá z OTJ Banka dostali dokonca pozvánky na turnaje do Anglicka, Švajčiarska, Francúzska, Rakúska, Čiech a Poľska, no pre nedostatok financií sa ich nemohli zúčastniť. Koncom roka 2006 dostala OTJ Banka od Slovenského futbalového zväzu poďakovanie za rozvoj ženského futbalu na Slovensku. Spolu s poďakovaním dostali futbalisti finančné a materiálne dary.

Starí páni

Bančianski futbaloví internacionáli trénovali pravidelne každú nedeľu dopoludnia. V roku 2005 pribudlo 6 mladších „starých pánov“. Všetci mali viac ako 35 rokov, najstarším hráčom bol 62-ročný Milan Gašpar. Klub spočiatku viedol Florán (Slavo) Macko, po ňom Jozef Pavlovič. FC Havran Banka pravidelne organizoval turnaje futbalových internacionálov. V roku 2006 vyhrali starí páni turnaj, ktorého sa zúčastnili mužstvá z Ostrova, Ratnoviec, Ducového a Banky. V hodovom zápase v tom istom roku FC Havran Banka dokonca vyhral nad A družstvom dospelých OTJ Banka so skóre 3:2.

Kolky

V roku 2002 začalo družstvo KO OTJ Banka hrať v Piešťanskej mestskej kolkárskej lige. V roku 2003 obsadili kolkári v zložení Škrabák, Ďuriš, Mjartan a Bubák 3. miesto v spomínanej súťaži.

V roku 2006 tvorili družstvo Bančania Ladislav

Škrabák, Ondrej Halás a Miroslav Gašpar, ďalšími hráčmi boli Bohuš Bartovic, Michal Urban a František Paraška. Predsedom kolkárskeho oddielu bol Ľ. Škrabák. Za najlepšieho bančianskeho hráča kolkov bol považovaný Roman Marek, ktorý bol oporou KO Družba Piešťany v 1. slovenskej kolkárskej lige.

Stolnotenisový oddiel

Stolnotenisový oddiel v Banke vznikol v roku 2001. Predsedom sa stal Štefan Štefanka. Odvtedy sa každoročne v predvianočnom období konal Stolnotenisový turnaj v dvojhre a štvorhre o pohár starostu obce Banka. Hlavnými organizátormi boli Š. Štefanka a Ing. B. Németh. V ročníkoch 2001 až 2006 boli víťazmi v dvojhre: Jozef Jošťák, Štefan Štefanka, Maroš Rusnák, Peter Drápal, Martin Rusnák a Ing. Bohuš Németh. Najstarším hráčom bol Rudolf Bednárik. V roku 2006 sa predvianočného turnaja zúčastnilo 14 neprofesionálnych hráčov – Peter Drápal, Ing. Bohuš Németh, Štefan Štefanka, Dušan Pavlovič, Martin Rusnák, Ľuboš Nedorost, Rudolf Bednárik, Ivan Bednárik, Vladimír Ferenčík, Juraj Husák, Rudolf Vlnka, Ján Hladký, Jozef Radovský a Itko Štefanec.

Nohejbal

Na Banke sa nohejbal hrával už v minulosti, aj keď len rekreačne. Na hru využívali nohejbalisti antukové ihrisko v priestoroch futbalového štadióna. Nohejbalový klub Banka bol založený 4. februára 2005. Jeho zakladateľmi boli Ing. Michal Rusnák, Jaroslav Vido, Rudolf Moravčík, Ján Macko a Jozef Pavlovič. Po dohode s riaditeľkou školy Mgr. Helenou Hrdinovou začali nohejbalisti trénovať na školskom dvore.

20. augusta 2005 zorganizoval Nohejbalový klub Banka na školskom dvore 1. ročník Nohejbalového turnaja amatérskych trojčlenných družstiev o pohár starostu obce Banka. Turnaja sa zúčastnilo 5 družstiev z Banky. Víťazom sa stalo družstvo Tino klub, ktorého kapitán K. Beňo prevzal putovný pohár starostu obce. Na 2. mieste skončilo mužstvo Yamaha klub Banka. Cenu prevzal kapitán J. Vido. Na 3. mieste sa umiestnilo mužstvo Kawasaki, za ktoré prevzal cenu kapitán A. Margetín. Tri poháre venoval do súťaže starosta Ing. Jaroslav Janeček.

V roku 2005 mal Nohejbalový klub Banka 8 členov: Ing. Michal Rusnák (zároveň prezident klubu), Jaroslav Vido, Rudolf Moravčík, Ján Macko, Jozef Pavlovič, Ing. Anton Haring, Jozef Radovský a Andrej Margetín. V roku 2006 pribudol R. Vlnka a Ing. J. Husák a v roku 2007 Ing. P. Sládečka, P. Kováč a Š. Štefanka.

Buď-fit

Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky sa registrovaní turisti z Banky stali členmi Slovenského zväzu turistov. V roku 2003 začali členovia turistického oddielu v spolupráci s redakčnou radou Hlásnika obce Banka usporiadavať turistické podujatie s názvom Bananská buď-fit. V roku 2006 sa uskutočnil 4. ročník podujatia. V prírode Považského Inovca absolvovali peší turisti trasy dlhé 10 alebo 15 km, cyklisti prešli trasu s dĺžkou 30 km. Počasie sa vydarilo, prišlo 124 účastníkov (83 detí a 41

dospelých). Turisti prišli nielen z Banky, ale aj z Piešťan, Moravian nad Váhom, Hubiny, Ducového, Trnavy aj z Bratislavy. Turistické trasy začínali pri pohostinstve Papagáj a končili na Ahoji, kde každý účastník obdržal účastnícky preukaz. Starosta obce Ing. Jaroslav Janeček odovzdal diplomy a vecné ceny najmladšiemu účastníkovi pochodu, ktorým bola len dvojročná Zuzka Julinyová z Banky a najstaršiemu turistovi 84-ročnému Ľudovítovi Vankovi z Piešťan. Okrem opekačky pripravili organizátori pre turistov guláš.

V poslednom období počasie lyžiarom veľmi neprialo. Na Ahoji bolo málo snehu. Správcom lyžiarskeho strediska bol Martin Jánoška.

Motokros

Motoklub založil v roku 2001 Rudolf Grežo spolu s Rudolfom Moravčíkom, Jozefom Nagyom a ďalšími. V roku 2005 mal motoklub 30 členov. Na jeho čele stál 7-členný výbor, prezidentom motoklubu bol Jozef Moravčík. Základnou činnosťou motoklubu sa stalo organizovanie motokrosových podujatí.

Motoklub si s podporou obce vybudoval v lokalite Seništia motokrosovú dráhu. Lokalitu dostal do prenájmu od Urbárskeho spoločenstva v Banke. Problémom sa stal vplyv motokrosových podujatí na životné prostredie, jeho znečisťovanie a hlučnosť. Výhrady mali aj členovia poľovníckej organizácie, z toho dôvodu motoklub neorganizoval preteky na slovenskej, príp. medzinárodnej úrovni. Na motokrosových súťažiach sa zúčastňovali len domáci pretekári.

Záverečné podujatie v roku 2005 sa uskutočnilo v novembri. Pretek niesol názov Posledné tankovanie. Medzi najlepších jazdcov patrili Janko Poturnay, Jozef Moravčík ml., Juraj Bielik, Lukáš Marek a Ondrej Vetrík. Prišlo aj dvadsať jazdcov z iných motoklubov, medzi nimi aj majster Slovenska v motokrose v roku 2005 v kategórii veteránov Peter Kuchař.

Darcovia vzácnej tekutiny

Na Banke býva niekoľko viacnásobných darcov krvi. V počte odberov s prehľadom vedie Pavol Varga, ktorý ku koncu roka 2006 daroval krv až 127-krát. Po 80. odbere získal diamantovú Jánskeho plaketu. Na odbery chodí 4-krát ročne. Medzi ďalších pravidelných darcov krvi, ktorí ju darovali viac ako 100-krát, patrí Michal Klampár, Štefan Vatrt a ďalší.

Urbárske spoločenstvo v Banke

V novembri 2005 došlo k zmene vedenia Urbárskeho spoločenstva v Banke – bol zvolený nový výbor a dozorná rada. Dovtedajšieho predsedu US Michala Macka nahradila RNDr. Margita Lacková. Podpredsedom sa stal Ing. Michal Rusnák a lesným hospodárom Ing. František Hudák. Na valnom zhromaždení US vyslovili niektorí členovia spoločenstva znepokojenie nad rozkrádaním dreva v lese.

V rokoch 2005 a 2006 bolo zveľadené jazierko s prameňom v lokalite Hlavina. Sponzorsky ho upravili Jaroslav Vido, Vladimír Klesňák a porybný Štefan Mojzeš. Brigádnicky pomohli aj ďalší obyvatelia obce.

Na základe projektu podaného na Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Piešťanoch získala obec Banka finančnú dotáciu na mzdu pre piatich dlhodobo nezamestnaných obyvateľov.

Zmena farnosti a kostolníka

1. júla 2004 bola cirkevná filiálka Banka odčlenená od Rímskokatolíckej farnosti v Moravanoch nad Váhom a zároveň bola pričlenená k Rímskokatolíckej farnosti pri Kostole sv. Cyrila a Metoda v Piešťanoch. Funkciu kostolníka a zvonára v Kostole sv. Martina na Banke vykonávali 34 rokov manželia Dominik a Mária Chalásovci. Zabezpečovali všetky záležitosti týkajúce sa bohoslužieb. V novembri 2005 počas hodov na Banke odovzdal p. Chalás kľúče od kostola piešťanskému dekanovi vdp. Jozefovi Bohunickému. Dekan poveril správou tunajšieho kostola Dominika Jánošku, ktorý funkciu kostolníka prijal bez nároku na odmenu.

V roku 2005 stále opravoval 70-ročný Viktor Vetrík bicykle vo svojej dielni. Zručný a poctivý opravár mal neustále veľa zákazníkov nielen z Banky, ale hlavne z Piešťan a okolitých obcí.

Na kopci Červená veža bol postavený televízny vysielač pre vysielanie programu regionálnej televízie TV Karpaty. (Skúšobné) vysielanie začalo v októbri 2006.

OBDOBIE
2007 – 2010

Voľby do samosprávnych orgánov obce Banka

Voľby do orgánov miestnych samospráv na Slovensku sa uskutočnili 6. decembra 2006. V obci Banka bol na volebné obdobie 2007 – 2011 za starostu obce opäť zvolený Ing. Jaroslav Janeček (HZD). Získal 730 platných hlasov. Druhý kandidát Ján Šugár (KDH a SDKÚ) získal 113 platných hlasov.

Do 9-členného Obecného zastupiteľstva obce Banka boli zvolení poslanci: Dušan Marek (NEKA), Alena Belicová (SMER-SD), Jozef Moravčík (NEKA), Tatiana Sláviková (HZD), Ing. Anton Haring (HZD), Ladislav Škrabák (HZD), Imrich Margetín (ĽS HZDS), Ing. Ervín Šebo (ĽS HZDS) a Ing. Dáša Reháková (SMER-SD). Náhradníkmi sa stali: MUDr. Marián Kališ (SDKÚ a DS), Dušan Slovák (HZD), Jozef Drahovský (ĽS HZDS), Jozef Vizina (HZD), Vlastimil Klesňák (HZD), Róbert Uhrín (HZD), Ján Ďurček (ĽS HZDS) a Ján Šugár (KDH a SDKÚ). Do funkcie zástupcu starostu schválili poslanci obecného zastupiteľstva Ladislava Škrabáka. Zároveň bola schválená aj trojčlenná Obecná rada obce Banka v zložení A. Belicová, I. Margetín a Ľ. Škrabák.

Taktiež boli schválené nasledovné komisie ako poradné orgány OcÚ v Banke (v zátvorkách sú uvedení ich predsedovia): Komisia pre výstavbu, územný rozvoj a priestupky (Dušan Marek); Komisia pre analýzu, prípravu a implementáciu projektov EÚ (Ing. D. Reháková); Komisia pre ochranu životného prostredia (Ing. E. Šebo); Komisia finančná a podnikateľská (Ing. A. Haring); Komisia pre sociálne veci a bývanie (A. Belicová) a Komisia pre kultúru, výchovu a šport (T. Sláviková).

Voľby prezidenta Slovenskej republiky

1. kolo volieb sa konalo 21. marca 2009. Z celkového počtu 1 804 oprávnených voličov sa na Banke volieb zúčastnilo 795 voličov (44,07%), pričom boli 4 hlasy neplatné. Z kandidátov na prezidenta získal najviac hlasov doc. JUDr. Ivan Gašparovič, CSc. (417). Prof. PhDr. Iveta Radičová, PhD. získala 279 hlasov.

2. kolo volieb sa konalo 4. apríla 2009. Z celkového počtu oprávnených voličov 1 804 sa volieb na Banke zúčastnilo 948 voličov (52,15%). 3 hlasy boli neplatné. Za prezidenta SR bol na nasledujúce 5-ročné obdobie opäť zvolený Gašparovič, ktorý získal 569 platných hlasov. Radičová získala 376 platných hlasov.

Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky

Voľby do NR SR sa konali 12. júna 2010. Na Banke sa volilo v dvoch volebných okrskoch. Počet zapísaných oprávnených voličov bol 1 110. V urnách skončilo 5 neplatných hlasov. Spomedzi politických strán získal najviac hlasov SMER (414), SDKÚ-DS (195), SaS (166), KDH (106), SNS (60) a ĽS HZDS (56).

Tradičné podujatia

V rokoch 2007 až 2010 sa na Banke opäť každoročne konali verejné podujatia – fašiangový sprievod a ples, valentínsky karneval, Deň narcisov, Deň slnečníc, stavanie mája, Deň matiek, Medzinárodný deň detí, sviatok Božieho tela, nočná súťaž hasičov, vatra zvrchovanosti, pietna spomienka na cintoríne, rozsvietenie vianočného stromčeka spojené s príchodom Mikuláša a posedením dôchodcov a tiež silvestrovské stretnutie. Banka mala zastúpenie aj v sprievode počas Otvorenia letnej kúpeľnej sezóny v Piešťanoch

Koncom fašiangov a začiatkom pôstu pred Veľkou nocou prešiel obcou fašiangový sprievod. Vyhrávala DH Inovčanka, ktorá hrala v ten večer aj na fašiangovom plese. ZŠ v Banke organizovala každoročne Valentínsky karneval.

Deň narcisov

Pri príležitosti Dňa narcisov sa na Banke konala verejná zbierka, z ktorej výťažok pomohol ľuďom s onkologickým ochorením. V roku 2007 vyzbierali dve skupiny žiakov 9. ročníka ZŠ v Banke na dobročinné účely 8 508 Sk. Verejné zbierky sa konali aj v nasledujúcich rokoch. V roku 2009 sa vyzbieralo 431,76 €.

Stavanie mája

Každoročne koncom apríla bol na námestí oproti soche sv. Vendelína postavený máj. Náladu umocňovala dychová hudba Inovčanka. Žiačky v krojoch vyzdobili symbolický strom stužkami. Za zvuku fanfár postavili máj mladí futbalisti spolu so žiakmi školy. Prítomným sa prihovoril starosta obce Ing. Jaroslav Janeček. Na záver si Bančania posedeli na futbalovom ihrisku.

Deň slnečnice

Od roku 2007 sa na Banke konala verejná zbierka, ktorej cieľom bolo pomôcť ľuďom trpiacim ochorením skleróza multiplex. 13. mája 2007 žiaci 9. ročníka ZŠ v Banke vyzbierali 3 466 Sk, v roku 2009 to bolo 97,18 €.

Deň matiek

Slávnosť pri príležitosti Dňa matiek sa konala v kultúrnom dome. Matkám sa prihovoril starosta obce. V programe vystúpili deti z materskej školy a žiacka dychová hudba pod vedením Jána Benku. Na záver zahrala matkám aj DH Inovčanka.

Medzinárodný deň detí

V roku 2008 pripravili členovia Nohejbalového klubu Banka pri príležitosti MDD dve podujatia pre deti. Prvé podujatie sa uskutočnilo 30. mája na futbalovom ihrisku. Iniciátorom a moderátorom podujatia bol Ing. Michal Rusnák. Škôlkari a školáci recitovali a spievali, za čo dostali drobné odmeny. Nasledovala diskotéka. Druhé podujatie sa konalo následne 2. júna. V areále základnej školy sa uskutočnil 2. ročník Nohejbalového turnaja žiakov o pohár prezidenta Nohejbalového klubu Banka.

Otvorenie letnej kúpeľnej sezóny v Piešťanoch

2. júna 2007 sa obec Banka piaty krát zúčastnila Otvorenia letnej kúpeľnej sezóny v Piešťanoch,

na ktoré sa prišiel pozrieť aj prezident SR Ivan Gašparovič. V slávnostnom sprievode reprezentovali obec futbalisti OTJ Banka oblečení v dresoch. Niesli označenie obce a obecnú zástavu. Za nimi vyhrávala DH Inovčanka, nasledovali ďalší futbalisti, futbalistky, skupina žiakov základnej školy a ženy spolu s dievčatami v ľudových krojoch. Na konci šli predstavitelia a občania obce.

Oltáriky

Každoročne sa v júni počas sviatku Božieho tela konala procesia. Po obci sa niesla vôňa rozsypaných kvetov a materinej dúšky. Na trase sprievodu, ktorý sa začínal a končil pri kostole, boli prichystané 4 vyzdobené oltáriky.

Vatra zvrchovanosti

Júlové podujatie usporiadavané na oslavu prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenska (17. júl 1992) sa na Banke, resp. na Ahoji stalo už tradíciou. Vatry zvrchovanosti sa každoročne zúčastňoval starosta spolu s poslancami OZ Banka, starostovia z okolitých obcí a hostia. Z Banky a širokého okolia prichádzali na kopec stovky návštevníkov. V roku 2009 bola Vatra zvrchovanosti kvôli nepriaznivému počasiu preložená z 18. na 24. júla. Na Ahoji sa stretlo množstvo dospelých, detí a mládeže.

Nočná súťaž hasičov

V noci z 21. na 22. júna sa uskutočnil 5. ročník Nočnej súťaže hasičov o putovný pohár starostu obce Banka. Súťaže sa zúčastnilo 12 dobrovoľných hasičských zborov zo Zelenča, Vrbového, Moravian nad Váhom, Drahoviec, Práznoviec, SLK Piešťany a Banky. Súťažilo 8 družstiev mužov a 4 družstvá žien. V súťaži mužov vyhralo družstvo zo Zelenča. Družstvo z Banky obsadilo 5. miesto. V súťaži žien vyhralo taktiež družstvo DHZ Zeleneč.

V predchádzajúcom roku súťažilo až 17 družstiev – 12 v kategórii muži a 5 v kategórii ženy. O pohár starostu obce Banka bojovali hasiči z Moravian nad Váhom, Modrovky, Radošiny, Vrbového, Kočoviec, Práznoviec, Hrádku, Drahoviec, SLK Piešťany, Topvar Topoľčany a z Banky. V súťažnej kategórii mužov vyhralo družstvo z Vrbového. DHZ Banka skončil na 5. mieste. V súťaži žien vyhralo taktiež družstvo DHZ Vrbové. Banku reprezentovali: Štefan Bučko, Marcel Vatrt, Vladimír Stolár, Richard Orviský, Emil Číder, Jaroslav Siegel a Július Piták. Súťaž sa konala každý rok na začiatku leta.

26. júna 2008 sa v priestoroch futbalového ihriska usktutočnil Anna-bál. Do tanca hrala hudobná skupina Trik.

Pietna spomienka na zosnulých

Na bančianskom cintoríne sa začala každoročne konať pietna spomienka na zosnulých. Zúčastňovali sa jej predstavitelia obce, DH Inovčanka a obyvatelia. 1. novembra 2009 sa uskutočnila pobožnosť s p. kaplánom Vaculom.

Slávnostné rozsvietenie vianočného stromčeka

Každoročne bol pri kostole postavený obecný vianočný stromček. 6. decembra 2007 sa obyvatelia zhromaždili pri stromčeku. Aby deti dostali darčeky od Mikuláša, museli niečo zarecitovať alebo za-

spievať. Mikuláš potom rozsvietil vianočný stromček. V kultúrnom dome sa konalo stretnutie dôchodcov so starostom obce. V roku 2007 medzi dôchodcov zavítal aj piešťanský farár vdp. Ladislav Kuna, ktorý bol medzi bančianskymi veriacimi obľúbený. V kultúrnom programe vystúpili žiaci základnej školy a žiacka dychová hudba pod vedením Jána Benku. Nasledovala zábava pri DH Inovčanka.

Každoročne sa obyvatelia Banky stretávali v posledný deň roka pri obecnom vianočnom stromčeku, aby sa rozlúčili so starým rokom a privítali rok nový. Podujatie bolo spojené s ohňostrojom.

V rokoch 2007 až 2010 sa na Banke uskutočnilo niekoľko významných podujatí pri príležitosti osláv významných výročí. Boli to oslavy 70. výročia vzniku Základnej školy v Banke, oslavy 100. výročia vzniku bančianskej dychovej hudby, oslavy 800. výročia 1. písomnej zmienky o hrade Bana a Banke a oslavy 30. výročia lyžovania na Ahoji.

Oslavy 70. výročia založenia Základnej školy v Banke

Škola na čele s riaditeľkou Mgr. Helenou Hrdinovou v spolupráci s obcou Banka sa na oslavy dobre pripravila. Oslavy 70. výročia vzniku ZŠ v Banke sa konali v dňoch 21. až 23. júna 2007. Vo štvrtok 21. júna sa na škole uskutočnil športový deň, ktorý pre žiakov zorganizovali učitelia telesnej výchovy. Okrem iného sa konal nohejbalový turnaj bývalých a súčasných žiakov školy, ktorý zorganizoval Nohejbalový klub v Banke. V piatok bola otvorená výstava historických fotografií školy.

V sobotu sa na školskom dvore uskutočnilo slávnostné otvorenie osláv jubilea školy, po ktorom nasledoval kultúrny program. Najstaršou účastníčkou osláv bola bývalá učiteľka Mária Krištofovičová. Prišli i prví žiaci školy, prváci spred sedemdesiatich rokov – J. Major, D. Šebo a D. Chalás. V kultúrnom programe vystúpila folklórna dvojica Klampárovcov a žiacka dychovka pod vedením Jána Benku. Nasledoval slávnostný sprievod od školy k futbalovému ihrisku. Tam sa konala zábava, ktorú pripravila obec Banka. Návštevníkov pohostili poľovníckym gulášom. Vyhrávala kapela Mustang Band.

100 rokov dychovky

Oslavy 100. výročia existencie dychovej hudby Inovčanka sa konali v dňoch 27. a 28. júna 2008. V piatok 27. júna bola v kultúrnom dome otvorená výstava s názvom História a súčasnosť dychovej hudby v Banke.

V sobotu sa v kostole sv. Martina slúžila omša, ktorú celebroval piešťanský farár vdp. Ladislav Kuna. Potom sprievod s DH Inovčanka prešiel od kostola k futbalovému ihrisku. Oslavy otvorili príhovory kapelníka Róberta Uhrína a starostu obce Banka Jaroslava Janečka. Ako hostia vystúpili DH Veselanka, DH Dubovanka a DH Chtelničanka. Na oslavách bolo pokrstené CD dychovej hudby Inovčanka. Ocenení boli domáci muzikanti – in memoriam Juraj Stolárik a Michal Samuhel, po nich najstarší žijúci pamätníci: Ján Dubovský, Ján Chalás, Mikuláš Moravčík, Gašpar Haring, Štefan Gabriš, Jozef Margetín a ďalší. Boli ocenení aj súčasní hudobníci a učiteľ hudobníkov Ján Benka. Nasledoval koncert domácej dychovky a mladých hudobníkov. Na záver zahrala do tanca DH Inovčanka a na počúvanie Veselá muzika zo Stupavy. Pre mladých, ale aj starších bola pripravená diskotéka.

800 rokov obce Banka

1. písomná zmienka o hrade Bana, v okolí ktorého sa nachádzala osada Banka, sa nachádza v Anonymovej kronike, ktorá bola napísaná v rokoch 1209 a 1210. Banka si v roku 2009 pripomenula 800. výročie tejto prvej zmienky. Oslavy sa konali v dňoch 17. až 19. júla 2009.

V piatok 19. júla bola v kultúrnom dome otvorená výstava venovaná histórii Banky s názvom Tak plynie čas. Vystavené boli historické fotografie so sprievodnými textami. Svoju činnosť priblížili verejnosti spoločenské, kultúrne a športové organizácie. Literárnymi dielami a prácami o Banke sa prezentovali žiaci základnej školy a niektorí domáci občania. Premietala sa tiež videoprezentácia žiakov o obci. Návštevníci si mohli pozrieť výstavu fotografií amatérskych fotografov, na ktorých bola vyobrazená Banka a tiež bančianske ľudové kroje. Na predaj bolo DVD a kniha s názvom 800 rokov obce Banka.

V sobotu mali oslavy pokračovať v lokalite Ahoj rôznymi podujatiami (atrakcie, športové súťaže, súťaže zručnosti a country zábava). Večer mala byť zapálená vatra zvrchovanosti a mala pokračovať zábava. Búrka a prudký lejak však znemožnil dodržať naplánovaný program.

V nedeľu predpoludním vyhrávala pred kostolom dychová hudba Inovčanka. Svätú omšu odslúžil dekan vdp. J. Vlasák a farár vdp. L. Kuna. Počas omše boli posvätené symboly obce – zástava, erb a insignie. Po svätej omši bola v areále kostola zasadená lipa. Popoludní pokračovali oslavy na futbalovom ihrisku. Uskutočnilo sa slávnostné zasadnutie obecného zastupiteľstva v budove OTJ, ktoré bolo spojené s vyznamenaním zaslúžilých a najstarších občanov obce.

Pamätný list dostali: Anna Margetínová (87) – bola dlhoročnou pracovníčkou JRD v Banke, kde pracovala ako kŕmička zvierat; Ján Vetrík (85) – bol tiež dlhoročným pracovníkom JRD Banka, kde

pracoval ako zootechnik, agronóm a predseda družstva; Ján Dubovský (83) – zaslúžil sa o rozvoj bančianskeho futbalu; Klaudia Váhovská (81) – zaslúžila sa o rozvoj MO Slovenského červeného kríža; Mária Hulmanová (77) – bola dlhoročnou učiteľkou na tunajšej základnej škole a zároveň bola manželkou učiteľa Bernarda Hulmana, ktorý sa veľkou mierou zaslúžil o športové úspechy žiakov ZŠ v Banke; Gašpar Haring (77) – bol prvým starostom Banky po jej osamostatnení v roku 1995, bol aktívny v rôznych oblastiach spoločenského života a venoval sa i miestnej hudbe; Mária Mucinová (75) z Piešťan – bola učiteľkou ZŠ v Banke a pracovala vo výbore MO Slovenského červeného kríža v Banke; Dominik Rybárik (77) – ako aktívny futbalista a predseda FO v Banke sa zaslúžil o rozvoj futbalu na Banke; Viera Haringová (75) – bola dlhoročnou aktívnou členkou MO Slovenského červeného kríža v Banke; Libor Jahoda (74) – bol dlhoročným predsedom hasičov na Banke; Stanislav Masaryk (70) – zaslúžil sa o vybudovanie lyžiarskeho strediska na Ahoji a o rozvoj lyžovania v obci; Dominik Jánoška (68) – zaslúžil sa o rozvoj futbalu a ďalších športov na Banke a taktiež bol predsedom TJ Banka; Jozef Moravčík (65) – je známy aktívny Bančan a pracovník, ktorý založil motokrosový klub a napokon Štefan Gabriš (65) – bol dlhoročným členom dychovej hudby na Banke.

K zhromaždeným účastníkom sa prihovoril starosta obce Ing. Jaroslav Janeček a pozdravil ich aj viceprimátor Piešťan Ing. Timotej Miština, CSc. Starosta potom odovzdal ďakovné listy desiatkam občanov, ktorí sa zaslúžili o rozvoj Banky v rôznych oblastiach spoločenského života. Na ihrisko zavítala Historická skupina veľmoža Stojislava so sprievodom z Nitrianskej Blatnice, ktorá priniesla i dar – olejomaľbu kostola sv. Martina. Atmosféru umocňovala DH Inovčanka, folklórna skupina Klampárovcov, DH Bučkovanka a kapela Sama Tomečka. Pre deti bol pripravený nafukovací hrad, streľba loptou na radarovú bránku a jazda na koni. Návštevníkov zaujal obrovský balón s možnosťou vyhliadkového letu. Oslavy sa skončili ohňostrojom a diskotékou.

30 rokov lyžovania na Ahoji

Oslavy 30. výročia lyžovania na kopci Ahoj sa uskutočnili 14. a 15. augusta 2010 v areáli lyžiarskeho strediska. Súčasťou osláv boli Medzinárodné FIS preteky detí do 14 rokov v lyžovaní na tráve. Riaditeľom pretekov bol Miroslav Masár a prezidentom Robert Hedtleisch. Záznam z pretekov pod názvom Drsno na horách odvysielala Slovenská televízia, ktorá nazvala Ahoj kolískou slovenského lyžovania na tráve. Organizátormi osláv a pretekov bol Obecný úrad v Banke a členovia lyžiarskeho klubu Ahoj Banka. Slávnostný príhovor mal starosta Banky Ing. Jaroslav Janeček. Prítomným priblížil 30-ročnú históriu lyžovania na Ahoji. Potom odovzdal ďakovné listy občanom, ktorí sa pričinili o budovanie lyžiarskeho areálu a o rozvoj lyžovania na Ahoji. Nasledovalo zapálenie vatry a zábava pri country hudbe a guláši. K 30. výročiu lyžovania na Ahoji bolo vydané CD.

Nové priestory pre seniorov

22. februára 2008 sa v novovybudovaných priestoroch objektu na futbalovom ihrisku stretlo cca 60 dôchodcov, ktorí sa dohodli na založení Klubu dôchodcov v Banke. Za predsedu klubu bola zvolená Marta Valovičová, za podpredsedu Alena Belicová, za tajomníka Eva Poprádiová a za hospodára Ján Ďurček. Členmi revíznej komisie sa stali p. Drozdová, p. Gašparová, p. Mojtová a p. Halásová.

Členovia klubu dôchodcov sa venovali rôznym aktivitám. Pravidelne sa stretávali v spoločenskej miestnosti na futbalovom ihrisku, zúčastňovali sa kultúrnych a spoločenských akcií v obci a okolí. Zorganizovali zájazdy po Slovensku (napr. do Kremnice) i zahraničí (napr. do poľského mesta Jablonka, ktoré je známe trhmi). Tiež absolvovali mnohé výlety (napr. opekanie na Výtokoch). Členovia klubu sa zúčastňovali brigád zameraných na úpravu a čistenie verejných

priestranstiev v obci (cintorín, okolie kostola sv. Martina a pod.)

Dňa 4. februára 2007 bola na mimoriadnej schôdzi Urbárskeho spoločenstva v Banke z funkcie predsedu odvolaná RNDr. Margita Lacková. Novým predsedom výboru US sa stal Jozef Pavlovič.

Poľovnícke združenie

Poľovnícke združenie Banka bolo založené v roku 1949. Neskôr sa zlúčilo so združeniami z Moravian nad Váhom a Hubiny a vytvorilo PZ Striebornica. V tom čase boli jeho členmi: Mitošinka, Gabriš, Paulovič, Macko, Sziget, Stolárik, Hrnčár a Uhrín. Členská základňa sa neustále dopĺňala a menila.

V roku 2008 pôsobila na Banke poľovná skupina, ktorá tiež patrila do PZ Striebornica. Poľovníci lovili najmä srnčiu, diviačiu a jeleniu zver; hlavným poslaním poľovníkov však bola starostlivosť o zver, príprava krmiva, kŕmenie, stavanie krmelcov, solísk, senníkov a tiež ochrana prírody. Posedy slúžili nielen na pozorovanie zveri, ale aj ako vyhliadkové miesto, odkiaľ bol krásny výhľad na Banku, Piešťany a časť Považia. Na poli v Seništiach pestovali poľovníci kukuricu určenú pre zver. Taktiež kosili a starali sa o lúky v Seništiach a vo Vápništiach. Medzi členov skupiny patrili: Ladislav Škrabák, Jaroslav Janeček, Róbert Uhrín, Imrich Margetín, Peter Julíny a Ladislav Gajderus z Piešťan.

Dychová hudba v premenách času

Prvé zmienky o založení dychovej hudby na Banke pochádzajú z roku 1908. Medzi prvých muzikantov patrili: Š. Dubovský, V. Klampár a M. Rusnák (krídlovka), M. Vetrík a J. Julíny (es klarinet), J. Samuhel (es trúbka), J. Gašpar (es trúbka), J. Šnajdar (baskrídlovka), J. Stolárik (F bas heligón), Dubovský (bas trúbka), Gašpar (bas trúbka) a Kališ (bubon).

Rozmach dychovej hudby na Banke nastal v rokoch 1940 až 1947. Dychovka mala okolo 30 stálych muzikantov. Na čele umeleckého telesa stál kapelník Klampár. V roku 1947 sa kapelníkom a vedúcim dychovej hudby stal Juraj Stolárik.

Od roku 1978 sa v súvislosti s bančianskou dychovkou používa názov DH Inovčanka. V roku 1998 zavítal do hudobného telesa Ján Benka, ktorý začal pôsobiť ako umelecký vedúci. Od roku 1990 sa oproti väčším začali presadzovať menšie hudobné skupiny. Postihlo to aj DH Inovčanka. Róbert Uhrín, Ján Benka, Štefan Gabriš, Gabriel Haring, Anton Lepej a p. Krajčovič vytvorili preto v roku 1995 malú dychovku. V roku 2004 pribudla k členom speváčka A. Bednárová. O 3 roky neskôr posilnila osadenstvo speváčka A. Kobelárová spolu s muzikantmi Š. Lányim a staronovým členom Ing. M. Rusnákom.

V rámci príprav na oslavy 100. výročia pôsobenia dychovej hudby na Banke nahrala dychovka svoje prvé CD s názvom Na Ahoji. Taktiež bola vydaná publikácia o histórii dychovej hudby na Banke.

Výstavba a rekonštrukčné práce v obci

V rokoch 2007 až 2010 realizovala obec Banka viaceré investičné akcie. Už v roku 2004 dala Banka z vlastných prostriedkov vypracovať projektovú dokumentáciu na vybudovanie kanalizácie vo veľkej časti obce. Budovanie kanalizácie bolo naplánované na obdobie od polovice roka 2006 do polovice roka 2008. Táto investičná akcia bola financovaná z predvstupových fondov ISPA. Hlavným investorom bola Trnavská vodárenská spoločnosť Piešťany, a. s. a dodávateľom stavebných prác (zhotovi-

teľom) bola firma Combin, s. r. o. Banská Štiavnica.

Etapovite bola vybudovaná splašková kanalizácia na uliciach: Podhorská, Bananská, Športová, Žiacka, Spojovacia, Hudobná, Inovecká a Karpatská; na Topoľčianskej a Dominovej ceste a tiež na Ceste Janka Alexyho. Výstavba sa rozbehla v roku 2006. Postupne boli vybudované hlavné kanalizačné stoky na Bananskej a Podhorskej ulici, na Topoľčianskej ceste a na ceste Janka Alexyho. Do nich potom ústili stoky z bočných ulíc.

Rozširovanie inžinierskych sietí

V roku 2007 pokračovala plynofikácia obce v rekreačnej oblasti SĺŇava II, na ceste Janka Alexyho a v blízkosti hotelov na Červenej veži.

V roku 2010 bol dobudovaný vodovod na časti Topoľčianskej cesty a úseku Bananskej ulice. V máji 2010 bola vybudovaná nová elektrická prípojka z trafostanice v Seništiach na kopec Ahoj. Stará prípojka napájaná z Hlaviny už kapacitne nevyhovovala potrebám na Ahoji.

Oprava ciest

Rekonštrukčné práce na miestnych uliciach a chodníkoch nadväzovali na práce z predchádzajúceho volebného obdobia 2003 až 2006. Na uliciach Podhorská a Lesná bola vybudovaná kanalizačná, plynová a vodovodná sieť. Rekonštrukcia ulíc bola ukončená v roku 2006 položením asfaltového koberca. V tom roku získala obec Banka od Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR finančné prostriedky na spracovanie projektovej dokumentácie, ktorá sa týkala rekonštrukcie miestnych komunikácií, vo výške 1,8 mil. Sk. V sume boli zahrnuté aj náklady na projektovú dokumentáciu zaoberajúcu sa rekonštrukciou miestnych komunikácií, na ktorých sa mala budovať splašková kanalizácia.

V roku 2008 bola vybudovaná nová komunikácia na Dominovej ceste. Stavebné práce vykonala firma Cesty Nitra, závod Trnava. V roku 2008 bol na Inoveckej ulici vybudovaný oporný múr, ktorý bráni zosuvom pôdy a spevňuje hornú časť komunikácie, ktorá vedie na Obrázkovú horu. Stavebné práce vykonala firma CS, s. r. o. Trnava. V roku 2009 bol položený nový asfaltový koberec na Inoveckej

ulici a na častiach Karpatskej ulice. Posledný úsek bol asfaltovaný v roku 2011. V roku 2009 bol zrekonštruovaný chodník na križovatke Bananskej ulice a Topoľčianskej cesty.

Vo februári 2007 bola obytná bytovka za kultúrnym domom obsahujúca 16 nájomných bytov odovzdaná do užívania. Zároveň bolo dobudované okolie bytovky. O nájomné byty bol veľký záujem, počet uchádzačov omnoho prevyšoval počet bytov.

V rokoch 2007 a 2008 prebiehala výstavba technickej budovy. Stavba nadviazala na budovu hudobnej školy v areáli kaštieľa. Stavebné práce realizovala firma Raving, a. s. Piešťany. Budova pozostáva z dvoch priestranných garáží, dielne, skladových priestorov, z priestorov pre požiarnu techniku, prostriedky civilnej obrany a archív. V budove sa nachádzajú sociálne zariadenia. Jedna z garáží slúži ako požiarna zbrojnica, v druhej je umiestnená technika potrebná na úpravu verejných priestorov.

Rekonštrukčné práce

Rekonštrukčné práce na budove hudobnej školy sa začali v roku 2007 a boli ukončené v priebehu troch rokov. Zadná časť budovy bola staticky spevnená. Bola opravená strecha, budova bola zateplená a od ulice dostala novú fasádu. Na budovu hudobnej školy nadväzuje obecná technická budova.

Materská škola sa nachádza v priestoroch bývalého kaštieľa. V roku 2006 bola dokončená rekonštrukcia strechy, bleskozvodov a balkóna. Boli zaizolované pivničné priestory. V roku 2007 boli zrekonštruované sociálne zariadenia pre deti aj učiteľky. Vymenené boli podlahy a stropy na chodbách. Rekonštrukčné práce vykonala firma Raving, a. s. Piešťany.

Počas sezóny 2005/2006 bolo v areáli futbalového ihriska vybudované tréningové ihrisko. Z toho dôvodu bola plocha futbalového ihriska posunutá o niekoľko metrov ďalej smerom k bytovkám pri kúpeľoch. Za vzdialenejšou futbalovou bránou bolo odstránených 6 topoľov. V roku 2006 bola v šatniach položená nová dlažba, boli zateplené vlhnúce steny a vymenené staré drevené okná za moderné plastové. V nasledujúcom roku boli vybudované nové podkrovné priestory – pribudla spoločenská miestnosť a vynovené sociálne zariadenia. V roku 2008 dostala budova novú fasádu. Práce vykonala firma Raving, a. s. Piešťany. Finančné prostriedky poskytla obec Banka.

Na rekonštrukčných prácach (najmä na dobudovaní strechy) sa podieľali aj nasledujúci domáci občania: Ján Dubovský, Maroš Babiš, Štefan Krajčech, Ladislav Kondvár, Štefan Štefanka, Peter Drápal, Stanislav Daniš, Ľuboš Konečný a Ľuboš Borovský. Ing. Michal Rusnák opravil rozhlasovú aparatúru a podieľal sa na vybudovaní rozhlasovej miestnosti. Nové priestory OTJ Banka začali využívať nielen športovci, ale aj ďalší občania na zasadnutia občianskych združení, rodinné oslavy, spoločenské stretnutia a výstavy

Sauna Heinola bola niekoľko rokov mimo prevádzky. Nový nájomca L. Kubán spolu s priateľmi zrekonštruoval zdevastované priestory sauny a v roku 2007 ju uviedol do prevádzky. Okrem klasickej fínskej sauny boli návštevníkom k dispozícii aj ďalšie 3 druhy sáun.

Rekonštrukcia kostola sv. Martina

V roku 2007 bola na kostole opravená strecha, ktorá už bola v havarijnom stave. Obec prispela na

opravu kostola sumou 350-tisíc Sk. Vďaka veľkej verejnej zbierke sa podarilo nazbierať 271 782 Sk. Najviac, sumou 50-tisíc Sk, prispeli manželia Chalásovci. Podnikateľ Jaroslav Samuhel zaplatil 30-tisíc Sk za kríž na veži na novej časti kostola. Spomedzi fyzických osôb ďalej prispel hotel Patrícia a penzión Zachej. Financie poskytlo aj Urbárske spoločenstvo v Banke.

Okrem opravy strechy bola na kostole spravená nová fasáda. S opravou sa začalo 23. augusta 2007. Lešenie zabezpečil dekan vdp. Jozef Bohunický, strešné latky starosta Banky Ing. Jaroslav Janeček a dovoz Dominik Rybárik. Klampiarske práce vykonal Peter Liška. Krytinu na celej streche položili Vozárikovci. Na rekonštrukčných prácach sa zúčastnilo 48 brigádnikov, boli to predovšetkým starší občania. Všetci pracovali bezplatne. Po ukončení rekonštrukčných prác sa 21. novembra 2007 uskutočnilo posedenie brigádnikov v kultúrnom dome, ktoré pripravil starosta Ing. Jaroslav Janeček a farár vdp. PhDr Ladislav Kuna.

Starosta Banky odovzdal brigádnikom ďakovné listy, ktoré zhotovil Dušan Slovák. Spomedzi mužov si ďakovné listy prevzali: Dominik Jánoška, Vojtech Moravčík, Jozef Gašpar, Stanislav Daniš, Vladimír Homola, Anton Moravčík, Milan Boliešik, Ladislav Rusnák, Milan Stolárik, Libor Jahoda, Ján Zemko, Jozef Gažo, Mikuláš Moravčík, Michal Klampár, Jozef Rusnák, Peter Masarik, Jozef Moravčík, Ernest Rehák, Alexander Toman, Gašpar Marek, Michal Bednárik, Jozef Margala, Vladimír Ferenčík, Jozef Margetín, Jozef Chalás, Ján Vetrík, Ján Švec, Milan Gašpar, Jozef Julíny, Vladimír Vetrík, Aladár Hrdina, Ján Paškrta, Jozef Brenessel, Oldrich Procházka, Ing. Miroslav Seman, Ing. Jozef Jánoška, Imrich Vetrík, Dominik Rybárik, Miroslav Štreicher, Vladimír Čechvala, Ján Ďurček, Jozef Topolčány, Miroslav Gašpar, Tibor Bokor, Ivan Tvrdý, Štefan Gabriš, Karol Schedling a Ján Benka. Listy vďaky dostali i 3 ženy – Paulína Rusnáková, Jozefína Šebová a Katarína Moravčíková.

V roku 2008 bol pod vedením kostolníka Dominika Jánošku svojpomocne upravený areál kostola. Boli vybudované chodníky a obrubníky. Dobrovoľníci vysadili zeleň od priečelia až po sakristiu.

Kostol sv. Martina je národnou kultúrnou pamiatkou. Pozostáva z dvoch vzájomne prepojených častí – zo starého (menšieho) kostola a nového (väčšieho) kostola. Nová časť dvojkostola bola postavená v roku 1931. Interiéry oboch kostolných častí sa pýšia maliarskou výzdobou. Historické maľby v starom kostole zreštauroval v roku 1989 Jozef Medo. Maľby v novom kostole zatiaľ reštaurované ne-

boli, nová je len plastická kalvária umiestnená na bočných stenách kostolnej lode.

Vynovený supermarket

V roku 2010 zabezpečila obec Banka v spolupráci s predsedom dozorného výboru Jednoty Banka Ing. Šebom a vedením COOP Jednota SD Trnava rekonštrukciu a rozšírenie predajne COOP na Bananskej ulici. Na Banke tak bol 5. novembra 2010 otvorený prvý supermarket.

Bananský náučný chodník

Bananský náučný chodník bol otvorený 12. novembra 2007. Začína sa na Ahoji, kde je umiestnený turistický altánok s informačnou tabuľou Rastlinstvo. Náučný chodník pokračuje v lokalite Dubček, kde je umiestnená informačná tabuľa Krajina. Potom chodník smeruje do sedla Havran, kde bola umiestnená informačná tabuľa Živočíšstvo. Odtiaľ sa chodník vracia naspäť do lokality Dubček a smeruje do lokality Obrázková hora a Strážne, kde je umiestnený druhý turistický altánok a informačná tabuľa Kúpele. V uvedenej lokalite pramení Hraničný potok, ktorý tvorí prirodzenú hranicu medzi katastrami obcí Banka a Moravany nad Váhom. Tam náučný chodník končí.

Wellness centrum

Koncom roka 2005 odsúhlasilo OZ obce Banka odpredaj areálu bývalého kúpaliska Sĺňava v RO Sĺňava II firme Bana Thermal, s. r. o. Bratislava. Firma vtedy oznámila zámer vybudovať v danej lokalite aquapark. V roku 2007 však predstavitelia firmy oznámili poslancom obecného zastupiteľstva, že od pôvodného zámeru odstupujú a namiesto aquaparku plánujú vybudovať veľké wellness centrum, ktoré sa bude rozprestierať na ploche 3,9 ha. Centrum má obsahovať vonkajšie aj vnútorné bazény s atrakciami, dva hotely, saunu, obchodnú pasáž, terasy s reštauráciami, pláž a dvojpodlažný parkovací dom. V roku 2009 bol vypracovaný projekt, ktorý dala firma na posúdenie rôznym štátnym orgánom. K výstavbe wellness centra sa dodnes neprikročilo.

Sĺňava bez vody

V roku 2007 vypustili vodohospodári po takmer štyridsiatich rokoch vodnú nádrž Sĺňava. Nasledovali dvojmesačné rekonštrukčné práce na hati Drahovce, zdrži Sĺňava, odpadovom kanáli v Hornej Strede, na prívodnom a odpadovom kanáli v Maduniciach, v prístave v Ratnovciach a na ďalších miestach. Zároveň boli odstránené nánosy pod Kolonádovým mostom a pri Lodenici v Piešťanoch.

Výmena pozemkov

V roku 2007 Obecné zastupiteľstvo obce Banka odsúhlasilo väčšinou hlasov zámenu obecných pozemkov v lokalite Červená veža (7 ha) s pozemkami spoločnosti IFF v lokalite Vápništia a Borina (17 ha). Schválenie zámeny bolo zdôvodnené strategickým významom lokality Ahoj ako športovo-rekreačnej oblasti.

Rok projektových dokumentácií

V roku 2010 bol schválený nenávratný finančný príspevok na projekt Revitalizácia centra obce Banka vo výške 944 800 eur.

V tom istom roku bola spracovaná projektová dokumentácia na rozšírenie vodovodu na Podhorskej ulici, na časti Bananskej ulice a na Topoľčianskej ceste. Zároveň bola na Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky podaná žiadosť o príspevok na financovanie realizácie projektu z Envirofondu.

V roku 2010 bola spracovaná aj projektová dokumentácia na ďalší 12-bytový nájomný dom na Banke. Bola podaná žiadosť o financovanie výstavby nájomného domu zo Štátneho fondu rozvoja bývania SR a žiadosť o dotáciu na Ministerstvo výstavby regionálneho rozvoja SR.

Ďalšie žiadosti o nenávratný finančný príspevok z prostriedkov Európskej únie podala obec Banka na projekt Vybudovanie a prevádzka zberného dvora, Rekonštrukcia verejného osvetlenia a Vybudovanie prevádzky na zhodnocovanie biologicky rozložiteľného odpadu v obci Banka.

Individuálna bytová výstavba

V zmysle Územného plánu obce Banka bola lokalita Za ihriskom vyčlenená pre individuálnu bytovú výstavbu. V roku 2008 tam jeden z majiteľov pozemkov začal v rámci spracovanej stavebnej štúdie s výstavbou rodinného domu.

Začiatkom roka 2008 bol dobudovaný a daný do prevádzky obecný rozhlas na Banke. V roku 2010 boli osadené radary na Topoľčianskej ceste a na Bananskej ulici.

Čistá obec

V roku 2007 bola vyhlásená akcia Čistá obec na týždeň od 16. do 23. apríla. Pri čistení a úprave verejných priestranstiev v obci aktívne pomáhali žiaci a učitelia. Dôchodcovia svedomite brigádovali v lesoparku Červená veža.

V roku 2008 v rámci akcie Čistá obec mohli obyvatelia vyvážať na určené miesta v blízkosti kontajnerov aj konáre z orezaných stromov. Tie následne verejnoprospešní pracovníci podrvili a zlikvidovali. Taktiež sa uskutočnil zber nebezpečného a elektronického odpadu, ktorého odvoz zabezpečila firma

Petmas-Onyx, s. r. o.

Podnikatelia a živnostníci na Banke

Počas volebného obdobia 2007 – 2010 sídlili na Banke nasledujúce firmy: Autoelektrika – Milan Adamec (Podhorská ul. 14), opraváreň je v prevádzke od roku 1992; Cukrárenská výrobňa Ivan Hrnčár (Bananská ul. 3), funguje od roku 1991; firma Drevofix – Štefan Štefanka (Spojovacia ul. 19), vyrába stolárske výrobky od roku 1998; Reštaurácia Furman – Jaroslav Samuhel, reštaurácia sa nachádza v katastri obce Ratnovce pri Bacchus vile a funguje od roku 2006; hydinárska farma Gyron – Pavol Jurík (Bananská ul. – na okraji Banky), firma sa zaoberá predajom hydiny od roku 2001, v priľahlej predajni dom-dielňa-záhrada-farma sa predávajú záhradkárske a chovateľské potreby a krmivá; Kaderníctvo, manikúra a kozmetika (Bananská ul.) – Michaela Čunčíková (od roku 2004), manikúru robí Janka Matejková (od roku 2005) a kozmetiku a pedikúru Zuzana Vidová (od roku 2008); Kaderníctvo (Pokojná ul. 10) – Dagmar Kobelárová, je v prevádzke od roku 2008; Bufet na ihrisku (Dominova cesta) – Iveta Cisárová, bufet je v prevádzke od roku 2008; Cisár Café (Dominova cesta 33) – manželia Cisárovci, podnik je v prevádzke od roku 2010; Dane a účtovníctvo (Karpatská ul. 5) – Simona Haringová; Prevíjanie elektrických motorov (Podhorská ul. 45) – Róbert Uhrín, od roku 1999 vykonáva aj opravy elektromotorov, čerpadiel a domácich vodární; Sauna centrum Heinola (rekreačná oblasť SĺňavaII) – nadväzuje na prevádzku Sauna Heinola, ktorá bola postavená v roku 1973, k dispozícii boli 4 druhy sáun, masáže, bar a ubytovanie v penzióne; Reštaurácia Koliba pod Ahojom – Emil Poturnaj, v reštaurácii sa varí od roku 1998; Kaderníctvo (Bananská ul. 74) – Natália Veverová, po ukončení prevádzky v roku 2009 bola prevádzka v roku 2010 obnovená, pribudla aj pedikúra a masáže, ktoré vykonávala p. Trnovská; Pneuservis (Kamenná ul. 33) – Ladislav Škrabák, pneuservis je v prevádzke od roku 2009; Angel & Devil Pub (Podhorská ul. 32) – manželia Vetríkovci, prevádzka funguje od roku 2010 a napokon Carat Caffé Bar (Tehelná ul. 15) – manželia Rybárikovci, kebab bol presťahovaný z letnej terasy do baru, ktorý je v prevádzke od roku 2011.

1. septembra 2010 bolo na Banke otvorené súkromné Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva.

Výstava ručných prác

Výstava sa uskutočnila v kultúrnom dome v marci 2008. Pripravili ju členovia kultúrnej komisie pri obecnom zastupiteľstve pod vedením poslankyne Tatiany Slávikovej. Svojimi rozličnými ručnými prácami sa prezentovalo 28 žien a dievčat z Banky. Boli to: Mária Albertová, Eva Benková, Helena Čirková, Anna Čirková, Božena Drahovská, Zuzana Garecová, Jana Gabrišová, Viera Haringová, Marta Halásová, Veronika Halásová, Helena Horňáková, Gabriela Hrdinová, Terézia Janečková, Tatiana Julinyová, Jana Križanová, Katarína Mareková, Jolana Masaryková, Zuzana Michálková, Mária Ondrejková, Eva Poprádiová, Tatiana Slávikoová, Terézia Sigetová, Lýdia Slezáriková, Marta Stolárikoová, Veronika Šebová a Antónia Tomanová.

Zánik elokovanej triedy ZUŠ Piešťany

Vysunutá trieda piešťanskej ZUŠ vznikla na Banke v roku 1990. Do 1. ročníka nastúpilo 22 žiakov. Hru na dychové nástroje vyučoval Ján Benka. Od roku 1991 pôsobila na Banke aj malá žiacka dychovka. Istý čas sa vyučovala aj hra na klavíri. Počet žiakov hudobnej triedy však postupne klesal. V šk. roku 2007/2008 ich bolo len 6. V roku 2008 hudobná trieda na Banke zanikla.

18. decembra 2009 sa v Senici uskutočnila vernisáž súťažnej výstavy Kreatívna fotografia na uliciach. Svoje fotografie vystavovala aj Miroslava Chamrazová z Banky. Za 4 fotografie získala čestné uznanie.

V rokoch 2007 až 2010 boli na Banke aktívne viaceré športové oddiely a kluby – futbalisti, futbalistky, motokrosári, turisti, nohejbalisti, stolní tenisti, kolkári a lyžiari.

Futbalový oddiel OTJ Banka

V sezóne 2007/2008 hralo družstvo mužov OTJ Banka v 3. B triede, kde obsadilo 10. miesto. Trénerom mužov bol Karol Kuruc. Dorastenci, ktorých trénoval Michal Verchola, hrali v oblastnej súťaži B, kde obsadili 13. miesto. Žiaci hrali v oblastnej súťaži skupina C, kde obsadili 6. miesto. Trénoval ich Ing. Miroslav Seman. V roku 2008 si OTJ Banka založila svoju futbalovú prípravku. Družstvo žiačok hralo v sezóne 2007/2008 v 1. lige žiačok (skupina stred) turnajovým spôsobom, kde obsadilo 3. miesto. Vedúcim mužstva bol Ing. Peter Marek a trénerom Michal Verchola.

Do sezóny 2009/2010 vstúpil FO OTJ Banka s niekoľkými zmenami. Družstvo žiakov postúpilo z okresnej súťaže do okresných majstrovstiev. Družstvo dievčat bolo preradené z 1. ligy žiačok do 2. ligy žien.

Motokros

V rokoch 2007 a 2008 sa jazdci motoklubu zúčastnili viacerých motokrosových pretekov. Išlo napr. o seriál pretekov Malokarpatský pohár, Slovenský pohár a pod. Najúspešnejšími pretekármi boli Lukáš Moravčík a Lukáš Marek. Súťažili tiež: Martin Heriban, Jozef Moravčík ml., Rastislav Lukáček, Marián Heriban, Ján Poturnaj a ďalší.

Lyžovanie

V roku 2008 sa začala celoročná prevádzka v lyžiarskom stredisku Ahoj. Realizovali sa tu rôzne športy – zimné lyžovanie, jazda na horských bicykloch a kolobežkách a lyžovanie na tráve. Trénerom trávových lyžiarov (deti do 14 rokov) bol Ľubomír Masár. Lyžiarske stredisko Ahoj spravoval Martin Jánoška. Medzi úspešnejších pretekárov a reprezentantov Slovenska v lyžovaní na tráve patrili Adam Masár z Piešťan a Alex Jánoška z Banky.

V rámci 30. výročia lyžovania na Ahoji sa 14. a 15. augusta 2010 uskutočnili na svahu Ahoja Medzinárodné preteky FIS v lyžovaní na tráve detí do 14 rokov. Zúčastnilo sa ich 23 pretekárov zo Slovenska, Čiech, Nemecka, Rakúska, Talianska a Japonska. Súťažilo sa v slalome a v obrovskom slalome.

Za domáci tím SKI Ahoj Banka pretekala predžiačka Vanesa Drahovská (2-krát 2. miesto), predžiak Alex Jánoška (slalom – 1. miesto, obrovský slalom – 2. miesto) a žiak Adam Masár (ob-

rovský slalom – 5. miesto).

Kolky

V roku 2008 počas 26. ročníka Mestskej kolkárskej ligy v Piešťanoch obsadili kolkári z Banky 3. miesto. Súťažili v zložení: Ondrej Halás, Mária Javorová, František Paračka, Michal Urban a Ladislav Škrabák.

Stolnotenisový turnaj

V decembri 2008 sa v priestoroch kultúrneho domu uskutočnil 8. ročník Stolnotenisového turnaja o pohár starostu obce Banka. Zúčastnili sa ho neprofesionálni hráči: Ing. Dušan Pavlovič, Dr. Kubranský, Štefan Štefanka, Martin Rusnák, Maroš Rusnák, Mgr. Eduard Gašpar, Andrej Margetín, Peter Kováč, Ľubomír Nedorost, Milan Gabriš, Gustáv Silný, Vladimír Ferenčík a Ján Hladký. Ceny víťazom turnaja v dvojhre a štvorhre odovzdal starosta obce Ing. Jaroslav Janeček.

Nohejbalový klub Banka

Prezidentom NK Banka bol Ing. Michal Rusnák a viceprezidentom Jaroslav Vido. V auguste 2008 sa v areále školy uskutočnil 4. ročník Nohejbalového turnaja o pohár starostu obce Banka. Turnaj zorganizovali: Ing. M. Rusnák, J. Vido, R. Vlnka, Ing. J. Husák a Ing. A. Haring. Víťazom turnaja sa stalo mužstvo No Name (Daniš, D. a A. Branderský), na druhom mieste skončil Nohejbalový klub Banka (Ing. Husák, Ing. Rusnák, Radovský a Vlnka) a na tretej priečke sa umiestnilo družstvo Yamaha Banka (Vido, Štefanka a Pavlovič). Turnaja sa zúčastnili aj mužstvá: Kawasaki, Kohúti, Cunami, Tequila Team a DTM).

Bananská buď-fit

4. októbra 2008 sa uskutočnil 6. ročník turistického pochodu s názvom Bananská buď-fit. Pochod sa konal v rámci Dňa zdravia. Začínal sa pred reštauráciou Papagáj a končil na Ahoji. Trasy pre peších boli dlhé 10 a 15 km. Pre cyklistov prichystali organizátori trať s dĺžkou 30 km. Pochod bol spojený s čistením Bananského náučného chodníka.

Hrdinský čin Petra Adamkoviča

V auguste 2009 zachránil 25-ročný Peter Adamkovič z Banky život topiacemu sa 15-ročnému chlapcovi, ktorého unášal prúd vody vo Váhu. Bez váhania skočil do rieky, priplával k už bezvládnemu chlapcovi a doplával s ním k brehu, kde sa ho kriesením a masážou srdca podarilo zachrániť. Za svoj odvážny a obetavý čin dostal niekoľko ocenení. Prezident SR Doc. JUDr. Ivan Gašparovič, CSc. ho odmenil zlatým záchranárskym krížom. Peter Adamkovič sa stal víťazom národného kola súťaže 112 Awards. 8. novembra 2010 získal v Bruseli ocenenie 112 Awards na európskej úrovni. Stal sa prvým Slovákom, ktorý získal takéto ocenenie v kategórii Výnimočný občiansky záchranársky čin s podporou 112.

Najstarší Bančan

23. februára 2007 sa najstarší občan Banky Jozef Šnajdar dožil životného jubilea 95 rokov. Býval na Hornom Majeri v rodine svojej dcéry p. Kuklišovej.

Od roku 2008 začali v školskej jedálni ZŠ v Banke vydávať obedy dôchodcom do obedárov. Počas pracovných dní sa obedy rozvážali autom. Stravné lístky si dôchodcovia kupovali na obecnom úrade.

OBDOBIE
2011 – 2014

Na začiatku roka 2012 mala obec Banka 2 165 obyvateľov.

Komunálne voľby

Komunálne voľby na volebné obdobie 2011 – 2014 sa na Banke konali 27. novembra 2010. Za starostu obce Banka bol opäť zvolený Ing. Jaroslav Janeček. Do 9-členného obecného zastupiteľstva boli zvolení: Dušan Marek, Ing. Anton Haring, MUDr. Marián Kališ, Martin Jánoška, Jaroslav Vido, RNDr. Margita Lacková, Ing. Jozef Moravčík, Alena Belicová a Ing. Michal Rusnák. Funkciou zástupcu starostu bol poverený Dušan Marek.

Bola zriadená Obecná rada obce Banka. Jej členmi sa stali MUDr. Marián Kališ a Ing. Anton Haring. Boli tiež zriadené komisie obecného zastupiteľstva (v zátvorkách sú uvedení ich predsedovia) – Komisia pre výstavbu, územný rozvoj a priestupky (Ing. Anton Haring); Komisia pre ochranu životného prostredia (RNDr. Margita Lacková); Komisia pre sociálne veci a bývanie (Alena Belicová) a Komisia pre výchovu, kultúru a šport (Jaroslav Vido). Hlavným kontrolórom obce Banka sa po schválení stala Ing. Mária Habartová.

Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky

Voľby do NR SR sa konali 10. marca 2012. Najviac hlasov získal SMER-SD (45,64%), nasledovali strany OĽaNO (11,05 %), KDH (8,71 %), SaS (8,62 %), SDKÚ-DS (7,21 %) a SNS (5,99 %). Volebná účasť bola 58,7 %.

Komunálne voľby na volebné obdobie 2015 – 2018

Voľby sa konali 15. novembra 2014. Za starostku obce Banka bola zvolená Mgr. Tatiana Julinyová (NEKA). Do 9-členného OZ Banka boli zvolení: Ing. Jozef Moravčík, Dušan Marek, Jaroslav Vido, Lucia Poprádiová-Chalásová, Martin Jánoška, Peter Juliny, Marek Polák a Ing. Daniela Kobelovská. Zamestnancami Obecného úradu obce Banka v roku 2014 boli: Mgr. Tatiana Julinyová, Mária Kuklišová, Ľubomír Dojčan; Peter Krajčech, Peter Drápal a hrobár Jozef Toráč (do konca roka 2014).

Verejný život

V období rokov 2011 až 2014 sa na Banke konali tradičné podujatia: vo februári fašiangový sprievod a ples, tiež Valentínsky karneval; v apríli Deň narcisov, koncom apríla stavanie mája; v máji Deň slnečníc a Deň matiek, koncom mája a začiatkom júna podujatia k medzinárodnému dňu detí a v júni procesia na sviatok Božieho tela. Koncom júna sa zvykla konať nočná súťaž hasičov; v júli vatra zvrchovanosti; začiatkom novembra pietna spomienka na zosnulých; začiatkom decembra príchod Mikuláša, rozsvietenie obecného vianočného stromčeka a stretnutie dôchodcov so starostom obce a koncom decembra silvestrovské stretnutie a privítanie nového roka pri obecnom vianočnom stromčeku.

Vatra zvrchovanosti

Obľúbené podujatie na Ahoji sa v roku 2011 konalo už 9. júla. Oslavy otvorila DH Inovčanka. Nasledoval príhovor starostu Banky Ing. Jaroslava Janečka, ktorý spolu so starostkou Ducového Máriou Kolárikovou zapálil vatru. Zábava pokračovala pri ľudových skladbách DH Inovčanka a reprodukovanej hudbe V. Klesňáka. Pre účastníkov bolo pripravené občerstvenie.

Sviatok Božieho tela

Počas tohto sviatku sa na Banke každoročne konala procesia. Veriaci občania pripravili 4 oltáriky; prvý pri kostole, druhý pri dome Jánoškovcov, tretí pri soche sv. Vendelína a štvrtý na Kamennej ulici (pri vojenských bytovkách). Sprievod prešiel okolo oltárikov späť ku kostolu.

Nočná súťaž hasičov

Každoročne v júni súťažili dobrovoľní hasiči o putovný pohár starostu obce Banka. Súťaže sa zúčastnili aj družstvá mužov z Banky a SLK Piešťany. V roku 2011 v kategórii mužov aj žien získal 1.

miesto Dobrovoľný hasičský zbor Vrbové. V roku 2012 bol v mužskej kategórii prvý Hrádok a v ženskej Prašník. V roku 2013 vyhral spomedzi mužských družstiev DHZ Lúka. Najrýchlejšie ženy boli z DHZ Hrádok. V roku 2014 vyhrali hasiči z DHZ Vrbové a hasičky z DHZ Hrádok.

V septembri sa na futbalovom ihrisku uskutočnila rozlúčka s letom. Súčasťou podujatia bola výstava ovocia, prehliadka a jazda historických motocyklov a koncert DH Inovčanka.

Začiatkom roka 2012 sa uskutočnil výdaj potravinovej pomoci.

Pečiem, pečieš, pečieme

24. novembra 2012 sa uskutočnil 1. ročník súťaže v pečení vianočného pečiva. Zorganizovala ju redakčná rada Hlásnika spolu s obecným úradom. Víťazkou sa stala Daniela Štafenová s kolekciou perníkov. Súťaže sa tiež zúčastnili: Andrea Horňáková, Helena Čirková, Eva Poprádiová, Jana Brenesselová, Jana Halásová, Helena Julínyová, Sivia Kalnická a Jozefína Vetríková.

Vianočné trhy

14. decembra 2013 sa na námestí pred materskou školou poprvý krát konali Bananské vianočné trhy. O rok neskôr sa trhy uskutočnili 19. decembra.

Hody s kolotočmi

V roku 2013 sa na Banke po dlhých rokoch počas hodovej nedele objavili kolotoče. Zaslúžili sa o to poslanci OZ obce Banka Ing. Jozef Moravčík a Jaroslav Vido.

Petícia

V roku 2013 žiadali občania v petícii o odklonenie ťažkej nákladnej dopravy zo štátnej cesty II/499, ktorá prechádza obcou Banka. Prejazd ťažkých nákladných vozidiel a kamiónov spôsobuje citeľné otrasy a poškodzuje domy.

Na rybách

Na oboch brehoch obtokového ramena Váhu, ktoré tvorí prirodzenú hranicu medzi Bankou a Piešťanmi, sa každoročne konali rybárske preteky s veľkou účasťou. Na jar sa uskutočnila súťaž detí, v novembri Katarínske rybárske preteky a v decembri Memoriál Eduarda Balážika.

Zosuv pôdy na Červenej veži

7. januára 2014 sa na Červenej veži zosunula na cestu masa pôdy, ktorá vytvorila prekážku s výškou 5 m a dĺžkou 20 m, čím bol zatarasený prístup k hotelom Patrícia, Panoráma a k bývalému hotelu Lux. Po vykonaní geologického prieskumu sa 20. februára začali sanačné práce na odstránení závalu.

Krížová cesta

Na pozemkoch nad Bankou vyrástla kalvária. Slávnostne bola vysvätená 9. marca 2014 piešťanským dekanom vdp. Františkom Bačíkom.

Obecná zabíjačka na Banke

V dňoch 4. a 5. apríla 2014 sa na futbalovom ihrisku uskutočnila pravá obecná zabíjačka. Podujatie zorganizovali: Ján Vittek, Peter Marek, Peter Drápal a Štefan Krajčech spolu s mäsiarom Vlastimilom Strečanským. Zabíjačka bola spojená s predajom čerstvých výrobkov – v ponuke bola kapustnica, klobásky, jaternice, tlačenka, pečené mäso a škvarky.

Oslavy 80. výročia organizovaného futbalu na Banke

Oslavy sa konali na futbalovom ihrisku v dňoch 27. a 28. júna 2014. V spoločenskej miestnosti

OTJ Banka boli vystavené fotografie a archív futbalového života na Banke. Družstvá žiakov OTJ Banka, MŠK Lúka a OŠK Dubovany odohrali turnaj. Vyhralo domáce družstvo. Na to si zahrala prípravka futbalový zápas proti svojim rodičom. Poobede zápolili starí páni z FC Havran Banka s Moravancami.

Hlavný prejav mal prezident OTJ Banka Ing. Miroslav Seman, ďalej sa prihovoril predseda ObFZ v Trnave Vladimír Hrach a starosta obce Banka Ing. Jaroslav Janeček. Ocenenie za rozvoj futbalu na Banke (pre futbalistov starších ako 60 rokov) si prevzalo 42 bývalých hráčov a funkcionárov. Spomedzi obyvateľov Banky to boli: Ing. Jozef Jánoška, Dominik Jánoška, Ján Ďurček, Jozef Masaryk, Slavomír Masaryk, Ing. Rudolf Drahovský, Ján Hladký, Rudolf Bednárik, Štefan Horňák, Jozef Albert, Dpt. Jozef Drahovský, Rudolf Lehuta, Milan Gašpar, Dominik Gašpar, Július Šebo, Ivan Matušík, Jozef Rusnák, Michal Kohút, Ing. Michal Rusnák, Jozef Julíny, Karol Kuruc a Štefan Štefanka.

Ocenení boli aj Piešťanci: Ing. Otto Hrdina, Aladár Hrdina, Ladislav Jahoda, Jozef Vavro, Milan Procházka, Ján Antal, Anton Paulovič, Branislav Baďura, Jozef Drahovský, Ludvík Kubán a Jozef Radovský. Z okolitých obcí, miest a štátov si po ocenenie prišli: Jozef Orviský, Viliam Duchoň st., Štefan Bučko, Štefan Jánoška, Jozef Prekop, Robert Julíny, Milan Benko, Ing. Tomáš Baďura (z Trenčína) a Otto Šebo (z Kanady).

Záverečné futbalové stretnutie odohralo družstvo OTJ Banka proti OFK Ratnovce. Domáci vyhrali so skóre 6 : 1. Nasledovala tanečná zábava. Pre návštevníkov bolo pripravené občerstvenie – guláš, živánska, alkoholické a nealkoholické nápoje.

Výstava domácich produktov

4. októbra 2014 pri príležitosti Dňa zdravia pripravili bančianski záhradkári v spoločenskej miestnosti OTJ Banka 3. ročník súťažnej výstavy O najkrajšie jablko (vyhral Ivan Poprádi), súťaž O najväčšiu tekvicu (vyhral Pavol Filipovič st.) a súťaž O najchutnejší domáci lekvár alebo džem (vyhral Stanislav Masaryk).

Výstavba detského ihriska

V lete 2011 si občania Banky v areáli futbalového štadiónu svojpomocne postavili detské ihrisko. Na štadióne pribudli hojdačky, preliezky a šmykľavka. Zakúpená bola trampolína a vybudované bolo pieskovisko. Finančne prispel obecný úrad a sponzori.

Urbanistická štúdia lokality Červená veža

V novembri 2011 Obecné zastupiteľstvo obce Banka schválilo urbanistickú štúdiu s názvom Beethovenova alej, ktorú predložila spoločnosť BA Realitná, s. r. o. Bratislava. Podľa tohto zámeru by mal byť v susedstve Červenej veže v lokalite Štepnica postavený relaxačný hotelový komplex. V lokalite Vrchy by zas mal vyrásť rezidenčný komplex určený pre výstavbu rodinných domov.

Nový bytový dom v Banke

V roku 2013 pribudol do bytového fondu obce Banka nový bytový dom na ceste Janka Alexyho. Dom obsahuje 6 jednoizbových a 6 dvojizbových bytov. Výstavba nájomnej bytovky bola financovaná zo Štátneho fondu rozvoja bývania SR.

Revitalizácia centrálnej zóny

Revitalizácia prebiehala v rokoch 2012 a 2013. Popri hlavnej ceste boli vybudované nové chodníky, zhotovené bolo detské ihrisko a centrálna plocha pred materskou školou. Položené boli nové asfaltové koberce na časti Horného majera a na úseku Topoľčianskej cesty. Bolo osadené nové osvetlenie a vykonané boli ďalšie stavebné úpravy a zveľaďovacie práce.

V rokoch 2012 a 2013 bola spravená nová fasáda budovy materskej školy a dobudované jej okolie.

Rekonštrukcia Krajinského mosta

Rekonštrukčné práce prebiehali v júli a v auguste 2014. Počas nich bol Krajinský most pre cestnú premávku úplne uzavretý. Cez most mohli po lávke prechádzať iba chodci. Vozidlá boli presmerované na diaľnicu, na ktorú sa napájali v katastri obce Lúka. Z diaľnice schádzali pri Hornej Strede na starú cestu vedúcu do Piešťan. Prejazd po niekoľko kilometrovom úseku diaľnice bol v čase rekonštrukcie Krajinského mosta bezplatný, t. j. vodiči si nemuseli zakúpiť diaľničnú známku.

Služby

V roku 2014 boli na Banke v prevádzke nasledujúce zariadenia: Supermarket (Bananská ul.) – vlastníkom bola Jednota COOP Trnava a vedúcou Elena Jakubcová; Cukrárenská výrobňa Ivan Hrnčár (Bananská ul. 3); pohostinstvo Papagáj (Bananská ul.) – vlastníkom bola Jednota COOP Trnava, nájomcom bol Peter Hubinák; pohostinstvo Kabaret (v kultúrnom dome na Topoľčianskej ul.) – vlastníkom bola obec Banka a nájomcom Valdemar Torák; bufet na ihrisku OTJ Banka (Dominova cesta) – vlastníkom bola obec Banka a nájomcom Marcel Šobíšek; reštaurácia Furman (v katastri Ratnoviec pri Bacchus vile) – majiteľom bol Jaroslav Samuhel; reštaurácia Koliba pod Ahojom – vlastníkom bol Emil Poturnaj; hostinec Havran (na vrchu horského prechodu Havran) – vlastnili ho viacerí súkromníci a napokon Carat Caffé Bar (Tehelná ul.) – majiteľmi boli manželia Rybárikovci, v podniku sa okrem iného pripravoval kebab.

Medzičasom zanikli nasledujúce reštaurácie a bary v rodinných domoch: Koliba u Samuhela, (Lesná ul.); Angel & Devil Pub (Podhorská ul.) – vlastnili ho manželia Vetríkovci; Nočný bar (Topoľčianska cesta) – vlastnil Slavomír Stolár a Minibar (Bananská ul.).

V rokoch 2011 až 2014 boli na Banke v prevádzke viaceré hotely a penzióny. V rekreačnej oblasti Sĺňava II. na Odborárskej ul. sa nachádzali: hotel Odevák – od roku 2015 prebudovaný na hotel Harmónia, poskytoval relax, šport a oddych; bývalé rekreačné zariadenie VÚB – zariadenie bolo prebudované na hotel Alegro a poskytovalo oddych pre rodiny a priestory pre oslavy a kongresy; Grand hotel Sergijo – v priestoroch hotela sa nachádzala reštaurácia a wellness centrum; hotel Korekt – k dispozícii bol bazén v areáli a tenisové dvorce; hotel Vlnka – rovnako ponúkal bazén, relax a kaviareň; sauna Heinola a penzión Zachej (na ceste Janka Alexyho) – obsahoval reštauráciu a dráhy na bowling.

Na Červenej veži sa nachádzali nasledujúce ubytovacie zariadenia: hotel Patrícia – v hoteli bola reštaurácia, kaviareň, vináreň, ubytovanie, sauna, altánok na grilovanie a tenisový dvorec; hotel Panoráma a reštaurácia Koliba – vlastníkom bol Štefan Bučenec; penzión Benátky (na začiatku Bananskej ul. pri Krajinskom moste) – vlastníkom je Juraj Mrázik a objekt už patrí Piešťanom.

V roku 2014 zabezpečoval stravovanie dôchodcov Valdemar Torák v Pohostinstve Kabaret v kultúrnom dome.

Školstvo

Pedagogický zbor v šk. roku 2013/2014 tvorili: riaditeľka školy Mgr. Helena Hrdinová, zástupkyňa školy Sidónia Gašparová; triedne učiteľky Mgr. Viera Škarková, PaedDr. Dagmar Petláková, Mgr. Katarína Michnová, Mgr. Edita Valková, RNDr. Katarína Šišanová, Zuzana Barančíková, Kristína Jantová, Mgr. Karin Kusovská a Mgr. Katarína Cíbiková. Bez triednictva vyučovala Mgr. Dagmar Lúčna.

Školskú družinu mala na starosti Bc. Jana Ščípová. Výdaj stravy zaobstarávala Jana Vráblová. Prevádzkovými pracovníkmi školy boli Michal Klampár a p. Tatranská. Zo školy odišla Mgr. Helena Hrdinová a Mgr. Katarína Michnová. Do školy nastúpila Ida Sprušanská a Bc. Katarína Šprláková-Zmorová.

Po odchode vtedajšej riaditeľky školy Mgr. Heleny Hrdinovej do dôchodku sa novou riaditeľkou stala Mgr. Karin Kusovská. Do funkcie nastúpila 1. augusta 2014. Jej zástupkyňou sa stala PaedDr. Dagmar Petláková.

Futbalový klub v oblastnej súťaži

V sezóne 2012/2013 skončilo družstvo mužov v 3. B triede na 2. mieste, čo znamenalo, že po pätnástich rokov postúpilo do oblastnej súťaže v rámci ObFZ Trnava. O postup sa zaslúžili hráči: Peter Krajčech, Maroš Rusnák (obaja brankári); obrancovia: Marián Babiš, Jozef Tomiš, Marek Vajsábel, Ivan Korchan, Pavel Varga, Ladislav Šnajdar, Štefan Samuhel, Ladislav Cíbik; záložníci Marián Bogora, Marek Davidek, Radoslav Belan, Peter Polák, Peter Gergely, Stanislav Šnajdar, Marek Lulovič, Michal Pazderka a útočníci Patrik Bogora, Milan Gašparík, Andrej Abraham a Adam Vido. Trénerom bol Jozef Bogora.

Družstvo dorastencov OTJ Banka z dôvodu nedostatku hráčov zo súťaže odstúpilo. Niektorí dorastenci prešli do družstva mužov.

V majstrovstvách skupiny B hrávalo súťažne aj družstvo žiakov OTJ Banka, taktiež hrala aj žiacka prípravka OTJ Banka.

Žiaľ, v roku 2011 družstvo dievčat skončilo svoje pôsobenie vo futbalovej sfére. Prišlo totiž o hlavného sponzora – hotel Patrícia. V družstve dievčat hrali Bančianky: Ivana Pišná, Andrea Švecová, Tatiana Sláviková, Petra Vdoviaková, Marianna Mikušová, Jana Šimová, Dušana Pavlovičová, Martina Štefanková, Mária Kotulová, Zuzana Julínyová, Mokrá, Gašparová a ďalšie. Družstvo dopĺňali dievčatá z obcí okresu Trnava, Trenčín a Topoľčany. Najúspešnejšou hráčkou bola Diana Bartovičová z Pobedima, ktorá neskôr prestúpila do Slávie Praha. Okrem iného sa stala aj reprezentantkou Slovenska.

Výročné stretnutie hráčov bývalého FO Víchor Banka

Pri príležitosti 40. výročia súťažného pôsobenia Víchoru sa 9. septembra 2011 uskutočnilo stretnutie v klubovni na futbalovom štadióne. Jubilejného stretnutia sa zúčastnili: Ing. Jozef Jánoška, Michal Kohút, Viliam Částko, Anton Paulovič, Jozef Drahovský, Ladislav Štefanec, Ján Švec, Ján Ďurček, Štefan Jánoška, Florián Macko, Milan Gašpar, Ján Masaryk, Stanislav Masaryk a Ladislav Lehuta. Bývalých futbalistov prišiel pozdraviť starosta obce Ing. Jaroslav Janeček.

Oddiel neregistrovaných futbalistov vznikol na Banke už v roku 1967 pod názvom Víchor (neskôr sa klub premenoval na Havran). Víchor založili Florián Macko, Ján Gabriš a Ján Švec. V roku 1971 začal hrať Víchor Banka súťažne v Piešťanskej futbalovej lige neregistrovaných hráčov a už v 1. ročníku súťaže obsadil 1. miesto. Medzi najlepších strelcov Víchru patrili Michal Kohút a Ján Hladký.

Nohejbal

Nohejbalový klub každoročne v rámci osláv MDD organizoval nohejbalový Turnaj žiakov základnej školy o pohár prezidenta NK Banka. V auguste sa konal nohejbalový Turnaj amatérskych trojčlenných družstiev o pohár starostu obce Banka. Prezidentom Nohejbalového klubu Banka bol Ing. Michal Rusnák, neskôr ho nahradil Tomáš Rubint.

Začiatkom marca 2011 absolvovali hráči NK Banka dvojdňový zájazd do maďarskej obce Halmay pri Miškolci, kde sa zúčastnili športového popoludnia. V nohejbalovom turnaji obsadili 2. miesto.

Stolný tenis

Stolný tenis sa na Banke hrával aj naďalej, hlavne v zimnom období. Stolní tenisti nemali dlhé obdobie vlastné priestory – hrávali v škole alebo v prenajatých priestoroch kultúrneho domu. V roku 2013 si s pomocou obce zrekonštruovali nevyužité skladové priestory pri bývalom obchode.

Motokros

Členovia klubu sa zúčastňovali motokrosových pretekov. Medzi úspešných jazdcov v roku 2012 patrili Jozef Moravčík, Vladimír Moravčík a Jakub Dudík. Predsedom Motoklubu Ahoj Banka bol Ing. Jozef Moravčík.

Lyžovanie

Na Ahoji sa každý rok konala medzinárodná súťaž FIS KIDS CUP – jedno kolo svetového pohára FIS v lyžovaní na tráve detí do 15 rokov. Súťaž zorganizoval Lyžiarsky klub Remas Piešťany na čele s Mgr. Ľubomírom Masárom v spolupráci s Lyžiarskym klubom Ahoj Banka, ktorý spravuje Martin Jánoška. Slovensko každoročne reprezentovali aj dvaja pretekári z Banky – Alex Jánoška a Vanesa Drahovská.

V roku 2011 sa súťaže zúčastnilo 27 pretekárov z Čiech, Rakúska, Talianska, Taiwanu a Slovenska. Súťažilo sa v slalome a obrovskom slalome v šiestich kategóriách. V dievčenskej kategórii bambini obsadila v oboch disciplínach 1. miesto Vanesa Drahovská. V kategórii chlapcov vyhral Bančan Alex Jánoška. Úspešní boli aj piešťanskí pretekári Adam Masár a Michael Gabovič.

Alex Jánoška a Vanesa Drahovská reprezentovali Slovensko aj v zahraničí – napr. v roku 2013 obaja súťažili v mestečku Ehrenfriedensdorf v Nemecku a v talianskom mestečku Tambre.

Buď-fit

Každoročne v októbri organizovala redakčná rada Hlásnika obce Banka spolu s členmi turistického oddielu akciu Bananská buď-fit. 11. októbra 2014 sa uskutočnil 12. ročník podujatia v rámci Dňa zdravia a bol spojený s čistením náučného chodníka.

Čistá obec

Jarné upratovanie sa konalo pravidelne každý rok začiatkom jari. V dňoch 16. až 18. apríla 2013 zorganizoval akciu Čistá obec v rámci Dňa Zeme Obecný úrad v Banke. Cieľom akcie bolo vyčistiť verejné priestranstvá v obci, zlikvidovať nelegálne skládky odpadu a zbaviť obec odhodených odpadkov a nečistôt.

Žiaci nižších ročníkov ZŠ Banka vyčistili priestory pred školou, supermarketom, zdravotným strediskom a bytovkami. Žiaci vyšších ročníkov upratali okolie Vápenického potoka, Bananskej ulice a Dominovej cesty. Členovia Nohejbalového klubu Banka brigádovali na Hlavine a vyčistili Hlavinský potok. Členovia lyžiarskeho klubu Ahoj Banka vyčistili ohnisko na Ahoji a spodnú časť prívalového kanála na Krátkej ul. Dôchodcovia brigádovali na miestnom cintoríne.

V posledných rokoch sa na Banke okrem zberu bežného komunálneho odpadu rozbehol aj zber triedeného odpadu, ktorý je určený na druhotné spracovanie. Triedia sa plasty, sklo, papier, kovy aj biologicky rozložiteľný odpad. Odvoz separovaného odpadu zabezpečuje firma Marius Pedersen.

Pernikárka z Banky

Pernikárka Daniela Štafenová už napiekla mnoho kvalitných perníkov rôznych tvarov, ktorými sa prezentovala nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Napr. pre zákazníkov z Holandska vyrobila svadobné dvojsrdce a do Rakúska poputoval veľký perníkový domček so záhradou. Daniela Štafenová má tiež skúsenosti s pečením perníkov v podobe maturitných tabiel. Tieto sladké pochúťky pečie často na svadby, životné jubileá a pracovné oslavy (napr. perník v tvare auta)

Klub dôchodcov

Bančianski dôchodcovia boli v rokoch 2011 až 2014 aktívni. Zorganizovali zájazdy, usporiadali výlety a zábavy. Stretávali sa v spoločenskej miestnosti OTJ Banka. O zábavu sa staral harmonikár Janko Masaryk. Vedúcou klubu bola Marta Valovičová.

Životné jubliléa folklórnej skupiny Klampárovcov

V roku 2011 oslávil Michal Klampár st. 90 rokov a jeho syn Michal Klampár ml. 60 rokov. Dlhé obdobie sa obaja zúčastňovali kultúrnych podujatí – otec hrával na harmonike a syn ho sprevádzal s ozembuchom.

Najstarší občan

23. februára 2012 sa najstarší občan Banky Jozef Šnajdar dožil životného jubilea 100 rokov. Zablahoželal mu starosta obce Ing. Jaroslav Janeček.

Zájazd na Moravu

V lete 2012 sa Dychová hudba Inovčanka zúčastnila na hudobnom festivale Túfaranka fest v Rakviciach (pri Hodoníne). Vypočuť kvalitné moravské a české dychovky si prišli členovia kapely so svojimi rodinami.

KONIEC